

Bible Society of Bengal. (1893)

PANGA EA KYA.

EKULU YA BEBALE.

ROMA—ILEVUDWĚ.

THE NEW TESTAMENT

IN THE BENGA LANGUAGE.

PART II.

ROMANS TO REVELATION.

NEW YORK:
AMERICAN BIBLE SOCIETY,
INSTITUTED IN THE YEAR MDCCCXVI.

1893.

[Benga.]

	Ipěpá.		Ipěpá.
ROMA	1	TITU	86
I. KÂRINITI	19	FILIMÂNI	89
II. KÂRINITI	37	HIBRU	90
GELETIYA	49	JEMISI	104
EFISU	55	I. PITĚ	109
FILIPAI	61	II. PITĚ	115
KÂLÂSI	66	I. JÂNI	119
I. TĚSILONAIKA	70	II. JÂNI	124
II. TĚSILONAIKA	74	III. JÂNI	125
I. TIMOTE	77	JUDI	126
II. TIMOTE	82	ILEVUDWĚ	128

EJANGANANGOBO YA
UTODU PÂLU O BA ROMA BA JADI.

- 1 Pálu, uhayi mwa Jisu Kraist, ndudwéngo idiya j' utodu, paludwéngo o sango eyamu y' Anyambé, eyaju e yohanakidé ovyo na basáki baju o maléndwé ma hole, opélé ya Mwan'aju, a jakudwé ibángá ja Devidi hohonga-
2 nēngo na mehoni; na a pakwakudwé na a Mwana wa Anyambé na ngudi, hohonganēngo n' ilina ja hole, n' ipumbuma oviya iwe-
3 do; Jisu Kraist Upangiyi mwahu, uwahu a di pahaniyango ehekwe na ebano y' utodu, o iyokiya j' ikamidé o betomba byéhépi be jadi,
4 o nyanga ya dina jaju: o inyēni o didini tepé, ndudwéngo idiya ja ba Jisu Kraist: o béhépi ba jadi o Roma, tándwéngo na Anyambé, ndudwéngo o idiya ja baiyamu: Ehekwe n' inyēni, na jonga oviya Anyambé Hangw' ahu n' Upangiyi Jisu Kraist.
5 Mbi langakand' Anyambé amé o boho boho na Jisu Kraist opel' anyu ya béhépi, 'kabojana ikamidé janyu i pakwakudwéndi o he yéhépi. Jambojana Anyambé a ndi tali amé, uwamé a dilaké n' ilina jamé o sango 'yamu ya Mwan'aju, nyang' amé e tubaké inyēni egombe yéhépi o makaliya mamé, mbi yáje; iuwa ja na, oningé na njeya ka njeya, nandi o kya okava mbi te mbi hanakwé n' upango mwa Anyambé o viya inyēni o jadi. Ikabojana mbi yombwakand' o yēné inyēni, mbi véye inyēni ivé jáká j' ilina, ované nd' inyēni o ka yadéni; yené
- ndi na, hwé n' inyēni ho yádakiyeni o inyēni, moto moto n' ikamidé ja upákwe, ijanyu tepé n' ijamé. Nandi, bana bina, mba vahaka inyēni o diyaka o yowéni, na mbi pangakindi njo ité o viya inyēni o jadi (ndi mbi himbakudwéndi) na pá kya tékané, na ované nd' umba mbi ka pahiyé bebuma byáká o inyēni tepé o jadi, pani te ka betomba bepákwe.
13 Mbi ndi unwani mwa ba Giriki, na mwa Bapindi, mwa b' iyowé, na ba ha bé n' iyowé. Ované vákána, o nyanga e di n' umba, mbi te kokéngo ipakuwa ja sango eyamu o inyēni ba didi o Roma tepé.
14 Ikabojana mba yēnéké sango eyamu iháni; ikabojana e ngudi ya Anyambé y' iyonga o wéhépi a kamakidé a jadi; o Jiu o boho boho, nandi o Giriki tepé. Ikabojana omé nd' o mahuwa bwa Anyambé bo di levudwéngo oviya ikamidé na l' ikamidé; pani ka yá e di lēndwéngo na, Ndi wa mahuwa a ka diyi n' ikamidé.
15 Ikabojana ngambi ya Anyambé e levudwéngo oviya hévéni opélé ya bobé bwéhépi, na ipuhwana ja mahuwa ma ipuhwana bato ba himbakidé pákwé pákwé na ja mahuwa. Ikabojana e jadi e yálaké o yénēngo bwe bwe opélé ya Anyambé e bá levudwéngo: ikabojana Anyambé a i bá levidéngo.
16 Ikabojana belombo byaju be ha yénēnéké, be yénēnéngo oviya ivela ja he, yowanéngo na belombo be di velwéngo, ngud'aju ya

- egombe yéhépi na idiya jaju ja Anyambé; ované nd' o bá ba ha
- 21 bē na ponda: ikabojana o bá ba yowakid' Anyambé, bu bendaké má ka Anyambé na bá ba langa-ka má: ndi ba diyaki ba bē bebo-ki o mapakiliya mabu, na melema myabu mya betike-tike na vinda-
- 22 ka. Ba méméké bá mēté na ba n' iyowé, ba diyaki ba bē betike-
- 23 tike, ka bá ba ludé ivenda ja Anyambé e ha báká opélé ya ehini ya uvela mwa moto a báká, na louáni, na tito ja beko benai, na belo-
- 24 mbo be landaké. Ované vákana Anyambé a véké bá o séké o bedoko bya melema myabu ihadivi-dé ja nyolo jabu bá mēté na bá
- 25 mēté: na na ba pepenganindi pákwé-pákwé ya Anyambé bojowa, na kalakiya na dilaké ekeha o maihana ma Uveli, u di vambudwéngo ibátá egombe yéhépi. Améni.
- 26 Na tina tékané ndi ya Anyambé a véki bá o bedoko bya iháni: na bajo babu ba 'lawkidéndi mala mabu ma hohonganéngo o maihana
- 27 ma e ha bē hohonganéngo: na nyanga té tepé ya bamo, e dikaké mala ma hohonganéngo ma mwa-jo, ba yodaké na edoko bá mēté na bá mēté; bamo na bamo ba haka manya, na bá ba pahakiya bá mēté mahomano ma idimbiya
- 28 jabu ma di hohonganéngo; ndi o bá ba ha tándákidi o tata Anyambé o iyowé jabu, ka Anyambé a véki bá o ebumulema y' ikiywé, iha ja belombo be ha bē hohonganéngo. Londango ti na ulogo
- 29 mwéhépi, ihonde, ibeva, itángina, ekola, ti n' ivina, iweyana, momano, iyabana, batubani, bapata-ni baloni ba Anyambé, ba-ngo-ngolanidi, na mamémé, ba-kéti ba-hákáli ba belombo bebe, ba-yokiye ba hangwé na ba nyangwé,
- 31 ba diye n' ibandanidé, baludi ba panga, ba diye n' itándé ja moto i janakwé, ba dike ekola, ba diye
- 32 na ngébé; ba didi yowéngo yéké ya Anyambé, na na ba haké belombo ka 'bené ba lukango n' iwedo, ba te kabo hanga n' iha ja nonané pa, ndi ba bendaké tepé bá ba haké byá.
- 2 Ované nd' ávé, O moto wéhépi a yékékidé, o ha bē na ponda; 'kabojana o eyávé e yékénkidé upákwé, e kwehakénd' ávé mēté; 'kabojana ávé o yékékidé, o ha-
- 2 kate belombo té bya byáka. Ndi ho yowudéte na yéké ya Anyambé e hohonganéngo na pákwé-pákwé opélé ya ba haké belombo
- 3 ka bené. Ndi ávé moto, o yékékidéndi ba haké belombo ka 'kabe, ndi o hakate nyanga té, o pikilakiyi na o ka kweyiyandi yéké
- 4 ya Anyambé? Ipé o péjékéndi bonéné bwa bwamu bwaju n' ihindina n' iyika; wa wé na bwamu bwa Anyambé bo tumbwanakand' ávé o iluwa? Ndi, o ulema mwávé ukolo na u ha 'lwaka, o kumakidi nyolw' ávé ngambi o buhwa bwa ngambi 'na bwa ilevidé ja yéké ya Anyambé ya
- 6 hohonganéngo; a katimbiyé moto wéhépi hohonganéngo na behadi
- 7 byaju; eména ya egombe yéhépi o bá ba vahaké ivenda, n' idilwé, n' itingidi vya péké-péké, n' iha
- 8 ja behadi beyamu; ndi malingwa na ngambi o bá ba didi na momano, na ba ha yokakiya pákwé-pákwé, ndi ba yokakiyé iloguwa
- 9 etuniya n' ulema mehiyo o lina ja moto wéhépi a haké bobe; o Jiu o boho-boho, nandi o Giriki
- 10 tepé. Ndi ivenda, n' idilwé, na jouga o moto wéhépi a haké bwamu; o Jiu o boho-boho, nandi o
- 11 Giriki tepé. Ikabojana Anyambé a bē na ipáná ja nyang' ibale na

- 12 bato. Ikabojana tango e di hango bobo e diye na belekanako ba ka nyangandi elekanako e diye; na tango e di hango bobo na belekanako ba ka yékudwé tepé na
- 13 belekanako; ikabojana ba bé bayoki ba belekanako ba ndi 'mahuwa o boho bwa Anyambé, ndi kabo bahayi ba belekanako ndi
- 14 ba ka huwudwé. Oningé na Betomba ba ha ibé na elekanako, be haka n' itingidi vya ijanido belombo bya belekanako, ekaba o bá ba ha bé na elekanako, ba ndi
- 15 elekanako o bá mèté ba jadi: o bá ba levakidé tepé behavu bya belekanako lëndwéngo o bebumulema byabu, melema myabu tepé me bapaké tali, na mapikiliya mabu ma sulaké bá o njo 'pákwé, na ma kamanakiya bá o
- 16 njo epákwé. Ekaye e ka hamate o buhwa bwa Anyambé bo ka yékidé makutakuta ma bato na Jisu Kraist, hohonganéngo na sango amé eyamu.
- 17 Umbwakiyate, o bapakidéndi dina ja Jiu, na návé o pitakidéndi elekanako, na návé o kétéké o
- 18 Anyambé a jadi, na návé yowéngo upango mwaju, na návé o yékéjé belombo bya mangá mangá,
- 19 yokudwéngo o elekanako; na návé suliyéngo na ávé utumbwani mwa págu, bwe ya ba jadi o ivititi, uyokwedi mwa ba ha bé
- 20 n' iyowé, uyokwedi mwa mekéké, o jadi o elekanako, ehini ya iyowé
- 21 na ya pákwé-pákwé; nandi ávé o yokwakidé upákwé, wa yokwakidé ávé mèté? ávé o pakwakiyé
- 22 na, O ibake, o ibakandi? ávé o váké na, moto a hake ihonde, o hakate ihonde? ávé o binaké megano, o bevakéndi belombo bya
- 23 hole? ávé o kétéké na elekanako, o hadivakidéndi Anyambé
- 24 n' ipulé ja elekanako? Ikabojana dina ja Anyambé i kilakwéndi na Betomba, na tin' anyu pani ka
- 25 yá e di lëndwéngo. Ikabojana ihébwé mbambayé i kovakandi, ouingé o tatingé belekanako: ndi oningé a jadi upuli mwa belekanako ihébwé jávé i pangudwéndi
- 26 uhonjo. Ndi oningé ma uhonjo mwa tata isombiyé ja belekanako, uhonjo mwaju mwa langwé o
- 27 ihébwé? ndi uhonjo mwa moto u janakwé, oningé mwa timé belekanako, mwa yékidé ávé, wa iléndwé na wa ihébwé a pulaké
- 28 belekanako? Ikabojana a bé Jiu a jadi Jiu o bwe-bwe, tombe i bé ihébwé i jadi o bwe-bwe o meho-
- 29 ni: ndi má ndi Jiu mèté a jadi Jiu utema; na ihébwé mèté i ndi ja ebumulema, o ilina, ndi hanga o iléndwé, wa ibendé jaju i bé ja bato, ndi kabo j' Anyambé.
- 3 Nandi i lé nj' ikové ja Jiu i jandi? tombe ma lé na malé ma jadi
- 2 o ihébwé? Ité opélé jéhépi; wawa, 'kabojana bá ndi ba bweyakudwé bevádi bya Anyambé.
- 3 Ndi e lé nde oningé baká bu kamakidé? ipuhwana jabu j' ikamidé i ka pangandi pákwé-pákwé ya Anyambé ja bé nané?
- 4 Nyawe, na vilolombo; e, Anyambé a diyake pákwé-pákwé, ndi moto wéhépi ujojowa; pani ka yá e di lëndwéngo na, Ované nd' ávé o ka huwudwé n' ivádi vyávé, na o te o balaka oningé o
- 5 yéké kudwé. Ndi oningé ipuhwana jabu ja mahuwa ma yádkidéndi hohonganéngo ya Anyambé, ho ka vá lé na, Anyambé a puhwanaka mahuwa a pakidé ngambi? (mbi kalakandi ka moto.) Nyawé, na vilolombo; oningé nonané Anyambé a ka yékidé lé he na e? Ikabojana oningé pákwé-pákwé y' Anyambé e vuhaké na bojowa bwamé o ivenda

- 8 jaju, e lě pě nde eyamě mětě e yěkěkudwě ka mot' ube? ndi hanga pě (ka hwě ho bakakudwě, na ka báká ba vákě na ho váci na), Ho haki bobē na' ovaně nd' o bwamu bo ka pâyě? wa makwa mabu ma ndi hohonganengo.
- 9 Nd' e lě pě nde? ho bwamu wa na bá? Nyawě, na vilolombo: 'kabojana ho diyakite hwa sulyě Jiu na Giriki, na ba nd' o bobē bá bēhēpi; Pani ka yá e di lěndwěngo na, O bē n' umbáká a di ma-
- 10 huwa, nyawe, hanga 'mbáká; O be n' umbáká a bweyakidě, o bē n' umbáká a vahakě Anyambě.
- 11 Bā bēhēpi ba lengindi' oviya nje-ya, bá bēhēpi ta ba bē pě na ma- la; o bē n' umbáká a hakě bwa-
- 12 mu, hanga pě n' umbáká. Kingá jabu i ndi malonga ma bwe; ba ndi yabango na bemi byabu; ekě-
- 13 mbě ya ulola e nd' o belěbu bya- bu: Medumbu myabu me jādī ti
- 14 n' ihákáná na jodi; Beko byabu
- 15 be bohadi n' Itádě ja makiya; Uji-
- 16 lo na maguga be nd' o njeja abu;
- 17 Na bá ba bē yowěngo njeja ya
- 18 jonga: Jāngá ja Anyambě i bē o mihā mabu.
- 19 Nandi ho yowěngo na elombo ka 'lombo yēhēpi ya elekanako e vákě, e váci na' ba didi o eleka- nako: ovane nd' o udumbu mwě-
- 20 hēpi u ka dibwě, na' he yēhēpi ya kobwě o boho bwa Anyambě.
- 21 Ovaně nd' o mehoni myēhēpi me ka mēnidě me huwudwě o boho bwaju na behadi bya elekanako; jambojana na elekanako nd' iyo- wě ja bobē.
- 22 Ndi kya tēkaně hohonganěngo ya Anyambě e di levudwěngo, e diye ya elekanako, pakudwěngo na elekanako na basáki; e jādī hohonganěngo ya Anyambě n' ikamidě ja Jisu Kraist o bēhēpi ba jādī ba kamakidě; 'kabojana
- 23 nyang' ibale e bē; ikabojana bē- hēpi ba hango bobē, na ba bē pá-
- 24 děngo o ivenda ja Anyambě. Hu- wudwěngo ovaně na ehěkw'aju ya bo vėkě n' ivango i didi o
- 25 Kraist Jisu a jādī; wa Anyambě a di tēděngo ka diya mwambo mw'ihomba, n' ikamidě o makiya maju, ilevidě ja hohonganěngo
- 26aju, opělě y' iyidě ja mabe ma to- mbidi, n' iyika j' Anyambě; o
- 27ilevidě ja hohonganěngoaju o yá egombe tēkaye; ovaně nd' o má- a ka diyě mahuwa, n' uhuwudwi
- 28mwa a kamakidě Jisu. Nandi ikětě i lě ove? I věngudwěngo. Na nja jāngwě ja elekanako? ya
- 29behavu? Nyawě; ndi kabo na elekanako y' ikamidě. Ovaně
- 30nd' o hwě ho lenakě na moto a huwakudwi n' ikamidě behavu
- 31bya elekanako be diye. Anya- mbě a ndi Anyambě ya ba Jiu pa? a bē tepě Anyambě ya Beto-
- 32mba? E, ya Betomba tepě; oni- ngě e diyakě na Anyambě e te yáká, na mwa ka huwudwi ba
- 33ihěbwě n' ikamidě, na ba uhonjo n' ikamidě. Nandi ho bulwaki- děndi elekanako n' ikamidě? Na vilolombo; nyawě, ho yádakidě- ndi elekanako.
- 4 E lě pě nde eyahu e ka váyě na hangw' ahu Abrahamu a te du-
- 2 wango na njeja ya mehoni? Ika- bojana oningě na Abrahamu a huwudwě na behavu, a na elo-
- 3 mbo eyaju e kětěnkě; ndi ha- nga o boho bwa Anyambě. Ilě-
- 4 ndwě i váká lě na? Abrahamu a kamakiděndi Anyambě, ka yá
- 5 ya langwě má na hohonganěngo.
- 4 Nandi a hakě ehavu a langakwě mahomano ma 'hekwě, ndi kabo
- 5 ma inwana. Ndi a ha haka eha- vu, kabo bokamakidě a huwaki- dě babini ba Anyambě ikamidě jaju i langakwě na hohonganě-

- 6 ngo. Pani ka Devid a kalaké opél' ibátá ja moto, w' Anyambé a langaké hohonganéngo a diye
- 7 na behavu, na, Ibátá na ba di maléngémé mabu yidwéngo, na ba di mabe mabu vihudwengo.
- 8 Ibátá na moto té w' Upangiyi a ka méndé a lange maléngémé.
- 9 Nandi ibátá tékadi i vakandi o ba ihébwé ipé o ba uhonjo tepé? jambojana ho vâki na ikamidé i langakudwéndi Abrahamu na hohonganéngo. Nandi i langakudwé lé na? o má a diyakidi n' ihébwé, ipé o má a diyakidi n' uhonjo? Hanga n' ihébwé, ndi
- 11 kabo n' uhonjo. Ka má a pahiya ihébwé, pani ka ndembo ya mbambayé y' ikamidé jaju i diyana-kidi má te uhonjo, na a diyake hangwé ya ba kamakidé béhépí, tombete ba diye hébwéngo; ované nd' o hohonganéngo e ka langwé tepé o bá ba jadi. Na hangwé y' ihébwé, ndi hanga ba hébékwe pa, ndi bá tepé ba tamwaké na matambi n' ikamidé té ja hangw' ahu Abrahamu, ija-ju i diyana-kidi má te uhonjo.
- 13 Ikabojana mohano, mwa na a ka diyand' ujigi mwa he, mu diyaka o Abrahamu a jadi, tombe ibángá jaju, na belekanako, ndi o kabo na hohonganéngo y' ikamidé.
- 14 Oningé ba belekanako ba jadi ba jigi, vâkána, ikamidé i haudwé-ndi e bobolo na mohano mwa hawé nané. Ikabojana belekanako be hakandi ngambi; 'kabojana o belekanako be haibé, ipulé ibé.
- 16 Na tina téné nd' o yá e jadi y' ikamidé, na ované nd' o yá e ka diyi hohonganéngo na ehekwe, na na mohano u diyaké mbambayé o ibángá jéhépi; hanga o wa e jadi ya elekanako pa, ndi e jadi tepé wa ikamidé ja Abrahamu, a
- 17 jadi hangw' ahu wa béhépí, (pani ka yá e di léndwéngo na, Mbi nd' ávé pangango hangwé o betomba beité), a ndi hangw' ahu o boho bwa uwaju a kamakidé, Anyambé mēté, a pumbwakidé ba-we-we, na má na ndakiya belombo
- 18 be ha ibé o na be iwé: A pitakidéndi o ipite i diye, na a kamakidé na ovane nd' o má a ka diyé hangwé ya betomba beité, hohonganéngo na e kalakudwé na, Kakana nd' o ibángá jávé i ka
- 19 diyé. Ndi a bo diyaka váhamángo n' ikamidé, o má a pikilakiyi nyol'aju mēté ya bé wango, (o má a diyakidi kama mepuma utodu) na iwa ja jemi. ja Sera: a vongole n' ipuhwa j' ikamidé; nd' a diyaki bo yáde n' ikamidé,
- 21 a véké Anyambé ivenda; na má a diyaki suléngo mēté, na nyang'aju e di yohanéngo, a ka yálé tepé iha. Ované nd' o yá e langakudwé má ka hohonganéngo.
- 23 Nandi ya léndékwé opél'aju dipá, na e langakudwé má; ndi opél' ahu tepé, ba ka langwé tepé yá, oningé ho kamidéngé a pumbwakidé Jisu Upangiyi mwahu
- 25 oviya iwedo; a vékudwé opélé ya manumbidé mahu, na má a pumbudwé pé opélé ya mahuwa mahu.
- 5 Huwudwéngo n' ikamidé, vâkána, ho na jonga n' Anyambé, opélé ya Upangiyi mwahu Jisu
- 2 Kraist; uwahu a di pahiyango Inganido n' ikamidé o 'hekwé tékaye eyahu e téménéké na ho peyaka n' ipite j' ivenda j' Anyambé. Ndi hanga nonané pa, ndi ho peyaki na njuke tepé; yowéngo na njuke e hakand' iyika;
- 4 Na iyika, i hakandi isulé; na isulé i hakandi ipite; na ipite ja haka iháni; 'kabojana itándé j' Anyambé i hovuwéngé o melema myahu n' Ilin' Iyam' i di hwé

6 vëwëngo, ikabojana o hwë ho ha diyakipë na ngudi, o 'gombe ya hohonganëngo, Kraist a wakindi opëlë ya ba ha tândáká Anyambë. Ikabojana e bokolo na moto a waka opëlë ya moto wa hohonganëngo: nd' ipë opëlë ya mot' uyamu moto a te a bábáká

8 o wa. Na Anyambë a sullyakë ndi itandë jaju o hwë ho jadi, o hwë ho diyakite bato babe, ka

9 Kraist a wa opël' ahu. Nandi wa pë, o hwë hwa bë huwudwëngo na makiya maju, ho ka yongandi oviya ngambi opël' aju.

10 Ikabojana o hwë ho diyaki ndoba, hwa nyëvënudwë n' Anyambë na iwedo ja Mwan' aju; wa pë, nyëvënidëngo, ho ka yongi na

11 emënw' aju. Ndi hanga nonanë pa, ndi ho peyaki n' Anyambë na Upangiyi mwahu Jisu Kraist, uwahu a di pahaniyango inyëvëniyë.

12 Ikabojana moto umbáká nd' a pákidë bobë o he, n' iwedo na bobë; n' iwedo na pakiya bato bëhëpi, 'kabojana bëhëpi ba lëngëmindì. Ikabojana bobë bo diyakite o he ovanë belekanako be to pá: ndi bobë bwa langakwë

14 o belekanako be ha i bë. Ndi iwedo i pangakidi oviya Adamu na la Mosësi, o bá ba ha diyakidi bobë hango egálani ya ipulë ja Adamu, a jadi ndembo ya má a

15 ka vakë. Ndi ipulë ibë ovanë bwësë te ka ivë ja nanë. Ikabojana oningë n' inumbidë j' umbáká ndi ja baitë i wanidi, wa pë ehëkwë ya Anyambë na ivë ja ehëkwë ya moto të 'mbáká, Jisu Kraist, i tumbango o baitë ba jadi. Ndi ya bo vëkwë yu diyaka pani ka e hamakidi o moto 'mbáká a hakidi bobë, 'kabojana yëké e pákidi makwa n' inumbidë jáká; ndi ivë ja nanë i pákidëndi

mahuwa opëlë ya manumbidë

17 maitë. Ikabojana oningë n' inumbidë j' umbáká, iwedo i pangakiyendi n' umbáká të; wa pë bá ba pahakiyë bwingë bwa ehëkwë na ivë ja hohonganëngo ba ka pangiyi o 'mëná n' umbáká, Jisu

18 Kraist. Ovanë pani ka n' inumbidë jáká yëké e pándi o bato bëhëpi ba jadi o makwa; nonanë tepë o iha jáká ja hohonganëngo ivë ja nanë i pákidi o bato bëhëpi ba jadi o mahuwa ma emëná.

19 Ikabojana pani te ka baitë ba di pangwëngo bato babe n' ipuhwa j' iyokiya ja mot' umbáká, nonanë tepë baitë ba ka pangwë hohonganëngo n' iyokiya j' umbáká.

20 Tépe belekanako be ngakiyendi na ovanë nd' o inumbidë i ka tumbë. Ndi o bobë bo tumbakidë, ehëkwë e tumbakë tepë wa.

21 Na panika bobë bo di pangiyango na l' iwedo, nonanë tepë ka 'hekwë e ka pangiyë na hohonganëngo na la 'mëná ya 'gombe yëhëpi na Jisu Kraist Upangiyi mwahu.

6 Ho ka vá lë pë na? Ho lillmakidë o bobë, ovanë nd' o 'hekwë e ka tumbë? E diyake nonanë. Hwë ho di wango o bobë, ho ka diya lë pë omë ulingo wa na e?

3 Wa wëni na, tango ahu e diyaki baptaiswëngo o Jisu Kraist a jadi ho baptaisakudwëndi o iwedo jaju?

4 Ovanë nd' o hwë ho di tongwëngo naju na baptism o iwedo jaju; na panika Kraist pumbwakudwë oviya iwedo n' ivenda ja Hangwë, nonanë tepë na ho tamwakë na ya kya ya 'mëná.

5 Ikabojana oningë hwë ho di latango ta na ju o uvela mwa iwedo jaju, ho ka diya tepë nonanë n'

6 uvela mwa ipumbuwa jaju: ho yowëngo ekaye, na moto ahu wa vyo a kámakudwi na ju, na ova-

- ně nd' o nyolo ya bobe e ka we-
 ywě, na na ho diyakepě menivi
 mya bobe oviya egombe tēkaye.
- 7 Ikabojana a di wango a hulama-
 8 ngo 'viya bobe. Oningě na ho
 wendí na Kraist, ho kamakidě
 9 tepě na ho ka diyí naju: ho yo-
 wěngo na Kraist a pumbwakindi
 oviya iwedo, a we pě; iwedo ja
 10 pangiepě má. Ikabojana a waki-
 ndi o bobe njo páká pa; ndi o
 má a diyakě, a diyakandi opělě
 11 ya Anyambě. Nonaně tepě inyě-
 ni langakani nyolo janyu mětě i
 wango o bobe mbambayě, ndi i
 mihá o Anyambě a jadi na Jisu
 Kraist.
- 12 Bobe bo pangakiye nyolo janyu
 i wakě, o yokakiyi yáni o bedoko
 13 byaju. N' inyěni o vėkěni be-
 vande byanyu o bobe pani ka
 bevolani bya ipulě; ndi vėkěni
 nyolo janyu o Anyambě a jadi,
 pani ka ba pumbuwedí oviya
 iwedo, na bevande byanyu pani
 ka bevolani bya hohonganěngo o
 14 Anyambě a jadi. Jambojana bo-
 be bwa pangiyi inyěni; 'kaboja-
 na o bě ni o belekanako, ndi o
 ndini o 'hekwě.
- 15 Nandi na e? Ho hake bobe,
 'kabojana ho bě o belekanako,
 kabo o ehewě? Anyambě a
 16 kandakidě. Wa wěni na uwa-
 nyu a vėkě nyolo janyu na baha-
 yi o iyokiya, o ndi bahayi ba
 uwanyu a yokakiyě; tombe o bo-
 be na l' iwedo, na o ba iyokiya
 17 na la hohonganěngo? Ndi Anya-
 mbě a langakwě, na na o diyaki-
 ndini bahayi ba bobe; ndi o ndi-
 ni yokiyango oviya ebumulema
 iyokwanidi tě i vėkudwě inyěni.
- 18 Věngěměngo 'viya bobe, wa bė-
 ndini bahayi ba hohonganěngo.
 19 Mbi kalakandi ikalidi vya bato,
 'kabojana ikáhá ja mehani mya-
 nyu: 'kabojana pani' k' inyěni o
- vėkidi bevande byanyu na be di-
 yake bahayi ba sėkě na bobe na
 la bobe; nonaně tepě vėkěni be-
 vande byanyu na be diyake ba-
 hayi ba hohonganěngo na la hole.
- 20 Ikabojana o inyěni o diyakindini
 bahayi ba bobe, o diyakindini
 hulamango oviya hohonganěngo.
- 21 O diyaki lěni na nja bebumě o
 belombo tě ibyanyu be ha yoka-
 ki lháni? 'Kabojana ihuku ja
 22 belombo těběně ndi iwedo. Na-
 ndi wa bėndini hulamango oviya
 bobe, o na bahayi ba Anyambě,
 na na o teni ebum' anyu o hole,
 na ihuku eměná ya egombe yě-
 23 hěpi. Ikabojana ivě ja bobe ndi
 iwedo; ndi ivě ja Anyambě ja
 naně ndi eměná ya egombe yě-
 lhěpi o Jisu Kraist Upangiyi
 mwahu.
- 7 Wa wěni, bana bina ('kabojana
 mbi kalaki na ba di yowěngo ele-
 kanako), na elekanako e panga-
 ka moto ulingo mwaju u diyakě?
- 2 Jambojana mwajo a didi na mo-
 mo a katwěngo na elekanako o
 momiaju a jadi ulingo mwaju u
 diyakě; ndi oningě momo a we-
 ngě a bi hulamango oviya eleka-
 3 nako ya momiaju. Ovaně vė-
 kána, oningě a baudwěngě na
 momo upákwě ulingo mwa mo-
 miaju u diyakě o mihá, a ka tu-
 bwi na ehohonde; ndi oningě
 momiaju a wengě, vėkána a hu-
 lamindi oviya elekanako těyeně;
 ovaně nd' o mwa ka měndě a di-
 yepě ehohonde; tombe a bawě na
 4 momo upákwě. Ovaně, bana bi-
 na, inyěni wa weyakudwěni o
 elekanako na nyolo ya Kraist;
 na na o ndini latwěngo n' upá-
 kwě, o má a pumbwakudwě ovi-
 ya iwedo, na ovaně nd' o hwě ho
 ka ląngě bebuma o Anyambě a
 5 jadi, ikabojana o hwě ho diyaki-
 di o mehani, behadi bya bobe be

- diyaki na elekanako, be hakindi o bevande byahu ilangá ja bebuma o iwedo. Ndi kya tēkanē ho ndi vengudwēngo oviya, elekanako, o hwē ho didi wango o eyahu e bweyakudwē; ovanē nd' o hwē ho dilakē na ya kya y' ilina, ndi hanga na ya vyo ya ilēndwē.
- 7 Nandi ho ka vá lē pé na? Elekanako e bobe? Anyambē a kandakidē. Ndi bu diyaka bobe yowēngo kabo na elekanako; 'kabojana bu yowakē itāngina, kabo elekanako e vāki na, O tānginakē: ndi bobe, bo nāngāki ndi tina na elekanako, be kudwakidi mba jāngá jēhēpi j' itangi na: 'kabojana mēndēkē elekanako bobe bo di wango. Ikabojana palwanidēngo na elekanako mbi diyakindi mihá ovyo; nd' o elekanako e pákidi, bobe bo pumbwakinidi, n' umba na waka; ndi elekanako e kenjakudwi opēlē ya emēnā, mbi duwaki yā ya bē ya iwedo. Ikabojana bobe na tina ya elekanako, bo yabaki mba, na bwā na weyaka mba na yā.
- 12 Ovanē nd' o elekanako e di hole, n' isombiyē i hole, na mahuwa na bwamu. O nyanga na e diyaki bwamu ya bē iwedo umba mbi jadi? Anyambē a kandakidē. Ndi bobe, ovanē nd' o bwā bo ka levakudwē na bo ndi bobe, n' iha jaju j' iwedo umba mbi jadi, na e jadi bwamu; na ovanē na njeja ya elekanako bobe bo ka dlyē n' ibeva mētē.
- 14 Ikabojana ho yowakē na elekanako e ndi y' ilina; ndi mbi mehoni, hambwēngo na bobe. Ikabojana mba wē eyamē e hakē, 'kabojana eyamē e vahakē mba haye yā; ndi eyamē e lonakē yā ndi eyamē e hakē. Oningē mba ha eyamē e ha vahaka, mbi bābākāndi elekanako, na e ndi bwamu. Nandi a bēpē mba mbi hakē yā: kabo bobe bo diyakē n' umba. Jambojana mbi yowēngo na umbi jadi, yenē ndi na o mehoni myamē, elombo eyam' ya diyaka, ipanga i n' umba, ndi iha ja e jadi bwamu, mba duwaka.
- 19 Jambojana mba haka bwamu bwamē, bo vahakē: ndi bobe bwamē bo ha vahaka, bo ndi bwamē bo hakē. Nandi oningē mba ha eyamē e ha vahaka, a bē umba mbi hakē yā, kabo bobe bo diyake o umba mbi jadi. Nandi mbi duwango elekanako, ya na oningē mbi vahaka iha ja bwamu, vākāna bobe bo ndi n' umba. Jambojana mbi peyakandi na belekanako by' Anyambē, o moto w' utema. Ndi mbi yēnēkēndi elekanako epākwē o bevande byamē, e yanaka na elekanako y' ulema mwamē, e vanaka mba o mbwedi ya elekanako ya bobe e jadi o bevande byamē. O umba moto wa maguga! nja ka huludē mba oviya nyolo tē ya iwedo ekanē?
- 25 Mbi langakandi Anyambē na Jisu Kraist Upangi yi mwahu. Nonane, nd' umba mētē mbi dilakē elekanako ya Anyambē n' ulema ndi na mehoni elekanako ya bobe.
- 8 Ovanē vākāna o bē na makwa kya tēkanē o ba jadi o Kraist Jisu a jadi. Jambojana elekanako y' ilina ja emēnā o Kraist Jisu a jadi e i mba hulidēngo oviya elekanako ya bobe n' iwedo. Jambojana ya elekanako e ha yalākidē iha, o ya e diyaki vahāmāngo na mehoni, Anyambē a lomaki Mwan' aju n' uvela mwa mehoni mebe, opēlē ya bobe, a kwehakidi bobe o mehoni; na ovanē nd' o hohonganēngo ya elekanako e ka timē na hwē, ba ha tamwaka hohonganēngo na mehoni, ndi

- 5 kabo n' Ilina. Ikabojana ba di hohonganengo na mehani ba be-
nganaki belombo bya mehani; ndi ba di hohonganengo n' Ilina,
6 belombo b' Ilina. Jambojana ivaha ja mehani nd' iwedo; ndi
ivaha j' ilina ndi emēnā na jonga.
7 Ikabojana ivaha ja mehani i ndi ndoba n' Anyambē; 'kabojana ja
bābākiyē elekanako Anyambē,
8 na ja i bē nangudi i yalākē. Nonanē ndi o ba didi o mehani, ba
ka mēndē ba yalē itāndidē j'
9 Anyambē. Ndi o bēni o mehani, ndi kabo o ilina, oningē na Ilina
j' Anyambē i diyakand' inyēni o
jadi mbambayē. Nandi oningē
moto ka moto a diye n' Ilina ja
10 Kraist, a b' uwaju. Ndi oningē
Kraist a jadi 'inyeni o jadi, nyolo
e wango 'kabojana bobē; nd'
ilina i nd' emēuā 'kabojana ho-
11 honganengo. Ndi oningē Ilina
ja a pumbwakidē Jisu iwedo ja
diya n' inyēni; a pumbwakidē
Kraist iwedo a ka pumbudē tepē
nyolu janyu i wakē n' Ilina jaju
i diyakē inyēni o jadi.
12 Bana b' ina, ovanē nd' o hwē ho
ha ibē banwani, o mehani, idiya
ja hohonganengo na mehani.
13. Ikabojana o diyengēni hohonga-
nengo na mehani, o ka wandini:
ndi oningē o wengēni behadi bya
nyolo n' Ilina, o ka diyandini
14 mihā. Ikabojana tango e tu-
mbwanakwē n' Ilina j' Anya-
mbē, ba ndi bana b' Anyambē.
15 Jambojana o bēni pahiyango pē
ilina ja univi o ibanga; ndi o
ndini pahiyango Ilina j' iludwē
ja bana, ijahu i dakanakē Aba,
16 Paya. Ilina ja mētē te i bapakē
tali na malina mahu, na ho ndi
17 bana b' Anyambē. Ndi oningē
na bana, vākāna bajigi; bajigi b'
Anyambē, na bajigi na Kraist;
oningē na ho yēnēkē betuniya
naju, ovanē nd' o hwē ho ka he-
kudwē ta.
18 Jambojana mbi langaki na betu-
niya bya 'gombe tēkaye be bē
weyango n' iyējwē n' ivenda i ka
19 levudwē o hwē ho jadi. Jambo-
jana imbuwa ja ekeha i venga-
kidēndi n' iyombuwa ilevudwē ja
20 bana b' Anyambē. Jambojana
ivela i pangakudwēndi ibābiyē ja
nanē, hanga na upango mwaju
mētē, ndi kabo na tina ya a di jā
21 bābidēngo. N' ipitē ja na ivela
jā mētē i ka vēngudwē oviya
univi mwa ibeva, na la ihulama
j' ivenda ja bana ba Anyambē.
22 Jambojana ho yowēngo na ivela
jēhēpi i njimakandi na jā i bupa-
kandi na mehiyo ta kwanga na
23 la kya tēkanē. Ndi hanga jā
dipā, ndi hwē mētē tepē, ba jadi
na bebuma bya Ilina bya boho,
hwē ho njimakate utema mwahu
mētē, ivengidē j' iludwē ja bana,
i jadi ivanguwa ja nyolo jahu.
24 Jambojana ho yongakwi n' ipite:
ndi ipite i yēnēnēkē i bē ipite:
'kabojana a lē nja moto a yo-
25 mbwakē eyaju e yēnēkē? Ndi
oningē ho pitakidē eyahu e ha
yēnēkē, vākāna ho vengakidē yā
n' iyika.
26 Nonanē ndi k' Ilina tepē i hana-
kē makāhā mahu: jambojana
hwa wē 'kaliya nyang' ahu e lu-
kakē o kaliya: ndi Ilina jā mētē
i hāhālākidēndi opēl' ahu na me-
njimo, me ha bē nangudi e pa-
27 kwakē. Ndi a butakē melema, a
youdēte e jadi ulema mwa Ilina,
jambojana a hāhālākidēndi opēl'
a bayamu hohonganengo n' Anya-
28 mbē. Na hwē ho yowēngo na be-
lomba byēhēpi be haki ta o bwamu
bwa ba tāndākē Anyambē, ba di
ndudwēngo hohonganengo upan-
29 go mwaju. Jambojana ibaju ba yo-
wakidē o vyo, tepē ibaju ba pānā-

kidi o vyo na ba kwanakudwé na uvela mwa Mwan'aju, na ované nd' o má a ka diyé njadi ya bana
30 ba hangwé baité. Tepé, i baju ba pánakidi o vyo, bá tepé ibaju ba ndakiyedi: na ibaju ba ndakiyedi bá tépé ibaju ba huwakidé, na ibaju ba huwakidé, bá tepé ibaju ba hekakidé.

31 Ho ka vá lé pé na belombo tékabe na? Oningé na Anyambé a nd' opél' ahu, a lé nja a ka té-
32 nidé na hwé? A. ha kobaki Mwan'aju mété, ndi a véki má opél' ahu ya béhépí a ka diya lé a véye hwé belombo byéhépi na-
33 ju o nané na? A lé nja a ka tubé b' Anyambé ba di pánángo elombo? A ndi Anyambé a hu-
34 wakidé. A lé nja a kwehaké? A ndi Kraist a wakidi, e a pumbwakidi, a jadi o' ná ya Anyambé eyomi, a háhálakidé tepé
35 opél' ahu. A lé nja a ka paludé hwé oviya itándé ja Kraist? o nyanga ya na etuniya, ipé mehiyo, ipé evita, ipé nja, ipé ivena, ipé mahihi, ipé ukwala mw' ibá-
36 tá? Pani ka yá e di léndwéngo na, Jambojana ho weyakwéndi buwha bwéhépi opél' ávé; ho langakwéndi pani ka medámbe m'
37 ipakanido. Ndi, ho ndi wa na babalani o belombo tékabe byéhépi, na a tándáki hwé. Jambo-
38 jana mbi ndi tundudwéngo, na tombete iwedo, tombete eméná, tombete enjél, tombete bapangi-
yi, tombete ngude, tombete belombo bya kya tékané, tombete
39 belombo be vaké, Tombete udomba, tombete ndiba' tombete ekaha epákwé, bya yálé o paludé hwé oviya itándé j' Anyambé i jadi o Kraist Jisu Upangiyi mwa-
hu a jadi.

9 Mbi váki mbambayé na Kraist, mba jowaka, ulema mwamé tepé

u bapákéte mba tali o Ilina Iya-
2 mu, na mbi na bodilo bonéné, na ngébé egombe yéhépi ulema
3 mwamé. Ikabojana mbi te mbi kalakiya na umba mété mbi diyaki hákwéngo o Kraist a jadi opélé ya bana b' ina, majawé mamé hohonganéngo na mehoni:
4 Ba jadi ba Isreéli; ba duwé iludwé ja bana, na ivenda, na panga, n' ivéwé ja elekanaiko, n'
5 ihaya, na myohano. Ba duwé ba hangwé, na ba Kraist ba pumakiyedi opéla mehoni, a didi Anyambé ya béhépí, vambudwéngo ibátá egombe yéhépi. Amé-
6 ni. Hanga opélé ya na ndaga j' Anyambé i nané. Jambojana béhépí ba bé Isreéli, ba jadi ba
7 Isreéli. Hanga, opélé ya na o bá ba jadi te b' ibángá ja Abrahamu, na béhépí ba ndi bana: ndi, ibángá jávé i ka tubwi na Aisak.
8 Yené ndi na, Ba jadi bana ba mehoni, bané, babé bana b' Anyambé: ndi bana ba mohano ndi
9 ba langakwé ibángá. Jambojana ndaga ya mohano nd' ekané, Mbi ka pándi o 'gombe tékaye, na
10 Sera a ka jandi mwana. Ndi hanga yené pa; ndi nyangate té o Ribéka tepé a kahakidé n' umbá-
11 ká, hangw' ahu Aisak, (jambojana bana ba diyakite ba t' o jawé, na bá ba t' o ha bwamu ka bwamu tombe bobé, na ované nd' upango mwa Anyambé u ka témé hohonganéngo n' ipaná, hanga o behavu, ndi kabo o a nda-
12 kiyé); e, vánakudwé na ju na, w' utodu ndi a ka hayé wa mdé-
13 mbé. Pani ka yá e di léndwéngo na, Mbi tándángo Jekáb, ndi mbi binango Isá.
14 Ho ka vá lé pé na? Ipuhwana ja mahuwa n' Anyambé? Anya-
15 mbé a kandakidé. Ikabojana a váki na Mosési na, Mbi ka koba-

ndi uwamě a ka kobě, n' umba
 mbi ka yěně ngěbě, uwamě a ka
 16 yěně ngěbě. Ovaně, vákana, e
 bě ya a pangakě, tombe a nyakě
 membila, ndi ya Anyambě a le-
 17 vakidě ngěbě. Jambojana Ilé-
 ndwě i vaki na Fero na, Yá tina
 tēkaně ndi eamě e didi ávě tēdē-
 ngo, na ovaně nd' umba mbi ka
 levidě ngud' amě ávě o jadi, na
 ovaně nd' o dina jamě i ka paku-
 18 dwě o he yěhěpi. Ovaně nd' o
 má a ka yěně uwaju a ka pangě
 ngěbě, na má a delakidě uwaju
 19 a ka pangě. O ka vwi n' umba
 na, Ndi e lě nde eaju e hěnjěké?
 Ikabojana nja a tēnkidě upango
 20 mwaju? Nyawě, ndi o moto,
 ávě lě nja o yavwanakě Anya-
 mbě? Elombo e di mēwengo e
 ka váte na a velaki yá na, O mē-
 21 ki lě mba kakana nande? Ume-
 yi jeka a pangakiya jeka, oviya
 umbunda tē m' umbáká a bě na
 ngudi e hakě eva yáká o idilwě,
 22 epákwe o ihadivudwě? E lě pé
 nde oningě Anyambě a bábá, ile-
 vidě ja ngambiaju, na ipanga ja
 ngud'aju e yowanakě, a hindi-
 naka n' iyika itě, beva bya nga-
 mbi, be di kenjěngo n' ijiliya;
 23 na ovaně nd' o má a ka pangě
 ngumba ya ivenda jaju e yowa-
 nakě o beva bya ngěbě, ibyaju be
 24 kenjakidě o vyo o ivenda. Beně
 ndi hwě, ibaju ba di ndiyango,
 hanga oviya ba Jiu pa, ndi oviya
 25 ba Betomba tepě. Pani ka má a
 vaki tepě o Hoseya na, Mbi ka
 tubi bá na bato bamě, ba ha di-
 yakl bato bamě; na má a tándá-
 kwě, a ha diyakidi a tándákwě.
 26 E ka diyandi o iboko vi vákudwě
 na bá na, O bēni bato bamě: ovo-
 ně nd' o bá ba ka tubwi na, bana
 27 ba Anyambě e didi mihá. Aise-
 ya a yamaki tepě opělě ya Isreěli,
 na, Tombete ka tango ya baua ba

Isreěli e jadi ka mahe ma manga,
 28 e te mbeyl te e ka yongě. Ikabo-
 jana Upangiyi a ka timěndi nda-
 gaaju o he, a hānjābidě yá wala
 29 wala. Na pani ka Aiseya a vá-
 kidi o vyo na, Kabo Upangiyi
 mwa Ndumba ya dika hwě ibā-
 ngá, te hwa bēndi ka Sádāmu, te
 ho hawudwēndi Gámara.

30 Ho ka vá lě pé na? Na beto-
 mba be ha vitakidě hohonganě-
 ngo, be kabiděndi hohonganě-
 ngo, hohonganěngo tē e didi y'
 31 ikamidě: ndi ba Isreěli ba vita-
 kiděte elekanako ya hohonganě-
 ngo, ba i bē kabiděngo elekanako
 32 ya hohonganěngo. Na nde lě?
 Ikabojana bu vahakě yá n' ika-
 midě, ndi kabo pani o má na be-
 havu. Ba kábakindi o ilale tē i
 33 kábānakidě: pani ka yá e di lē-
 ndwěngo na, Hilakěte mbi na-
 ngakidě o Sařani ilale i kábānā-
 kidě, n' ilale ja mabaku: ndi
 wěhěpi a ka pitidě má a yěněku-
 dwě ihāni.

10 Bana bina, ivaha j' ulema
 mwamě, n' ihāhalidě jamě o
 Anyambě a jadi opěl' abu ndi na
 2 ba yongake. Ikabojana mbi ba-
 paki bá tali na ba na 'doko y'
 Anyambě, ndi hanga hohonganě-
 3 ngo n' iyowě. Ikabojana o bá bu
 yowakě hohonganěngo y' Anya-
 mbě, na vahaka o ha hohonga-
 něngo abu mětě, bu bábakiyě bá
 mětě o hohonganěngo y' Anya-
 4 mbě. Ikabojana Kraist a nd'
 lhuku ja elekanako o hohonga-
 něngo o wěhěpi a kamakidě a
 5 jadi. Ikabojana Mosěsi a lēndě-
 kě opělě ya hohonganěngo e jadi
 o elekanako, na, moto a hakě be-
 lombo tēkabe a ka diyi na bya.
 6 Ndi hohonganěngo e jadi y' ika-
 midě e kalakate kakana na, A lě
 nja a ka betě o hěvėni? (yěně
 7 ndi na ka hubě Kraist): tombe

na, Nja ka hubě o mbelenge? (yeně ndi na ka betepě Kraist 8 oviya iwedo). Ndi e vake lě na? Ndaga e pyělě na návě, o udu-
mbu mwávě, n' ulema mwávě: 20 yeně ndi na, ndaga y' ikamidě
9 eyahu e pakwakě: na oningě o
mémíngě Upangiyl Jisu, n' udu-
mbu mwávě, na návě wa kamidě
o ebumulema ávě, na Anyambě
a pumbwakidi má o iwedo, o ka
10 yongandi. Ikabojana na ebumu-
lema ndi ya moto a kamanakidě
o hohonganěngo; nandi n' udu-
mbu ndi mw' iměmě i hanakwě
11 na la iyonga. Ikabojana Ilě-
ndwě i vaki na, wěhěpi a kama-
kidě má a yěněkudw' iháni.
12 Ikabojana Jiu bá na ba Giriki ba
bě nyanga ibalě: ikabojana Upa-
ngiyi tě m' umbáká a nd' Upa-
ngiyi mwa bēhěpi, na má a bo-
nēnē o tango tě e ka dakiyě má
13 yěhěpi. Ikabojana wěhěpi a ka
dakiyě dina ja Upangiyl, a ka
14 yongandi. Ba ka dakiya lě má
na uwabu a ha bē kamiděngo?
na bá ba ka kamidě lě má na
uwabu a ha bē yokango? na bá
ba ka yoka lě na ba diye n' upa-
15 kuwi. Na bá ba ka pakuwa lě
na, kabo ba lomwě? pani ka yá
e di lěndwěngo na, Emě, ibělě ja
matambi ma tango tě e pakwakě
sango eyamu ya jonga, na e va-
nakě sango eyamu ya belombo
beyamu!
16 Ndi bá bēhěpi ba bē yokiyango
Sango iyamu. Ikabojana Aiseya
a vaki na, Upangiyl nja di kami-
17 děngo upako mwahu? Ovaně,
vákána, ikamidě i vaki n' iyoka,
18 n' iyoka na ndaga ja Kraist. Ndi
mbi vaki na, bu yokaka? E,
mbambayě, Joyi jabu i valindi o
he yěhěpi, na ndaga jabu o mahu-
19 ku ma he. Ndi mbi vaki na, Isre-
ěli au yowakě? Mosěsi a vakiindi

o boho na, Mbi ka kabaland' inyě-
ni ivuva na ba ha bē bato, mbi ka
linguděnd' inyěni na etomba ya
etikitiki. Ndi Aiseya a bāde boi-
tě, ka mwa vā na, Mbi duwaku-
dwi na ba ha vahaki mba; mbi
levakudwěndi o ba ha uwaki mba
21 ba jadi. Ndi a vaki na Isreěli
na, Mbi hambiděngo bená byamě
buhwa bwěhěpi o bato ba ha yo-
kakia na ba petwakě ba jadi.

11 Nandi, mbi vaki na, Anya-
mbě a hwi bato baju? Anya-
mbě a kandakidě. Ikabojana
umba mbi tepě wa Isreěli, w'
ibāngá ja Abrahamu, wa diya
2 ja Běnjěmini. Anyambě a bē
uhwango bato baju ibaju ba yo-
wakidě o vyo. Wa wěni nyanga
ya Ilěndwě i vake opel' Elias?
nyang'aju e hāhālakidě Anya-
3 mbě opělě ya Isreěli, na, upangi-
yl, ba ndi weyango basaki bāvē
na bá ba puduwendi alta jāvě;
n' umba mbi dikudwěndi dipá,
na bá ba vahakandi eměnw' amě.
4 Ndi iyavwana ja Anyambě i vā-
ká lě na ju na? Umba mětě mbi
tatango tājen ja bamo hěmbwědi,
ba ha bē humango ibāngá jabu o
5 Beal. Tombekete o 'gombe tě
yakya ekaye o tepě na mběyi di-
kanango hohonganěngo na itá-
6 mbwě ja ehkwě. Ndi oningě e
ndi ya ehkwě, vákána e bē pě
ya behavu: oningě ya diya no-
naně, vákána ehkwě e bē pě
7 ehkwě. E lě pě nde? Isreěli
a bē pahiyango eaju e vahakě;
ndi ba di pānwěngo ba yá pahi-
yango; na bapákwe ba bi mele-
8 ma deludwěngo. Pani ka yá ě
di lěndwěngo na, Anyambě a vė-
ki bá ilina j' itika; mihá na ba
yěněke, matá na ba yokake na
9 bwa buhwa tēkabo. Ka Devid a
vā na, Tagula abu e hakwě ila-
mbo, na evema, na ukáká mwa

- mabaku, na ikunda o bá ba jadi :
- 10 Mihá mabu ma dibamake, ované nd' o bá ba ka mēndé ba yēne, na nāvē o ka balakidē ukāngá
- 11 mwabu egombe yēhēpi. Mbi vāki nandi; ba kabāngo na ba kwake? Anyambē a kandakidē. Nd' ikwa jabu ndi i pādē iyonga o Betomba be jadi, ikabálá jabu
- 12 ivuva. Nandi oningē ikwa jabu ja diya bonēnē bwa he, na iyēvidē jabu bonēnē bwa Betomba: hanga na ilonda jabu wa?
- 13 Ikabojana mbi kalaki n' inyēni Betomba, umba mbi jadi utodu mwa Betomba, mbi bendakē ebanw' amē. Oningē na pēlē te pēlē mbi kabáláki o ivuva ba di mehoni myamē, na mbi yongē
- 15 bá baká. 'Ikaboj' na oningē ihwē jabu ja diya ulato mwa he, ipahiya jabu i ka diya lē na, ndi hanga emēná oviya iwedo? Ikabojana oningē ebuma ya boho ya diya hole, vákána umbunda u tepē nyangatē: na oningē utamba u jadi hole, melabe me tepē nyangatē. Na oningē melabe myáká mya bukiya, na nāvē, o jadi áliwi ya 'hiki, wa vamwē o bá ba jadi, wa nánga utamba na mavāngá ma ele ya áliwi na myá: o kētēkiye melabe: Ndi oningē wa kētē, wa hukaka metamba, ndi
- 19 metamba me hukaki ávé. O ka vwi na, Melabe me bukadwēndi, na mbi vamaake. Mbambaye; 'kabojana ipuhwana j' ikamidē nd' i jabu i bukanakudwē, ndi ávé o témékēni 'kamidē. O hake ma duba, ndi bangaka. Ikabojana oningē Anyambē a kobe melabe mya mbēmbē, bandamakidē banga a kobe tepē ávé.
- 22 Umbwakiate nandi bwam na bokolo bw' Anyambē: bokolo, o ba kwakidi, ndi bwam, ávé o jadi, oningē o lillimidēngē o bwam; oningē na pēlē pákwē vákána
- 23 ávé tepē o ka lenwēndi. Na bá tepē, ba ka vamwēndi oningē ba lillimidē n' ipuhwa j' ikamidē, 'kabojana Anyambē a te a yálá-kē o vamēpē bá. Ikabojana oningē wa lenwē o ele ya áliwi ya 'hiki ya mbēmbē na nāvē wa vamwē vi diye itingidi vya mbēmbē o ele ya áliwi eyam; nandi na kumbanakidē ekabe ba jadi melabe mya mbēmbē, ba vamwē o 'le ya áliwi abu mētē?
- 25 Ikabojana bana b' ina, mba vahaka, o diyakani o yowē ikuta kuta tékavi, o banga wa diyani n' iyowē ipividi viyanyu, na eku-lu y' idelidē ndi e hamindi o Isreéli ba jadi, kabo ilonda ja
- 26 Betomba ja pá. Nandi nonanē Isreéli bēhēpi ba ka yongandi; panika yá e di lēndwēngo na, Uvēngidi, a ka pumiya ndi o Sion, na má a ka ludēni ibina ja
- 27 Anyambē oviya Jekáb: Ikabojana pang' a mē nd' ekanē o bá ba jodi, o umba mbi ka vēngidē bobē bwabu. Opēlē ya sango yam', ba ndi ndoba o nyang' anyu; ndi opēlē ya ba di pánāngo, ba ndi ba tándákwē o nyanga ya ba hangwē. Ikabojana Anyambē a 'lwaka ulema opēla ivē jaju, na
- 30 monda mwaju. Ikabojana pani te k' inyēni o egombe e tombidi o ha yokakiyēdini Anyambē, ndi kya tékanē o pahiyēndini ngēbē n' ipuhwa jabu j' iyokiya, nonanē tepē o ekaba ba ha diyete n' iyokiya, na ovanē nd' o na ngēbē e levakudwē inyēni ba ka duwi
- 32 tepē ngēbē. Ikabojana Anyambē a dibango bá bēhēpi o ipuhwa j' iyokiya, ovanē nd' o má a ka yēni bá bēhēpi ngēbē.
- 33 Emē, ndiba y' ungumba mwa iyowē na bokeli bwa Anyambē! nyanga ya byéké byaju bya bu-

tanakiya, na njeja jaju ja yowa-
 34 nē! Ikabojana nja di yowēngo
 ipikiliya j' Anyambē? nja di di-
 35 yango ulevi mwaju? Nja di mā
 vēngo o boho, na a timbe pē mā
 36 njo pākwe? Ikabojana oviya o
 mwa jadi, na ju na opēl' aju, ndi
 belombo byēhēpi; ivenda na ju
 egombe yēhēpi. Amēni.

12 Naudi, bana b' iua, mbi hā-
 hālākidend' inyēni, na ngēbē
 ja Anyambē, na vēkēni nyolo ja-
 nyu mwambo mwa mihā, hole, u
 tādākudwē o Anyambē a jadi,
 2 e jadi ehavu anyu ya lukango. O
 benganakēni he tēkanē: ndi ulwa-
 kani n' ihawē ja bebumulema
 byanyu byakya, ovanē nd' inyē-
 ni o ka sulēni upango mwa Anya-
 mbē uyamu, u tādākudwē, mwa
 lukango.

3 Ikabojana mbi vāki n' inyēni,
 na ehakwē e di mba vēwēngo,
 na, moto wēhēpi a jadi n' inyēni
 o jadi, a pikilakiye wa na nyang'
 aju e lukakē o pikiliya opēl' aju
 mētē; nd' a pikilakiya ipikiliya
 ja kende-kende, hohonganēngo
 na nyanga ya Anyambē e di vē-
 ngo momo moto eyaju yējā y'

4 ikamidē. Ikabojana pani ka hwē
 ho di na bevande beitē o nyolo
 pākā, ndi bevande byēhēpi be bē
 5 ebano yākā; nonanē tepē hwē,
 ho didi baitē, ndi nyolo pākā o
 Kraist a jadi, moto moto bevande
 6 bya upākwe. Ho na myova me
 pēhēkē hohonganēngo na ehakwē
 e di hwē vēwēngo, i diy' isākā,
 ho sākākeni hohonganēngo na

7 yējā y' ikamidē jahu; tombe iha-
 yē, ho vēke hwē mētē o ihayē,
 tombe a yokwakidē, o iyokwani-
 8 dē; tombe mā a levakē o ileva:
 mā a vēkē, a vēke na ebumulema
 bwe: mā a pangakiya, na ngwa-
 nja-ngwanja; mā a levakidē ngē-
 bē, na mbya.

9 Itāndē i diyake i diye n' unoki:
 binakani e di bobē; bakamakani
 10 na e didi bwamu. Tāndanakani
 inyi mētē n' inyi mētē n' itāndē
 ja nyangwē pākā; pānanakani o
 11 ihekudwē. O diyaki na henga o
 ngwanja-ngwanja; diyaki na ja-
 yi o ilina, hakiyani Upangiye.

12 Peyakani n' ipite; diyakani n'
 iyika o betuniya; lilimakidēni
 13 n' ikaliya; kabakani o mala ma
 bayamu; benganakani ibiya.

14 Vambakia ba hakē inyēni evita
 ibatā: vambakia ibatā, ndi o hā-
 15 kākē. Peyaki na ba peyakē, o
 16 ka yaki na ba yakē. Diyakateni
 ulema umbākā inyi mētē n' inyi
 mētē. O pikilakieni belombo
 bya udomba, ndi benganakani
 belombo bya hubiango. O diya-
 keni n' iyowē ipiviyedi vyanyu

17 mētē. O timbakēni moto bobē o
 bobē. Kenjakēni belombo bya
 hohonganēngo o boho bwa bato
 18 bēhēpi. Oningē e yālānie, nya-
 nga e di inyēni o jadi, diyakani

19 na jonga na bato bēhēpi. Ba tā-
 ndākwe itāndē inēnē, o kunda-
 keni inyēni mētē, ndi vēkēni
 ngambi iboko: 'kabojana e lē-
 ndwēngo na, Ikunda i ndi jamē;
 Upangiye mā na, mbi ka kunda-

20 te. Oningē uloni mwāvē a yoka
 nja, jakidē mā, oningē a yoka
 evēlē, mātākidē mā, 'kabojana n'
 iha ja nonanē, vākāna o bekakidi
 mala ma veyā o molo mwaju.

21 O balakwēni na bobē, ndi bala-
 kani bobē na bwani.

13 Ilina jēhēpi i bābakiye ngudi
 ja betiyango. 'Kabojana o bē
 na ipangiya kabo ya Anyambē,
 ngudi i jadi i ja Anyambē i di tē-
 2 dēngo. Wēhēpi a tēnēkidē na
 ngudi a kiyakandi ikenjidi y'
 Anyambē: ndi ba kiyakē ba ka
 3 pahiyi makwa bā mētē. Ika-
 bojana bapangiye babē mahihi o be-

havu beyam', kabo bebe. Wa va-
 ha o diye na jängá? haka e di
 bwam', wákána a ka pahiyandi
 4 ibendwé na yá. Jambojana a ndi
 uhayi mw' Anyambé ávè o jadi
 bwam. Ndi oningé o hangé e di
 bobe bangaka, 'kabojana a bapaké
 ukwala mw' lbátá o nané: 'kabo-
 jana a ndi uhayi mw' Anyambé,
 ukundi mwa ngambi o a haké bo-
 5 be a jadi. Ované nd' inyèni o lu-
 kaké o bábiyé hanga opélè ya
 ngambi pa, ndi tepé opélè y' ule-
 6 ma. Ikabojana, yá tina tékané
 yá ndi eyanyu e véké pago tepé;
 'kabojana ba ndi bahayi b' Anya-
 ambé, ba bandamakidè elombo
 7 tékaye mètè egombe yèhèpi. Na-
 ndi vékéni bèhèpi ibyabu; wa
 págo, pago, wa jängá, jängá, wa
 ihekudwé, ihekudwé.
 8 O nwanakeni moto elombo, kabo
 itándáná; 'kabojana a tándáké
 upákwé a tímèngo elekanako.
 9 Ikabojana ekaye ya na, O hake
 ihonde, O weyake moto, O ibake,
 O velakiye moto upákwe elombo,
 O tánginake; na oningé na ele-
 kanako epákwé e ngite wé e vu-
 vudwéngo ivádi tékavi na, O ka
 tándáká upákwé pani te ka nyolo
 10 ávè mètè. Itándé a haka upákwé
 bobe, nandi itándé a nd' itimé ja
 elekanako.
 11 Nandi, yowéngo egombe, na ya
 bé ndi iwéla i 'mwakwé o viyá:
 'kabojana iyonga jahu ja bi piyé-
 lè wa na egombe ahu e kamakidè
 12 ya boho. Bulu bo tombindí, bu-
 hwa bwa bi piyé; ho hwakeni
 nandi behavu bya ivititi, na hwé
 13 ho bátáká nguba ya bwe. Ho ta-
 mwaka hohonganéngo pani ka
 mwehe, hanga na ukebo na eyá-
 nga, hanga na mananganiya, na
 evove, hanga na jomano na ivina-
 14 niya: ndi vamakeni Upangiyi
 Jisu Kraist, n' inyèni o kenjaki-

yèni opélè ya mehoni, itimé ja be-
 doko bya omé.

14 A di wáhá o ikamidè, vèhèlè-
 kidi máni, ndi hanga o iboma
 ja penda, o mepako mya iboma
 2 ja penda. Ikabojana umbaká a
 kamakidè na a ta jaka belombo
 byèhèpi: upákwe, a di wáhá, a ja-
 3 ka bekayi be jakwé. A jaké byè-
 hèpi, a péjéké a ha jaka byèhèpi;
 na a ha jaka byèhèpi, a yékèkidè
 a jaké byèhèpi; 'kabojana Anya-
 4 mbé a i má vèhèlidéngo. Ávè 'lè
 nja a yékèdidè uhayi mwa mot'
 upákwé? a kwakandi na mwa tèm-
 èkèndi o hangwé mètè a jadi;
 ndi a ka hukwèndi; 'kabojana
 Anyambé a ka yálète u huka má
 5 de. Moto umbáká a yènéki bu-
 hwa báká wa na bopákwé: upá-
 kwé a yènéki hwi jèhèpi nyanga
 páká. Moto moto a suliake mètè
 6 ulema mwaju mètè. A tataké bu-
 hwa a tatakayi bwá o Upangiyi a
 jadi; a jaké a jakandi o Upangiyi
 a jadi; ikabojana a vékéndi Anya-
 mbé akeva, na a kiyaké beja a ki-
 yakiyandi o Upangiyi a didi, na
 7 mwa véké Anyambé akeva. Ika-
 bojana o bé na moto a diyaké
 opél' aju mètè, na o bé na moto
 8 a waké opél' aju mètè. Ikabo-
 jana o hwé ho diyaké, ho diya-
 kiyandi Upangiyi, na o hwé ho
 waké, ho wakiyandi o Upangiyi;
 ované tombekete ho diyaka, to-
 mbekete ho waka, ho ndi ba Upa-
 9 ngiyi. Ikabojana yá tina tékané
 ndi ya Kraist a wanakidi, na pu-
 mbwaka, na diyakapè mihá, na
 ované nd' o má a ka pangakiyé
 bawewe, na ba di mihá.
 10 Nd' e lè nde eávè e yékèkidè
 mwana nyángwé? na e lè nde
 eávè e hadivakidè mwana nyá-
 ngwé? ikabojana hwé bèhèpi ho
 ka tèmèndi o boho bwa ediya ya
 11 Anyambé ya yéké. Ikabojana e

lëndwěngo na, Upangiyi má na, Pani te ka umba mbi jadi, ibángá jěhěpi i ka balamandı umbi 'jadi, na emi yěhěpi e ka mēměndi
 12 Anyambě a jadi. Ovaně vákana hwě moto moto ho ka věndi tango w' aju mětě Anyambě a jadi.
 13 Nandi ho yěkěnkiděpěni; ndi yěkěkiděul ekaye na, moto a nangakidě ibaku, tombe elombo e kwehanakě o mwana nyangwě a
 14 jadi. Mbi yowěngo, n' umba mbi tundudwěngo n' Upangiyi Jisu, na o bě na 'lombo e didi bevango yá mětě: ndi kabo o a yěnkě elombo na e ndi bevango o mwa jadi; e ndi bevango o mwa jadi.
 15 Ndi oningě mwana nyangwě a yokakě ulema mehiyo na beja byávě, wa tamwakapě n' itándě. O weyakě má na beja byávě
 16 wa Kraist a wakiyedi. Nandi bwamu bwanyu bo kalamake
 17 bobe. Ikabojana ipangiya j' Anyambě ibě ija n' imátá; kabo bwam', na jonga, n' upeyo mw'
 18 Ilin' Iyam'. Ikabojana a hakiyě Kraist na belombo těkabe a tándakudwěndi na Anyambě a jadi,
 19 na má a bendakwě na bato. Nandi ho vitakěni belombo bya jonga, na belombo by' upákwě be
 20 longanaka upákwě. Ikabojana opělé ya beja o weyak' ehavu y' Anyambě: mbambayě belombo byěhěpi be ndi kěngěngě, ndi bobe opěla moto tě a jakě n' ikábáně. E ndi bwamu na o je meho-
 21 ni, tombe o máte ivě, tombete elombo ka 'lombo ya mwana nyangwě e kwanakě: tombe e váhámánakě. O te n' ikamidě? diyaka na já ávě mětě o boho bwa Anyambě. Mbya na ju a ha kwehakě má mětě na 'lombo tě 'yaju
 23 e bendakě. Ndi a bomakě penda a kwango oningě a jengě, 'kabojana ibě n' ikamidě: 'Kabojana

yěhěpi e ha bě y' ikamidě e bobe.

15 Hwě ba di nangudi ho lukakandi o bapě ikáhá ja ba di váhá, hanga itándidě ja hwě mětě. Hwě moto moto ho tándakidě a bakakě na ju o bwamu bw' ilonga jaju. Ikabojana Kraist au tándakidě má mětě, ndi, e hamakindi pani te ka yá e di lëndwěngo na, Makili ma ba kilakid' ávě ma kwakandi umba
 4 mbi jadi. Ikabojana belombo be lënděkudwě o 'gombe yavyo be lënděkudwěndi iyokudě jahu, na ovaně nd' o hwě ho ka diyě n' ipite, n' iyika n' iyádánidě ja ilě-
 5 ndwě, nandi Anyambě y' iyika na iyádánidě a vėkě inyěni ulema umbáká upákwě n' upákwě hohonganěngo na Kraist Jisu:
 6 ndi nyěni o ka benděni n' ulěma n' udumbu 'mbáká, Anyambě na Hangwě y' Upangiyi mwahu
 7 Jisu Kraist. Nandi vėhělěnkiděni pani ka Kraist tepě a vėhělěkidě hwě o ivenda j' Anyambě.
 8 Nandi mbi vaki na, Jisu Kraist a nd' uhayi mw' ihěbwě opělé ya pákwě pákwě ya Anyambě, iyádídě ja myohano me yohana-
 9 kudwě bahangwě: na ovaně nd' o Betomba be ka bendě Anyambě opělé a ngěbě aju; panite ka yá e di lëndwěngo na, Opěla tina těkaně ndi eyamě e ka mēmiyě ávě o Betomba be jadi, n' umba mba tumbuděndi ibendě dina já-
 10 vě. Na mwa váká tepě njo pákwě na, Inyěni Betomba peyaka-
 11 ni na bačo baju. Na njo pákwě pě na, Bendakěni Anyambě inyěni Betomba byěhěpi; n' inyěni
 12 bato běhěpi sisaki máni. Na Aiseya a váká epákwěngo na, Utamba mwa Jisu u ka diandi, na má ndi a ka muwě ka pangiya Betomba, má ndi wa Betomba a

13 ka pitidě. Nandi Anyambě y' ipite a londak' inyěni n' upeyo mwěhěpi na jonga ja ikamidě, ovaně nd' inyěni o ka londěni n' ipite, na ngudi ya Ilin' Iyam'.

14 Ndi umba mětě banabina, mbi tundudwěngo opěl' anyu na, inyěni tepě o ndini londango bwam ti n' iyowě jěhěpi, na ngudi tepě

15 e levanakě. Ndi banabina, mbi jijiangó ilěndiyě janyu mběyi ipanga janyu, na yongakiděni, na tina ya 'hekwe e di mba vēwěngo n' Anyambě, na mbi diyake Uhayi mwa Jisu Kraist o Betomba be jadi, mbi hakia sango' yam' ya Anyambě, na ovaně nd' o mwambo mwa Betomba u ka vēhěludwě, nyěvudwěngo

17 n' Ilina Iyam. Vakana umba mbi na eyamě e didi e kětěnkě o Jisu Kraist a jadi na belombo

18 by' Anyambě. Ikabojana mba jijiyě o kala belombo bya Kraist be ha haki n' umba, ipanga ja Betomba ba yokakiya, na ndaga

19 na behadi, na ngudi ya ndembo iněně na be mamanakwě, na ngudi ya Ilina j' Anyambě, oviya Jerusělēm, ulwaniděngo na la Ilirikamu, mbi maděngo ipakuwa ja Sango 'yam' ya Kraist.

20 Ovaně mbi pangakiya yā e manakiya mba ipakuwa ja sango eyamu, hanga o iboko vya Kraist i tubakudwě n' ivákwe, o banga mba longa o ijanga ja moto 'pá-

21 kwě. Ndi pani ka yā e di lěndwěngo na, Ibaju ba ha kalakudwě, ba ka yěněndi, na ba habě yokango ba ka bweyiděndi.

22 Tina tēkaně ndi eyamě e himbamakidi njo itě iviya inyěni o jadi.

23 Nandi iboko i ha bě opělě amě o 'kulu tēkaye, n' umba mbi jadi na ivaha iněně iviya inyěni o jadi mepuma tē meitě ekamě;

24 umbi ka valě ekěndw' amě o Su-
[Benga.]

panya mbi ka pāte inyěni o jadi: 'kabojana mbi pitakiděndi iyěně janyu o ekendw' amě, n' umba mba pādwe n' inyěni o njeja amě ovaně, oningě mba londa mběyi o boho boho na njam-
25 mb' anyu. Ndi mba li kya tēkaně o Jerusělēm ka haiya bayamu. Ikabojana e tándakidi ba
26 Masidonia na ba Akaia iha ja ikumidě n' ihuhu opěla baiyamu

27 ba di mekuge o Jerusělēm. E tándakidě bā mbambayě, na bā ba ndi banwani babu, 'kabojana oningě na Betomba bya pangwě banāngi ba belombo byabu by' ilina, ba lukaka tepě o haiya bā

28 o belombo bya mehoni. Nandi oningě mbi hangě ekaye n' umba mba pādě ebuma tēkaye, o bā ba jadi yěhěpi mbi ka viyi na nje

29 'anyu o Supanya. Na umba mbi yowěngo, na oningě mba pā inyěni o jadi, mbi ka viyi na ilonda ja ibātā ja Sango 'yam' ya Kraist.

30 Nandi, bana bina, mbi hāhālākiděnd' inyěni opěl' Upangiyi Jisu Kraist, na opěla itāndě j' Ilina, na yějěkěni n' umba ta na makaliya manyu o Anyambě a

31 jadi opěl' amě; ovaně nd' umba mbi ka vēngudwě o ba ha kama-
kidě ba jadi o Judia; ovaně ndo ihaiya jamě ja Jerusělēm i ka

32 vēhěludwě na balam; ovaně nd' umba mbi ka pāye inyěni o jadi na mbya n' upango mw' Anyambě, n' umba mba duwa iyājā n'

33 inyěni. Nandi Anyambě ya jonga a diyakě n' inyěni běhěpi. Aměni.

16 Mbi bweyaciděnd' inyěni iluku jahu, Fibe, a jadi upepenjani mwa mekuge mwa tyātýi e
2 jadi o Sēnkriu; na vēhělěkidi māni na pani e di lukango na bayamu, o ka hanaki māni n' upako t' upako umwaju u didi

- n' inyēni na mala; 'kabojana a diyendi uhani mwa baitē, n' umwamē mētē tepē.
- 3 Homakani Prisila na Akwila, ba janji n' umba o Kraist Jisu a jadi; ba nangakidē mabālu mabu mētē opēla 'mēnw' amē: ibamē ba dipā ba ha vēkē akeva ndi na tyātyi ja Betomba jēhēpi tepē.
- 5 Homaka tepē tyātyi e jadi o ndabo abu. Homakani uwamē a tāndākē bwam Epēnitū, a jadi ebuma ya bohobho ya Asiya o Kraist a jadi. Homakani Mari, a haki inyēni ehavu eite. Homakani Andronikā na Junia, majawē mamē, na mbwedi n' umba, ba jadi na kuma eyam o metodu me jadi, ba taki tepē na diya o Kraist a jadi n' umba. Homakani Ampliya, uwamē a tāndākē o Upangiyi a jadi. Homakani ba Urbanu, uhani mwahu o Kraist, na Staki uwamē a tāndākē. Homaka Apēle a di bendwēngo o Kraist a jadi. Homakani ba Aristobulu.
- 11 Homaka Hērodiona, ijawē jamē. Homakani ba Nakisu, ba jadi o Upangiyi a jadi. Homakani Trifonu na Trifosu, ba janjakandi o Upangiyi. Homakani Pāsida, a tāndākwē, a di haiyango Upangiyi na ngudi. Homakani Ruffu, a di pānwēngo o Upangiyi a jadi, na nyangw'aju, a jadi tepē eyamē. Homakani Asinkritu, Flegona, Herme, Patroba, Herma, na bana bina ba di na bā. Homakani Filologu, na Juliya, Neriya n' iluku jaju, na Olimpa, na baiyamu bēhēpi ba di na bā. Homakani n' ipyāpyānā ja hole. Tyātyi ja Kraist jēhēpi i homakand' inyēni.
- 17 Nandi bana bina, mbi hāhālākidēnd' inyēni, na, yembakidēni ba pangakē ipēhē, na mabaku, ba ha bē hohonganēngo n' iyokwanidi viyanyu vi yokwakidē, n' inyēni 18 wa bambuwi bāni. Ikabojana ba jānga tēdinē ba dilakē Upangiyi mwahu Jisu Kraist, kabo mahuhu mabu mētē: na bā ba yabaka melema mya ba botemu na ndaga iyamu na bekalidi bya undēmbā.
- 19 Ikabojana iyokia janyu i hamani-ndi o bato bēhēpi ba jadi. Mbi yēnēki mbya opēl' anyu: ndi mbi vahakandi o diyakani n' iyowē ja eyamu, na o diye n, 20 iyowē opēlē ya ebe. Na Anyambē ya jonga a ka nyingandi Setan ibomako ja matambi manyu piyēlē. Ehekwē y' Upangiyi mwahu Jisu Kraist e diyake n' inyēni. Amēni.
- 21 Timote uhayi n' umba, na Lukiyu, na Jasona, na Sosipatu, majawē mamē, ba homind' inyēni.
- 22 Umba Tētiyu, a lendekidi ejanganangobo tēkaye, mbi homakand' 23 inyēni o Upangiyi a jadi. Gaiyu udiya mwamē, na mwa tyātyi yēhēpi, a homakand' inyēni, Erastu ya mboka a homakandi inyēni, na 24 mwananyangwē Kwatu. Ehekwē y' Upangiyi mwahu Jisu Kraist e diyake n' inyēni bēhēpi. Amēni.
- 25 Nandi a di na ngudi e yādākid' inyēni hohonganēngo na Sango amē' eyamu, n' ipakwaniya ja Jisu Kraist, hohonganēngo n' ilevudwē j' ihāwē i tatakudwē oviya 26 egombe yēhēpi. Nandi kya tēkanē e levudwēndi, na Malēndwē ma basāki, hohonganēngo n' isombiyē ja Anyambē ya egombe yēhēpi, e yowanidēndi o betomba byēhēpi, o iyokiya j' ikamidē: 27 Anyambē y' iyowē dipa, a diyake n' ivenda egombe yēhēpi, opēlē ya Jisu Kraist. Amēni.

EJANGANANGOBO

YA BOHO-BOHO YA

UTODU PĀLU O BA KĀRINITI BA JADI.

- 1 PĀLU, a ndakudwēndi ka diya utodu mwa Jisu Kraist, n' upango mwa Anyambē, na Sositine
- 2 mwan' ina, o tyátyi y' Anyambē e jadi o Kāriniti, o ba di nyēvudwēngo o Kraist Jisu ba jadi, ba tubakwē na baiyamu, na bēhēpi ba loboko lēhēpi ba tubakē dina j'
- 3 Upangiyi mwahu Jisu Kraist, umwabu n' umwahu ta: ehekwe inyen' o jadi, na jonga oviya Hangw' ahu Anyambē a jadi, n' Upangiyi Jisu Kraist.
- 4 Mbi langakand' Anyambē amē egombe yēhēpi opēl' anyu, o nyanga ya ehekwe y' Anyambē e did' inyēni vēwēngo na Jisu Kraist;
- 5 na o ndini kenēngo na 'lombo yēhēpi na mā, na ndaga jēhēpi n'
- 6 iyowē jēhēpi; ka upako mwa Kraist u yādākudwē n' inyēni:
- 7 ovanē vākāna, wa puhwanani bova bwēhēpi: o vengakani ipumiya j' Upangiyi mwahu Jisu Kraist:
- 8 a ka yādīdē tepē inyēni nal' ihuku, o diyeni na ebuke o buhwa bwa Upangiyi mwahu Jisu
- 9 Kraist. Anyambē a pākwepakwē, a did' inyēni ndiyango, uganano mwa Mwan' aju Jisu Kraist Upangiyi mwahu.
- 10 Nandi bana b' ina, mbi hāhālākidēnd' inyēni, na dina ja Upangiyi mwahu Jisu Kraist, n' inyēni bēhēpi o kalakateni elombo tē ya yākā, na na ipēhē i diyake inyēni o jadi; ndi latakani hohonganēngo ta n' ulem' umbākā na
- 11 ipikiliya jākā. Ikabojana e i mba pakudwēngo opēl' anyu, na banabina, na ba Kloe na mesāju me
- 12 nd' inyēni o jadi. Nandi eyamē e vākē nd' ekaye, na o vākāndini moto moto, mā nē mā na, mbi ndi wa Pālu, n' umba wa Apolo: n' umba wa Sifā, n' umba wa Kraist.
- 13 O nyanga ya na Kraist a pēhwēngo? Pālu a kāmākudwēndi o krās opēl' anyu? ipē o baptaisakand' Anyambē k' umba mbi ha baptaisakid' inyēni, n' umbākā, kabo Krispu na Gayu;
- 15 o banga moto a vā na mbi baptaisakindi na dina jamē mētē. Mbi baptaisaki tepē ndabo ya Stēfana: ndi mba wē, ipē mbi baptaisakipē
- 17 bapākwe ndi. Ikabojana Kraist a bu lomaka mba ka baptaisa, kabo ka pakwaniya sango' yamu: hanga n' iyowē ja ndaga, banga krās ya Kraist ya wa ndāyē.
- 18 Ikabojana upako mwa krās u ka behayēhayē, o ba nyangakē ba jadi, ndi o hwē ba yongakē ho jadi,
- 19 ngudi y' Anyambē. Ikabojana e lēndwēngo na, Mbi ka buludēndi iyowē ja b' iyowē, n' umba mbi ka pādēndi ibweyidē ja ba bokeli
- 20 o nanē. W' iyowē a l' ove? ulēndi u l' ove? ubomi mwa penda mwa he tēkanē u l' ove? a ibē Anyambē a di pangango behayē-
- 21 haya iyowē ja he tēkanē? ikabojana n' iyēnē ja n' iyowē ja Anyambē, he, n' iyowē jaju mētē, yu

- yowakě Anyambě, u diyakindi upango mwa Anyambě nyamu, n' ipakwaniya ja etike-tike, iyo-
- 22 ngě ja bā ba kamakidě: ikabojana Jiu ba uwaki ndembo, na Grik
- 23 ba vahak' iyowě: ndi ho pakwanakiyi Kraist a kāmākudwě o krās, o Jiu ba jadi ibaku, o Grik
- 24 ba jadi behayěhayě; ndi Kraist a ndi ngudi ya Anyambě, n' iyowě ja Anyambě o ba ndakudwě ba jadi, ba Jiu na ba Grik ta. Ikabojana behayěhayě bya Anyambě be ndi' yowě wa na bato; n' ikāmbā j' Anyambě ngudi wa na bato.
- 26 Ikabojana banabina, hilakětini indudwě janyu, na ba bē b' iyowě baitě hohonganěugo o mehoni, na ba bē baněně baitě, na ba bē b' inyanga baitě, ba ndakudwě. Ndi Anyambě a pānāngo belombo bya he bya behayehayě na be sapilakě b' iyowě; n' Anyambě a pānāngo belombo bya he bya yěviyěngo na be sapilakě belombo bya
- 28 he tēkaně. Na bēlombo bya he bya yěviyěngo, na belombo be pējkwě, ndi bya Anyambě be di pānāngo, na belombo be ha bē, iweyidě ja belombo be jadi, ndāyě: na mehoni myěhěpi myu kětěkě o pwanja ya Anyambě. Ndi o ndini 'baju na Kraist Jisu, mā wa Anyambě a di pangango iyowě o hwě ho jadi, na mahuwa, n'
- 31 inyěvidě, n' ivango: ovaně vākāna, pani ka yā e di lëndwěngo na, a ka peyě a peyake n' Upangiyi.
- 2 N' umba, umba mbi vakid' inyěni' o jadi bana bina, mba bovaka na kebaně j' ukalo tombe j' iyowě, ipakuwa janyu ihāwě ja Anyambe. Ikabojana mba pangaka o yowě elombo ka lombo inyěni' o jadi, kabo Jisu Kraist, n' ikāmu-
- 3 dwě jaju o krās. N' umba mbi diyaki n' inyěni n' ikāmbā, na
- 4 jāngā, n' ilikima itě. N' ikalidi viamě n' ipakwaniya jamě biu diyaka na ndaga j' ikapānā j' iyowě ja moto, ndi kabo n' ilevidě j' Ili-
- 5 na na ja ngudi: na ovaně nd' ikamidě janyu i ka mēndě i tēme n' iyowě ja bato, ndi kabo na ngudi y' Anyambě.
- 6 Ndi tombete ho kalakand' iyowě o ba hānjābiyěngo ba jadi: ndi hanga iyowě ja he tēkaně, tombe ja bapangiyi ba he tēkaně,
- 7 i wakě ndāyě. Ndi ho kalakand' iyowě j' ihāwě j' Anyambě, i diyaki kutwěngo, j' Anyambě i kenjakidě ovaně he e to velwě, o
- 8 ivenda jahu; ja bapangiyi ba he tēkaně n' umbākā i ha yowakidě: 'kabojana ba jaka na ba yowakě jā, te bu kāmākidě Upangiyi mw'
- 9 ivenda o krās. Ndi panika yā e di lëndwěngo na, Dihā i ha yěnete, na ditā i ha yokete, na yā e bē ngiyango ulema mwa moto, belombo bya Anyambě be di kenjiyěngo ba iāndākě mā. Tombete Anyambě a hwě byā salango n' Iliina jaju: 'kabojana Iliina nd' i butakě belombo byěhěpi, belombo bya Anyambě bya ndi-
- 11 ba. Ikabojana a lě nja motwě a yowakě belombo bya moto, kabo ilina ja moto i di naju? nonaně tepě moto ka moto a wě belombo bya Anyambě be ha waně na moto, kabo n' Iliina j' Anyambě.
- 12 Nandi ho pahiyango, hanga ilina ja he, ndi Iliina j' Anyambě; ovaně nd' o hwě ho ka yowě belombo be di hwě věwěngo na
- 13 Anyambě, o naně. Byā tepě ibyahu be kalakě, hanga na ndaga j' iyowě ja bato i yokwakidě, ndi kabo j' Ilin' Iyamu i yokwakidě; ho pēhěki belombo b' ilina
- 14 na bya ilina. Ndi moto wa bo jakwě a věhělidě byā, be nd' o mwa jadi ka behayěhayě; na

- mwa yowě byá, 'kabojana be há-
 15 hálákwěndi n' ilina. Ndi a di
 w' ilina a hákáláki belombo byě-
 hěpi, ndi má mětě a yěkėkudwě
 16 na moto. Ikabojana nja di yo-
 wěngo ipikiliya j' Upangiyi, na
 mwa yokudě má? Ndi ho n'
 ipikiliya ja Kraist.
- 3** N' umba, bana b' ina, mbu di-
 yaka nangudi e kalakě n' inyěni
 panika b' ilina, ndi panika ba
 mehoni, pan' omána mekěkě o
 2 Kraist. Mbi bombangw' inyěni
 na manyangá, ndi hanga na beja:
 'kabojana wa bu yálákě o jani, n'
 inyěni o ha yálěteni tombe na
 3 kya tėkaně. Jambojana o ngi-
 teni ba mehoni: 'kabojana ivi-
 naniya, n' usáju, o byá be jad'
 inyěni o jadi o bi ba mehoni, n'
 inyěni wa tamwakani na pani ya
 4 bato? Jambojana o umbáká a
 vakě na, Mbi wa Pálu; n' upá-
 kwě má na mbi w' Apolo; o běni
 ba mehoni?
- 5 Nandi Pálu lě nja, Apolo lě nja,
 hanga bahayi 'banyu ba kama-
 nakidě, te pani ka Upangiyi a
 6 vėki moto moto? Mbi liyakidi-
 ndi, Apolo a hovakidi miba; nd'
 Anyambě nd' a tombwakidě.
- 7 Ovaně vákána a ibě a liyakě elo-
 mbo, a ibě a hovakidě miba; ka-
 8 bo Anyambě a vuhakě. Nandi a
 liyakě na a hovakidě miba ba te
 umbáká: na moto a ka pahiyi
 mahomano maju hohonganěngo
 9 na 'havu aju mětě. Ikabojana
 ho bajarani ta n' Anyambě: o ndi-
 ni mwanga mw' Anyambě.
- 10 Hohonganěngo na 'hekwě y'
 Anyambě e di mba vėwěngo, pa-
 nik' ulongi mw' Ikěngě' u di mo-
 lo, mbi taděngo ijanga, n' upá-
 kwě a longaka omě. Ndi moto
 moto a bandamakidě nyang' aju
 11 e longakě omě. Ikabojana o bė-
 pě na moto ka moto a ka yálě o
- tadě ijanga ipákwě wa, na i di
 tadwěngo, i jadi Jisu Kraist.
- 12 Nandi oningě moto te moto a lo-
 ngaka o ijanga tėkadi hika evyu,
 hika etano, malale ma tá, mendo-
 13 di, honji, bėhavu; ehavu ya mo-
 to wěhěpi e ka yowaněte: 'kabo-
 jani buhwa tě bo ka levidi yá,
 'kabojana bo ka saliyi ua veyá:
 na veyá ndi vi ka sulě ehavu ya
 14 moto, jánga jaju ijadi. Pagate
 ehavu ya moto te moto eyaju e di
 longango e diyingě, a ka pahiyi
 15 mahomano. Pagate ehavu ya
 moto te moto e dikiyingě, a ka
 nyangěndi: ndi má mětě a ka
 yongate; ndi e ka diyate o mána
 16 ovi' itumbu. Wa wěni na o ndi-
 ni těmpl y' Anyambě, na na Ili-
 na j' Anyambě i diyaki n' inyě-
 ni? Oningě moto te moto a be-
 vakě těmpil y' Anyambě; má
 ndi w' Anyambě a ka bevě; 'ka-
 bojana těmpl y' Anyambě e udi
 hole e jad' inyěni.
- 18 Moto a yabake nyol' aju mětě.
 Oningě na o na moto inyěni' o
 jadi a yěněněkě na a n' iyowě ja
 he tėkaně, a ulwake etikitike,
 ovaně nd' o mwa ka diyě n' iyo-
 19 wě. Ikabojana iyowě ja he tė-
 kaně i behayěhayě Anyambě a
 jadi; 'kabojana e lěndwěngo na,
 A bweyaka b' iyowě o megono
 20 myabu mětě. Tepě na, Upangi-
 yi a youděte mapikiliya ma b'
 21 iyowě, na ma naně. Nandi mo-
 to a kětėke na bato: 'kabojana
 belombo byěhěpi be ndi byanyu;
 22 tombe Pálu, tombe Apolo, tombe
 Sefa, tombe he, tombe 'mėná, to-
 mb' iwedo, tombe belombo be ja-
 di kya tėkaně, tombe belombo be
 vakě; byěhěpi be ndi byanyu.
- 23 N' inyěni o ndini ba Kraist; na
 Kraist w' Anyambě.
- 4** Moto a yěněke hwě panika ba-
 hayi ba Kraist, na bakabi ba ma-

- 2 hâwě m' Anyambě. Tepě e vahakwi na bakabi na moto a du-
- 3 wanakiye pákwě pákwě. Ndi mbi yěněkěte yâ elombo ehâlě mětě na o yěkudwě n' inyěni, tombe na yěkě ya moto; e, mba
- 4 yěkěkidě nyol' amě mětě. Ika-bojana mba wě ikoba i jadi umba mbi jadi, ndi mbi bě huwudwěngo na yeně: nd' a yěkěkidě mba
- 5 nd' Upangiyi. Nandi o yěkěkiděni elombo egombe e to pã, na l' Upangiyi a ka pâyě, a ka puměte na belombo b' ivititi be di kutwěngo, na mâ a sala tepě behoka bya ebumulema; běngě, nandi, moto moto a pahakiye oviya Anyambě a jadi ibendě jaju.
- 6 Nandi, bana bina, mba bweyi 'mba mětě na Apolo belombo tēkabe ibebo janyu: ovaně nd' inyěni o ka yokuwěni na hwě, na o yěněkeni bato tomběngo nyanga e di lěndwěngo, na na o diyake na moto inyěni o jadi a kětěkě na a ndi wa na bapákwě.
- 7 Ikabojana nja did' avě pangango na bapákwě nyang' ibale? e lěnde eávě e janidi e ha byávě vėwěngo bo vėkwě? nand' oningě na o i yâ bovėkwě, o kětěkě lěnde, pan' omána wa bo vėkwě
- 8 yâ bovėkwě? Hângě o maděnd' o vulani, hângě o maděnd' o kenani, o pangiyendini ka mepolo ho die: mbi yombwakandi na te o pangiyendingě, ovaně tepě o hwě ho ka pangiyě n' inyěni. Ika-bojana mbi yěněki na Anyambě a tēděngo hwě ba di metodu o madikanido pan' ona ba di lenudwěngo iwedo: 'kabojana ho pangwěngo 'bembwě o
- 10 he, ya benjěl, na ya bato. Ho betiketike o nyanga ya Kraist, ndi 'inyěni o ndi n' iyowě o Kraist a jadi; ho kãmbãngo, nd' iuyěni o ndini yãdãngo; o heka-
- kudwěndini, ndi ho pějėkwěndi.
- 11 Tombe n' iwěla tē ja kya tēkaně ekadi ho te na nja, na 'vėlě, na hwě ho didi n' ivěna, na hwě ho bweyakwě begaba, ho diye n'
- 12 iboko vya sisi vya longa; na ho janjaka, ho haka na benã byahu mětě: o hwě ho bėkě kilwěngo, na hwě t' ibátã va; vitanwěngo
- 13 evita, na hwě te yâ yikango. O hwě ho bėkě bakudwěngo, na hwě t' iháhãlidě: ho yěněkwět' o mána sėkě ya he, na mbobe ya belombo byěhěpi na bwa buhwa tēkabo.
- 14 Mba lěnděkě belombo tēkabe iyokidě janyu iháni, ndi mbi levakand' inyěni panika bana ba-
- 15 mě ba tãndákě. Ika-bojana tombe o diyakateni na jomu ja tãjen ja bayokwanidi o Kraist, nd' o běni na bahangwě baitě: 'kabojana mbi jakind' inyěni o Kraist
- 16 na sango 'yamu. Ovaně, vákãna, mbi hãhãlakiděnd' inyěni, na
- 17 diyakani babengani bamě. Yã tina tēkaně nd' eyamě e bandid' inyěni Timote, mwan' amě a tãndákě, a didi a njeja n' Upangiyi, a ka yongid' inyěni njeja jamě o Kraist a jadi, nyang' amě e yokwakidě iboko vyěhěpi na o
- 18 tyátyi yěhěpi. Nandi bákã ba kětěkěndi pan' ona mba pãye
- 19 inyěn' o jadi. Mbi ka viyandi inyěn' o jadi piělě, pagate Upangiyi a bangiuningě, n' umba mba yowě hanga ndaga ja ba kětěně-
- 20 kě, ndi kabo ngudi. Ika-bojana ipangiya j' Anyambě i bě o nda-
- 21 ga, ndi kabo ngudi. O vahaka lina? mbi vake inyěn' o jadi na ngwahi, ipě n' itãndě, na ilina ja hwě?
- 5 E yokanakate na moto wěhěpi n' ihonde i nd' inyěn' o jadi, tepě jãnga j' ihonde i ha tubakwě o Betomba be jadi, ja na moto a ba-

- 2 ke mwada hangwë. N' inyëni o
këlënkëkëndini, o yengëni mbe-
mbe, na a di hango ebanga tékaye
3 a vëngudwë o njamb' anyu. Ika-
bojana umba mëtë, tombete mbi
diyakate mbuhwa ku o nyolo, ndi
o mata n' ilina, mbi yëkidëngo
pâni, pani to mâna mbi nd' o ma-
ta, opëlë ya a di hango ebanga tē-
4 kaye, na dina j' Upangiyi mwahu
Jisu Kraist, inyëni o ka bëni la-
taniyango ta na ilina jamë, na
ngudi y' Upangiyi mwahu Jisu
5 Kraist, na vëkëni moto ka mânë
o Setan iweya ja mehoni, ovanë
nd' ilina i did' i yongaka o bu-
hwa b' Upanyiyi Jisu.
- 6 Ikëtë janya i bë bwamu. O bi
yowëngo na lëvën ehâlë e landa-
7 këte umbunda mwëhëpi? Na-
ndi vëngëkidëni lëvën ya vyo,
ovanë nd' inyëni o ka diyëni
umbunda mwa kya, k' inyëni
o ha bë na lëvën. Ikabojana
Kraist, ikunduwa jahu, a weya-
8 kudwëndi opël' ahu. Nandi ho
tatakeni isango, hanga na lëvën
ya vyo, tombe na lëvën ya bekola
na bobe; ndi kabo na beja be ha
bë na lëvën, bya këngëngë, na
pâkwë-pâkwë.
- 9 Mbi lëndëkiyënd' inyëni o lëta
na o jukakeni na bananganiiyi:
10 ndi hanga mëtë na bananganiiyi
ba he tëkanë, tombe na batângi-
ni, tombe na ba mbabo, tombe
na ba kalakiyë megano; oningë
nonanë o nd' o vëngëmëkëni o
11 he, bo vëngëmëkë. Ndi mbi lē-
ndiyënd' inyëni kya tëkanë na,
ka jukeni, oningë moto te moto
a tubakwë na mwanina a didi
unanganiiyi, tombe utângini, to-
mbe ukaliyi mwa megano, n'
ukilani, na nyangi, tombe ujani
mwa mbabo; o jakeni na bojaka
12 na jângâ tédinë. Eyamë lë nde
y' iyëkidë ja ba didi o bwe bwe?
- wa yëkëkidëni ba didi utema?
13 Nd' Anyambë nd' a yëkëkidë ba
didi o bwe bwe? Nandi vëngë-
kidëni moto tē ube në inyëni o
jadi.
- 6 O na moto inyëni o jadi a bëkë
mâ n' upâkwë na 'lombo na mwa
jijakiya o vala ka sâja o boho
bwa babe, ndi hanga na o boho
2 bwa bayamu? O bi yowëngo na
baiyamu, ndi ba ka yëkidë he?
nd' oningë na he e ka yëkudwi
n' inyëni, o bëni lukango na o
3 lena lopapako lohâlë? O bi yo-
wëngo na ho ka yëkidëndi be-
njël? na kumbanakidë belombo
4 bya 'mëná tékaye? Oningë o ja-
dini na mepako mya belombo
bya 'mëná tékaye, o pangakani
ba pëjëkwë o tyátyi ba ka yëkë-
5 kidë. Mbi kalakandi ihâni viya-
nyu. E nonanë na o ibë na mo-
to w' iyowë inyën' o jadi, n'
umbákâ, a didi a yálakë o yëkidë
o hanganë ya bana ba nyangwë?
6 Ndi ba nyangwë pâkâ ba pâná-
kidënd' isâja, tepë na na o boho
7 bwa ba ha kamakidë. Nandi o
ndini na njënji mëtë 'kabojana o
pânâkidëndini isâja. E lë nd'
eyanyu e ha yikakangë itomu-
dwë? e lë nd' eyanyu e ha yika-
8 kangë ijeywë? Ndi, o tomaki-
yandini, o jakiyandini tepë na
9 bana b' ina. O bi yowëngo na
babe ba jige egândâ y' Anyambë?
O yabakwëni; tombe bananga-
niyi, tombe bakaliyi ba megano,
tombe behohonde, tombe bajo-
ngoludwi, tombe bajongolidi ba
nyolo jabu na bato ba ha bë n'
10 itinga. Tombe mibi, tombe ba
tângini, tombe nyangi, tombe ba-
kilani, tombe ba mbabo ba jige
11 egândâ y' Anyambë. N' inyëni
bâkâ o diyakindini jângâ tédinë:
nd' o tukudwëndini, nd' o nyë-
vudwëndini, nd' o huwuwëndini

- na dina j' Upangiyi Jisu, n' Ilina j' Anyambě ahu.
- 12 Belombo byěhěpi be te bábwěngo n' umba, ndi belombo byěhěpi bya kovaka bwam', belombo byěhěpi be te bábwěngo n' umba, ndi mba yálě o pangudwě na yá yáká. Beja be bi 'huhu, ni 'huhu i ja beja: nd' Anyambě a ka weyi byá byěhěpi ta. Nandi nyolo e bě y' inanganiya, ndi kabo y' Upangiyi, n' Upangiyi wa nyolo.
- 14 N' Anyambě a pumbwakidě Upangiyi, a ka pumbudě tepě hwě na ngud' aju mětě. O bi yowěngo na nyolo janyu i bevande bya Kraist? nandi mbi nāngáke bevande bya Kraist n' umba mba panga byá bevande bya evove? na vilolombo. Tombe! o bi yowěngo na a di latango na 'vove bá naju babi nyolo páká? 'kabojana a vāki na, babale ba ka diyi mehoni
- 17 myáká. Ndi a di latango n' Upangiyi a bi naju ilina jáká. Kweyakan' inanganiya. Bobe bwěhěpi bwa moto bo hakě bo t' o nyolo o bwe bwe; ndi a nangana-kiyě a tomakiyi nyol' aju mětě.
- 19 Tombe! o bi yowěngo na nyolo janyu i těmpil y' Ilina Iyamu i jad' inyěn' o jadi, ijanyu i pahiyedi n' Anyambě, n' inyěni o bě n' ibanyu mětě. Ikabojana o ndi ni hambwěngo n' ihambe: ovaně vākána hekakiděni Anyambě na nyolo janyu, na malina manyu, be di bi' Anyambě.
- 7 Nandi opělě ya belombo byanyu be lěnděkiyi mba: E bwamu na 2 momo a kupaně mwajo. Nandi ibambuwa j' inanganiya, momo wěhěpi a diyake n' uwaju mětě mwajo, na mwajo wěhěpi n' uwaju mětě momo. Momo a věkě mwajo mbya e di lukango: na mwajo tepě a hake momo nya- 4 ngatě. Mwajo a ibě na ngudi ya nyolo aju mětě, kabo momo: tepě momo a ibě na ngudi ya nyol' 5 aju mětě, kabo mwajo. O nyěkě- někiděni, kabo i diyengě joyi já- ká te o' gombe, ovaně nd' inyěni o ka veyěni nyolo janyu ihindina ja nja na ikaliya n' inyěni wa la- tapěni epákwěngo, banga Setan a káp'w' inyěni na 'dokw' anyu.
- 6 Ndi mbi kalakand' ekaye ihulu- dě janyu, ndi hanga ka botu- ndwakidě. Ikabojana mbi yo- mbwaki na te bamo běhěpi ba ndi k' umba mětě. Ndi moto wěhěpi a n' ibwaju bova bwaju mětě ovi- ya Anyambě a jadi, māni 'jaju jángá, upákwě tepě ijaju jángá.
- 8 Nandi mbi vāki na ba ha bayete, na myalika na, E ndi hohonganě- ngo na bá oningě ba diyengě pa- nik' umba. Ndi ba bake oningě ba yálě o huka: 'kabojana iba a 10 bwamu wa na o dikiya. Mbi so- mbyakěndi ba di bayebaye, ndi hāngě na a diye mba, ndi Upa- ngiyi, Mwajo a věngěměke na 11 momo aju. Nd' oningě a věngě- měkingě a diyake uká, e diye no- naně a nyěvěněkidě na momi aju: na momo a věngěkidě mwad' aju.
- 12 Nd' umba, hanga Upangiyi, mbi kalaki na bapákwě, oningě mwa- nina a di na mwajo a ha kama- kidě, na mwa tándá o diya naju, 13 a věngěkidě má. Na mwajo a di na momo a ha kamakidě, oninge a tándingě o diya naju, a dikake 14 má. Ikabojana momo a ha kama- kidě a nyěvěkudwi na mwajo, na mwajo a kamakidě a nyěvěkudwi na momo; e diye nonaně vākána bana banyu ba bě botano, ndi ba 15 bi hole. Nd' oningě a ha kama- kidě a věngěmě, a věngěměkě. Mwanina wa momo, tombe iluku a ibě univí o mambo těmaně, nd' Anyambě a ndakiyi hwě na jonga. 16 Mwajo o youdě lě nande ipě o ka

- yongě momi' avě? tombe avě mo-
mo o youdě lě nande ipě o ka yon-
17 ngě mwad' avě? Nandi, pani k'
Anyambě a di kabiyango moto
wěhěpi, pani k' Upangi yi a di
ndiyango moto wěhěpi, a tamwa-
ke nonaně. Nonaně tepě k' umba
18 mbi kenjakě o tyátyi jěhěpi. O
na moto a ndakudwě a didi hě-
bwěngo? au 'lwakepě uhonjo?
O na a ndakudwě uhonjo? a
19 hěbėkwěpě. Ihěbwě abě 'lombo,
n' uhonjo a bě' lombo; ndi kabo
itata ja beleka nako bi' Anyambě.
20 Moto wěhěpi a diyakete o' bano
21 tě ya yáká o mwa ndakudwě. O
ndakudwěndi o jadi uhaka? o sáli-
nake; nd' oningě na o mbakand'
o' ludwě humu, hanakangě ya.
22 Jambojana uhaka u di ndudwě-
ngo n' Upangi yi u humu y' Upa-
ngi yi; nyangatě tepě ya a ndaku-
dwě, a didi humu, e jadi uhayi
23 mwa Kraist. O diyakindini ha-
mbwěngo n' ihambe: o diyakeni
24 mehaka mya bato. Bana b' ina,
moto wěhěpi a diyake n' Anya-
mbě to 'banw' aju e diyakidi o
mwa ndakudwě.
25 Nandi mbi bě na 'lekanako ya ba
habě bango n' ivákwě o Upangi-
yi a jadi: ndi mbi vėkěndi joyi
(jamě) pani ka moto a di pahiya-
ngo ngěbě o Upangi yi a jadi, idi-
26 ya ja pákwě-pákwě. Ovaně nd'
umba mbi piviyakě na ekaye e
hohonganěngo o nyanga ya njuke
ya bě piělě, e hohonganěngo na
27 moto a diyaka nonaně. O ka-
twěngo na mwajo, o vahaki 'nju-
wě, o ndi' njuwěngo oviya mwajo
28 a jadi? o vahake mwajo. Nd'
oningě wa ba, wa bu ha bobē: na
oningě ehila ya ba, ya bu ha bobē.
Ndi tombekete e bawě ba ka yě-
něnd' etuniya o mehoni: ndi
29 mbi te ikoba janyu. Ndi bana b'
ina, eyamě e vákě nd' ekaye, ho-
ngodi e dikanidi ya běte 'vuvě
ovaně nd' o ba di na bajo ba ka
diyě ona baibě; na ba yakě, pan'
o na ba yaka; na ba peyakě, pan'
o na ba peyaka; na ba hambakě
31 pan' o na ba pigaka; na ba ha-
nakě he těkaně, pan' o na ba jo-
ngolakidě ya: 'kabajana mambo
ma he těkaně ma tombaki boto-
32 mbaka. Ndi mba vahaka inyěni
o diyakani na inaka. A ha bě
bango a lėkėbėkiyi belombo bya
Upangi yi, nyang' aju e didi e tã-
33 ndákidě Upangi yi. Ndi ubayi a
lėkėbėkiyi belombo bya he, nya-
ng' aju e didi a tãndákidě mwad'
34 aju. Mwajo a di bango, na ehila,
ba nyang' ibale. Ijali a lėkėbė-
kiyi belombo by' Upangi yi, ovaně
nd' o mwa ka diyě savinwěngo o
nyolo n' ilina: ndi a di bango, a
lėkėbėkiyi belombo bya he, nya-
ng' aju e didi e tãndákidě momi'
35 aju. Mbi kalakand' ekaye o bwa-
mu bwanyu mětě; hanga na ova-
ně nd' umba mbi ka tayě inyěni
evema, ndi kabo e jadi lukango,
nana ovaně nd' inyěni o ka hai-
yěni Upangi yi o diyeni n' ipěhě.
36 Ndi oninge moto ka moto a pivi-
yaka na a yěnkiděndi ehila 'ju
iháni, oningě a tombiděngě ikwa
jaju ja moto, na yá e di na mala
ma nonaně, a hake nyanga 'ju e
ka pangě, a haka bobē: ba bake.
37 Ndi a nyalakidě n' ulema mwaju,
na mwa yěne na ma mala, ndi a
jadi na ngudi hohonganěngo n'
upango mwaju mětě, na má leni-
děngo n' ulema mwaju na a ka
tatand' ehil' aju, a haki hohonga-
38 něngo. Ovaně vákána, a bakidě,
a hakandi bwamu, ndi má a ha
bakidě a hakandi bwamu na.
39 Mwajo a katwěngo na elekanako
ulingo mwa momi aju u di mihá;
nd' oningě momi aju a wingě, vá-
kána a huludwěndi iba ja uwaju

- a ka tândě; kabo n' Upangiyi pa.
- 40 Nd' a ka yěni mbya wa oningě a diyengě nonaně, hohongâněngo na joyi jamě: n' umba mbi piviyaka tepě na mbi n' Ilina j' Anyambě.
- 8 Nandi hwě bēhēpi, hwa dimbakiya na ho n' iyowě ja belombo be yambakudwě megano; Iyowě a kětěnkěndi, nd' itândě i lo-
2 ngakandi. Oningě moto a piviyaka na a yowěngo 'lombo, a ha yowěte 'lombo nyang' aju e lu-
3 kakě o yowě. Nd' oningě moto a tândáká Anyambě, mâ nd' a
4 di yowaněngo naju. Nand' opělě y' ija ja belombo tě be yambakudwě megano beně, ho yowěngo n' ugano a ibě 'lombo o he, na na o ibě n' Anyambě 'pâkwě kabo yáká. Ikabojana tombete be tubakwě na by' anyambě diyakate, byáká o hěvën, byáká o he, ka by' anyambě be jadi bwinge
6 na bapangiyi bwinge. Nd' o hwě ho jadi Anyambě e te yáká Hangwě ya belombo byēhēpi, na hwě na mâ n' Upangiyi umbáká Jisu Kraist, wa belombě byēhēpi be diyanakě, na hwě na mâ.
- 7 Ndi moto wēhēpi a ibě n' iyowě tēdině: ndi báká ba ngite ba timbakě ulema o ugano ba jaki yá o na elombo e yambakudwě ugano: n' ulema mwabu, u jadi vá-
8 há, mwa la ka beva. Pâkwě-pâkwě be bē beja be ka pangě hwě ho jadi n' Anyambě pyě: ikabojana tombe hwa ja, hwa kove; tombe ho je tepě, hwa nyangě.
- 9 Ndi bandamakiděni o banga na pělě ka pělě ngudi tě eyanyu ekaně ya diya ibaku o ba di váhámá-
10 ngo ba jadi. Ikabojana oningě moto te moto a yěningě ávě a di n' iyowě diyango o ija o tēmpil y' ugano, ulema mwa a di váhámángo u bē na ngudi u yádákiyě
- o ija ja belombo be yambakudwě
11 megano: na mwanina a di váhámángo a la te ka nyanga na tina y' iyowě jávě wa Kraist a waki-
12 yedi? Nd' oningě o hakiyani bana b' ina bobě nonaně, n' inyěni o lumakani melema myabu mya váhámángo, o hakiyandi
13 Kraist bobě. Nandi, oningě beja bya panga mwanina a kábáká, mba je 'jaka ulingo mwa egombe yēhēpi, banga mba panga mwanina a kábáká.
- 9 Mbi bē hulamango? mbi bē utodu? mbi bē yěněngo Jisu Kraist Upangiyi mwahu? inyěni o bēni
2 ehavu amě o Upangiyi? Oningě mbi diye utodu o bapâkwě ba jadi, ndi pâkwě-pâkwě, mbi ndi wě o inyěni o jadi: ikabojana inyěni o ndini ndembo ya ebano
3 amě y' utodu o Upangiyi. Ika-
4 maniya jamě o ba kátákě mba ba jadi nd' ekadi; ho ibě na ngudi
5 e jakě na e mâtákě? Ho ibě na ngudi e diyakě na mwajo a kamakidě, pani ka metodu mepâ-
6 kwě, na bana b' ina b' Upangiyi, na Sifa? Ipě hwě na Banabasi dipá, ndi ho ha ibě na ngudi a
7 dikakě ijanja? Nja diyakě sájě n' ivě jaju mětě o 'gombe te 'gombe? nja liyakě mwanga, nd' a je bebuma bya omě? nja jakidě mwanga, nd' a je manyángá ma
8 mwanga tě? Mbi váki belombo tēkabe o pani ya moto? ipě ele-
9 kanako ya váká tepě byá? Ika-
10 bojana e lëndwěngo 'lekanako ya Mosěsi, na O katake udumbu mwa nyati e nyápálákě poti. Hángě na Anyambě a bandamakidi nyati?
11 Ipě a vėki yá opěl' ahu dipá? e lëndwěngo 'pěl' ahu: na a pudwakě a pudwake n' ipite; na a nyápálákě n' ipite a ka diyandi
11 ukabaniyi mw' ipite jaju. Oningě na ho mwanjangw' inyěni

- belombo b' ilina, e nd' elombo enênê oningê ho benjaka belombo
- 12 byanyu bya mehoni? Oningê bapâkwê ba jadi bakabudwi ba ngudi têkanê inyêni o jadi, hanga na hwê wa? Ndi tombete ho bê hanango ngudi têkanê: ndi ho hindiuango belombo byêhêpi, o banga hwa himbidê Sango 'yamu ya Kraist.
- 13 O bi yowêngo na ba hakiyê belombo bya hole ba diyaki na bya têmpil? nana ba vengakidê âlta ba ndi
- 14 ba kabaniyi na âlta? Nonanê k' Upangiyi a di kenjengo na ba pakwanakiyê Sango 'yamu ba diyake na Sango 'yamu.
- 15 Ndi mbi bê hanango belombo têkabe na ya yâkâ: n' umba mbi bê tepê lëndêngo belombo têkabe na be hakudwê mba: ikabojana e bwamu na mbi wakangê bowaka, nana moto ka moto a weyâkidê ikêtê jamê ndâyê. Ikabojana tombe mba pakwanakiyate Sango 'yamu, mbi bê na 'lombo ya kêtênê: 'kabojana ipinyuludwê i nd' umba mbi jadi; e maguga n' umba oningê mbi pakwaniyê Sango 'yamu! Ikabojana oningê mbi haka elombo têkaye n' ulema bwe, mbi na ma homane: nd' oningê ulema u vahe, ebano ya yongo e mba bweyudwêngo. Mahomano ma mê lênde? Ma i na, o umba mbi pakwanakiyê Sango 'yamu, mbi pangake Sango 'yamu ya Kraist e diye n' ivê. Ovanê nd' umba
- 19 mbi ka pahiyê baitê wa. Jambojana tombe k' umba mbi didi hulamango oviya bato bêhêpi, ndi mbi pangango umba mêtê uhayi mwa bêhêpi, na ovanê nd' umba
- 20 mbi ka pahiyê baitê wa. O Jiu ba jadi mba bê wa Jiu, na ovanê nd' umbi ka jeyê Jiu; o ba didi 'pangudwê ja belekanako, ba jadi,
- mba bê o na a didi 'pangudwê ja belekanako, na ovanê nd' umbi ka jeyê ba didi 'pangudwê ja belekanako; o ba ha bê na elekanako ba jadi, pan' ona mbi ha bê na elekanako (hanga na mbi bê na 'lekanako o Anyambê a jadi, ndi mbi ndi 'pangudwê ja 'lekanako ya Kraist), na ovanê nd' umbi ka
- 22 jeyê ba ha ibê na 'lekanako. O ba di vâhâ ba jadi mba bê vâhâ, na ovanê nd' umbi ka jeyê ba di vâhâ: mbi 'pangwêngo belombo byêhêpi o bato bêhêpi ba jadi, na ovanê nd' umba mbi didi mbi yongakê bâkâ na pêlê yêhêpi.
- 23 Mbi hakand' ekaye ibebo ja Sango 'yamu, na ovanê nd' umba mbi ka diyê ukabaniyi omê.
- 24 O bi yowêngo na ba nyakê membila o melombiyani ba nyakate bêhêpi, nd' umbâkâ a haka pahiyâ bova? Nyaki nonanê ovanê
- 25 nd' inyêni o ka pahiyêni. Na moto wêhêpi a yêjênêkiyê ipahiya j' ibala o melombiyani a diyaki na nditi na belombo byêhêpi. Nandi ba haki yâ ipahiya ja korowa e segakê: ndi hwê e ha segaka.
- 26 Nandi ovanê nd' umba mbi nyakê, hanga pani ka njâkunjâku, nonanê ndi k' umba mbi yanakê, hauga pani ka moto a bomakê
- 27 upupê. Ndi mbi tukaki nyol' amê, n' umba mbi pulaki yâ: banga na pêlê ka pêlê, umba mbi pakwakiyê bapâkwê, n' umba mêtê mbi pahiyê ibendwê.
- 10 Tepê, bana b' ina, mba vaha-ka na diyakani n' idimbiya, ja nyanga ya bahangwê bahu bêhêpi e diyakidi ibomako ja 'vindi, na bâ bêhêpi na pudunganaka o
- 2 manga; na bâ bêhêpi na baptaisakwê o Mosês o evindi na o manga; na bâ bêhêpi na jakate beja
- 3 nga; na bâ bêhêpi na jakate beja
- 4 tê bya byâkâ b' ilina; na ba bêhêpi na mâtâkate imâtâ tê ja jâkâ

- j' ilina; ikabojana ba mâtâkindi o ilale tē j' ilina i vitakidē bā; 5 n' ilale tē ndi Kraist. Nd' Anyambē a bu tândākā na mbēyi etē wa, jambojana ba jilakiyendi o nginga.
- 6 Nandi belombo tēkabe be diyaki bya mbuna jahu, opēlē ya na, ho dokwake belombo bebe, pani ka 7 bā ba dokwakidi belombo. N' inyēni o diyaki bakaliiyi ba megano pani ka bā bākā ba diyakidi; pani ka yā e di lēndwēngo na, Bato ba diyanakidēndi ija n' imatā, na bā 8 na 'mwanakidē o majoka. Na hwē ho hakeni 'honde, pani ka bā bākā ba hakidi, na kwaka buhwa bākā mabo ma tājēni mabale 9 na tājēn' ilalo. Na hwē ho yējēkiyeni Kraist, pani ka bā bākā ba yējēkiyedi, na bā na jilakudwē na mbamba. N' inyēni o tākālānakiyeni, pani ka bā bākā ba tākālānakiyedi tepē, na bā na jilakudwē n' ujilani. Nandi belombo 11 tēkabe byēhēpi be hamaki na bā ka bya mbuna: na byā lēndwēngo b' ileva jahu, bya mahuku ma he 12 ma di pāngo. Ovanē vākāna a piviyakē na e de, a bandamakidē banga a kwa.
- 13 O bē n' iyējudwē i pākē inyēni o didi kabo jā jāngā tē i pākē o moto a jadi mbēmbē: nd' Anyambē a pākwe-pākwe a ka mēndē a bābe o yējēkudwēni wa na nyaug' anyu e ka yālē; nd' a ka pangandi n' iyējudwē tepē pēlē e kweyanakē, ovanē nd' inyēni o 14 ka yālēni ihindina. Ovanē vākāna matāndē mamē kweyakiyani 15 ikaliya ja megano. Mbi kalakandi pani ka o bato ba iyowē, yēkēkidēni nyaug' amē e vākē.
- 16 Imāgi j' ibatā, i jahu i vambakiyi ibatā, i bē ināngidi ja makiya ma Kraist? pēmbē ahue bukakē e bē ināngidi ja nyolo ya Kraist? 17 Ikabojano o hwē ho di baitē ho te pēmbē pākā, na nyolo pākā: jambojana hwē bēhēpi ho te bajeyi ba pēmbē tē ya pākā.
- 18 Umbwakiyateni Isreēl hohonganēngo o mehoni: ba bē bā ba jaki miyambo latango na ālta? 19 Nandi mbi vāke lē na? na ugoro a nd' elombo ka 'lombo, ipē e yambakudwē megano o miyambo 20 e nd' elombo? Na vilolombo, bya Betomba be yambakiyē, ba yambakiyi dēvil, hanga Anyambē: n' umba mba 'vahaka inyēni o 21 diyakani latango na dēvil. Wa yālē o mātāni imāgi j' Upangiyi, n' imāgi ja dēvili ta: wa yālē o jani o tagulu y' Upangiyi, na ba 22 tagulu ya dēvili? Ho kābalākāndini Upangiyi na a bweyake ivuva? ho ngudi wa na ju?
- 23 Belombo byēhēpi be hohonganēngo, ndi belombo byēhēpi bya hanaka. Belombo byēhēpi be hohonganēngo, ndi belombo byēhēpi bya longakidē. Moto ka moto a vahake kabo mala maju mētē, ndi moto wēhēpi y' upākwe.
- 25 Jakani e hambakwē o mahambanido, o uweni nyuwe ka nyuwe o banga ulema mwa ha āvē njuke.
- 26 Ikabojana he e y' Upangiyi, na 27 byēhēpi bya omē. Oningē moto wa ba ha kamakidē a ndiyi inyēni i ja, n' inyēni o vahingēni o valani; jakani, e ka tadwē o boho bwanyu yēhēpi, o uweni nyuwe ka nyuwe o banga ulema mwa ha 28 āvē njuke. Nd' oningē moto ka moto a vāngē n' inyeni na, Ekaye e ma yambudwi megano o mwambo, o jake, ibebo ja a ma levid' 29 āvēy ā, na o ibebo j' ulema: mba vwi na, ulema, hang' umwāvē mētē, ndi m' upākwe: ikabo jana e lēnde ya ihulama jamē i yēkēkudwē n' ulema mwa mot' upākwe? 30 Ikabojana oningē mba ja

- na 'hekwě, e lënd' eyamě e baka-
kudwě na eyamě e vĕkě akeva?
- 31 Nandi tombe o jakani, tombe o
mâtákáni, tombe eyanyu e hakě
yĕhĕpi, hakani yĕhĕpi ivenda j'
- 32 Anyambě. O hakeni 'baku, tombe
o Jiu ba jadi, tombe o ba Griki to-
mbe o tyátyi y' Anyambě: pani
k' umba mbi tândákidě bato bĕ-
hĕpi o belombo byĕhĕpi, mbi va-
he ikova jamě mĕtĕ ndi kabo ja
baitě, na ovaně nd' o bá ba ka yo-
ngě.
- 11 Diyakani bavilingani bamě,
pani k' umba mbi di tepě mwa
- 2 Kraist. Nandi bana b' ina, na o
yongakiděndi mbani na belombo
byĕhĕpi, n' inyĕni tatango iyo-
kwanidi k' umba mbi bweyakid'
- 3 inyi já. Ndi mbi vahakandi o
yowakěni, na molo mwa momo
wĕhĕpi ndi Kraist; na molo mwa
mwajo wĕhĕpi ndi momo; na
molo mwa Kraist nd' Anyambě.
- 4 Momo wĕhĕpi a bĕkě a kalakiya,
tombe a kalaka molo pi, a hadiva-
5 kidi molo mwaju. Ndi mwajo
wĕhĕpi a bĕkě a kalakiya tombe
a kalaka molo bwě, a hadivakidi
molo mwaju: 'kabojana yeně e te
bwěšě ka a didi kĕngwĕngo.
- 6 Jambojana oningě mwajo a diye
molo pi, a golakwě tepě: nd'
oningě na e ndi elombo y' iháni
oningě mwajo a didi golwĕngo a
7 dibake molo. Ikabojana momo,
pákwě-pákwě e lukaka o diba
molo, 'kabojana a nd' egálani n'
ivenda j' Anyambě: ndi mwajo a
8 nd' ivenda ja momo. Ikabojana
momo a bĕ wa mwajo; ndi mwajo
9 nd' a di wa momo. Na momo a
bu velakudwě mwajo; ndi mwajo
10 nd' a velakudwě momo. Tina tĕ-
kaně ndi ya mwajo e lukakě o
diya na ndembo y' ihubiya o
11 molo opĕlě ya benjĕl. Ndi momo
a diye mwajo a diye, na mwajo a
- diye momo a diye n' Upangiyi.
- 12 Pani ka mwajo a di wa momo,
nonanĕ tepě o momo a di wa
mwajo; ndi belombo byĕhĕpi be
- 13 bya Anyambě. Yĕkĕkiděni inyĕ-
ni mĕtĕ: e lukango na mwajo a
kalakiya Anyambě molo bwe?
- 14 O nyanga ya na ivelwě já mĕtĕ ja
yokwakid' inyĕni, na, oningě
momo a jadi na howe iyaba i nd'
- 15 iháni o mwa a jadi? Ndi oningě
mwajo a jadi na howe iyaba, i nd'
ivenda o mwa jadi jambojana
howe jaju i vĕkudwi má j' idiba.
- 16 Ndi oningě moto a yĕnĕnkĕ na a
n' usáju, ho bĕ na mbĕmbá ya
jángá tĕdině, tombe tyátyi j'
Anyambě.
- 17 Nandi mbi bĕ ibendě janyu o eya-
mĕ e pakwakiyě inyĕn' ĕkae, na
wa latanakiyani wa diyakani
bwamu wa, kabo o bobě wa.
- 18 Ikabojana ya bohoboho o inyĕni
o latanakiyĕni o ikando, mbi yo-
kaki na o ndini n' ipĕhĕ; n'
umba mbi kamakidi yá mbĕi.
- 19 Ikabojana o tepě na mala ma
makabo inyĕn' o jadi, ovaně nd'
o ba di sulwĕngo inyĕn' o jadi ba
- 20 ka yowaně. Oningě wa latani-
yani ta iboko vyáká, ibĕ na ija j'
- 21 isango j' Upangiyi. Ikabojana
ija moto moto a jakandi o boho
ibyaju mĕtĕ: upákwě a yokaka
nja, n' upákwě a di peyango.
- 22 Na nde lě? O bi na mandabo ma
jakiyě na ma mâtákiyě? ipĕ o
ndini ipĕjĕ ja ikando ja Anya-
mbě, n' iyokidě ja ba ha bĕ wĕ
iháni?. Mbi vake lě n' inyi na?
mbi bendaki 'nyĕni n' ekaye?
- 23 Mba bendě. Ikabojana umba
mĕtĕ mbi pahiyango n' Upangiyi,
eyamě e bweakidě inyĕni tepě,
Na Upangiyi Jisu, bulu tĕ ibwaju
bo kándánakudwě, a nángaki pĕ-
24 mbĕ: o mwa bĕkidi akeva vĕngo,
ka mwa buka yá, na, Ikwakani,

jakani; nyol' amě ndekaně, e
bukakiyě opěl' anyu, hakan' eka-
25 ye iyongidě jamě. Yá nyangatě
tepě eyaju e nāngākidi 'māgi, o
mwa bēki jango, na, Imāgi tēka-
di ndi panga ya kya o makiya
mamě; hakan', ekaye, iyongidě
jamě, egombe anyu e mātākě yē-
26 hēpi. Ikabojana egombe anyu e
jakě pēmbě tēkaně, n' imātā j'
imāgi tēkadi, o levakiděndini iwe-
doj' Upangiyi kwangana la o mwa
27 ka pāyě. Nandi wēhēpi a ka jě
pēmbě tēkaně, na o mātā imāgi
tě j' Upangiyi ekadi a diye luka-
ngo to, a ka kobi na nyolo na ma-
28 kiya m' Upangiyi. Ndi moto a
kātāke nyol' aju, nandi bēngě a
jake pēmbě, n' imātā j' imagi.
29 Ikabojana a jakě, na mā a mātā-
kā a diye lukango, a jakandi na
mā a mātākāndi yēkě aju mētě,
oningě a bē hākālango nyolo y'
30 Upangiyi. Ikabojana yā tina
tēkaně ndi ya baitě e di vāhā,
na bā ba bēnēkidě o inyēni o
31 jadi, na baitě ba yaka viyā. Ika-
bojana oningě ho kātākingě nyolo
jahu, vākāna hwa yēkěkudwēpě.
32 Nd' oningě hwa yēkudwě n' Upa-
ngiyi a vomwakidi hwě, na ované
nd' o hwě ho ka mēndě ho kwe-
33 hwě na he. Nandi bana b' ina,
oningě wa lataniyani ta ija, ve-
nganakani. Nd' oningě moto a
34 yoka nja, a jake o wahu; ovauě
nd' inyēni o ha lataniyani o ma-
kwa. Bepākwe ndi byamě be ka
hohonganě umbi ka pāyě.

12 Nandi opělě ya myqva m' ili-
na, bana b' ina, mba vahaka o
2 dimbakiyani. O yowuděteni na
o inyēni o diyakidini Betomba, o
diyakindini bapwēngo o megano
tě ya bemuku-muku, ekame, o
nyanga te nyanga eanyu e didi o
3 tumbwanakwēni. Nandi mbi vē-
kēnd' inyēni o ibweyidě o bē na

moto ka moto a bēkě a kalaka n'
Ilina j' Anyambě, na mā a tuba-
ka Jisu na a hākwēngo: na na o
bē na moto a ka vāyě na Jisu a
nd' Upangiyi kabo n' Ilina Iya-
mu.

4 Nandi miyova me mangā-ma-
5 ngā, nd' Ilina i te jakā. Na beba-
no bya mangā-mangā, nd' Upa-
6 ngiyi u te mā m' umbākā. Na
behadī bya mangā-mangā, nd'
Anyambě tě ya yākā t' a hākidě
7 byēhēpi o bēhēpi ba jadi. Ndi
'levidě j' Ilina i vēwēngo moto
8 moto o bwamu bwa bēhēpi. Ika-
bojana umbākā 'kaně a vēkwi n'
Ilina ndaga y' iyowě; upākwe
ndaga y' ibweidě n' Ilina tě ja jā-
9 kā te. O upākwe ikamidě n' Ili-
na tě ja jākā te; o upākwe bova
bw' iyonganě n' Ilina tě ja jākā
10 te. O upākwe iha ja megoma; o
upākwe isākā; o upākwe ihākālā
ja malina; o upākwe ipendě ja bemi:
11 nd' a hākidě ekabe byēhēpi te jā
Ilina tě ja jākā te, i kabakiě wē-
hēpi, moto moto ka jā i pangakě.
12 Ikabojana pani ka nyolo e di pā-
kā, na yā e jadi bevande bwinge,
na bevande tě byēhēpi bya nyolo
tě ya pākā ně, tombe diyakate
bwinge, be te nyolo pākā: nona-
13 ně tepě ka Kraist a jadi. Ikabo-
jana Ilina jākā ndi 'jahu ja bēhēpi
i di baptaisanwēngo o nyolo pākā,
tombe na ho Jiu tombe Griki,
tombe mehaka, tombe humu; na
hwě bēhēpi ho paugwēngo ho mā-
tākě o Ilina jākā.
14 Ikabojana nyolo e bē 'vandě yā-
15 kā, ndi e na beitě. Oningě ita-
mbi ja vā na, mbi bē wa nyolo,
ikabojana mbi bē dihā, hāngě vā-
16 kāna i bē ja nyolo? Tepě oningě
ditā ja vā na, mbi bē wa nyolo,
ikabojana mbi bē dihā, hāngě vā-
17 kāna i bē ja nyolo? Oningě nyolo

yêhêpi ya diya dihâ, iyoka i l' ove? Oningê yêhêpi ya diya iyoka, inâvidê i l' ove? nd' Anyambê a tédêngo bevande byâ byêhêpi o nyolo, paui ka yâ e tândâkidê má. Ka na byâ byêhêpi be te 'vande yâkâ, te nyolo e lê ove? Ndi bevande be beité, ndi tombe kete nyolo e te pâkâ. Na dihâ ja vâye na enâ na, mbi by' âvé na mala: na molo pê na matambi na, mbi by' âvé na mala. Ndi, hangê byâ bevande tê bya nyolo be yê-nênêkê na be bobâbu wa, byâ pê bya mala: na byâ bevande tê bya nyolo, ibyahu be yê-nêkê sa, byâ pi 'byahu be yê-nêkê bodilo pê, n' ibyahu be ha bê o nyêvê byâ pi 'byahu be lukakê pê wa. Ikabojana ibyahu beyamu bya nyamaka: nd' Anyambê a latêngo nyolo ta, vêngo hekudwê itê wa o e pê-nêkê e jadi: na ovanê nd' o nyolo e ka mëndê e diye n' ipêhê; ndi na bevande byâ mêtê na byâ mêtê be lèkêbênêkiye. Na oningê evande yâkâ e dakingê, bepâkwê byêhêpi be ka dakaka na yâ, tombe ba yâkâ ya hekudwê mbya, bevande byêhêpi be ka peyaka na yâ. Nandi o ndini nyolo ya Kraist, na moto moto a didi evande. Na Anyambê a tédêngo bâkâ o ikando jaju, ya bohoboho metodu, ya bebale basâki, ya belalo bayokwanidi, yenê këlêbê megoma, bêngê miyova m' iyonganê, mahana, mapangiya, mangâ ma bemi, bêhêpi ba metodu? bêhêpi ba basâki? bêhêpi ba bayokwanidi? bêhêpi ba bahayi ba megoma? bêhêpi te ba di na bova bw' iyonganê? bêhêpi te ba kalakê na bemi? bêhêpi te ba pendakê? ndi diyakani na jai ja bova boyamu mêtê wa, n' umba mbi levakidênd' inyêni pêlê 'yamu mêtê pê wa.

13 Tombete mba kalaka na bemi bya bato na bya benjêl, mbi diye n' itândê, mbi to na nyênýê e langakê, tombe ulongo u hokakê.

2 Tombe mbi didi n' isâkâ, n' umba mba bandamidê mahâwê mêhêpi n' iyowê jêhêpi; tombe mbi jadi n' ikamidê jêhêpi, n' umba mbi vêngêkidê mekodi, mbi diye n' itândê, mbi bê 'lombo. Tombe mba kaba jumba jamê jêhêpi ibomba ja mekuge, tombe mba vê nyol' amê ka tumbwê, mbi diye n' itândê ya kovaka mba 'lombo.

4 Itândê a yikaki bokati, a na kêngâ; itândê a vinanakiya; itândê a kêtêkê já mêtê, a bweyaka ma-duba. A haka e ha bê lukango, a vahaka kabo o mala maju mêtê, a hunganaka o linguwa, a pikilakiya bobe; a peyaka na iyabana, nd' a peyaki na pâkwê-pâkwê; a pojakêndi belombo byêhêpi, a kamakidi belombo byêhêpi, a pitakidi belombo byêhêpi, a hindi-naki belombo byêhêpi.

8 Itândê a makiya: ndi tombe na masâkâ ma lê na, ma ka mayandi; tombe na bemi be lê na, be ka dândi; tombe na iyowê i lê na i ka hukiyandi. Ikabojana ho youdête mbêyi, na hwê ho sâkâkâ te mbêyi. Nandi o ya hanjâ-biyêngo e ka payê, vâkâna e jadi mbi diyakid' etumbê, mbi ma kalakandi ka 'tumbê, mbi ma bweyakidêndi ka 'tumbê, mbi ma pikilakiyandi ka 'tumbê: nd' umba mbi diyaki mba kwa momo, mbi dikaki belombo bya 'tumbê. Ikabojana ho yênêki kya têkanê o 'geno, ingute n' ingute; nd' o 'gombe tê yenê pwanja na pwanja; kya têkanê mbi ka yowêndi pani k' umba mbi di yowanêngo tepê. Nandi be diyakê ndi ikamidê, ipite, itâ-

- ndě; ekabe belalo; ndi eněně wa o ekabe nd' itāndě.
- 14 Vitanakěni 'tāndě, o ka diya-ki na jai ja b' ilina, ndi wa wa nd' ovaně nd' inyěni o ka sākā-2 ningě. Ikabojana a kalakě na emi e hawaně a kalaka na bato, ndi kabo n' Anyambě: ikabojana o bě na moto a yokakě mā; ndi 3 o ilina a kalaki mahāwě. Nd' a sākākě a kalaki na bato ilongidě, n' iyādidě, n' iyěnidě ja mbya. 4 A kalakě na emi e ha waně a longakidi nyol' aju; nd' a sākā-5 kě a longakidi tyātyi. 'Mbi yombwaki na t' inyi bēhēpi o kalakandi na bemi, ndi wa ndi na to sākākāndini: ikabojana a sākākě a boněně wa na a kalakě na bemi, kabo a pendakě, ovaně nd' o tyātyi e ka pahiyě ilongwě.
- 6 Nandi bana b' ina, oningě mba viya inyěni o jadi, mbi ka kova lě inyi nde, kabo mba kala n' inyěni n' ilevidě, na b' iyowě, na 7 b' isākā, na bi 'yokwanidě. Tombe na belombo be ha bě na 'mēnā be vėkě joyi, oviya ilāmbā na ba ngāmbi mbya, kabo 'ningě bya ting' uhēngā be ka yembaniya lě elombo e bomakwě na ilāmbā na 8 ngāmbi na e? Oningě heba e vėkě joyi i ha wa ně, nja ka kenjě 9 nyol' aju ivala ja 'duka? Yā nyangatě te 'yanyu kabo wa kalani na emi ndag' idi bobābu n' ibweyudwě, e kalamidi e ka yowaně lě na? ikabojana a ka kalandini n' upupě.
- 10 E te e diyaka na, he e na mangā mā moyi maitě, na o bě na ja jā-11 kā i ha bě n' iweyidi. Nandi oningě mbi yowě iweyidi ja joyi tě, mbi ka diyandi wa etomba epākwě o a kalakě a jadi, na a kalakě ka wa etomba epākwě 12 umba mbi jadi. Nonaně tepě k' inyěn' o jadi, ikabojana bwēsě te
- pani k' inyěni o ka tumbwěni na 13 byā o ilonga j' ikando. Ovaně vākāna a kalakě na emi e ha wa ně, a kalakiye ovaně nd' o mwa 14 ka pendwě. Ikabojana oningě mba kaliya na emi e ha wa ně, ilina jamě i kalakiyandi, nd' ibweyidě jamě i bě na 'buma. 15 Nandi e lě ndě? mbi ka kaliyi n' ilina mbi ka kaliya tepě n' ibweyidě, mbi ka tumbudě n' ilina, mbi ka tumbudě tepě n' ibweyidě. 16 Oningě e diye nonaně, āvē o ka diyě o vambakiyi 'bātā n' ilina, mā a didi o 'tango ya ba ha bě n' iyowě a di diyango a ka vākě na Aměn o āvē o vėkě akeva na, o mā a ha bweyakidě nyang' āvē e 17 vākě? Ikabojana pākwě-pākwě o vėkěte akeva bwamu, nd' upā-18 kwě a bě longwěngo. Mbi langakand' Anyambě na, mbi kalaki 19 na bemi wa n' inyi bēhēpi: nd' o ikando mbi ka kalangě ndaga itano, n' ibweyidě jamě, ovaně nd' umba mbi ka yokudě tepě bapākwě, wa na jomu ja tājeni ja ndaga na emi e ha wa ně.
- 20 Bana b' ina, o diyakeni banděmbě n' ibweyidě: ndi diyakani banděmbě o bekola, ndi diyaki 21 batodu n' ibweyidě. E lěndwěngo o belekanako na, Upangiyi mā na, tombete mba kalakate na bato tēkaba na ba bemi bepākwě na belēbu bepākwě, ba yoke mba. 22 Ovaně vākāna bemi be bya ndembo, hanga o ba kamakidě ba jadi, kabo o ba ha kamakidě ba jadi: nd' isākā ibě ndembo ja ba ha kamakidě, ndi kabo ja ba kamakidě. Nandi oningě ikando 23 jēhēpi ja lataniya ta, na bēhēpi ba kalaka na bemi, na ba ha bě yokuwango, tombe ba ha kamakidě ba pā omě, ha vāye na o potwakāndini? Nd' oningě bēhēpi ba sākākā, na omě wa pā a ha kama-

kidě, tombe a ha ibě yokuwango, a sulwěngo na bēhēpi, a hākā-
 25 lwěngo na bēhēpi: Kakana nd' o mahāwě ma 'bum' aju y' ulema ma saliyedi; na mā a kwa na kwa na boho bwaju o he a ka kaliyand' Anyambě, na mā a ka langwaka na pākwe-pākwe Anyambě a nd' inyēn' o jadi.

26 E lě na bana b' ina? o inyēni o lataniyeni ta, moto moto inyēni o jadi, a na vyembo, a n' iyokudě, a na emi, a n' ilevudwě, a n' ipendě. Belombo byēhēpi be hamake o
 27 ilonga. Oningě moto ka moto a kalaka na emi e ha wa ně, ba diyakengě babale, tombe balalo, hanga pě wa n' ovaně, umbākā 'mbākā, n' umbākā a ka pendakě.

28 Nd' oningě upendi u diye, a diyake dā o ikando; a kalake na mā mētě na Anyambě. Basāki ba kalake babale na balalo, na bapā-
 30 kwě ba ka yēkēkidě. Oningě elombo e levakudwě upākwe a jadi
 31 diya, wa boho a diyake dā. Ikabojana inyēni bēhēpi to did' o sākākāni umbākā 'mbākā, na ovaně nd' o bēhēpi ba ka yokuwě, na bē-
 32 hēpi ba ka levakwě. Na malina mā basāki ma nd' o ipangiya ja
 33 basāki. Ikabojana Anyambě a bē wa ngwangwalani, kabo ya jonga.

34 Pani ka o makando mēhēpi ma bayamu, bajo banyu ba yokwaka idiya ja wālamiyěngo o makando, 'kabojana e bē vewěngo bā na ba kalaka; ndi ba nd' o ipangiya, pani te ka elekanako e vākě tepě.

35 Nd' oningě ba vahaka o yokuwa elombo ba uwake bamo babu o mboka, 'kabojana e nd' ihāni na
 36 bajo ba kalaka o ikando. Nde lě? ndaga ja Anyambě i vakiyendi inyēni o jadi? ipě i vakindi inyēni o jadi dipā?

37 Oningě moto a piviyakě mā mē-

[Benga.]

te na a nd' usāki, tombe w' ilina mbya, a mēmēke na belombo byamě be lēndēkiyi 'nyēni be be-
 38 lekanako bya Upangiyi. Ndi oningě moto ka moto a dimbiya, a dimbakiye.

39 Ovaně, vākāna, bana b' ina, tānginaka isākā, n' inyēni o kanda-
 40 kiděni ikala na bemi. Belombo byēhēpi be hamake na njeja eyamu, na ya bāngā-bāngā.

15 Nandi, bani b' ina, mbi yongakidēnd' inyēni Sango 'yamu eyamě e pakwakiyed' inyēni, eanyu tepě e vēhēlėkidě, eanyu e
 2 tēmēnėkě tepě. Eanyu tepě e yonganidi, oningě o tatingēni nyan-
 3 g' amě e pakwakiyed' inyēni, oningě e diye na o kamakidētēni
 3 o naně. Ikabojana mbi bweyaki-
 4 dēnd' inyēni ubota mwa bēhēpi, eyamě tepě e pahakiyedi, na, Kraist a wakindi opělě ya bobe
 5 bwahu, hohonganěngo na Ilēn-
 6 dwě, na na a tongakudwēndi, ka mā a pumbuwapě o hwi 'lalo, ho-
 7 honganěngo na Ilēndwě. Na na a yēnēnėki na Sefa, nandi bēngě
 8 na jomu na babale. Yēně tombango, ka mā a yēnēně na tomběngo
 9 kama ya bana b' ina itano o njo pākā; mbēyi abu enēně wa e ngi-
 10 te wě kya tēkaně, ndi bākā ba yanidēndi. Yēně tombango, ka mā a yēnēně na Jemsi, nandi bē-
 11 ngě na metodu myēhēpi. Ka mā a yēnēně tepě n' umba o madikanido, pan' o mā na umbākā a jakudwě o hongodi ya bototaka.
 12 Ikabojana mbi yēviyěngo o bolo metodu myēhēpi, mbi bē lukango na o tubwě na utodu, 'kabojana mbi vitakidēndi ikando ja Anyambě evita. Ndi nyang' amě e jadi, mbi yā na ehėkwě ya Anyambě; na ehėkwě aju e vėkudwě mba yu diyaka o naně, ndi mbi janjaki na ngudi etě wa na bā bē-

- hëpi : ndi hângë a diye mba, kabo ehekwe y' Anyambë e diyaki n' umba. Ovânë vâkâna tombe a diye mba, tombe bâ mbya, nonanë nd' o hwë ho pakwakidi, nonanë nd' inyëni o kamakidë.
- 12 Nandi oningë Kraist a pakwanakudwë na a pumbwakindi, e lë nde eanyu ya bâkâ e vâkë na ipumbuwa ja bawewe i bë? Ndi oningë na ipumbuwa ja bawewe i bë, vâkâna Kraist a bo pumbwaka.
- 14 Nd' oningë na Kraist a bo pumbwaka, vâkâna ipakwaniya jahu i to nanë, n' ikamidë janyu tepë o nanë. Nandi tombe hwë duwaninyango tali j' Anyambë ja 'vela, 'kabajana ho pakuwango opëlë ya Anyambë na a pumbwakidi Kraist, uwaju a ha pumbwakidë, oningë ya diya nonanë na bawewe ba pumbwaka. Ikabajana oningë na bawewe ba pumbwaka, vâkâna Kraist a bo pumbwaka. Nd' oningë na Kraist a bo pumbwaka, ikamidë janyu i te o nanë; o ngiteni na bobe bwanuyu. Nandi tepë ba di yanidëngo viyâ vi 'wedo na Kraist ba yangindi. Oningë na ipite jahu i te na Kraist kabo o 'mënâ tékaye, o bolo bato hwë lonyâmi wa.
- 20 Nandi, Kraist a pumbwakindi oviya iwedo, ka mâ a bë ebuma ya boho boho ya ba yakë. Ikabajana k' iwedo i di pango na moto, nonanë tepë ipumbuwa ja bawewe. Ikabajana o bëhëpi ba wakë na Adamu, nonanë tepë o bëhëpi ba ka diyë mihâ na Kraist. Ndi moto moto iboko vyaju mëtë, Kraist ebuma ya boho-boho; bëngë ba didi ba Kraist o iviya jaju.
- 24 Nandi bëngë ihuku i pâke, o mâ a ka vëyë Anyambë ya Hangwë egândâ; o mâ a ka bë balango ikâmanda, n' ipangiya jëhëpi, na gudi. Ikabajana a hohonga-
- nëngo na o pangiya kwanga na mâ a ka pitë baloni baju bëhëpi o matambi maju nya. Uloni mwa madikanido u ka weywë nd' iwedo. Ikabajana a vamëngo belombo byëhëpi ibomako ja matambi maju. Nd' o mâ a vâkë na, Belombo byëhëpi be vamwëngo ibomako jaju, e te bwe-bwe na mâ a di vamëngo belombo byëhëpi o ibomako jaju a papudwëngo. O belombo byëhëpi be ka diyë bya balwë o mâ a jadi, bëngë nandi, Mwana mâ mëtë tepë a balakwë o mâ a di vamëngo belombo byëhëpi ibomako jaju, ovanë nd' o Anyambë a ka diyë byëhëpi o bato bëhëpi.
- 29 Oningë e diye nonanë, ba di baptaiswëngo opëlë ya bawewe ba ka ha lë na, oningë na bawewe ba pumbwaka na vilolombo? e lë nde eyabu e baptaisakudwë opëlë ya bawewe? Ndi e lë nde eyahu e tëmëkë o mahihi iwëla jëhëpi?
- 31 Mbi pupakandi n' ipeya janyu ijamë i janidi o Kraist Jisu, Upangiyl mwahu, mbi wakate buhwa ka buhwa. Oningë na mbi yanango na tito hohonganëngo na pani ya bato ba Efisu, e kovaka lë mba nde, oningë na bawewe ba pumbwaka? ho jakeni, na hwë ho ka matâkâni; jambojana vakë vâkâna ho wendi. O yabakwëni: ujamba ya babe e bevaki pani eyamu. Emwaka o e didi bwamu, nyanga e didi lukango; o hake boke, 'kabajana bâkâ ba ibë n' iyowë ja Anyambë, mbi kalakand' ekaye ihâni vyanu.
- 35 Ndi bâkâ ba ka vwi na, Bawewe ba pumbwakudwë lë na? e lë nja nyolo-ë eabu e diyanakë? Etiketike!! eyâvé e liyakë ya ta ka këkë kabo yâ wango, na eyâvé e liyakë yenë wa liyaka ukuku tëu ka diyë, dihâ pa, u te u diyaka ba

- poti, tombe dihá ipákwě mbya :
 38 na Anyambě a věki já ukuku
 pani ka yá e tándákidě má, na o
 ebuma yěhěpi umwaju' kuku mē-
 39 tē. Mehoni myěhěpi me bē mya
 nyanga tē ya páká ; ndi myáká
 mya bato, mepákwě mya tito,
 mepákwě mya bejaka, mepákwě
 40 mya lonáni, o tepě na nyola ja
 oba, na nyolo ja he tēkaně : nd'
 ipanya ja ya oba i jáká, na ja ya
 41 he i n' ijaju. Ipanya ja joba i
 jáká, n' ipákwě i ja ngándě, n'
 ipákwě ipanya ja nyětěti ; 'kabo-
 jana nyětěti páká ekaně e keba-
 kēte epákwě n' ipanya.
 42 Nonaně tepě ipumbuwa ja bawe-
 we. E liyakwěndi ebádu, e pu-
 43 mbwakudwěndi e diye 'bádu : e
 liyakudwěndi n' ihadivudwě, e
 pumbwakudwěndi n' ipanya : e
 liyakwěndi na váha, e pumbwa-
 44 kudwěndi na ngudi. E liyakwě
 na nyolo ya bo jakwě, e pumbwa-
 kudwěndi na nyolo y' ilina. Oni-
 ngě na o na nyolo ya bo jakwě
 45 vákána o na nyolo y' ilina. No-
 naně nd' o yá e di lěndwěngo na,
 Moto wa bohoboho, Adamu, a
 hakudwěndi 'lina ja eměná, Ada-
 mu ya madikanido ilina i vėnėkě
 46 eměná. Ndi e bē e jadi y' ilina e
 bo takidi, kabo ya bo jakwě ; na-
 47 ndi bėngě y' ilina. Moto wa bo-
 ho a wa he, mahě : moto wa ba-
 48 bale, Upangiyi oviya oba. Pani
 ka wa mahě a didi, nonaně tepě ka
 ba mahě ba jadi ; pani ka wa oba
 49 nonaně tepě o ba oba ba jadi. Tepě
 pani ka hwě ho di bapěngo egá-
 lani ya wa mahě, ho ka bapě
 tepě egálani ya wa oba nonaně.
 50 Nandi bana b' ina, mbi vákánd'
 ekayě, na mehoni na makiya ba
 jige egándá ya Anyambě ; na ebá-
 51 du a jige e ha bē 'bádu. Umbwa-
 kiteni, mbi levakand' inyěni ihá-
 wě ; Hwě bēhěpi hwa yanidě,
 ndi hwě bēhěpi te ho ka 'ludwě.
 52 O vikikili, ipyalumidě ja dihá, o
 heba ya madikanido ; 'kabajana
 heba e ka lāngwěndi, na ba-wewe
 ba ka pumbudwěndi ba diye ebá-
 du, na hwě ho ka uludwěndi.
 53 Ikabajana ebádu tēkaye e ka bā-
 tándi e ha bē 'bádu, na e wakě
 ekaně, e ka bātándi e ha waka.
 54 Nandi o 'bádu tēkaye e ka bātě e
 ha bē 'bádu, na o e wakě ekaně e
 ka bātě e ha waka, nandi, vákána,
 ndaga tē e di lěndwěngo na, Iwe-
 do i miyudwěndi n' ibala, e hami-
 55 ndi. O iwedo uheki mwávě u lě
 ove? O malonga, ibala jávě i lě
 56 ove? Uheki mw' iwedo ndi bobě,
 na ngudi ya bobě nd' elekanako.
 57 Nd' akeva ná Anyambě, a věkě
 hwě ibala n' ihana j' Upangiyi
 58 mwahu Jisu Kraist. Nandi, bana
 b' ina ba tándákwě, tēmėkěni de,
 o hokeni, tumbakani na ehavu y'
 Upangiyi egombe yěhěpi, bwěšě
 te k' inyěni o didini yowěngo,
 na, ehavu anyu e bē naně o Upa-
 ngiyi.
- 16** Nandi, opělě y' iyolě, eanyu e
 hanakě opělě ya bayamu, haka
 tepěni k' umba mbi sombiyakidě
 2 ikando ja ba Geletiya. Moto moto
 inyěni o jadi a nangakidě ikánjā
 o kundu o buhwa bwa wiki bwa
 boho-boho, hohonganěngo na nya-
 nga ya Anyambě e di má pahě-
 ngo, ovaně nd' iyolě i ka měndě i
 3 diye pě o umba mbi ka páyě. Iba-
 nyu ba ka páně nd' ibamě ba ka
 lomě na lěta, ka pádě bova bwa-
 4 nyu o Jeruselěmi. Na oningě na
 i diyaka na umba mětě mbi ka la,
 5 ba ka li n' umba tepě. Nandi,
 mbi ka páti 'nyěni o jadi, o umba
 mbi ka pudunganě Masidoniya ;
 'kabajana mbi ka pudunganaki
 6 Masidoniya. Na e te e diyaki na
 mbi ka yěngid' inyěni o jadi,
 n' umba mba tombě vyonda n'

- inyëni, ovanë nd' inyëni o ka dikidi mbaní o 'këndw' amë, 'pel' amë a ka vahë yëhëpi. Ikabojana mba vahaka o yen' inyëni o njeja kyatëkanë; ndi mbi pitakidí na mbi ka yëngidi n' inyëni ulingo.
- 7 oningë Upangiyi a bábingë. Ndi mbi ka yëngidënd' o Efsu kwanga na la o Pëntikote. Ikabojana jámbë inënë, na ja mala ta, i mba dubudwëngo, na baloni bwingë.
- 8 Nandi, oningë Timote a páugë, a diyake n' inyëni kehanango; 'kabojana a hakandi ehavu ya
- 9 Anyambë pani te k' umba. Na moto te moto a pëjëke má, ndi dikakidi máni na jonga, ovanë nd' o má a ka páyë umba mbi jadi; 'kabojana mbi umbwakiyi má na
- 10 bana b' iná. Opëlë ya mwan' ina, Apolo, mbi háhalákikidi má na ngudi e tē na a kékë inyëni o jadi bana b' ina, nd' upango mwaju m' u diyaka na a kékë kya tēkanë; nd' a ka páte o má a ka pahiyë egombe ya hohonganëngo.
- 11 Pepwakani, témëkëni n' ikamidë, hakani pani ka bamo, yáda-káni. Belombo byanyu byëhëpi be hamake n' itándë.
- 12 Bana b' ina, mbi háhalákidënd' inyëni (o youdëteni ndabo ya Stifana, na yá ndi ebuma ya Ekeya ya boho-boho, na na ba vëndi nyolo jabu ihaiya ja bayamu), na bábakiyëni ba jánga tédinë, na wëhëpi a hanaka, na a janjaka.
- 13 Mbi yënëki mbya opëlë y' iviya ja Stifana na Fátunata, na Ekayiká, 'kabojana ba pepenjanidëndi eyamë e pënëki n' ibangwanido janyu. Ikabojana ba vátidëndi ilina jamë n' imanyu: nandi mëmëkiyeni ba di nonanë.
- 14 Ikando ja Esiya i ma homat' inyëni. Akwila na Prisila ba ma homat' inyëni na ngudi etë o Upangiyi, na ikando ja Anyambë i didi o ndabo abu. Bana b' ina bëhëpi ba ma homat' inyëni. Homamanakani n' ipyápyaná ja
- 15 hole. Mbolo amë ya Pálu na ená amë mëtë. Oningë moto ka moto a 'tándë Upangiyi Jisu Kraist a diyake hákwëngo. Upangiyi mwahu a vakandi. Ehekwë y' Upangiyi mwahu Jisu Kraist e diyake n' inyëni. Itándë jamë i diyake n' inyëni bëhëpi o Kraist Jisu. Amëni.

EJANGANANGOBO

YA BEBALE YA

UTODU PĀLU O BA KĀRINITI BA JADI.

- 1 PĀLU, utodu mwa Jisu Kraist n' upango mwa Anyambē, na mwan' ina, Timote, o ikando ja Anyambē ijadi o Kāriniti, na baiyamu bēhēpi ba didi o Akaiya
- 2 yōhēpi. Ehekwē n' inyēni, na jonga oviya Anyambē Hangw' ahu, na Upangiyi mwahu Jisu Kraist.
- 3 Ibātā n' Anyambē, Hangwē y' Upangiyi mwahu Jisu Kraist, Hangwē ya ngēbē, na Anyambē
- 4 y' iyādiyē jēhēpi. A yādākidē hwē o njuke jahu jēhēpi, na ovanē nd' o hwē ho didi ho yālākē o yādīdē ba didi o njuke, n' iyādudwē 'jahu mētē i yādākwē na
- 5 Anyambē. Ikabojana panī ka betuniya bya Kraist be tumbakē ua hwē, nonanē tepē iyādudwē
- 6 jahu i tumbakē na Kraist. Na tombe hwa yēnē betuniya, e ndi opēlē y' iyādiyē janyu n' iyonga, i hakē n' iyika, n' ihindina ja betuniya tē ibyahu be yēnēkē tepē; tombe hwa yādudwē, e nd' opēla
- 7 iyādudwē n' iyonga janyu. N' ipite jahu i nd' o yādā opēl' anyu, yowēngo na, panī ka inyēni o didini banāngi ba betuniya, nonanē tepē k' inyēni o ka diyēni ba iyādudwē.
- 8 Ikabojana hwa vahaka, bana b' ina, inyēni o dimbakiyani njuke ahu e pākidi o hwē ho jadi o Asiya, na ho diyaki babaludwēngo susē, wa na ngud' ahu, ovanē nd' o hwē ho nyangidēndi ipite ja
- 9 emēna. Ndi hwē mētē ho diyaki n' ileuidē j' iwedo, na ovanē nd' o hwē ho ka mēndē ho pītīdē nyolo jahu mētē, ndi kabo Anyambē a pumbwakidē ba-wewe.
- 10 A vēngēkidē hwē oviya iwedo tē iūnēnē dinē, na mā a ka vēngidēndi; uwahu a pitakidē na a ka
- 11 vēngidēte hwē. Inyēni o hanaka tepēni ta n' ikaliya opēl' ahu, na ovanē nd' o akeva e ka vēwē na baitē opēl' ahu, opēlē ya bo vēkwē na bato baite.
- 12 Ikabojana ikētē jahu nd' ekadi, upako mwa bebuma bya melema myahu, na na pākwē pākwē na kēngēngē ya Anyambē, (hanga na bokēngu bwa mehoni, ndi kabo na 'hekwē ya Anyambē), ho diyake bodiya bwahu o he, wa
- 13 mētē ndi o inyēni o jadi. Ikabojana hwa lēndēkē inyēni belombo bepākwē wa n' ibyanyu be langakē, tombe be mēmēkē; n' umba mbi pitakidi na o ka mēmēndini
- 14 nal' ihuku. Panī tepē k' inyēni o didi hwēni mēmīyēngo mbēyi, na ho ndi ikētē janyu, panī k' inyēni tepē o didini ijahu o bu-
- 15 hwa bwa Upangiyi Jisu. Mabe-ka tēkama ndi imamē ma panganakidi iviya inyēni o jadi o vyo, ovanē nd' o inyēni o ka pahiyē
- 16 ikova ja mabale. Na mbi vahakand' o tomba baka n' inyēni na la o Masidoniya, na ka pāpē o inyēni o jadi oviya Masidoniya, na o dikudwē n' inyēni o njeja

- 17 amě na la o Judiya. Umba mbi pangite nonaně, mbi hakite evoyi? Ipě belombo byamě be pangakidi, mbi pangaki hohonganěngo na mehoni, na n' umba e
- 18 ka diyi e, e, nyawě, nyawě. Ndi pani ka Anyambě a di pākwe pākwe, ndaga jahu ju diyaka inyěni
- 19 o jadi e na nyawě. Ikabojana Mwana Anyambě Jisu Kraist a ma pakwakudwě inyěni o jadi na hwě, umba ekaně, na Timote na Sila, au diyaka e na nyawě, ndi a
- 20 diyaki e. Ikabojana myohano mya Anyambě nyěhěpi me nd' o mǎ a jadi e, na Aměn, ivenda ja
- 21 Anyambě na hwě. Nandi mǎ a pangakě hwě njimbili n' inyěni o Kraist a didi, na mǎ hwě hiyango
- 22 mavulě, nd' Anyambě; mǎ nd' a di hwě yembiděngo, na mǎ hwě věngo punu y' Ilina o bebumulema byahu.
- 23 Nandi mbi tubakandi Anyambě tali y' ilina jamě, na o ikoba janyu nd' ijamě i diyanakidi mbi
- 24 to viya o Kâriniti. Hanga na ho pangakiyandi ikamidě janyu, ndi ho bahani b' upeyo mwanyu, 'kabojana o tēměkěndini n' ikamidě.
- 2** Ndi mbi pangakandi ekaye n' umba mětě, na mba viye pě inyěni o jadi na ngěbě. Jambojana oningě mba yěnidě inyěni ngěbě, a lě nja a pangakě mba mbya, kabo mǎ uwamě a di pangango ngěbě?
- 3 N' umba mbi lěnděkiyendi nyang' amě e lěnděkidi, na banga o umba mbi ka pǎyě, mba diya na ngěbě n' ibamě ba lukakě o peyana; mbi na mabeka n' inyěni běhěpi, na mbya amě e ndi mbya
- 4 anyu ya běhěpi. Ikabojana o etuniya eitě, na ulema mehiyo, nd' umba mbi lěnděkiyed' inyěni, na manyaugādiba maitě, hanga na yěnkěni ngěbě, nd' ovaně nd' inyěni o ka yowěui itandě jamě
- 5 itě wa inyěni o jadi. Nd' oningě moto a yěnidě ngěbě, a i bě mba yěniděngo ngěbě, kabo o mběyi, nd' o inyěui běhěpi; mba hapw
- 6 kě. Ivomudě tě ja baitě ekadi i
- 7 twětwe o moto těně a jadi. Ovaně, vākana, opělě 'pākwe, o lukakand' o yidi mǎni, na o yādidi mǎni, hanga a miywě na ngěbě
- 8 etě mětě. Nandi mbi hāhālakiděnd' inyěni na, levakiděni itā
- 9 ndě o mǎ a didi. Na tina těně tepě nd' eyamě e lěnděnkěkidi, ovaně nd' umba mbi ka yowě isuliyě janyu, ipě o ka yokakiyateni
- 10 na belombo byěhěpi. Uwanyu a yakidě elombo, mbi ka yakidě tepě, 'kabojana oningě mba yidě elombo, mbi yakiděndi uwamě a yakidě opěl' anyu o boho bwa
- 11 Kraist. Banga Setan a jeya; ikabojana ho yowuděte iyabana jaju.
- 12 Nāndi umba mbi pākidi o Troa, ka pakuwa sango eyam ya Kraist, na Upangtyi a dubuwe mba jā
- 13 mbě; ilina jamě ju diya n' iyājā ikabojana mbu duwa mwanina Titu; ndi boyohanakě bǎ, mbi věngēměkindi omě na la o Masi
- 14 doniya. Nandi akeva n' Anyambě, a di hwě pangango ho balaka egombe yěhěpi na Kraist, na mwa levakidě kango ya iyowě jaju
- 15 na hwě o loboko lěhěpi. Ikabojana ho ndi Anyambě a jadi kango ya Kraist, o ba yongakě ba jadi, na o
- 16 ba nyangakě ba jadi. Oekaba ba jadi kango y' iwedo, nal' iwedo, o ekabaně ba jadi kango ya eměna na la eměua, Nja didi twětwe na
- 17 belombo těkabe? Ikabojana ho bě pani ka baitě ba bevakě ndaga ja Anyambě, ndi pani ka ba kěngěngě, ndi pani ka ba Anyambě; o boho bwa Anyambě, nd' o hwě ho kalakě o Kraist a jadi.
- 3** Ho yalaki pě ibendě jahu mětě? Ipě ho vahakandi, pani ba ba-

- pâkwê, bejanganangobo bya ibendwê inyêni o jadi; tombe bya ibendwê oviya inyêni o jadi?
- 2 O ndini ejanganangobo eyahu lëndwêngo o melema myanyu, ma
- 3 langwêngo na bato bêhêpi. N' inyêni o ndini levudwêngo o bwe bwe na o ndini ejanganangobo ya Kraist, lëndwêngo na hwê, hanga na pita, ndi kabo n' Ilina Iyamu i di mihâ; hanga o tagulu ja malale, ndi kabo o tagula ja mehoni, ja ebumulema.
- 4 Ipite ka dinê ndi ijahu i janidi
- 5 na Kraist opêlê y' Anyambê. Hanga na ho ndi twê-twê hwê mêtê na ipikiliya ja elombo ka 'lombo pani ka na eyahu mêtê, ndi twê-twê ahu e ndi ya Anyambê; a di hwê tepê pangango bahayi ba twê-twê ba panga ya kya; hanga mya ulêndâ, ndi mya ilina; 'kabojana ulêndâ u weyakandi, ndi
- 7 ilina i vêkêndi emênâ. Ndi oningê ihaiya j' iwedo i diyakidi lëndwêngo na tokunwêngo o malale, ja diya n' ipanya, ovanê nd' o bato ba Isreël ba yâlê o hilê boho bwa Mosési, opêlê y' ipanya ja pwanj' aju, tombe nyang' aju e
- 8 diyakidi ja bo tombaka, ihaiya j' Ilina i ka nyêlê o diya ipanya wa
- 9 na nde? O vêngêlê ihaiya ja makwa i diyakidi n' ipanya, na kumbanakidê ihaiya ja hohonganêngo, hanga na i ka kebanêndi n'
- 10 ipanya. Ikabojana mbambayê, i hakudwê ipanya, ju diyaka n' ipanya opêla têkanê, na tina y'
- 11 ipanya i kebakê. O vêngê lê i diyaki mwa bo tombaka mwa panya lê, na kumbanakidê i jadi ja egombe yêhêpi i n' ivenda.
- 12 Ikabojana o hwê ho jadi n' ipite ka dinê, ho hakandi na bâdê boitê.
- 13 Hwa haka ka Mosési, a tingakidi evêlêhi o boho bwaju, ovanê nd' o bato ba Isreël ba ka mênêdê ba
- hilê dongo-dongo o ihuku ja i di-
14 yaki ja bo tombaka. Ndi melema myabu me delakudwêndi, na evêlêhi tê e ngite wê na la buhwa têkabo o ilangwê ja panga ya vyo, tombe e levakudwê na e vêngêmi-
15 ndi na Kraist. Ndi tombe na la buhwa têkabo, o Mosési a langakwê, evêlêhi tê e ngite o melema
16 myabu. Nd' o melema myabu me ka luwê o Upangiyi a jadi,
17 evêlêhi tê e ka vêngudwêndi. Nandi Upangiyi nd' Ilina; o Ilina j' Upangiyi i jadi ihuludwê i nd'
18 omê. Ndi hwê bêhêpi ho hilakêndi ivenda j' Upangiyi, na boho bwe, pani ka o egeno, ho 'lwakudwêndi o egâlani tê ya yâkâ, oviya ivenda na l' ivenda, pan' ona n' Ilina j' Upangiyi.
- 4 Nandi 'kabojana hwê ho jadi n' ihaiya têkadî, pani ka hwê ho di pahiyango ngêbê, hwa vâhamâ-
2 ke; ndi ho didi dikango belombo bya kutwêngo bya ihâni, hwa tamwaka n' ukândâ, hwa bevakê ndaga ja Anyambê n' iyabana, ndi kabo n' iyowudê ja pâkwê-pâkwê, ho bendakwê o ebumulema ya moto wêhêpi, o boho bw'
3 Anyambê. Nd' oningê sango ahu eyamu ya kutwê, e kutwêngo ba
4 nyangango: o ba anyambê ya he têkanê ba di dibango bebumulema bya ba ha kamakidê, pâgu, o banga bwe y' ipanya ja sango 'yamu ya Kraist, a jadi egâlani ya Anyambe, ya panya o bâ ba jadi.
- 5 Ikabojana hwa pakwanakiya hwê mêtê, kabo Kraist Jisu Upangiyi; na hwê mêtê bahayi banyu opêla
6 Jisu. Ikabojana Anyambê, a sombiyakidi bwe na e panyakê o ivititi; a panyindi o bebumulema byahu, ivê ja bwe j' iyowê j' ipanya ja Anyambê, i jadi o boho bwa Jisu Kraist.
- 7 Ndi ho na ungumba têkamû o

- beva bya jeka, ovaně nd' o boněné
 bwa ngudi bo ka diyě bwa Anya-
 8 mbě, hanga ibwahu. Ho na etu-
 niya o pělě jěhěpi, ndi ho be jela-
 ngo; ho ndambakwěndi, ndi hwa
 9 yonyakě; ho vitakwěndi, ndi
 hwa senjakwě; ho kwehakwě-
 10 ndi, ndi ho bě wango. Egombe
 yěhěpi ndi eyahu e bapakě o nyolo
 iwa ja Upangiyi Jisu, ovaně nd'
 o eměná ya Jisu tepě e ka yowaně
 11 o nyolo jahu. Ikajobana hwě ba
 di mihá ho vėkwěndi o iwedo
 egombe yěhěpi opělá Jisu, na ova-
 ně tepě o eměná ya Jisu e ka yo-
 waně o mehoni myahu me wakě.
 12 Nonaně nd' o iwedo i hakě o
 hwě ho jadi, ndi eměná inyěni o
 13 jadi. Ho na ilina tě ja jáká j'
 ikamidě, hohonganěngo ka yá e
 di lěudwěngo na, Mbi kamiděngo,
 ovaně nd' umba mbi kalakidi;
 ho kamakidě tepě, ovaně nd' o
 14 hwě ho kalakě. Yowengo na a
 pumbwakidě Upangiyi Jisu, a ka
 pumbudě tepě hwě na Jisu, na
 má a ka pádi hwě n' inyěni.
 15 Ovaně nd' o ehėkwě e ka tumbě na
 baitě, ipanga ja ivě ja akeva i vu-
 16 haka o ivenda ja Anyambě. Yá
 tina tě ndi eyahu e ha bweyaka
 nyěngwě; ndi tombete moto ahu
 wa bwe bwe a nyanga, wa utema
 a pangakwěte wa kya buhwa ka
 17 buhwa. Ikabojana etuniya ahu
 e diyi te y' ukili, e hakiyi hwě
 bodilo bw' ivenda i kebanakě,
 18 bwa egombe yěhěpi. O hwě ho
 ha 'mbwakiya belombo be yěně-
 někě, 'kabojana belombo be yěně-
 někě be ndi bya egombe, ndi be-
 lombo be ha yěněněkě, be ndi
 bya egombe yěhěpi.
- 5 Ikabojana ho yowěngo na, oni-
 ngě ndabo ahu ja he, ya māká
 tēkamū, ya buluwa, ho n' ilonga
 ja Anyambě, ndabo e ha haku-
 dwě na bená, ya egombe yěhěpi
- 2 oba. Ikabojana ho njimakandi o
 māká tēkamū, ho vahaka na ngu-
 3 di o bātá na ndabo ahu oba. Oni-
 ngě ho bātingě yá vi, hwa duwa-
 4 niye uhamba. Ikabojana hwě ba
 jadi o māká tēkamū ho njimaka-
 ndi, ho yāngudwěngo jumba;
 hauga opělě ya na ho vahakand'
 o duwa, ndi kabo o bātá, ovaně
 nd' o e wakě e ka miywě na emě-
 5 nā. Nandi a di hwě kenjiyěngo
 o elombo tēyeně ndi Anyambě,
 a di hwě tepě věngo punu y' Ili-
 na.
- 6 Ovaně nd' o hwě ho di na mabe-
 ka egombe yěhěpi, yowěngo na,
 ulingo mwahu u jadi o nyolo, ho
 7 bangwaniděngo n' Upangiyi. Ika-
 bojana ho tamwaki n' ikamidě,
 8 hanga na mihá. Umba na, ho ti
 na mabeka, na hwě n' ivaha wa
 j' ibangwanidě na nyolo, na idiya
 9 n' Upangiyi o mata. Nandi ho
 hakandi na jayi, na tombe ho di-
 di o mata, tombe bangwaniděngo,
 10 ho tándákwěte o má o jadi. Ika-
 bojana hwě bēhěpi ho ka pumiya-
 ndi o boho bwa ediya ya yěkě ya
 Kraist, ovaně nd' o moto moto a
 ka pahiyě hohonganěngo na nya-
 ng' aju e hakidi o má a diyakidi
 o nyolo, tombe bwamu, tombe bo-
 11 be. Yowěngo jāngá ja Anyambě,
 ho tundwakidě bato, ndi hwě ho
 ndi yowaněngo o Anyambě a ja-
 di; mbi pitakidě tepě na ho ndi
 yowaněngo o bebumulema bya-
 12 nyu. Ikabojana hwa sisakěpě
 nyolo jahu mětě inyěni o jadi,
 ndi ho kalaka ivě janyu tina e
 kětěněkě opěl' ahu, ovaně nd'
 inyěni o ka duwěni elombo e ya-
 vwanakě ba kětěkě n' iyěněně,
 13 ndi hanga na ebumulema. Ika-
 bojana tombe hwa potuwa i nd' o
 Anyambě a jadi: tombe ho didi
 lumbamango e nd' opěl' anyu.
 14 Ikabojana itandě ja Kraist i pi-

- nyilakidi hwě, 'kabojana ho wáki na, oningě umbáká a wa opélě ya bēhēpi, wákána bēhēpi ba diyaki wango. Na a wakind' opéla bēhēpi, ovaně nd' o bá ba diyakě, ba ka mēndě ba diye pé nyolo jabu mētě, ndi kabo opélě ya a wakidi opél' ahu, na má a pumbuwapě.
- 15 Ovaně nd' o hwě hwa wěpě moto hohonganěngo na mehoni; tombe ka hwě ho yowakidě Kraist hohonganěngo na mehoni, ndi hwa wěpě má. Nandi oningě moto a bē o Kraist a didi, a bē ndi ekeha ya kya: belombo bya vyo be tombindi, belombo byēhēpi bya bē ndi bya kya. Na belombo byēhēpi be ndi bya Anyambě, a latakě hwě na má mētě na Jisu Kraist, na ma a vē hwě ehavu y' ulato. Ikabojana Anyambě a diyaki na Kraist, a nyěvėkidě he na má mētě, au langaka ipulě jabu o bá ba jadi; na má tepě bwě-yiděngo hwě ndaga ja inyěvė-nyě.
- 20 Hwě ho nd' ovaně magende opélě ya Kraist, pani ka na Anyambě a háhálakidi na hwě; ho háhálakiděnd' inyěni, o mahana ma Kraist na, nyěvėnėkiyěni na
- 21 Anyambě. Ma a ha yowakidě bobe, a pangaki má bobe o mahana mahu; na ovaně nd' o hwě ho ka diyě hohonganěngo ya Anyambě na má. Nandi hwě, bahayi ta naju, ho háhálakidě tepě inyěni na o pahakiyeni ehewě ya
- 2 Anyambě o nyalě. (Ikabojana a wáki na, Mbi nd' avě yokango o egombe ya lukango, na mbi nd' avě hanango o buhwa bw' iyonga; umbwakiyate, egombe ya lukango, nd' ekaye; umbwakiyate, buhwa bw' iyonga bwa bēndi). Ho
- 3 tadě ibaku k' ibaku o elombo ka, 'lombo, ovaně nd' o ehavu ya minisě e ka mēndě e diye na njěnji:
- 4 ndi ho suliyakě nyolo jahu mētě na belombo byēhēpi pani ka bahayi ba Anyambě, n' iyika itě, ua betuniya na, bonyamu, n' ijela,
- 5 na mbomako, na meboka, na bedungu, na behavu, n' ipepuwa, na
- 6 nja; na kěngěngě, n' iyowě, n' ihindina, na kěngá, n' Ilina Iyamu, n' itāndě i ha bē ja bo henjaka,
- 7 na ndaga ja pákwě-pákwě, na ngudi y' Anyambě, na nguba ya hohonganěngo o ená eyomi, na
- 8 ya eměngwě. N' ihekudwě, n' ihadivudwě, na kuma ebe, na kuma eyamu; pani ka ba-yabani,
- 9 ndi hángě pákwě-pákwě; pani ka ba ha waně, ndi hángě yowaněngo bwamu; pani te ka wango, umbwakiyate mihá kwa; pani
- 10 ka bomwěngo, ndi ho we. Pani ka ba yěnėkě ngěbě, ndi kabo bo peyaka egombe yēhēpi; pani ka mekuge, ndi ho kenakě baitě; pani ka ba ha bē na elombo, ndi ho jadi na belombo byēhēpi.
- 11 Inyi ba Káriniti, udumbu mwa-hu u ndi bwě inyěni o jadi, ebu-
- 12 mulema ahu e kenindi. Wa palakau o hwě ho jadi, nd' inyěni nd' o palakěni o melema myanyu
- 13 mētě. Nandi, o itimbiya (mbi kalakandi o na na bana bamě mětě), kenakě tepěni nyangatě.
- 14 O latakeni ulato u ha bē lukango na ba ha kamakidě, u lě nja uganwanwě mwa bwamu u di na eha bē hohonganěngo; u lě nj' uganwanwě mwa bwě u di n' ivititi?
- 15 U lě nj' ulatwě mwa Kraist u di na Billal; na e lě nja ngabwě ya a kamakidě e di na a ha kamakidě?
- 16 U lě nj' ulatwě mwa tēmpilli ya Anyambě u di na megano? 'kabojana tēmpilli ya Anyambě e di mihá, pani ka Anyambě a di vāngo na, Mbi ka diyandi o bá ba jadi, mbi ka tamuwandí o bá ba jadi, mbi ka diyandi Anya-

- mbé abu, ba ka diyandi bato
 17 bamé. Nandi véngémékéni o bá
 ba jadi, Upangiyi má na, wa pa-
 luwani, o kupanakéni elombo ya
 bohupu, vakána mbi ka véhélidé-
 18 nd' inyéni. N' umba mbi ka di-
 yandi Hångwé o inyéni o jadi, n'
 inyéni o ka diyandini bana bamé
 ba-bamo, na ba-bajo, Upangiyi
 mwa ngudi yéhépi nd' a vaki no-
 nané. Matándé ma tandákwé,
 7 'kabojana o hwé ho di pahiyango
 myohano tékame, ho tanakéni
 nyolo jahu oviya manya ma me-
 honi n' ilina méhépi, n' ihánjá-
 bidé ja hole, na jángá ja Anya-
 mbé.
- 2 Véki hwéni iboko o bebumule-
 ma byaanyu, ho bé tomiyango mo-
 to, ho bé beviyango moto, ho bé
 3 jeyango moto. Mbi kalaka ikwe-
 hé janyu, mbi ma vándi o boho
 na, O ndini o melema myahu o bo
 waka na o bo diya n' inyéni ta.
- 4 Bádé bwamé b' ukalo n' inyéni
 bo bonéné; ikété jamé n' inyéni
 i nd' inéné, mbi ndi londango n'
 iyádudwé ti, mbi yéuéki mbya
 enéné mété na ujuke jahu jéhé-
 5 pi. Ikabojana o hwé ho béki
 pángo o Masidoniya, mehoni mya-
 hu myu pahakiya iyájá, ndi ho
 diyaki na njuke opélé jéhépi; be-
 duka o bwé-bwé, mahihi utema.
- 6 Ndi Anyambé, a yádákidé ba lu-
 bakudwé, a yádákidi hwé n' ipá
 7 ja Titu. Ndi hanga n' ipá jaju
 pa, ndi n' iyádudwé ijaju i yádá-
 kudwé n' inyéni, o má a langwa-
 kiya hwé ivaha janyu inéné,
 mbembe anyu, edoko anyu opél'
 amé, ované nd' umba mbi peya-
 8 kipé n' inéné. Ikabojana tombe
 k' umba mbi yénékidé inyéni
 ngébé na ejangangobobo, mba ti-
 mbaké ebumulema, ndi hángé
 mbi timbakidéte, 'kabojana mbi
 yénéki na ejangangobobo té ya
- yáká e pangakind' inyéni ngébé,
 ndi tombete e diyakite ya egombe.
 9 Nandi mbi peyakandi, hanga 'ka-
 bojana inyéni o yénékudwé ngé-
 bé, ndi 'kabojana o yénékindi-
 ni ngébé y' iluwa j' ulema;
 'kabojana o yénékudwéni ngébé
 ya Anyambé e pangaké, ované
 nd' o inyéni o ka méndé o koki-
 10 yeni na elombo na hwé. Ikabo-
 jana ngébé ya Anyambé e panga-
 ké e hakidéndi iluwa ja ebumule-
 ma o iyonga, iluwa ja ebumulema
 i ha pákidé ngébé; ndi ngébé ya
 11 he e hakidendi iwedo. Ikabojana
 umbwakiyateni, elombo té ya yá-
 ká ekaye, nyanga ya ngébé té ea-
 nyu e yénékidi na Anyambé,
 nyanga ya ibandamidé eyaju
 e hakidi n' inyéni, nyanga ya ika-
 maniya janyu mété; nyanga ya
 malingwa; nyanga ya mahihi;
 nyanga ya jayi; nyanga ya itata-
 bana; nyanga ya ivomudwé: o
 ndini suliyéngo inyéni mété na
 njeya jéhépi, na o ndini kéngéngé
 o upako tékamú.
- 12 Vakána, tombetek' umba mbi lé-
 ndékiyedi inyéni, mbu haka ya o
 tiua ya a hakidi bobé, tombe na
 tiua ya a yénéki bobé, ndi ované
 nd' ibandamidé jahu opél' anyu i
 ka yénéné inyéni o jadi o boho
 13 bwa Anyambé. Ované nd' o hwé
 ho yádákiyedi n' iyádiyé janyu;
 e, na hwé ho peyakipé inéné wa
 na upeyo mwa Titu, 'kabojana
 ilina jaju i yádákiyendi n' inyéni.
- 14 Ikabojana oningé na mbi kétéki
 na ju elombo opél' anyu, mba yé
 néké iháni, ndi pani ka hwé ho
 kalaki n' inyéni belombo byéhépi
 na pákwé-pákwé, nonané tepé k'
 ikétidi jahu o boho bwa Titu i
 15 duwaniyedi pákwé-pákwé. Na
 kák' aju e nd' o kena o inyéni,
 o má a yongakidé iyokiya janyu
 ja béhépi, yang' anyu e véhélé-

- kidi mâni na jângà n' ilikima.
- 16 Mbi peyakandi nandi na mbi ndi inyèni pitidèngò na belombo byè-hèpi.
- 8 Nandi bana b' ina-o, ho yowakidènd' inyèni ehèkwè ya Anyambè e di vèngò makando ma Masidoniya. Ikabojana o bà ba diyakidi o iyèjiyè inènè ja Setan, mbya abu enènè na bonyamu bwabu boitè be tumbakidè o bwingè bwa
- 2 bova bwabu. Ikabojana mbi ndi tal' abu, na ba vèki n' upango mwabu mètè, hohonganèngò na ngud' abu, e, kebèngò ngud' abu.
- 4 Ba hàhalàkidi hwè n' ihàhalidè itè opèlè ya ehèkwè tèkaye na uganganò o ihaiya ja bayamu:
- 5 na ba hakidi, hanga ka hwè ho yembakiyedi, ndi ba bo takindi o vè nyolo jabu o Upangiyi, na o hwè ho didi n' upango mwa Anyambè.
- 6 Ovanè nd' o hwè ho vahakidi Titu, na ka mà a diyakidi a yalè, nonanè tepè ka mà a hânjabidè ehèkwè tày' ulunda o inyèni o
- 7 jadi. Ndi pani ka inyèni o didini tumbango na elombo yèhèpi, n' ikamidè n' ukalo, n' iyowè, na ngwanja-ngwanja yèhèpi, n' itàndè janyu na hwè, yènèké tepèni na o ndini tumbango na ehèkwè
- 8 tèkaye. Mba kalaka o bo sombiyakè, ndi kabo na tina ya ngwanja-ngwanja ya bapàkwè, na isulè ja pàkwè-pàkwè y' itàndè janyu.
- 9 Ikabojana wa dimbakiyani ehèkwè y' Upangiyi mwahu Jisu Kraist, na, tombè ka mà a diyakidi kenango, ndi a 'lwakindi ukuge ibebo janyu, na ovanè nd' inyèni o ka kenèni na bonyamu
- 10 bwaju. Na okava nd' umba mbi vèké i jamè joyi: 'kabojana ekaye e ndi lukango opèl' anyu, ba bo takidi o boho-boho, hanga kabo iha, ndi tepè o panga, o upu-
- 11 ma u tombidi. Nandi hânjabakidèni iha ja ekaye na pani ka upango u diyaki kokango, ihânjabidè tepè i diyake hohonganèngò
- 12 na eanyu e janidi. Ikabojana ouingè ebumulema ya kokèngò e botingè, e vèhèlèkudwendi hohonganèngò na ya moto e janidi, ndi hanga na eyaju e ha bè nè.
- 13 Ikabojana mba vahaka inyèni o jelakani, na bapàkwè hanwèngò.
- 14 Ndi kya tèkanè utumbè mwanju u ka diyandi itimè ja bonyamu bwabu, ovanè tepè o utumbè mwabu u ka diyè itimè ja bonyamu bwanyu, ovanè nd' o nyanga
- 15 pàkà e ka diyè. Pani ka yà e di lèndwèngò na, A yolakidè beité a bo tombakè elombo; na a yolakidè bohàlè a bo puhwaka.
- 16 Ndi akeva o Anyambè a jadi, e vamakidè jayi tè ja jákà opèl'
- 17 anyu o ebumulema ya Titu. Ikabojana a bàbakiyendi ndaga jahu mbambayè, ndi a valakindi o inyèni o jadi n' upango mwaju mètè, 'kabojana a diyaki na jayi
- 18 itè wa. Na hwè ho lomì na ju mwan' Ina, w' ibendè jaju i didi o sango 'yamu na makando mèhèpi.
- 19 Ndi hanga kabo yenè pa, ndi a pánakudwè tepè na makando ka tamuwa na hwè o ehèkwè tèkaye, eyahu e hanakidi o ivenda ja Upangiyi tè m' umbàkà n' ilevidè j' ulema mwanju mwa
- 20 kokèngò. Ho hakand' ekaye na ovanè nd' o moto a hènjèké hwè o bwingè bwa bova tè ibwahu bo di
- 21 hanango ekabo. Ikabojana ho nakakandi opèlè ya belombo bya batango, hanga kabo o mihà m' Upangiyi pa, ndi tepè o mihà ma
- 22 bato. Na hwè ho lomì tepè na bà mwan' Ina, uwahu a di sulliyèngò njo itè na ngwanja-ngwanja o belombo beité, ndi kya tèkanè, ngwanja-ngwanja pè wa, n' ipite

- 23 iněně ijaju i di n' inyěni. Ipě o na moto a uwakidě Titu, a ndi uganganano mwamě, n' uhani n' umba opěl' inyěni, tombe opělě ya bana b' ina, ba ndi metodu mya tyátyi, ba ndi ivenda ja Kraist.
- 24 Nandi levakidi bāni, na o boho bwa tyátyi, evenda y' itandě janyu, na ya ikětě jahu opěl' anyu.
- 9 Ikabojana e bě na mala, ma na mbi lěnděkiye pě opěl' ihana ja 2 baiyamu. Ikabojana mba dimbakiya jayi janyu, ijamě i kětěkě na ba Masidoniya opěl' anyu, na Akeiya a diyakindi kokěngo upuma u tombidi, na jayi janyu i 3 muděngo baitě mětě. Ndi mbi lomango bana b' ina, banga ikětě jahu opěl' anyu ja wa naně opělě tēkaně, na, o ka diyaki kokěngo, 4 te k' umbi ma vā. Banga ipě bā ba Masidoniya ba ka viyi n' umba, ba kabidě inyěni o diyeni kenjěngo, hwě mětě (mba vākā inyěni), ho ka yěněndi ihāni ikětě tē j' ipite tē ja jākā ekadi.
- 5 Ovaně nd' umba mbi yěněki yā mala m' ilevaja bana b' ina, ovaně nd' o bā ba ka kwanjě inyěni o jadi, na bā ba hungana o kenjě bova bwanyu, lbwanyu bo yohanakidě o vyo, na ovaně nd' o bā ba ka diyě kokěngo, pani ka na bo bova, ndi hanga y' ipambalidě.
- 6 Nd' ekaye nd' eamě e vākě, a liyakě bohālě a ka benja tepě bohālě na a liyakě bwinge a ka benja 7 tepě bwinge. Moto wěhěpi a vėkěte hohonganěngo na nyang'aju e pangakě n' ulema mwaju, hanga n' ulema u vahe, na ba bo tundwakudwě mbya, 'kabojana Anyambě a tāndākāndi uvěyi u 8 vėkě na mbya. N' Anyambě a ka yālěte o panga ehėkwě yěhěpi e tumbakě n' inyěni, o ka tumbě-
- ni na ehavu eyamu yěhěpi, inyěni o ka bēni pahiyango twě-twě yěhěpi ya belombo byěhěpi, ego- 9 mb yěhěpi: pani ka yā e di lěndwěngo na, A ndi vanjanganěngo penjwě, a ndi věngo mekuge: hohonganěngoaju e lilimakidě- 10 ndi egombe yěhěpi. Nandi a pepenjanakě ibāngā j' uliyi, na a pepenjanakě na beja be jakwě, n' ibāngā janyu j' iliya, mā ta ka pepenjaně na o vuhě bebuma bya 11 hohonganěngo anyu. Ovaně nd' inyěni o ka keněni na 'lombo yěhěpi, o bova bw'ulema bwe bwěhěpi, bo kovakě ilanga ja Anyambě 12 na hwě. Ikabojana ihana j' ugonotėkamū, ja pepenjanakě kabobonyamu bwa baiyamu pa, ndi e ndi tina tepě y' ilanga itě o 13 Anyambě. N' iyěně j' ihaiya tēkadī nd' eabu e ka bendanakidě Anyambě opěla iyokiya j' imēmě janyu o sango 'yamu ja Kraist, n' ipepenjaně janyu j' ulema mwěhěpi o bā ba jadi, na o bato 14 bēhěpi ba jadi; na bā ba kalakiya opěl' anyu, na tāudāk' inyěni, opělě ya ehėkwě ya Anyambě 15 eněně mětě o inyěni o jadi. Akeva na Anyambě opělě ya bova bwaju bo ha pakwanakiya.
- 10 Nandi umba Pālu, mbi hāhālākiděnd' inyěni, na hwě, n' ihukiya ja Kraist, umba mětě, (ka ndoba jamě i vākě), o mbi bėkě o pwanj' anyu, hubiyango, kalākā-kalākā, nd' oningě o mbuhwa mba bē bāde opěl' anyu.
- 2 Ndi mbi hāhālākiděnd' inyěni, na o pambalakidě mba na mbi diyake na bāde oningě mbi di n' inyěni o mata n' ipite tēdině ijamě i pikilakiyě na mbi vembaki na bākā, ba pikilakiyě opěl' ahu 3 něngo na mehoni. Ikabojana tombete hwě ho tamwakate o me-

honi, hwa yanaka hohonganengo
 4 na mehoni. Ikabojana bevolani
 bya eduka ahu be bê bya mehoni,
 ndi be na ngudi n' Anyambê,
 5 ibulidê ja kâtâ ikolo; ihubidê ja
 mapikiliya na elombo ya udomba
 yêhêpi, e betakidê yâ mêtê itêni-
 dê j' iyowê ja Anyambê, n' ivana
 ja ibweyidê jêhêpi mbwedi o iyo-
 6 kiya ja Kraist. Ho tepê kokêngo
 ivomudê ja ipuhwa j' iyokiya jê-
 hêpi, ijanyu i ka bê timango.
 7 O tamwakiyandini belombo ho-
 honganengo n' uvela mwa bwe-
 bwe? Oningê moto ka moto a pi-
 takidê mâ mêtê na a ndi wa
 Kraist, mâ mêtê a pikilakiye ekaye
 njo epâkwê na, pani kâ mâ a di
 wa Kraist, nonanê tepê ka hwê
 8 ho di ba Kraist. Ikabojana tombe
 ka na mbi kêtê wa pê n' ipangiya
 jahu, ja Upangiyi i di hwê vêngo
 o ilonga, ndi hanga o ibuludê ja-
 9 nyu, mba yêne ihâni. Ovanê nd'
 umba mbi kâ mëndê mbi yênêne
 pani ka na mbi hangakidênd'
 10 inyêni na bejanganangobo; ika-
 bojana, batubi bamê ba vâki na,
 bejanganangobo byaju be bokolo,
 na byâ be na ngudi, ndi pwanj'
 aju ya nyolo e nd' o bâbâ, n' ika-
 lidi vyaju vi bweyane makanda;
 11 moto ka mânê a pikilakiye ekaye,
 na, jângâ tê ijahu i jadi o ndaga
 'mbuhwa ku, na bejanganango-
 bo, jâ tepê ijahu i ka diyê o be-
 hadi, oningê ho didi o mata.
 12 Ikabojana hwa jijakiya o langa,
 tombe o hinga hwê mêtê na bâkâ
 ba sisakê bâ mêtê, ndi bâ ba yê-
 jêkê bâ mêtê na bâ mêtê, na bâ ba
 hingaka bâ mêtê na bâ mêtê, ba
 13 be n' ibweyidê. Ndi ho bê na
 ngudi ya kêtê na belombo be jadi
 be ha bê o yêjâ ahu, ndi kabo
 hohonganengo n' ukabo mwa yêjâ
 ya Anyambê e di hwê kabiyango,
 14 e kâbâkidê o inyêni mêtê. Ika-

bojana hwa kâkâkâ hwê mêtê
 kebêngo yêjâ ahu, pani ka na
 hwa kâbidê inyêni; 'kabojana ho
 pângo tepê inyêni o jadi mêtê wê,
 n' ipakuwa ja sango 'yanu ya
 15 Kraist: ho kêtê na elombo e ha
 bê o yêjâ ahu, yenê ndi na, ya
 ujanjo mwa bato bapâkwê, ndi ho
 n' ipite, o ikamidê janyu i ka
 kenê, vâkâna ho kenudwi o ha-
 ngan' anyu, na ngudi elitê mêtê,
 hohonganengo na na ukabo u di
 16 hwê vêwêngo. Ovanê nd' o hwê
 ho ka pakuwê o belombo be di
 hamango o hanganê ahu, ndi
 hanga o kêtê n' ukabo mwa moto
 17 upâkwê. Ndi a kêtêkê, a kêtêkê
 18 n' Upangiyi. Ikabojana a bê a
 sisakê nyol' aju mêtê a tangina-
 kwê, ndi kabo wa Upangiyi a
 sisakê.

1 Te o yikakandini n' umba na
 etike-tike 'amê ehâlê; ndi
 mbambayê, o yikakateni n'
 2 umba. Kabojana mbi bweyaki-
 yandi inyêni ivuva i jadi ka ja
 Anyambê, 'kabojana mbi ndi
 inyêni nyimiyaugo o momo 'mbâ-
 kâ, ovanê nd' umba mbi ka levid'
 inyêni pani ka itângâ i di batango
 3 o Kraist a jadi. Ndi mbi yênekê
 mahihi, na pêlê te pêlê, pani ka
 mbamba e yabakidi Ivi n' ukândâ
 mwaju, nonanê tepê o mapikiliya
 manyu ma ka Jongoliyê oviya iti-
 ngidi vya bwe-bwe na kêngêngê
 4 e jadi na Kraist. Ikabojana oni-
 ngê a ka pâyê a ka pakwauiyêpê
 Jisu ipâkwê, ijahu i ha bê pakwa-
 niyango, na oningê wa pahiyani
 ilina ipâkwê, ijanu i ha bê pahi-
 yango, tombe ba sango eyanu
 eyanyu e ha bê pahiyango, o yi-
 5 kakati naju bwamu. Ikabojana
 mba piviyaka na mbi nd' o mbu-
 hwa ya ngumu ja metodu tê me
 kêtêkê bâ mêtê na, me bouêuê wa,
 6 na puhu. Ndi oningê mbi didi

- na bohuma^o ukalo, ndi mbi bē o
iyowē, nyawē, o elombo yēhēpi
ho yā pangango e yowanakē o
7 bato bēhēpi opēl' anyu. Mbi ndi
hango bobē n' inyēvidē ja nyolo
amē mētē na ovanē nd' inyēni o
ka betiyēni, 'kabojana umbi didi
inyēni pakuwango sango eyamu
8 ya Anyambē o nanē? Mbi pa-
twanaki tyātyi ipākwē, mbi nā-
ngākā mavē o bā ba jadi n' ihaiya
9 janyu ugono. N' umba mbi di-
yaki n' inyēni o mata na nyama-
ka, moto au pelakidē opēl' amē:
'kabojana eyamē e puhwakidi,
bana b' ina ba vakiyedi o Masido-
niya ba pepenjanakidēte yā; ndi
mba tatango umba mētē idiya ja
jumba inyēni o jadi, o belombo
byēhēpi, nonanē tepē k' umba
10 mbi ka tatē umba mētē. O pākwē
pākwē ya Kraist e di n' umba, na
o bē na moto a ka himbidē mba o
ikētē tēkadi o londēnda-ndēnda
11 la Akeya. Na nde lē? 'kabojana
mba tādāk' inyēni? Anyambē
12 a dimbakiya. Ndi eyamē e hakē,
yā te eyamē e ka hayē, ovanē nd'
umba mbi ka lenē tina oviya ba
vahakē tina, na ovanē nd' o eya-
bu e kētēnēkē, ba ka duwaniyate
13 pani ka eyahu. Ikabojana jā jā-
ngā tēdinē i ndi metodu mya eve-
la, bahayi ba yabanakē, ba 'lwa-
kidē. ba mētē metodu mya Kraist.
14 E bē emamanakwē, 'kabojana
Setan mā mētē a 'lwakidēte ka
15 enjēli ya bwē. Ovanē vākāna, e
bē elombo enēnē oningē na baha-
yi baju ba 'lwakidē tepē ka baha-
yi ba hohogauēngo; ba ihuku
jabu i ka diyē hohonganēngo na
behadi byabu.
16 Mbi vāki pē njo epākwē na, mo-
to a piviyake na mbi ndi etike-
tike; ndi oningē ka etike-tike, yi-
kaki mbani, ovanē nd' umba mbi
17 ka kētē bohālē. Eyamē e kalakē n'
- ipite ja na mbi na elombo e kētē-
nēkē, mba vākā yā hohogauē-
ngo n' Upangiyi, ndi pani ka e
ndi ehayē-hayē, n' ipite tē ja ikē-
18 tē ekadi. N' iyēnē ja na baitē ba
kētēkē o mēhoni, n' umba tepē
19 mbi kētēkē. Ikabojana o yikaka-
ndini betike-tike na mbya, 'kabo-
jana inyēni o ndini n' iyowē.
20 Ikabojana o yikakandini oningē
moto a pādēngo inyēni o menivi,
oningē moto a pukulingē inyēni,
oningē moto a nāngāningē inyē-
ni, oningē moto a betidēngē mā
mētē, oningē moto a dibingē inyē-
21 ni pusababe o boho. Mbi kalaka-
ndi opēla ikili, pani o mā na ho
diyaki vāhāmāngo, ndi eyabu e
jijakiyē (mbi kalakandi ehayē-
hayē), yā tepē eyamē e jijakiyē.
22 Ba ndi Hibru? Nonanē tepē k'
umbi jadi. Ba ndi ba Isrēēli?
Nonanē tepē k' umbi jadi. Ba
ndi ibāngā ja Ebrehamu? Nona-
23 nē tepē k' umbi jadi. Ba ndi
minisē mya Kraist? Mbi kala-
kandi pani ka etike-tike, umba
mbi jadi wa; tumbango na beha-
vu, mekasa tombēngo bā, mbi
kande na ndabo y' ivititi, njo itē
24 o mawedo. O Jiu ba jadi njo
itano mbi pahakiyendi mabo ma
mekasa manayi dikanango umbā-
25 kā. Mbi bomakudwēndi njo ilalo
na ngwahi, mbi bweyakudwēndi
malale, bwalo b' utangani bo hi-
kaki n' umba bekēngē mbwā-
mbwā njo ilalo, mbi diyakindi o
26 ndiba bulu na mwehe. Njo itē o
bekēndā bya bo tamwaka, o mahi-
hi mā liho, o mahihi ma bapa-
twani, o mahihi ma bato ba ehiki
amē mētē, o mahihi ma betomba,
o mahihi o nginga, o mahihi o
manga, o mahihi o bana b' ina ba
27 evela ba jadi. Njo itē o ipepuwa,
o nja na evēlē, nja itē o ihindina
28 ja nja, o ivēvu n' ivēna. Vēngi-

dëngo belombo tē be didi o bwe-
 bwe, be pākē umba mbi jadi bu-
 hwa ka buhwa, bo vaka, na bo
 vaka, ibandamidē ja makando
 29 mēhēpi. Nja di vāhāmāngo, nā-
 ndi umba mbi vāhāme? Nja a
 lēujwēkudwē o bobe, nandi umba
 30 mbi yēnēkē ihāni? Oningē na
 mbi jadi na mala m' ikētē, mbi
 ka kētē na belombo be pangakē
 31 mba vāhā. Anyambē Hangwē
 ya Upangiyi mwahu Jisu Kraist,
 a di vambudwēngo ibātā egombe
 yēhēpi, a dimbakiya na mba jo-
 32 waka. O Damasku, gāvēu ya
 Aritāyi, a tatakindi mboka ya
 Damasku n' ipepuwa, a vahaka o
 33 bweya mba: n' umba na poba-
 kwē o windē na elinga, na huba-
 kwē o he, na kweyakiya benā
 byaju n' ugomba.

12 E na mala ma na mbi kē-
 tēkē, tombe ikētē ja kovaka
 mba, mbambayē, mbi ka pā-
 ndi o behihila n' isala j' Upa-
 2 ngiyi. Mbi youdēte moto o
 Kraist a jadi, o jomu ja mepuma
 na] mepuma menayi tombango
 (ipē o nyolo, mba wē, ipē a diye o
 nyolo, mba wē, Anyambē a di-
 mbakiya), himbē nē nd' a bapa-
 3 kudwē o hēvēni y' ilalo. N'
 umba mbi yowakidi himbē ya
 bokadē nē (ipē o nyolo, ipē hanga
 o nyolo, mba yālē o dakuwa:
 4 Anyambē a dimbakiya); Nyang'
 aju e bapakudwē a paradaisi, na
 yoka ndaga i ha kalanakiya ja
 moto i ha bē lukango na o kala.
 5 Himbē nē nd' uwamē a ka kētē-
 nē; ndi mbi ka kētē opēl' amē
 mētē ndi kabo n' ikāhā jamē.
 6 Ikabojana oningē mba vaha o
 kētē, mba diye etike-tike; 'kabo-
 jana mbi ka kali pākwe-pākwe;
 ndi mbi tindi o huka, banga moto
 ka moto a pikiliya opēl' amē ke-
 bēngo na nyang' aju e yēnēkē na

mbi yā, tombe eyaju e yokakē
 opēl' amē.

7 Na banga mba betiya tombēngo
 njēlē na bwinge bw' isala, iyā i
 vēkudwi mba o mehoni, utodu
 mwa Setani ka bweyaka mba
 pusababe, banga mba betiya to-
 8 mbēngo njēlē. Opēlē ya elombo
 tēkaye mbi hāhālākidēndi Upa-
 ngiyi njo ilalo, na ovanē nd' o yā
 9 e ka vēngēmē umbi jadi. Ka mā
 a vā n' umba na, Ehekwē amē e
 te kokēngo na nāvē; 'kabajana e
 hānjābudwēngo n' ikāmbā. Ova-
 nē vākāna mbi ka kētēngē na
 mbya poso n' ikāhā, ovanē nd' o
 ngudi ya Kraist e ka longē n'
 10 uniba. Ovanē nd' umba mbi pe-
 yakē n' ikāhā jamē, na makili,
 na bonyamu, na bevita, na betu-
 niya opēlē ya Kraist, 'kabajana
 umbi mbi bēkē vāhāmāngo, vā-
 kāna mbi te yādāngo.

11 Mba bē ndi etike-tike n' ikētē, o
 ndi mbani tindiyango, 'kabajana
 mbi lukakand' o bendwē n' inyē-
 ni, 'kabajana mbi bē dibango
 mbuhwa ya ngumu ja ba kētēkē
 bā mētē na ba bē metodu, tombe
 12 mbi diye elombo. Pākwe, pākwe
 ndembo ja utodu i hakudwēndi
 inyēni o jadi, n' iyika jēhēpi, na
 ndembo, na memamo, na behadi
 13 bya ngudi. Ikabajana e lē nde
 eanyu e di yēviyēngo na tyātyi
 ipākwe, kabo ya diya na umba
 mētē mbu diyaka jumba inyēni o
 jadi' iyakidi mbani bobe tēkabo.

14 Umbwakiyateni mbi kokēngo
 njo ilalo iviya inyēni o jadi, ndi
 mba diye jumba inyēni o jadi;
 'kabajana mba vahaka ibyanyu,
 kabo inyēni. Ikabajana bana bu
 lukaka o kuhiya menyangadi
 myabu, ndi menyangadi bana.

15 N' umba mbi ka yēni mbya na o
 pelidē tepē na o peludwē opēla
 malina manyu, tombe k' umba

- mbi béké mbi lolwaka n' itándé janyu, ndi mbi ha ka tándwé bo-
 16 hálé. Ndi e diyake nonané, n' umba mèté mbu diyaka jumba inyèni o jadi: ndi umba mbi diyakite na bokéngu, mbi bweyakit' inyèni n' ukándá. O nyanga
 17 ya na mbi jakiyend' inyèni, na moto ka moto wa ibamé ba lomakidi o inyèni o jadi? Mbi levakindi Titu n' umba na lomaka mwau' ina a kéké na ju. Titu a jakiyend' inyèni elombo? Hwa bo tamwakate n' ilina té ja jáká? hanga na matambi té ma máká?
 19 O pikilakiyandini epákwenjo na ho dibakidèuki hwé mèté inyèni o jadi? Ho kalakand' o boho bwa Anyambé na Kraist; ndi matándé mamé, ho vâki belombo
 20 byéhèpi iyokudé janyu. Ikabojana mbi yènéki mahihi ma na banga umbi ka páyè, ndi mbi kâbidé inyèni jángá jamé i ka vahé, na na mbi ka duwaniya tepé inyèni o jadi jángá janyu i ka méndé o vaheni: banga mesaju, ivinaniya, ngambi, momano, ipatana, ohoka-hoka, ikélélé, na
 21 betoko bya diya. Banga umbi ka páyè epákwé njo Anyambé amé a hubidé mba inyèni o jadi, na na mbi ka yandi baité ba haki bobe, mbembe, na bá ba 'luwé bebumulema oviya séké, n' inanganinya, n' iléléké j' ihonde lbyabu be di hango.
- 13** Ekané ndi njo ilalo eyamé e di pángo inyèni o jadi. Oudumbu mwa tali ibale n' ilalo nd' o
 2 ndaga jéhèpi i ka kâmamé. Mbi ma vândi o boho, na mbi vâká tepé paní k' umbi vâkidi o boho, paní te k' umba mbi diyakidi o mata o njo y' ibale; nandi o umba mbi didi bangwanidèngo, o bá ba di hango bobe o boho, na o bapákwé béhèpi, na, oningé mba
 viya epákwé njo, mba kobe.
 3 K' inyèni o vahakèni ivenda ja Kraist na a kalaké n' umba, a ha bé vahámango n' inyèni, ndi a na
 4 ngudi inyèni o jadi. Ikabojana tombe ka má a kâmakudwé o krâsi n' ivahâmá, ndi a te diyango na ngudi ya Anyambé. Ikabojana hwé tepé ho vahámango na ju, ndi ho ka diyi na ju o hangan' anyu na ngudi ya Anyambé.
 5 Nyipyikèni inyi mèté na ipé o teni n' ikamidé; suliyakèni inyi mèté n' inyi mèté, wa wèni nyanga ya Jisu Kraist e di n' inyèni,
 6 kabo oningé wa bendwèni. Ndi mbi pitakidé na o ka yowéteni na
 7 ho bendakwèndi. Nandi mbi kalakiyandi Anyambé na o hakeni bobe, hanga na ho ka pumiyaandi sulwèngo, ndi kabo te na hakateni e di batango, tombe ho di
 8 te ba bendudwé. Ikabojana hwa yalé o ha elombo e ténèkidé na pákwé-pákwé, ndi kabo opélé ya
 9 pákwé-pákwé. Ikabojana ho yènéki mbya, o hwé ho békí vahámango, ndi inyèni na ngudi, ekayé tepé eyahu e kalakiyé,
 10 ihânjâbiyé janyu mèté. Ované nd' umba mbi lèndéké belombo tékabe mbuliwa ku, banga mba ha bokolo oningé mbi didi o mata, hohonganèngo na ngudi y' Upangiyi e di mba vèngo o ilonga,
 11 ndi hanga o l'ilidé. Madikanido, bana b' ina, yènéki mbya. Bongwakani belombo byéhèpi. Diyakani ulema 'mbaká, diyaki na jonga; vâkána Anyambé y' itándé na jonga e ka diyi n' inyèni.
 12 Homanakani n' ipyápyaná ja
 13 hole. Baiyamu béhèpi ba ma homat' inyèni.
 14 Ehekwé y' Upangiyi Jisu Kraist, n' itándé ja Anyambé, n' uganganono mw' ilina Iyamu, be diyake n' inyèni béhèpi. Amèni.

EJANGANANGOBO

YA UTODU

PĀLU O BA GELETIYA BA DIDI.

- 1 UTODU Pālu, hangwa mwa bato, tombe na moto, ndi na Jisu Kraist, na Anyambē ya Hangwē, a
- 2 pumbwakidē mā oviya iwedo; na bana b' ina bēhēpi ba di n' umba, o
- 3 makando ma Geletiya. Ehekwē n' inyēni, na jonga oviya Anyambē ya Hangwē, na oviya Upangiyi
- 4 Jisu Kraist. A vēki nyol' aju ibebo ja bobē bwahu, na ovanē nd' o mā a ka vēngidē hwē oviya magona tē ma bobē ma kya tēkanē, ekanē hohonganēngo n' upango mwa Anyambē na Hangw' ahu: ivenda i diyaki na ju
- 5 gombe yēhēpi na egombe yēhēpi. Amēni.
- 6 Mbi mamakandi eanyu e hunganidi o vēngēmē oviya mā a ndakiyed' inyēni o ehēkwē ya Kraist,
- 7 na la o sango eyamu epākwē. E ha bē tina epākwē; ndi kabo na o na bākā ba jukak' inyēni, na na bā ba vahaka o belenganē sango eyamu ya Kraist. Ndi tombekeke ka hwē, tombe ba enjēl oviya hēvēn mbya, pakuwango pē sango eyamu epākwē inyēni o jadi wa pē na eahu epakwakiyi inyēni ekanē, a bikake, a tambake.
- 9 Nyang' ahu e vākidi o vyo, yā te eyamē e vākē pē epākwē njo, kya tēkanē, oningē moto ka moto a pakuwapē inyēni sango 'yamu wa na nyang' anyu e di pahiyango, a bikake, a tambake.
- 10 N' ikabojana na Anyambē, na bato nju 'wamē a hambakē? ipē mbi ndi na ivaha j' itāndidē ja bato? Oningē na mbi ngite mbi
- tāndākidē bato, mba diye uhayi
- 11 mwa Kraist. Ndi bana b' ina mbi yowakidēnd' inyēni, na sango 'yamu eyamē e pakwakidi e
- 12 bi ya moṭo. Jambojana mbu pahakiya yā na moto, n' umba mbu yokwakudwē tepē yā na moto, ndi
- 13 n' ilevudwē ja Jisu Kraist. Jambojana o teni yokango behadi byamē o egombe e tombidi ikaliyedi vya Jiu, nyang' amē e tombakidi njēlē ya evita ya makando ma Anyambē, na o pogijē
- 14 mā. Na kebakē o ikaliyedi vya Jiu kebēngo ba evand' amē baitē o etomb' amē mētē, na diyaka na jayi inēnē wa o bepepa bya ba
- 15 paiya. Ndi o yā e tāndākidē Anyambē, a palwakidē mba oviya ihuhu ja jayē, na mā a ndiya mba
- 16 na Ehekw' aju, ilevidē ja Mwan' aju n' umba, na mbi pakwakiye mā o betomba be didi; elēngliaha mbu kalanakiyapē na makiya na
- 17 mehoni. N' umba mbu betaka na vala o Jēruselēmi o ha takidi batodu n' umba, ba didi; ndi mbi valakindi o Arebiya, na timbaka na vala o Damasku.
- 18 O mepuma melalo me bēki kēlēbē, n' umba na valaka o Jēruselēmi ka hilingana na Pitē, na diyaka na ju jomu na hwi 'tano.
- 19 Ndi mbu yēnēkē metodu mepākwē, kabo Jemsi mwana nyangwē
- 20 n' Upangiyi. Nandi belombo byamē be lēndēkiyē inyēni, umbwakiyateni, o boho bwa Anyambē,
- 21 bē, mbi byā o bo jowaka. Bēngē n' umba na pākā o londenda-

- ndēnda la Siriya na Silisiya ;
 22 mbu yowanakē na boho o ikando
 23 ja Judiya i diyaki na Kraist. Ndi
 ba haka yoka kabo na, mā a di-
 yaki hwē na 'vita 'nēnē o pedi e
 tombidi, nd' a ka pakwakiyē ika-
 midē jaju i weyaki n' ivākwhē
 24 ekanē. Ka bā ba bendē Anyam-
 bē n' nmba.
- 2 Jomu ja mepuma na mepuma
 menayi kēlēbē mbi betakipē na
 vala o Jēruselēmi, hwē na Bana-
 ba, i' umba na nāngākā Titu te-
 2 pē. K' umba mba la n' ilevudwē,
 na langwakiya bā sango tē eyamu
 eyamē e pakwakiyedi Betomba,
 ndi ilimbo o bā ba ma yēnēnēkē
 ka bato banēnē, banga na pēlē te
 pēlē mba nyikuwa membila, to-
 mbe mba diya mba nyikuwa o
 3 nanē. Ndi tombe na Titu, a di-
 yaki n' umba, a jadi wa Giriki, a
 bo pinyilakudwē na a hēbēkwē ;
 4 na na bana b' ina ba evela ba pā-
 dēngo ibēmbē ba vakiyedi ka
 yēnē ihulama jahu ikuta-kuta,
 ijahu i janidi na Kraist Jisu, na
 ovanē nd' o bā ba ka pādē hwē o
 5 univi ; ibahu ba ha bābākidi o
 yokiya, nyawē, tombete n' iwēla,
 na ovanē nd' o pākwhē-pākwhē ya
 sango eyamu e ka lilimidē n' inyē-
 6 ni. Ndi o banē ba yēnēnēki ka
 bato banēnē, nyang'abu e diyakidi
 e bē elombo sasē umbi didi : Any-
 ambē a tanginaka ukuku mwa
 moto : jambojana bā ba ma yēnē-
 nēkē ka bato banēnē banē ba bo
 7 badakiya mba elombo ukalo. Ndi
 opēlē 'pākwhē, o bā ba yēnē-
 kidi na sango eyamu ya uhonjo
 e bweyakudwi mba, pani ka
 sango eyamu y' ihēbwē e bweya-
 8 kudwē Pitē. (Jambojana mā a
 hakidē Pitē utodu mwa b' ihēb-
 wē, mā a te a hakidē mba o beto-
 9 mba.) Ndo Jemsi, Sifa, na Jāni,
 ba yēnēnēki ka makondi, ba yē-
- nēkidi ehēkwē e vēkudwē mba,
 ba vēki hwē na Banaba enā eyo-
 mi y' uganganano na ho kēke o
 Betomba, bā o b' ihēbwē ba jadi.
 10 Ba uwaki kabo na ho yongakidē
 mekuge, yā te eyamē e diyakidi o
 boho n' iha.
- 11 Nd' o Pitē a padi o Antioka, mbi
 himbakidi mā o boho, jambojana
 a diyaki na a ka hēnjwēndi.
 12 Jambojana o ba himbē ba to viya
 oviya Jemsi a jadi, a jaki na Be-
 tomba ; nd' o bā ba pādi, a dika-
 kindi, na palwakidē nyol'aju, na
 13 jānga ja ba ihēbwē. Ka Jiu ipā-
 kwē ja henja na ju ? ovanē nd' o
 Banaba a bapakudwē tepē n' ino-
 14 ka jahu. Nd' umba mbi yēnēki
 na ba tamwaka de, hohonganēngo
 na pākwhē-pākwhē ya sango eyamu,
 mbi vāki na Pitē o boho bwabu
 bwa bēhēpi, na, oningē na āvē, o
 jadi wa Jiu, o diyakandi o mbago
 ya Betomba, ndi hanga ka Jiu, ba
 hakē, e lē nde eāvē e pinyilakidē
 Betomba na ba diyake ka Jiu ?
 15 Hwē ba jadi tomelome ja Jiu
 hanga bato babe, ba Betomba.
 16 Yowēngo na moto a huwakudwē
 na behavu bya elekanako, ndi
 kabo n' ikamidē ja Jisu Kraist,
 hwē ba di kamidēngo Jisu Kraist,
 na ovanē nd' o hwē ho ka huwu-
 dwē n' ikamidē ja Jisu Kraist,
 hanga na behavu bya elekanako :
 'kabojana o bē n' uhonī u ka hu-
 wudwē na behavu bya elekanako.
 17 Ndi oningē o hwē ho vahakē o
 huwudwē na Kraist, hwē mētē
 ho duwaninyango bato babe, Kra-
 ist a nd' uhayi mwa bobe. Anya-
 18 mbē a kandakidē. Ikabojana
 oningē na mbi longakipē belombo
 byamē be bulwakidē, mbi leva-
 kidi na umba mētē mbi ndi upuli.
 19 Jambojana o elekanako mbi wa-
 ngo o elekanako, na ovanē nd'
 umba mbi ka diyē mihā o Anya-

- 20 mbé a jadi. Mbi kámudwéngo na Kraist: hángě mbi dite mihá kwa; hángě na a diye mba, ndi Kraist a jadi n' umba: eměná amě e diyanakě kya tćkaně, o mehoni, mbi diyaki yá n' ikamidě ja Mwan' Anyambě, a tándáki mba, ka mwa vě eměná
- 21 aju opěl' amě. Mba weyakidě ehekwe ya Anyambě ndáyě; jambojana oningě na bwamu bo páki na elekanako, vákána Kraist a wakit' o naně.
- 3 O inyěni betike-tike bya ba Geletiya, nja did' inyěni nángango melema, na o yokakiyeni pákwě-pákwě, inyěni ba Jisu Kraist a jadi levudwéngo bwě bwě o mihá manyu, kámudwéngo inyěni o
- 2 didi? Ekaye dipá nd' eyamě e ka yokuwě n' inyěni, O pahakiyendini Ilina na behavu bya elekanako, ipě n' iyokiya j' ikamidě?
- 3 O ndini betike-tike nonaně? yalěngo n' Ilina, o ka hánjábakidě
- 4 na mehoni? O teni yěnéngo paniyango etuniya ya belombo beité ka 'kabe o naně? oningě na be to
- 5 naně mbambayě. Nandi má a lukakě inyěni o Ilina, na má a hakidi megoma inyěni o jadi, a hakidi byá na behavu bya elekanako, ipě n' iyoka j' ikamidě?
- 6 Bwěsě te ka Ebrehamu a kama-kidě Anyambě, na yá na langa-
- 7 kwě má o hohonganěngo. Yowakěni nandi, na bá b' ikamidě, bá baně ndi bana ba Ebrehamu.
- 8 Ndi ilěndwě i yěněkidi o másu na Anyambě a ka huwudwi betomba be ha wě má n' ikamidě, a kalakiyendi sango eyamu o Ebrehamu o vyo, na, Betomba byěhěpi be ka vambwěndi ibátá jambo-
- 9 jan' ávě. Ovaně vákána, bá b' ikamidě, ba vambakudwěnd' ibátá na Ebrehamu y' ikamidě itě.
- 10 Jambojana tango e pitakidě behavu bya elekanako e nd' o jáki: jambojana e lěndwéngo na, Jáki na wěhěpi a ha lilimakidě o belombo byěhěpi be di lěndwéngo o 'janganangobo ya elekanako, iha ja
- 11 byá. Ndi e bwe bwe na o bě na moto a ka huwudwě na elekanako o mihá ma Anyambě: jambojana, Wa hohonganěngo a ka diyi
- 12 n' ikamidě. Elekanako e bě y' ikamidě, ndi, moto a hakě byá, a
- 13 ka diyi na byá. Kraist a i hwě vanguwango oviya jáki ja elekanako, pangwéngo jáki o mahana mahu, 'kabojana e lěndwéngo na, Jáki na wěhěpi a kělěnkě o ele.
- 14 Na ovaně nd' o ibátá ja Ebrehamu i ka páyě o Betomba opělě ya Jisu Kraist; na ovaně nd' o hwě ho ka pahiyě mohano m' Ilina n' ikamidě.
- 15 Bana b' ina, mbi kalakandi hohonganěngo na pani ja bato, tombete e jaka ka panga ya moto, ndi oningě e jadi te yádiyěngo, moto a hodwake, na má a badake omě.
- 16 Ndi mohano u yohanakudwě Ebrehamu n' ibángá jaju. Au bo váká na, o mabángá, pani ka maitě; ndi pani ka jáká, O ibángá
- 17 jávě, i jadi Kraist. Ekaye e nd' eyamě e weyakě, na panga e yádákudwě o vyo na Anyambě o Kraist, elekanako e jadi kama ja mepuma inayi na mabo malalo kělěbě, ya weyi, na ovaně nd' o yá e ka pangě mohano u diye n'
- 18 itinga. Jambojana oningě na ijiga i ja elekanako, i bě pě ja mohano; ndi Anyambě a věki já Ebrehamu na mohano.
- 19 Mala ma elekanako ma lě ma nde sisi? E badakudwěndi jambojana mapulě, kabo ibángá i yohanakudwě mohano ya pá, ka yá ya hamanudwě na enjěli, o ená ya
- 20 ngámbl. Nandi ngámbl e bě

- ngambi y' umbáká ; ndi Anya-
 21 mbě e yáká. Elekanako nandi e
 tēnēkidēndi myohano mya Anya-
 mbě? E diyake nonanē ; jambo-
 jana ka na o diyaki na elekanako
 e vēkudwě e diyakidi na e vēkě
 emēná, te hohonganēngo e te na
 22 elekanako. Ndi ilēndwě i vamē-
 ngo byēhēpi o ipangiya ja bobē,
 na ovanē nd' o mohano mw' ika-
 midě ja Jisu Kraist u ka vēwě
 23 bēhēpi ba kamakidě. Nd' ovaně
 ikamidě i to pá, ho diyaki tatwě-
 wēngo o ipangiya ja elekanako,
 pandwēngo o ikamidě i ka levu-
 24 dwě o 'mbuhwě-mbuhwě. Ovaně
 nd' o elekanako e diyakidi ulevi
 mwahu ipádě jahu o Kraist a didi,
 na ovaně nd' o hwě ho ka huwu-
 25 dwě n' ikamidě. Nd' o ikamidě
 i pádi, ho bē pě o ipangiya ja ule-
 26 vi. Jambojana inyēni bēhēpi o
 ndini bana ba Anyambě n' ika-
 27 midě ja Jisu Kraist. Jambojana
 inyēni tango e di baptaiswēngo
 na Kraist, o ndini bātango na
 28 Kraist. O i be na Jiu, tombe
 Giriki, o i bē n' uhaka, tombe
 humu, o i bē na mwajo tombe
 momo ; jambojana inyēni bēhēpi
 29 o ti yáká na Kraist. Oningě na
 o ndini ba Kraist, vákana o ndini
 ibángá ja Ebrehamu, na bajigi
 hohonganēngo na mohano.
- 4 Naudi 'mbi vaki na, ujigi, uli-
 ngo mwaju u diyakě a ngite etu-
 mbě, a ibě nyanga ibale n' uhayi,
 tombe ka má a didi Upangiya
 2 mwa byēhēpi ; ndi a ngite o ipa-
 ngiya ja babandamidi na bakabi
 kabo egombe ya hangwě e ka
 3 hohonganě. Yá nyanga tē te
 eyahu, o hwě ho diyaki betumbě,
 ho diyakindi o univi mwa sale ja
 4 iyowě ja he : ndi o egombe e ti-
 midi, Anyambě a lomaki Mwan'
 aju, wa mwajo a jakidi, o ipa-
 5 ngiya ja elekanako, ka vanguwa
 bá ba didi o ipangiya ja eleka-
 nako, na ovaně nd' o hwě ho ka
 6 ludwě bana. Anyambě a loma-
 ngo Ilina ja Mwan' aju o melema
 myanyu, na na o ndini bana, i
 7 yamakě, na, Aba, Paiya. Ovaně
 vákana o bē pě uhayi, kabo
 mwana ; ndi oningě na mwana,
 vákana ujigi mwa Anyambě na
 Kraist.
- 8 Nandi o yá egombe tē, inyēni o
 ha yowakiděni Anyambě, o ma
 hakiyandi byáni be ha bē mbago
 9 ya bya Anyambě. Ndi kya tē-
 kaně, inyēni o bēdi yowēngo
 Anyambě, tombe yowanēngo na
 Anyambě, e lě pě nde eanyu e
 vongwakēpěni o jali ja váhá, n'
 idēngēliyě, ijanyu i vahanakēpě
 10 o diya o univi? O tatakandini
 hwi, ngándě, begombe na me-
 11 puma. Mbi bangakand' inyēni,
 banga mba janjiya inyēni ijanja
 12 ja naně. Bana b' ina, mbi háhá-
 lákid' inyēni, diyakani k' umba
 mbi jádi, jambojana mbi te k'
 inyēni o jádi, o bi mbani levi-
 13 yango na vyoma. Wa dimbaki-
 yani nyang' amě e pakwakiyed'
 inyēni sango eyamu o boho boho
 14 na tina ya ikáhá ja mehoni. Wa
 bo pějékěni, na ba o senja iyějiyě
 ijamě i diyanakidi o mehoni
 myamě, ndi o vēhělēkiděndi
 mbani o má na enjěli ya Anya-
 mbě, pani ka Kraist Jisu mětě.
- 15 Ndaga tē ja mbya ijanyu i ma
 kalaka i lě ove? jambojana mbi
 pakwakiyand' opěl' anyu, na, ka
 na e jaka na e yalánakiyě te o
 diyakiteni o tongwakěni mihá
 manyu mětě, n' inyi wa vi mbi
 16 má. Mba bi nandi ndob' anyu,
 jambojana umba mbi langwakiyě
 17 inyēni pákwě-pákwe? Ba n'
 inyēni na jayi itě, ndi hanga o
 bwamu ; nyawě, mba mbakandi o
 paludě inyēni oviya umba, na

18 ovaně nd' inyěni o ka diyi bāni
 na jayi itě. Ndi e bwamu na o
 vitakě na jayi elombo eyamu,
 19 egombe yěhěpi, ndi hanga umba
 mbi jadi n' inyěni o mata. Loba-
 baha 'lamě lo jakipě na myadi m'
 ijadi, na la o Kraist a ka diyě n'
 20 uvela inyěni o jadi. Mbi vaha-
 kand' o diya kya tēkaně n' inyěni,
 na o ludě joyi jamě; jambojana
 mbi bomakiyandi inyěni penda.
 21 Pakwakiyi imbani, inyěni ba
 vahakě o diya o ipangiya ja ele-
 kanako, wa yokakani elekanako?
 22 Jambojana e lěndwěngo na, Ebre-
 hamu a diyaki na bana babale,
 umbākā na mwajo wa univi,
 umbākā na mwajo wa humu.
 23 Ndi a diyaki wa mwada univi a
 jakudwěndi o mehoni; ndi wa
 mwada humu a diyaki wa mo-
 24 hano. Belombo tēbeně be ndi ka
 kogo: jambojana panga ibale
 nd' ekadi; pākā oviya ukodi
 Sainai, e pākidi o univi, e jadi
 25 Ega. Jambojana Ega tēně a nd'
 ukodi Sainai o Arebiya, na yā e
 kwanaka Jeruselěmi e jadi kya
 tēkaně, na mā a didi o univi na
 26 bana baju. Ndi Jeruselěmi i did'
 oba, i humu, i di nyangw' ahu
 27 wa bēhěpi. Jambojana e lěndwě-
 ngo na, Āvē ekomba, e ha jaka,
 peyaka; tumbakiya, o ka yaka,
 āvē o ha yěněkě myadi: n' ikabo-
 jana wa dipā a kebidī mā a jadi
 28 na momo na bana bwinge. Bana
 b' ina, nandi hwě, ho bana ba
 mohano, ka Aisak a diyakidi.
 29 Ndi pani te ka mā a jakudwě o
 mehoni a diyaki na evita 'nēně,
 na a jakudwě n' Ilina, yā nya-
 30 ngatě te e di kya tēkaně. Nandi
 ilěndwě i vākā lě na? Věngěkidě
 mwajo tě w' univi na mwan'aju:
 jambojana mwana wa mwada
 univi a diye ujigi na mwana wa
 31 mwajo wa humu ta. Nonaně,

vākāna bana b' ina, ho bēni bana
 ba mwajo w' univi, ndi 'ba wa
 5 humu. Tēměkěni de o ihulama
 ja Kraist i di hwě pangango
 humu, o bākālanepěni epākwe
 njo n' uboka mwa univi.
 2 Umbwakiyateni, umba Pālu,
 mbi vāki n' inyěni na, oningě
 wa hěbwěni Kraist a kov' inyěni
 3 elombo. Jambojana mbi pakwa-
 kiyi moto wěhěpi epākwe njo,
 na, a di hěbwěngo a ndi unwani
 4 iha ja elekanako yěhěpi. Inyěni
 bēhěpi ba huwakudwě na eleka-
 nako, o bēpi na mala o Kraist a
 jadi, o ndini hělwěngo oviya ehe-
 5 kwě. Jambojana ho vengakidě-
 ndi ipite ja bwamu, n' ikamidě
 6 n' ilina. Jambojana ihěbwě ya
 kovaka elombo, na Jisu Kraist,
 tombete idiya ja o hěbwě; kabo
 7 ikamidě i janjakě n' itāndě. O
 nyikwakiteni membilla bwamu;
 nja himbakidě inyěni na o yoka-
 8 kiyeni pākwe-pākwe. Itundudě
 tēkadī ja vakiya o mā a ndakiyě
 9 inyěni a didi. Lěvēni ehālě te e
 10 landakě umbunda mwěhěpi. Mbi
 n' inyěni na mabeka n' Upā-
 ngiyi, na o diyakepěni n' ipiki-
 liya ipākwe; ndi a jukak' inyěni
 a ka bapi ivomudwě, tombe na a
 11 lě ka nja? Nandi umba, bana
 b' ina, oningě na mbi ngite mbi
 pakwakiya ihěbwě, e lě pě nde
 eyamě e yěněkě evita, e, vākāna
 12 ibaku ja krāsi i dāndi! Mbi yo-
 mbwaki na ba jukak' inyěni te
 ba lěndwěndingě.
 13 Jambojana, bana b' ina, o ndini
 ndudwěngo o ihulama; ndi kabo
 na o hakeni ihulama janyu o tina
 y' idiya ja hohonganěngo na me-
 honi, ndi hanakiyani n' itāndě.
 14 N' ikabojana elekanako yěhěpi e
 timindi o ndaga pākā, yā nd'
 ekaně, Tāndākā moto a bakakě
 15 na nāvě ka nyolo āvē mětě. Ndi

- oningē o komanakani, n' inyēni o pukulanakani, bandamakidēni banga wa jilanidēni.
- 16 Ndi mbi vāki na, tamwaki n' Ilina, vākāna wa timēni ivahidi
- 17 vya mehoni. Jambojana mehoni me dokwakandi n' Ilina, n' Ilina na mehoni; vākāna Ilina na mehoni mya yālākē o hohonganē; vākāna wa hayepēni belombo
- 18 byanyu be mbakidi. Nd' oningē o tumbwanakwēni n' Ilina, vākāna o bēni o ipangiya ja elekana-
- 19 ko. Ndi behavu bya mehoni be saliango, bya nd' ekabe, ihonde, mananganiya, sēkē, idokuwa,
- 20 ikaliya j' ugano, engāngā, loni, momano, ekukube, jeku, iyana,
- 21 makabo, ipēhē, ivina, maweyana, eyānga, yege-yege, na jāngā ka dinē; ibyamē be kelevakid' inyēni, pakuwango o 'gombe e tombidi, na bā ba hakē belombo tēbenē ba jige ipangiya ja Anyambē.
- 22 Ndi bebuma b' Ilina ndi, itāndē, upeyo, jonga, iyika, kēngā, bwamu, ikamidē, hwē, nditi, elekana-
- 23 nako e bē o jāngā ka dinē. Bā ba di ba Kraist ba kāmīdēngo mehoni o krāsi, na behove na bedoko.
- 25 Oningē ho diyaka n' Ilina, ho tamwake tepē n' Ilina. Ho diyakeni na ivaha j' ivenda ja nanē, ho kabālanakeni, ho vinanakiyeni.
- 6 Bana b' ina, oningē na moto a duwaniya na bohe, inyēni ba di-di ilina, timbaki jāngā ka dinē o ilina ja hwē; o baudamakidē nyol' āvē mētē, banga wa yējudwē.
- 2 Bapanakidēni maumba, o timakēni elekanaako ya Kraist. Jambojana oningē moto a yebakiya na a ndi elombo, o mā a ha i bē elombo, a yabakate nyol' aju
- 4 mētē. Ndi moto wēhēpi a suliyakē ehavu aju mētē, vākāna a kētē na mā mētē dipā, hanga n' upā-
- 5 kwē. Jambojana moto wēhēpi a ka bapi jumba jaju mētē.
- 6 A yokwakudwē o ndaga a kabake na mā a yokwakidē belombo be-
- 7 yamu byēhēpi. O temamakeni; Anyambē a kyebakwē: jambojana ya moto e liyakē yā tepē eya-
- 8 ju e ka benjē. Ikabojana a liyakē o mehoni myaju a ka benja tepē ibā o mehoni: ndi a liyakē o Ilina a ka benjandi emēnā ya egombe yēhēpi o Ilina. Ho vāhāmākeni ihaja bwamu: jambojana ho ka benjate o hongodi ya hohonganēngo, oningē ho kāmē.
- 10 Naudi o hwē ho di na 'gombe ho hake bato bēhēpi bwamu, wa wa bā ba ndabo y' ikamidē.
- 11 O yēnindi nyang' amē e lēndēkiyed' inyēni n' ilēndidi inēnē,
- 12 na enā amē mētē. Tango e vahakē o tāndākidē bato o mehoni, ba tundwakid' inyēni na, hēbēkwēni, te opēlē ya na banga ba yēnē evita
- 13 opēlē ya krāsi ya Kraist. Jambojana na bā mētē ba di hēbwēngo ba tataka elekanaako; ndi ba vahaka na o hēbēkwēni, ovanē nd' o bā ba ka kētē na mehoni myānyu. Ndi e diyake na mbi kētēkē, kabo na krāsi ya Upangi yi mwahu Jisu Kraist, ya he e di kāmānudwēngo umbi jadi, n' umba tepē o he. Jambojana o Kraist Jisu a jadi ihēbwē a haka elombo, tombe idiya ja o hēbwē;
- 16 kabo ekeha ya kya. Ndi tango e tamwakē n' ivanga tēkadi, jonga na bā, na ngēbē, na o Isreēli y' Anyambē.
- 17 Oviya egombe tēkaye moto a nyungwakidē mba, jambojana mbi ndi bapēngo o nyol' amē bepeho bya Upangi yi Jisu Kraist.
- 18 Bana b' ina, ehēkwē y' Upangi yi mwahu Jisu Kraist e diyake n' ilina janyu. Amēn.

EJANGANANGOBO YA

UTODU PĀLU O BA EFISU BA JADI.

- 1 PĀLU, utodu mwa Jisu Kraist n' upango mwa Anyambě, o baiyamu ba jadi o Efisu, na o batwě
- 2 batwě o Kraist Jisu : Ehekwě n' inyěni, na jonga oviya Anyambě, Hangw' ahu, na oviya Upangiyi Jisu Kraist a jadi.
- 3 Ibátá na Anyambě, na Hangwě y' Upangiyi mwahu Jisu Kraist, a di hwě vambiyango ibátá j' Ilina jěhěpi, o loboko la hěvěni,
- 4 o Kraist a jadi : ikabojana a di hwě pánángo o má mětě a jadi, ijanga ja he i to yalwě, na ho diyake hole, ho diye na njěnji o
- 5 boho bwaju n' itándě. A pánáki hwě o vyo o iludwě ja bana na Jisu Kraist, hohonganěngo o mbya eyamu y' upango mwaju.
- 6 O ibendě ja ivenda ja ehewě aju, eyaju e věki hwě o a tándákwě a
- 7 jadi. O má nd' o hwě ho di na ivango na makiya maju, iyidwě ja bobe, hohonganěngo na bwinge
- 8 bwa ehewě aju; eyaju e tumbakě o hwě ho jadi n' iyowě na
- 9 bokeli bwěhěpi; yowuděngo hwě iháwě j' upango mwaju, hohonganěngo o mbya aju mětě, eyaju
- 10 e lenakidě má mětě: ovaně nd' ikabo ja egombe e ka timě, a ka yolě byěhěpi ta o Kraist a jadi, be jadi o hěvěni, na be jadi o he o
- 11 má mětě. Na má tepě nd' uwahu a di pahiyango ijiga, pánwěngo hohonganěngo na ehoka y' upango mwaju. Na ho diyake ba ibendě j' ivenda jaju, ba pitakidě
- 13 Kraist o egombe ya boho. Na má tepě uwanyu a pitakidě, tepě n' inyi na yokani ndaga ja pákwě-pákwě, sango eyamu y' iyonga janyu; na má uwanyu a kamakidě, na o yanganakudwě tepě n' Ilina Iyamu i yohanakudě inyěni, o bėkidi kamiděngo. I
- 14 jadi punu ya ijiga jahu, kwanga na la ivango ja tango e di hambwěngo, o ibendě ja ivenda jaju.
- 15 Ovaně tepě umbá, mbi bėki yokango ikamidě janyu o Upangiyi Jisu, n' itándě opělě ya baiyamu
- 16 běhěpi: mbi bě dąngo ivě ja akeva opěl' anyu, n' ituba janyu
- 17 o makaliya mamě; na Anyambě y' Upangiyi Jisu Kraist, Hangwě ya ivenda, a ka věyě inyěni ilina ja iyowě n' ilevudwě, n' iyowě
- 18 jaju. Na ovaně nd' o má a ka bumudě mihá ma ibweyidě janyu; ovaně nd' inyěni o ka yowěni nyanga ya ipite i jadi o indudwě ijanyu i ndanakudwě, na nyanga ya boněně bw' ivenda ja ijiga jaju i věněkě o njamba ya
- 19 baiyamu ba jadi, na nyanga ya viyagano ya boněně bwa ngud' aju opěl' ahu ya ba kamakidě, na
- 20 ihadě ja ngud' aju eněně. A levakidě yá na Kraist, o má a pumbwakidě má oviya iwedo, na má má diyiděngo o ená aju mětě
- 21 eyomi, o loboko la hěvěni, kebengo boněně bwěhěpi, na ngudi, na ukilikili, n' ipangiya, na dina

- jěhěpi i tubakwě, hanga kabo o he tēkaně pa, ndi na o e vakě
- 22 tepě: ná má vaměngo belombo byěhěpi ibomako ja matambi maju, na má má vėngo na a diyake molo mwa belombo byěhěpi
- 23 o tyátyi, e jadi nyoloaju, ilonda jaju i londakě byěhěpi o byěhěpi.
- 2 Inyěni ndi ibaju ba di pumbuděngo, ba di wango n' ipulě na
- 2 bobē: ibyanyu be ma tamwanaka o egombe ya vyo, hohonganěngo o ikangá ja he tēkaně, hohonganěngo o upolo mwa ngudi ya upupě, ilina i hakidě bana ba ha bē n' iyokiya kya tēkaně.
- 3 Ibyahu bya bēhěpi tepě be diyakakidi o bodiya bwahu o egombe ya vyo, o bedoko bya mehoni myahu, itimě ja upango mwa mehoni, na mwa ilina; ho jadi bana ba ngambi pani ka bapá-
- 4 kwě. Ndi Anyambě, a di boněně o ngěbě, opělě ya itandě jaju
- 5 iněně ijaju i tandáki hwe, tombe ka hwě ho diyaki wango n' ipulě, a pumbwakidi hwě na Kraist ta, (O yongakwěndini na ehewě),
- 6 na má hwě betiděngo, na má hwě pangango na ho diyaka na Kraist Jisu ta o loboko la hěvěni;
- 7 na ovaně nd' o má a ka levidě o magona ma vakě vyagano vya bwinge bwa ehewěaju, na kěngáaju na hwě, na Kraist Jisu.
- 8 Ikabojana o yongakwěndini na ehewě n' ikamidě; nd' i bē ijanyu mětě; bo ndo bova bwa
- 9 Anyambě; hanga na behavu,
- 10 banga moto a kětě. Ikabojana ho ndi ehavuaju, velwěngo o Kraist Jisu o behavu beyamu, bya Anyambě be lenakidě o vyo na ho tamwake na byá.
- 11 Nandi, yongakiděni, na o diyakiteni o egombe ya vyo betomba o mehoni, ba tubakwě na uhonjo, na ba tubakwě na ihěbu o meho-
- 12 ni, i hakwě na bená. Na o diyakiteni o egombe tē yeně o diyeni na Kraist, o jadi ni baloni ba etomba ya Isreěli, na bangi na panga ya mehoni, o diyi n' ipite, o diyeni na Anyambě o he: ndi kya tēkaně, na Kraist Jisu, inyěni ba diyaki yaviděngo bo, o bakami-ndini na makiya ma Kraist.
- 14 Ikabojana a ndi jonga jahu, a di pangango byěhěpi yáká, na má bukango ugomba u palwakidě
- 15 hwě. Na má buluděngo na mehoni myaju bweka tē e jadi o elekakano ya isombiyě ja sale, ivela ja o babale, moto wa kya umbáká, o má mětě, iha ja jonga nonaně;
- 16 na o nyěvėnidě bēhěpi o Anyambě a didi o nyolo páká o krasí,
- 17 e eyaju e weyanaki bweka. A viyendi na pakuwa inyěni, jonga, o bá ba diyaki yaviděngo na bá ba
- 18 diyaki pyělě. Ikabojana hwě bēhěpi ho pahiyango inganido o Hangwě a jadi na má, o ilina
- 19 jáká. Ovaně vákána, o bē pi bangi na megěnda, ndi ba etomba yáká na baiyamu, na ba ndabo ya
- 20 Anyambě. N' inyěni o didini longwěngo ijanga ja metodu na basáki, Jisu Kraist má mětě a
- 21 jadi ilale j' itududu. Má a wa ilonga jěhěpi i di hámbangánwěngo ta, i kenakěndi na la já i ka diyě těmpili ya hole o Upangiyi. Uwanyu tepě a longanakwě ta o bolongi bwa Anyambě n' ilina.
- 3 Yá tina tēkaně, umba Pálu, mbwedi ya Jisu Kraist opěl' anyu'
- 2 Betomba. Ikabojana o teni yokango y' ikaba ja ehewě ya Anyambě edi mba vėwěngo opěl'
- 3 anyu: 'nyang'aju e yowakidě mba ihawě n' ilevudwě; te pani k' umba mbi ma lěndě ndaga
- 4 ehálě; eanyu e ka yowaně, inyěni o ka bē langango, ibweyidě

- 5 jamě o ihawě ja Kraist. I ha yowakudwě bana ba bato o magona mapakwě, pani ka ja i di levudwěngo kya tēkaně metodu myaju mya hole, na basaki na Ilina.
- 6 Ihawětě ndi na Betomba be ka diyi bajigi na hwě, na ba nyolo tē ya pākā, na banāngi ba mohano mwaju
- 7 o Kraist, na sango 'yamu. Eyamě e diyanakudwě uhayi, hohonganěngo na bova bwa ehewě ya Anyambě, bo vėkudwě mba o ngud'aju e hakidě. O umba mbi jadi, ehewě tēkaye e vėwěngo, umba mbi di jěvi wa na a di yėviyěngo o balyamu bėhėpi, na mbi pakwakiye Betomba boněně bwa Kraist, bo ha waně mbennga; na o panga bato bėhėpi ba yowakě uganganano mw' ihawě, i kutakudwě na Anyambě o vyo na vyo vyo, a velaki belombo
- 10 byėhėpi na Jisu Kraist, ovaně nd' iyowě ja Anyambě ja mangā-mangā, i yowanakě makando ma Anyambě o boněně na ngudi o loboko la hėvėni; hohonganěngo o ilenidě ja egombe yėhėpi, ijaju i lenakidě na Kraist Jisu, Upangiyyi mwahu: uwahu a di pahaninyango bade n'inganido j' ipite
- 13 n' ikamidě o mā a jadi. Ovaně nd' umba mbi vahakě na o vāhāmākeni o betuniya byamě opel' anyu, be jadi ivenda janyu.
- 14 Yā tina tēkaně nd' e vutanakě mabāngā mamě o Hangwě ya Upangiyyi mwahu Jisu Kraist,
- 15 Wa diyā jėhėpi ja hėvėni na he i
- 16 tubanakwě, na a vėkě iuyėni, hohonganěngo o boněně bwa ivenda jaju, iyādiyě n' ukilikili, n'
- 17 Ilina jaju o moto wa utema; na Kraist a diyake o melema myanyu o ikamidě; o ka bėni jango metamba, na kāmāmāngo n' itāndě, o ka yālākėni o bweyidě na baiyamu bėhėpi nyanga ya nja-
- njo, na bwabwa, na ndiba, n'
- 19 udomba; na o yowě itāndě ja Kraist, i kebakě iyowě, ovaně nd' inyėni o ka londě n' ilonda ja
- 20 Anyambě. Nandi o mā a di na ngudi e hakě wa na belombo byėhėpi, kebėngo na ngudi eitě mětě wa na ibyahu be uwakě na be pikilakiyě byėhėpi, hohonganěngo o ngudi e hakě o hwě ho jadi.
- 21 Ivenda na ju o makando na Kraist Jisu o magona mėhėpi, egombe yėhėpi. Amėni.
- 4 Nandi umba, mbwedi y' Upangiyyi, mbi hahālākiděnd' inyėni na, tamwakani wyanango o monda
- 2 mwanyu u di ndanudwěngo, n' ihubiya na hwě yėhėpi, n' iyika,
- 3 o yikanakani n' itāndě; o yėjėkėni itata ja ihāmbāngānė ja Ilina o mekato mya jonga. O na nyolo pākā, na Ilina jākā, bwěšě te k' inyėni, o didini ndudwěngo o ipite jākā ja monda mwanyu;
- 5 Upangiyyi 'mbākā, ikamidě jākā,
- 6 baptism pākā, Anyambě yakā, Hangwě ya bėhėpi, a pangakiyě bėhėpi, na mā a yambakiyě bėhėpi, na mā a longaka n' iuyėni bėhėpi. Ndi moto moto o hwě bėhėpi a vėwěngo ehewě hohonganěngo na eyėjā ya bova bwa Kraist.
- 8 Ovaně nd' o yā e di lėndwěngo na, O mā a betakidi oba, a valanakiyyi bu mbwedi mbwedi, ka
- 9 mā a vė bato bova. Nandi ndaga tē na, A betakidi, e weyaka lěnde, kabo na a taki tepě o huba o
- 10 pėlě ja hubiyango ja he? A hubakidi, mā tepě a betakidi oba ya hėvėni yėhėpi, ovaně nd' o mā a
- 11 ka 'londě belombo byėhėpi. Ka mā a panga bākā metodu; bākā basaki; bākā bapakwaniyyi ba sango eyamu; bākā batati, na
- 12 bayokwanidi; ilonga ja baiyamu, opėlě ya ehavu ya minisě, ilonga
- 13 ja nyolo ya Kraist. Kabo hwě

- běhěpi ho pāngě ihāmbāngānē j' ikamidě, na ja iyowě ja Mwan' Anyambě, na la hwě ho ka londě bamo, na la o yějā y' utě mw' 14 ilonda ja Kraist: na ovaně nd' o hwě ho ka mēndě ho diyepě be-tumbě, ho bolonganakě mbwo-mbwo, ho valanakwě n' upupě mwa iyokwanidě mwěhěpi, na megono mya bato, na bokěngu 15 bwa ngani. Ndi ho kalaka pāk-wě-pāk-wě n' itāndě, ho ka to-mbuwi na mā a jadi molo, Kraist, 16 o belombo byěhěpi: wa nyolo yě-hěpi e di vivango ta, na yā e jadi hāmbāngānēngo na ya malato mēhěpi e pepenjanakě, e kenakan-di ilonga ja yā mětě n' itāndě, hohonganěngo na pělě yěhěpi e hakě eyaju nyanga.
- 17 Ekaye nd' eyamě e vākě nandi, n' umba mbi hāhālākidě o boho bwa Upangiyi, na o tamwakepě-ni pani ka Betomba bepāk-wě be tamwakě, na behayě-hayě bya 18 bebumulema byabu. Ba jadi ibweyidějabu dangadanga, ba jadi bangi na eměná ya Anyambě n' ipuhwa jabu j' iyowě, opělě ya 19 idelidě ja melema myabu: ba di věngo nyolo jabu mětě o bedoku-wě-dokuwě byabu mětě, iha ja sěkě yěhěpi, na majake, 'kaboja-na bayěněkěpě njuke ya ebumu- 20 lema. Ndi inyěni o bi yokuwa- 21 ngo Kraist nonaně; oningě na o ndi māni yokoliděngo, n' inyěni yokudwěngo na ju 'kabojana ka pāk-wě-pāk-wě e di na Kraist Jisu: 22 ivengidě ja bodiya bwanyu bwa vyo, bwa uduni mwa moto, u jadi bevango na tina ya bedoko be ya-banakě. N' inyeni wa pangwěni eyánā n' ilina ja bebumulema 24 byanyu; n' inyěni wa vaměni moto uyánā, wa Anyambě a di velango o bwamu, na hole, na pāk-wě-pāk-wě.
- 25 Věngěkiděni nandi bojowa, moto wěhěpi a kalake n' ugangano mɔwaju pāk-wě-pāk-wě, 'kabojana ho bevande bya upāk-wě n' upā- 26 kwě. Lingwakani, nd' o haki bobo, joba i kweyakiye na nga- 27 mbi anyu. O věkeni ukuk' ube 28 iboko. A ibakidi, a ibakepě; ndi a janjakengě, a haka na benā bya-ju elombo e jadi bwamu, ovaně nd' o mā a ka pahiyě elombo e 29 věkě a nyamakě. Ilango ja sěkě i pumake o udumbu mwanyu, ndi kabo i di lukango na malam' iyokudě, ovaně nd' o jā i ka nyě- 30 vėniyě ba yoki. O numbakiděni Ilina Iyamu ja Anyambě, ijanyu i di yembanudwěngo o buhwa 31 bwa ivango. Věngěkiděni oviya inyěni o jadi jodi, na ngambi, na malingwa, n' ipako ja yege-yege, 32 n' ikilana, na ekola yěhěpi; di-yaki na kěngā inyi mětě n' inyi mětě, n' ulema ubābu, o inyana- 33 kiděni inyi mětě n' inyi mětě, pani ka Anyambě a didi inyěni yiděngo opělě ya Kraist.
- 5 Diyakani ba bangani ba Anya- 34 mbě, pani ka bana ba tāndāk-wě; 2 o ka tamwaki n' itāndě, pani ka Kraist a tāndāki hwě, na mā a vě nyolo aju mwambo na ena- 35 mbo o Anyambě a jadi opěl' ahu, o unāvi uyamu mwa ka- 3 ngo. Ndi lukango ka bato ba- 36 yamu, inanganiya na sěkě yěhěpi, 4 tombe itāngina, be tubakwěpě in- 4 yěni o jadi. Na manya, na be- 37 kalě-kalě, tombe ngebo, be ha bě 38 twět-wě, ndi věkěngěni akeva.
- 5 Ikabojana o teni yowěngo ekaye 39 na, unanganiyi, tombe moto wa 40 sěkě, tombe moto wa itāngina, a 41 jadi ukaliyi mwa megano, a bě na 42 ekuha o egāndā ya Kraist, na ya 43 Anyambě. Moto a yabake inyě- 44 ni na ndaga i ha bě n' itinga, 'ka- 45 bojana ugambi ya Anyambě e pā-

- kândi o bana ba ha bē n' iyokiya
ba jadi, tina o belombo tēkabe.
- 7 O diyakeni nandi banāngi na bā.
- 8 Ikabojana o diyakindini o vyo
iviti, ndi kya tēkanē wa bē ndi-
ni bwe n' Upangiyi; tamwakani
- 9 kabana ba bwe. Ikabojana ebuma
y' Ilina e ndi o bwamu bwēhēpi na
hohonganēgo na pākwe-pākwe
- 10 yēhēpi. O suliyakēni e tândāki-
11 dē Upangiyi bwamu. O diyeni
uganganano na behavu bya ekomba
bya ivititi, ndi hēnjēkēngi byāni.
- 12 Ikabojana i nd' ihāni tombe na
ituba ja belombo tē be hakwē na
- 13 bā o ikuta-kuta. Nd' belombo be
hēnjēkwē byēhēpi be levakudwē-
ndi na bwē, 'kabojana e levakidē
- 14 yēhēpi e bwe. Ovanē nd' o yā e
di lēndwēngo na; Einwaka, āvē
o yakē viyā, o ka pumbwaka ovi-
ya iwedo vākāna Kraist a vēndi
āvē bwe.
- 15 Yēnēkēni na o tamwakandini
na bokeli, hanga ka betike-tike,
16 ndi ka b' iyowē. O vangwakani
egombe, 'kabojana hwi i bobe.
- 17 Ovanē vākāna, o puhwakeni
iyowē, ndi bweyakidēni upango
- 18 mw' Upangiyi. O peyaki n' ivē,
i jadi na betoko; ndi londaki n'
19 Ilina. O kalaki inyi mētē o eva-
nda na lembo na lembo la Ilina,
o tumbwakidēni, o lāngāki na be-
20 bumulema o Upangiyi a jadi. O
vēkēni Anyambē ya Hangwē
akeva egombe yēhēpi opēla be-
lombo byēhēpi o dina ja Upa-
21 ngiyi mwahu Jisu Kraist; bābā-
kiyēni inyi mētē n' inyi mētē
na jāngā ja Anyambē.
- 22 Bajo, bābākiyēni bamo banyu
mētē, pani ka o Upangiyi a jadi.
- 23 Ikabojana momo a ndi molo mwa
mwajo, pani ka Kraist a di molo
mwa ikando: na mā tepē Uhu-
24 ngini mwa nyolo. Ndi pani ka
ikando l di n' iyokiya o Kraist a ja-
- di, bajo ba diyaki tepē o bamo babu
ba jadi nonanē na elombo yēhēpi.
- 25 Bamo, tândāki bajo banyu, pani
ka Kraist a tândāki ikando jaju,
na mā na vēkē nyolo aju opēl' a
- 26 jā; na ovanē nd' o mā a ka nyē-
vidē jā, na mā a tanē jā n' ituka
- 27 ja miba na ndaga, na ovanē nd' o
mā a ka pādi jā o mā mētē a jadi,
ikando j' ivenda, i diye n' itābē,
tombe unyinako, tombe elombo
ya jāngā tēdinē; ndi na i diyakē
- 28 hole, i diye n' ikili. Nonanē tepē
bamo ba lukakand' o tândā bajo
babu, pani ka nyolo jabu mētē.
A tândākē mwad' aju a tândāki
- 29 mā mētē. Ikabojana o bē na
moto a yekakē uhoni mwaju
mētē, ndi a bombakandi na mā a
bongwaka mā bwēsē te ka Upa-
30 ngiyi a hakē ikando jaju. Ika-
bojana ho ndi bevande bya nyolo
aju, bya mehoni myaju, na bya
- 31 bevehe byaju. Yā tina tēkanē
ndi ya moto a ka dikē hangwē
na nyangwē, na mā a lata na
mwad' aju, na bā babale ba ka
- 32 diyaka uhoni 'mbākā. Ekadi nd'
ihāwē inēnē ndi mbi kalakandi
- 33 opēla Kraist na ikando jaju. To-
mbekete moto inyēni o jadi a tā-
ndāki mwad' aju o gili-gili, pani
ka mā mētē, na mwajo a yēuēkē
na a kālāmākiyi momi aju.
- 6 Bana, yokakiyani bahangwē ba-
nyu na banyangwē banyu o Upa-
ngiyi a jadi; 'kabojana ekaye e
- 2 hohongauēngo. Hekakidē hā-
ngwē na nyāngwē; e jadi eleka-
nako ya boho-boho na mohano;
- 3 ovanē nd' o yā e ka nyēvēniyē
āvē, na nāvē wa bema o he.
- 4 Ndi inyēni, ba hangwē, o kābā-
lāki bana banyu na ba lingwake;
ndi bongunaki hāni n' ibema na
maleva m' Upangiyi.
- 5 Bahayi, yokakiyani ba didi ba-
pangiyi banyu o mehoni, na jā-

- ngâ n' ilikima, n' ulema mwanju
'mbakâ pani ka na o Kraist a
6 jadi; hanga n' ihaiya ja pwanja,
pani ka batândidi ba bato, ndi
pani ka bahayi ba Kraist, o ha-
kani upango mwa Anyambê
7 oviya ebumulema. Hakani ihai-
ya janyu na boho bwamu bwe,
pani ka o Upangiyi a jadi, hanga
8 o bato ba jadi. Yowêngo na elo-
mbo ya moto e hakê eyamu yê-
hêpi, a ka homanwi yâ o Upa-
ngiyi a jadi, tombe na a nd' uha-
ka, tombe humu.
- 9 N' inyëni ba hangwê, haki tepi
bâni nyanga tê, hukakani ihiha,
yowêngo tepê na Hangw' anyu a
nd' o hêvëni, na eyabu tepê; na
mâ a tanginaka bato.
- 10 Madikanido bana b' ina, yâdâ-
kâni n' Upangiyi, na ngudi y'
11 ukilikili mwaju. Bâtakâni ngu-
ba ya Anyambê yêhêpi, ovanê
nd' inyëni o ka yâlê o ténidê na
12 megono mya ukuk' ube. Ikabo-
jana hwa yanaka na mehoni na
makiya, ndi na ba jadi o myolo,
na ngudi, na bapangiyi b' ivititi
ba he têkanê, na ngudi ja malina
13 mabe o loboko la udomba. Ova-
nê vâkâna nângâkâni nguba ya
Anyambê yêhêpi, ovanê nd'
inyëni o ka yâlê o ténidê o bu-
hwa bohe, na balango byêhêpi, o
14 ka têmêki de. Têmêkëni nandi,
dingango behena byanyu na pâ-
kwê-pâkwê, n' inyëni bâtango
nguba ya ngonga ya hohonganê-
- 15 ngo. Na matambi manyu bâtâ-
ngo na bohadi bwa sango eyamu
16 ya yonga. Wa na byêhêpi, nâ-
ngâkâni nguba y' ikamidê, eanyu
e ka vâtânê mepenga mya bohe,
17 mya veyâ myêhêpi. O ka nâ-
ngâkâni evunga y' iyonga, n'
ukwala mw' ibâtâ mw' Ilina, u
18 jadi ndaga ja Anyambê. O kala-
kiyani egombe yêhêpi n' ikaliya
n' ihâhâlidê jêhêpi n' Ilina, o
pepwakani omê na kândê ye-
hêpi, n' ihâhâlidê opêlê ya baiya-
19 mu bêhêpi. O ka kalakiya opel'
amê tepê, na mbi vêkwê bohadi
bw' ikala, ovanê nd' umbâ mbi
ka dubuwê udumbu mwamê na
bâde, iyowudê j' ihâwê ja sango
20 eyamu. Eyamê e jadi utodu o
uboka; na mbi kalake yâdango,
nyang' amê e lukakê o kala.
- 21 Ndi ovanê tepê inyëni o ka yo-
wëni mepako myamê, na nyang'
amê e jadi, Tikiku, mwan' ina a
tândâkwê, na minisê mya jana
itê o Upangiyi, a ka yowudête
22 inyëni belombo byêhêpi: uwamê
a di lomango inyëni o jadi na
mala tê ma makâ, na ovanê nd'
inyëni o ka yowëni mepako mya-
hu, na na mâ nd' a ka yâdidê be-
bumulema byanyu.
- 23 Jonga na bana b' ina, n' itândê,
n' ikamidê oviya Anyambê ya
Hangwê, n' Upangiyi Jisu Kraist.
- 24 Ehekwê na bêhêpi ba tândâkê
Upangiyi mwahu Jisu Kraist na
pâkwê-pâkwê.

EJANGANANGOBO

YA

UTODU PĀLU O BA FILIPAI BA JADI.

- 1 PĀLU na Timote, bahayi ba Jisu Kraist, o baiyamu bēhēpi ba jadi o Filipai, na Kraist Jisu na minisē, na bapepenjani ba mekuge.
- 2 Ehekwē e diyaki n' inyēni, na jonga, oviya Anyambē Hangw' ahu, na oviya Upangiyi, Jisu Kraist.
- 3 Mbi vēkēnd' Anyambē akeva o 4 iyongidē janyu jēhēpi, egombe yēhēpi o ikaliya jamē jēhēpi opēl' anyu ya bēhēpi, mbi jombaka na 5 mbya, opēlē y' uganganano mwanyu o sango eyamu, oviya buhwa bwa boho na la ka bweya kya tē- 6 kanē; mbi n' ipite na elombotēkaye mētē, na mā a di yalēngo ehavu eyamu o inyēni o jadi, a ka hā- njābidēte yā kwanga na la buhwa 7 bwa Kraist Jisu : pani ka yā e di hohonganēngo opēl' amē na mbi pikilakiya ekaye opēl' anyu ya bēhēpi, n' ikabojana mbi na inyē- ni o ebumulema amē, tombe o mekato myamē na o ngama n' iyādiyē ja sango eyamu ta, inyēni bēhēpi o ndini banāngi bamē na 8 ehew' amē. Anyambē a ndi tal' amē, nyang' amē e yombwakē inyēni bēhēpi o kākā ya Jisu 9 Kraist. Ekaye nd' eyamē e kalakiyē, na itāndē janyu i tumbake wa na wa o iyowē na o yēkē yē- 10 hēpi; ovanē nd' inyēni o ka yē- jēkēni belombo be didi nyang' ibale, ovanē nd' inyēni o ka diyē- ni kēngēngē, o diyeni na 'buke na la ka bweya buhwa bwa 11 Kraist; londango ti na bebuma bya bwamu, be jadi na Kraist Jisu, o ivenda na ibendē ja Anyambē.
- 12 Ndi bana b' ina, mbi vahaki na o bweyakidēni na belombo be hamaki n' umba, be kwakindi 13 ipidē ja sango eyamu; ovanē vā- kānā, e ndi bwe bwe, o bato ba ndabo y' upolo bēhēpi, na o bapā- kwē bēhēpi na mekato myamē 14 me ndi opēlē ya Kraist; na mbē- yī ya bana b' ina eitē wa o Upa- ngiyi, ba lolwaki n' ipite na me- kato myamē, ba bi na ijijiya j' ikala ja ndaga pē wa, ba ba- nge.
- 15 Mbambayē bākā ba pakwanikiya Kraist o ivina na momano, bākā 16 o pani eyamu. Bākā ekaba ba pakwanakiya Kraist na momano, ba diye holomiyango, ba piviyaka ibada ja etuniya o mekato mya- 17 mē. Ndi bapākwē ekaba n' itā- ndē, yowēngo na mbi tēdwēngo o 18 ngama ya sango eyanu. Na lē pē? Kraist a pakwakudwēndi o pēlē jēhēpi; tombe o bo henjaka, tombe o pākwē-pākwē; nd' umba mbi peyakate omē, e, mbi 19 ka peyandi. Ikabojana mbi yo- wēngo na ekabe be ka hamate o iyonga jamē tina makaliya ma- nyu, n' Ipepenjanē ja Ilina ja 20 Jisu Kraist, hohonganēngo o kā- nd' amē y' imbuwa na ipite jamē, na mba yēne ihāni o elombo, ndi Kraist a ka kenwēndi o nyolo

- amě kya tēkaně, tepě pani te ka egombe yěhěpi, na bāde bwěhěpi, tombe na e ndi eměná, tombe na
- 21 e ndi iwedo. Ikabojana umba o bodiyaka te Kraist, na o bowaka,
- 22 te ikova. Ndi oningě e mala opělě ya behavu byamě na mbi diyaka o mehoni; mba wě eyamě
- 23 e ka pāně. Ikabojana mbi ndi pambaliyango o hanganě ya bebale, mbi n' ivaha i valakě na ka diya na Kraist; e jadi bwam wa.
- 24 Ndi idiya o mehoni ndi e di na
- 25 mala wa inyěni o jadi. Umbi di n' ipite tēkadi, mbi yowěngo na mbi ka diyandi na o lilimidě n' inyěni bēhěpi, ipiya janyu na
- 26 mbya y' ikamidě; na upeyo mwanju u vuhake o Jisu Kraist a jadi opěl' amě, n' iviya jamě inyěni o jadi epākwě njo.
- 27 Kabo te bodiya bwanyu bo diyake weyango na sango eyamu ya Kraist, ba tombete mbi viye ka yěně inyěni, ba mbi diye mbya, mbi yokakate opěla mepako myanyu, na o ndini tēměngo de n' ilina jākā, o yanakandini na ebumulema yākā ta opěla y' ikamidě
- 28 ja sango eyamu; na ndoba janyu i bangakidě inyěni na elombo, e jadi o bā ba jadi evenda y' inyanga, nd' inyěni o jadi y' iyonga, i
- 29 jadi ja Anyambě. Ikabojana o ndini věwěngo opělě ya Kraist, hanga na o kamakidi māni pa, ndi n' iyěně ja etuniya opěl' aju
- 30 tepě; o didini n' iyějěniyě tě ja jākā, eanyu e yěněkě n' umba, na eanyu e yokakě kya tēkaně na e n' umba.
- 2 Oningě na o na ikehaně ja uyolo na Kraist, oningě na o n' iyādiyě j' itāndě, oningě na o na uganganono mw' Ilina, oningě na o na kākā na ngěbě, timakěni mbya amě, o ka diyakani ulema nyanga pākā, itāndě jākā, ukendo'mbākā,
- 3 ipikiliya jākā. O hakeni elombo na momano na maduba; ndi upākwě a yěněkě upākwě bwamuwana na mā mětě, n' ulema mwa
- 4 hubiyango. O'mbwakiyeni moto moto kabo belombo byaju mětě, ndi moto wěhěpi tepě belombo
- 5 bya bapākwě. Epikiliyedi e diyaki na Kraist Jisu, e diyaki tepě
- 6 n' inyěni: mā, a diyakidi egālani y' Anyambě, au piviyaka na e ndi elombo ya bo patwaka idiya ja nyanga pākā na Anyambě:
- 7 ndi a yěvėkidi nyolo aju, na mā na nāngākā egālani y' uhayi, na
- 8 mā na diyaka mbago ya bato: o mā a duwaniyedi ehini ya moto, a hubakidi mā mětě, a diyaki n' iyokiya na la iwedo, iwedo ja
- 9 krāsi mětě. Ovaně nd' o Anyambě a betakidi mā na ngudi, na mā na vėkě mā dina i jadi kebėngo bolo dina wěhěpi; na ibāngā jěhěpi i ka vutamandi o dina ja Jisu, o hěvėni, na o he, na ibo-
- 11 mako ja he; na emi yěhěpi e ka mēm̄i na Jisu Kraist a nd' Upangi, o ivenda ja Anyambě ya Hangwě.
- 12 Nandi, matāndě mamě, pani kā o didini yokiyango egombe yěhěpi, hanga kabo o pwanj' amě pa, ndi wa pě o mbuhwa 'me, janjakani iyonga janyu mětě na
- 13 jāngā n' ilikima. Ikabojana a ndi Anyambě a hakidě inyěni ivaha n' iyālě ja iha opělě ya
- 14 upango mwaju uyamu. Hakani belombo byěhěpi o diyeni n' itā-
- 15 kālāniyě na penda; ovaně nd' inyěni o ka diyěni o diyeni n' ebuke, hwě, bana ba Anyambě, o diyeni n' itābě, o hanganě ya etomba ya lěngēměngo na bākālānāngo, eanyu e panyakě ka litwa o hě; 16 hamaniděngo ndaga ja eměná; ovaně nd' umbi ka peyě o buhwa bwa Kraist, na mbi bě nyiku-

wango umbila mwa naně, na ba
 17 janjango o naně. Ndi oningě
 mba hovwě o mwambo n' ihaiya
 j' ikamidě janyu, mbi yěněki
 mbya, n' umba mbi peyaki n'
 18 inyěni bēhēpi. Yā tina tē ya
 pākā nd' eanyu e yěněkě tepě
 mbya, o peyakani n' umba.
 19 Ndi mbi pitakiděndi n' Upa-
 ngiyi Jisu, iloma ja Timote inyěni
 o jadi pyělě, ovaně tepě umba
 mbi ka yādiyě o mbi ka yowě
 20 mepako myanyu. Ikabojana mbi
 bē na moto upākwe w' ulema ka
 mā, a ka yowě o bandamidě bo-
 21 diya bwanyu mbambayě. Ika-
 bojana bēhēpi ba vahakandi
 ibyabu mētě, hanga bya Jisu
 22 Kraist. Ndi wa dimbakiyani
 evend' aju, na a janjango n'
 umba o sango eyamu, pani ka
 23 mwana na hangwě. Uwamě a
 pitakidě o loma mā kya, pagate
 mbi yěningě nyanga e ka valě
 24 n' umba. Ndi mbi pitakiděndi
 Upangiyi n' umba mētě mbi ka
 25 pāte pyělě. Ndi mbi yěněki yā
 mala iloma janyu Epafroditu,
 uganganano o ehavu na sājě n'
 umba, ndi utodu mwanyu, na a
 26 pepenjanindi ivaha jamě. Ika-
 bojana a yombwakindi inyěni
 bēhēpi, na mā a londaki ti na
 ngěbě, 'kabojana o yokakindini
 27 na a bēkěndi. Ikabojana a diya-
 kiudi a bēkě mbambayě, pyělě
 n' iwedo; ndi Anyambě a yěněki
 mā ngěbě, ndi hanga kabo mā
 pa, ndi umba tepě, o banga mba
 28 diya na ngěbě o ngěbě. Mbi lo-
 maki mā na jayti itě pē wa, na
 inyěni o ka yěni māni epākwe
 njo, o ka peyakani, ovaně nd'
 29 umbi ka yěvidě ngěbě. Věhē-
 lekidi māni o Upangiyi a jadi
 na mbya yēhēpi; o ka yěněki
 ba di ka mā jambo iněně;
 30 'kabojana a diyaki piyělě n'

iwedo opělě ya ehavu ya Kraist,
 a bo yěněkě eměná aju tā, ilonda
 ja eanyu e ha diyakidi o yalākě o
 hani opěl' amě.
 3 Madikanido, bana b' ina, o pe-
 yaki n' Upangiyi. Ilěndiyě ja
 belombo tē bya byākā inyěni
 o jadi, e bē na njuke umbi
 jadi mbambayě, ndi e mbwěnjě
 2 inyěni o jadi. Kelevaki na mbwa,
 kelevaki na bahayi ba bobē, kele-
 3 vaki na ba ihēbwě. Ikabojana
 ho ha hēbwě, ba kalakiyě Anya-
 mbě o ilina, ho peyakě na Kraist
 4 Jisu, ho pitidě mehoni. Tombete
 mbi te mbi pitakidě mehoni:
 oningě na moto upākwe a pikila-
 kiyě na a n' ipite ja mehoni,
 5 umba wa: hēbwěngo o buhwa
 bwa logwambi, wa mbanda wa
 Isreěli, wa ikaka ja Běnjemin,
 tomelome ya Hibru, opělě ya ele-
 6 kanako, Farisi: opělě ya 'doko,
 evita ya ikando ja Anyambě,
 opělě ya hohonganěngo e jadi o
 7 elekanako njěnji e diyē. Ndi be-
 lombo be diyakidi nyeno umba
 mbi jadi, mbi langi byā ka inya-
 8 ngě opělě ya Kraist. E, mba-
 mbayě, mbi langaki belombo
 byehēpi inyāngě, kwaniděngo na
 viyagano y' iyowě ja Kraist Jisu
 Upangiyi mwamě, uwamě a di
 yěniyěngo inyanga ja belombo
 byehēpi, n' umba mbi langi byā
 ka bebonda, ovaně nd' umba mbi
 9 ka jeyě Kraist: n' umba mba
 duwaniya na ju, hanga na hoho-
 nganěngo amě mētě e jadi ya ele-
 kanako, ndi e jadi n' ikamidě ja
 Kraist, hohonganěngo e vakiyě
 10 a jadi n' ikamidě; mbi ndi nya-
 ngěngo belombo byehēpi ovaně
 nd' umba mbi ka yowě mā, na
 ngudi y' ipumbuwa jaju, n' uga-
 ngano mwa betuniya byaju, pa-
 ngwěngo mbago y' iwedo jaju:
 11 ipě na pělě ka pělě mbi ka kabidě

- 12 o ipumbuwa ja ba-wewe. Hanga na mbi pahiyi pāni, na ba o hānjābiyē pāni, ndi mbi bengakandi, ipē mbi ka bweyidē ya Kraist e di mba bweyidēngo vyē. Bana b' ina, mba langaka nyol' amē na mbi bweyidēngo, ndi elombo tē ya yākā ekaye nd' eyamē e hakē; ibehalidē ja belombo be jadi o mbuhwa, n' ipepa ja belombo tē be jadi o
- 14 boho, mbi pakiyaudi o ihuku, ipahiya ja ivē ja monda mwa ivala ja oba, mwa Anyambē o Kraist Jisu a jadi.
- 15 Nandi hwē, tango e kebakē bapākwē, ho pikilakiye nonanē, ndi oningē na o ndini n' ipikiliya ipākwē ja elombo ka 'lombo, Anyambē a ka levidēte inyēni ekaye. Ndi eyahu e di kābidēngo, ho tamwakeni na yējā tē ya yākā.
- 17 Bana b' ina, o diyaki bavilingani n' umba ta, o ka bandamakidi bāni ba tamwakē pani k' inyēni
- 18 o janidi hwēni na mbuna. (Ikabojana baitē ba tamwakandi, ibamē ba didi inyēni languwango njo itē, n' umba mbi langwakipē kya tēkanē, mbi yaka, na ba
- 19 ndoba ja krāsi ya Kraist: ihuku jabu nd' ujilo, Anyambē abu nd' ihuhu jabu, ivenda jabu nd' ihāni vyabu, ba sālinaka belombo bya
- 20 he). Ikabojana malango mahu ma nd' o hēvēni, o hwē ho 'mbwakiyē Uhungini, Upangiyi
- 21 Jisu Kraist; a ka ludi nyolo jahu ja hubiyango, ovanē nd' o jā i ka diyē egālani ya nyolo aju y' ivenda, hohonganēngo na ihadē jaju i di na ngudi e pangakē belombo byēhēpi iyokiya jaju.
- 4 Nandi, bana b' ina, ibamē ba tādākē na ba yombwakē, mbya na korowa amē, tēmēki nonanē de n' Upangiyi, matāndē mamē.
- 2 Mbi hahalākidēnd' Yuodiya, n' umba mbi hāhālakidēndi Sintike, na ba diyake n' ipikiliya
- 3 tē ja jākā n' Upangiyi. N' umba mbi hāhālakidē tepē āvē, uhayi n' umba mwa motwē-motwē, na hanaka bajo tē ba janjaki n' umba o sango eyamu, na Klēmēnti tepē, na bajanji n' umba ba pākwē, ba mina mabu ma jadi o ejangangan-gobo ya emēnā.
- 4 Peyakani n' Upangiyi egombe yēhēpi, n' umba mbi vāki pē njo
- 5 epākwē na, peyakani. Uhukiya mwanyu u yowanakē na bato bē-
- 6 hēpi. Upangiyi a te piyēlē. O nakakeni elombo; ndi yowakidēni ivaha janyu o Anyambē a jadi, ja elombo yēhēpi, n' ikaliya, ihāhālidē, n' ivē ja akeva.
- 7 Vākāna jouga ya Anyambē, i kebakē ibweyidē jēhēpi, i ka tati bebumulema byanyu na mapikiliya na Jisu Kraist.
- 8 Madikanido, bana b' ina, o belombo be di pākwē-pākwē, belombo be di batango, belombo be di hohonganēngo, belombo be di kēngēngē, belombo be kovak' itāndē, belombo be di na kuma eyamu; oningē na o na elombo e di lingango, oningē na o na elombo weyango ibendwē, pikilakiyani
- 9 belombo tēkabe byēhēpi. Belombo tē ibyanyu be di yokuwango, pahiyango, yokango, yēnēngo n' umba, haki byāni: vākāna Anyambē ya jonga a ka diyate n' inyēni.
- 10 Ndi mbi peyakandi n' Upangiyi na ngudi eitē, na ndēkēbēd' anyu n' umba e levudwēndi o madikanido kya tēkanē epākwē njo, eyanyu e pikilakiyedi o boho, ndi o
- 11 puhwakindini egombe. Hanga na mbi kalakandi opēlē ya bonyamu, 'kabojana mbi yokuwango idiya ja hwēmīyēngo o pani amē

- 12 e jadi. Mba dimbakiya idiya ja hubiyango, n' umba mba dimbakiya o tumba: mbi yokudwengo o iboko vyehēpi, na o belombo byehēpi, o diya n' ivula, na o diya na nja tepē, o tumba na o nyama
- 13 tepē. Mbi ka yālēte o ha belombo byehēpi na Kraist a yādākidē
- 14 mba. Ndi o hakiteni bwamu, na na o kabanakiyendi mbani o betu-
- 15 niya byamē. Nandi, inyēni ba Filipai, yowakē tepēni na o jali ja sango eyamu, umba mbi vēngēmēkidi o Masidoniya, wa bo diyaka na ikando i kabakidi n' umba opēlē ya ivē n' ipahiya,
- 16 kabo inyēni dipā. Ikabojana o Tēsilonaika o lomakidēndini njo pākā, na epākwē pē o mala
- 17 mamē. Hanga na mbi vahakandi bova: ndi mbi vahakandi ebuma e ka tumbē o tango anyu.
- 18 Ndi mbi na byehēpi, na mbi tumbidēndi: mbi vulindi, pahiyango belombo byanyu be bandakidē na Epafroditu, uyambā mwa kango, mwambo u vēhēlēkudwē, u tāndākidē Anyambē.
- 19 Ndi Anyambē a 'ka pepenjanēte mala manyu, hohonganēngo na bonēnē bwaju, o ivenda na
- 20 Kraist Jisu. Ivenda i diyaki na Anyambē Hangw' ahu, egombe yehēpi na egombe yehēpi Amēni.
- 21 Homakani uyamu wēhēpi o Kraist Jisu, bana b' ina ba di n'
- 22 umba ba ma homat' inyēni. Baiyamu bēhēpi ba ma homat' inyēni, wa wa ndi ba udabo ya Sisa.
- 23 Ehekwē y' Upangiyi mwahu Jisu Kraist, e diyake n' inyēni bēhēpi. Amēni.

EJANGANANGOBO

YA

UTODU PĀLU O BA KALĀSI BA JADI.

- 1 PĀLU, utodu mwa Jisu Kraist n' upango mwa Anyambě, na Timo-
 2 te, mwan' ina, o baiyamu, na bana b' ina ba batwě-batwě na
 Kraist, ba jadi o Kalāsi: Ehe-
 kwě e diyaki n' inyěni, na jonga,
 oviya Anyambě Hangw' ahu, na
 Upangiyyi Jisu Kraist.
- 3 Ho langakandi Anyambě Han-
 gwě ya Upangiyyi mwahu Jisu
 Kraist, ho kalakiya egombe yěhě-
 4 pi opěl' anyu. Na hwě na yoka
 y' ikamidě janyu na Kraist Jisu,
 n' itändě janyu i janidi na baiya-
 5 mu běhěpi. O nyanga y' ipite i
 di nangudwěngo opěl' anyu o
 hěvěni, ijanyu i yokakidi o vyo o
 ndaga ja pākwe-pākwe ja sango
 6 eyamu. E di pāngo inyěni o jadi,
 pani te ka yā e didi o he yěhěpi;
 na yā e yěkěměkě bebuma, pani
 te ka yā e hakě inyěni o jadi, ovi-
 ya buhwa bwanyu bo yokaki yā,
 na yowakě ehewě ya Anyambě o
 7 pākwe-pākwe: pani tepě k' inyě-
 ni o didini o yowakiděni na Epa-
 fraditu uhayi na hwě, u tándā-
 kwě, a jadi muisě mya ikěngě
 8 mya Kraist opěl' anyu; a pakwa-
 kiyyi hwě tepě itändě janyu o
 . Ilina.
- 9 Yā tina tēkaně tepě, eyahu e ha
 bě dānāngo opěl' anyu, oviya bu-
 hwa bwahu bo yokaki yā, o ijo-
 mba ja na ovaně nd' inyěni o ka
 londwěni n' iyowě j' upango
 mwaju ti, o iyowě jěhěpi, n' ibwe-
 10 yidě ja bya Ilina; na ovaně nd'
 inyěni o ka tamuwěni lukango n,
- Upangiyyi o itāndidě jěhěpi, o yě-
 kěměkě bebuma o ehavu eyamu
 yěhěpi, o ka kenakani n' iyowě
 11 ja Anyambě; yādiyěngo na ngu-
 di yěhěpi, hohonganěngo na
 ngud' aju y' ivenda, o iyika jěhě-
 12 pi, n' ihindina, na mbya. Věkě
 Hangwě akeva, a di hwě pangā-
 ngo ho kokaka n' idiya ja baka-
 baniyyi ba ijiga ja baiyamu o bwe.
 13 A di hwě věngiděngo oviya ngu-
 di y' ivititi, na mā hwě penděngo
 o egāndā ya Mwan' aju a tāndā-
 14 kwě: uwahu a di n' ivango, n'
 15 iyidě ja bobē: a jadi egālani ya
 Anyambě e ha yěněnkě, njadi
 16 ya ekeha yěhěpi. Ikabojana o
 mā a jadi ndi o belombo byěhěpi
 be velakudwě, be didi' o hěvěni,
 na be didi o he, be yěněnkě, na
 be ha yěněnkě, tombe na be ndi
 beka, tombe mapangiyya, tombe
 bebano, tombe ngudi; belombo
 byěhěpi be velakudwi na ju, na
 17 opěl' aju. Mā nd' a didi o boho
 bwa belombo byěhěpi, na belo-
 18 mbo byěhěpi be diyaki na ju. Mā
 ndi molo mwa nyolo, ikando
 jaju; a di jali, njadi oviya ba-we-
 we, na ovaně nd' o mā a ka diyě o
 19 boho bwa belombo byěhěpi. Ika-
 bojana e tāndākiděndi Anyambě
 na bwingē bwěhěpi bo diyake na
 20 ju. Na mā pangango jonga na
 makiyya mā krāsi aju, inyěvėnidě
 na mā mětě belombo byěhěpi o
 mā a jadi; mbi vāki na, na mā,
 tombe be didi belombo bya he,
 tombe bya hěvěni.

- 21 N' inyëni, ba diyakidi o egombe nê bangi na ndoba o bebumulema byanyu na behadi bebe, ndi ibaju ba di nyëvënidëngo kya tëkanê,
- 22 o nyolo ya mehoni myaju, n' iwe-do, ovanê nd' o mâ a ka pädê inyëni hole, o diyeni na njënji, o
- 23 hënjwëni o boho bwaju; oningê o lilimidëngëni na mbambayê, kâmâmângo na yädângo n' ikamidê, n' inyëni o hokeni oviya ipite ja sango eyamu, eyanyu e di yokango, na e di pakudwëngo o ekeha yëhëpi e didi ibomako ja hëvëni; eyamê ya Pâlu e diyana-kudwê minisê.
- 24 N' umba mbi peyakê kya tëkanê na betuniya byamê opël' anyu, na mbi londakê e didi o mbuhwa ya betuniya bya Kraist o mehoni myamê opëlê ya nyoloaju, e jadi ikando
- 25 jaju: eyamê e di pangwëngo minisê, hohonganëngo na ebano ya Anyambê, e di mba vëwëngo opël' anyu, itimê ja ipakwaniya
- 26 ja ndaga ja Anyambê; ihâwê i kutakudwê oviya magona na oviya mbamba, ndi kya tëkanê i levudwëngo baiyamu baju; ba Anyambê ba pangakidi o yowudê bonënë bwa ivenda ja ihâwê tëkadi o Betomba be jadi; i jadi Kraist inyëni o jadi, ipite ja ivenda: mâ nd' uwahu a pakwanakiyê, ho kelevakidê moto wëhëpi, na hwê ho yokwakidê moto wëhëpi, o iyowê jëhëpi, na ovanê nd' o hwê ho ka levidê moto wëhëpi hânjâbiyëngo o Kraist Jisu:
- 29 eyamê e janjakê tepê, n' umba mbi yanaka hohonganëngo n' ihadê jaju, i hakidê mba na ngudi eitê.
- 2 Ikabojana mbi vahaki na o yowakëni yang' amê e hakê na ngudi o ikaliya opël' anyu, na ba Laodisiya, na tango tê e yënete
- 2 bobo bwamê o mehoni; ovanê nd' o bebumulema byabu be ka yâdiyê, na bâ ba hâmbânganê ta n' itândê, na o kenakwê n' iditê j' ilonda j' ibweyidê, o iyowê ja ihâwê ja Anyambê, na ja Kraist.
- 3 Wa ungumba mwa iyowê jëhëpi u di kutamango.
- 4 Ndi ekaye nd' eyamê e vâkê, banga moto a yaba inyëni na ndaga
- 5 j' ikapâna. Tombe k' umba mbi ha bê n' inyëni, o mehoni ndi mbi te n' inyëni o Ilina, mbi peyaka, mbi hilakê hohonganëngo janyu, na njimbili y' ikamidê janyu o Kraist a jadi.
- 6 Pani ka inyëni o didini pahiyangwo Kraist Jisu, Upangiyi, ta
- 7 mwaki na ju nonanê: kâmâmângo, na longwëngo na ju, yâdu-dwëngo n' ikamidê, pani ka inyëni o didini yokudwëngo, o tumbakani n' ivê ja akeva.
- 8 Kelevakani banga moto ka moto a kina inyëni imano na beyebi-yebiê be dite ukândâ mwa nanê, hohonganëngo na bepepa bya bato, hohonganëngo na sale ja he tëkanê, ndi hanga hohonganëngo
- 9 na Kraist. Ikabojana ilonda ja idiya ja Anyambê jëhëpi, i long-
- 10 ki naju o nyolo. N' inyëni o ndini londango naju, a jadi molo mwa ipangiya inêuê jëhëpi na
- 11 ngudi. Uwanyu a di hëbënwëngo n' ihëbwê i ha hëbëkwê na benâ, i jadi ivëngidê ja bobo oviya nyolo ya mehoni; ihëbwê ja
- 12 Kraist. Tongwëngo na ju o baptism, eyanyu e pumbwanaki tepê na ju ta, n' ikamidê na ngudi ja Anyambê, a pumbwakidê mâ
- 13 oviya iwedo. Inyëni ba di wango o bobo bwanyu n' uhonjo mwa mehoni myanyu, ndi 'baju ba di pumbudëngo ta na ju, yidë-
- 14 ngo mabe manyu mëhëpi. Buludëngo ilëndê ja enâ ja sale, i ma

- těněkidi na hwě, na vėngėkidě ja
 15 oviya njeja, kámidėngo já o krási
 aju. O má a bėdi vėngidėngo oviya
 má mětě nyol' aju, a levakidėndi
 mapangiya manėně, na ngudi o
 bwe bwe, balango bá na krási aju.
 16 Moto a yėkėkidě inyėni na beja,
 tombe n' imátá, tombe opělě ya
 buhwa bo di savinwėngo, tombe
 ya ngandě ya kya, tombe hwi ja
 17 sáná, be jadi edingihě ya belombo
 be vakě, ndi nyolo mětě e ya
 18 Kraist. Moto a patwaka inyėni
 na mahomano manyu o ihubiya
 ja viyálá, n' ikaliya ja benjėli, n'
 inipyě ja belombo tě lbyaju be ha
 bě yėněngo, ikělėně i ha bě n' iti-
 nga, n' ipikiliya jaju ja mehoni ;
 19 a bweyidě molo, mwa nyolo yě-
 hěpi e bombakwě na malato, na
 yá e di hámbangánėngo ta na me-
 kato, e kenakě na boněně bwa
 Anyambě.
 20 Ovaně vákána, oningě o wengě-
 ni na Kraist, oviya mayokwanidi
 ma he, e lě nde eyanyu, pani ka
 ba he, e bábakiyě sale pani ka
 21 ekadi na ; o kupanakě ; o veka-
 22 ke ; o bweyake ; belombo be ka
 nyangě n' ihana, hohonganėngo
 na elekanako na mayokwanidi ma
 23 bato ? Mbambayě belombo tě be
 na ehini y' iyowě, 'kabojana be nd'
 o ikaliya ja moto o upango mwaju
 mětě, ndi be bě na mala ka mala
 ihmibidě ja ihwėmidě ja nyolo.
 3 Oningě na o ndini pumbuwango
 na Kraist vahakani nandi belo-
 mbo tě be didi oba, o Kraist a
 di diyango o ená y' Anyambě
 2 eyomi. Pikilakiyani belombo be
 didi oba, hanga be didi o he.
 3 Ikabojana o ndini wango, na emě-
 nâ anyu e kutwėngo na Kraist o
 4 Anyambě. O Kraist, a jadi emě-
 nâ ahu, a ka pumiye, vákána o
 ka pumiya tepě na ju o ivenda.
 5 Weyakani nandi bevande bya-
 nyu be didi o he ; inanganiya,
 manya, bedoko bebe, ehove ebe,
 n' itángina, i jadi ikaliya j' uganó :
 6 itato ja belombo těbeně ndi ja
 ngambi ya Anyambě e pákě o ba-
 7 na ba ha bě n' iyokiya. Ibyanyu
 be ma tamwanaka tepě o boho, o
 egombe tě inyėni o diyakidi na
 8 byá. Ndi kya tėkaně inyėni tepě
 vėngėkiděni ekabe byěhěpi ;
 malingwa, ngambi, ekola, ikili,
 ilango ja sėkě oviya udumbu
 9 mwanyu. O jowanakiyeni, 'ka-
 bojana o vėngidėndi momo mwa
 10 vyo na behadi byaju. N' inyėni
 wa bátáni momo mwa uyáná, u
 di nyėvudwėngo o iyowě, hoho-
 nganėngo na egálani ya a velaki
 11 má : o yá itingidi tě, o ha bě na
 Giriki tombe Jiu, ihěbu tombe
 uhonjo, Upindi na Sitiya, uhaka
 tombe humu, ndi Kraist te byě-
 hěpi na o běhěpi.
 12 Pani ka ba Anyambě ba di pá-
 nāngo, ba di savinwėngo, na ma-
 tādě vamákěni nandi káká ya
 ngěbě hwa, kėngá, ihubiya j' ule-
 13 ma, hwě, iyikana ; o hukanakani,
 o yanakiděni, oningě upákwě a
 didi n' upákwě na jomano, pani
 ka Kraist a yakidě inyėni, haka
 14 tepi nonaně. Ndi kebėngo ekabe
 byěhěpi, vamákěni itāndě, i jadi
 15 ukato mwa hānjabiyengo. Na
 jonga ja Anyambě i ka pangakiya
 o melema myanyu, ijanyu i di
 ndudwėngo o nyolo páká, na o
 16 ka langakani. Ndaga ja Kraist i
 longake n' inyėni tumbango o
 iyowě jěhěpi ; o yokwanakiděndi,
 o levanakani o njonga, na lembo,
 na bevanda bya Ilina o langáká-
 ni na ehėkwě o melema myanyu
 17 o Upangiyi a jadi. Na eyanyu e
 hakě yěhěpi, o udaga, tombe eha-
 di, haki byěhěpi o dina ja Upa-
 ngiyi Jisu, o langakani Anyambě
 ya Hāngwě na ju.

- 18 Bajo, hubakidëni inyi mëtë o bamo banyu mëtë ba jadi, pani ka yâ e di lukango o Upangiyi.
- 19 Bamo, tândâki bajo banyu, o di-
20 yeni ilenyo na bâ. Bana, yokakiyani ba jak' inyëni na belombo byëhëpi; 'kabajana ekaye e tândâkidëndi Upangiyi bwamu.
- 21 Bahangwë, o kâbâlâki bana banyu o malingwa, o banga ba vâ-
22 hâma. Bahayi, yokakiyani ba didi o miolo myanyu hohonganëngo o mehoni na belombo byëhëpi, hanga n' ihaiya ja dihâ, pani ka batândidi ba bato, ndi n' ulema ma këugëngë, o bangakani
- 23 Anyambë. Na eyanyu e hakë yëhëpi, haki yâni n' ulema mwëhëpi, pani ka o Upangiyi a jadi,
24 ndi hanga o bato; yowëngo na o ka pahiyandini ijiga ka mohano oviya Upangiyi a jadi, 'kabajana o hakandini Upangiyi Kraist.
- 25 Ndi a hakë bobe a ka homwëndi opëlë ya bobe bwaju bo di hango; **4** n' itangina ja bato i bë. Ba didi o miolo, vëkëni bahayi banyu e di hohonganëngo na lukango, yowëngo molo mwanyu tepë u ndi o hëvëni.
- 2 Lilimakidi n' ikaliya, n' ipepuwa
3 tepë omë, na ivë ja akeva; tepë kalakiyani ta na hwë opël' ahu, na Anyambë a bumwakidë o hwë ho jadi jâmbë opëlë ya ndaga, ikala ja ihawë ja Kraist, ijamë i janidi tepë o me-
4 kato: ovanë nd' umba mbi ka levidë já bwe, nyang' amë e lu-
5 kakë o kala. Tamwaki n' iyowë o ba didi o bwe-bwe ba jadi, o ha-
6 nakani egombe. Malango manyu ma diyake egombe yëhëpi na ehëkwë, mwahudwëngo na vyangâ, ovanë nd' inyëni o ka yowë nyang' anyu e lukakë o yawwana motó wëhëpi.
- 7 Tikiku, a ka pakuwat' inyëni mepako myamë myëhëpi, a di mwan' ina a tândâkwë, na minisë m' ikëngë, na uhayi n' umba o
8 Upangiyi: uwamë a lómidi inyëni o jadi na mala të ma makâ, ovanë nd' o inyëni o ka yowëni mepako myahu, n' iyädidë ja be-
9 bumulema byanyu. Na Onësimu, mwana wa ikëngë itë, a tândâkwë, a jadi uwanyu 'mbâkâ. Ba ka yowudëte inyëni belombo bya onokava byëhëpi.
- 10 Aristaku, mbwedi n' umba, a ma homat' inyëni, na Maku, m'wana wa iluku ja Banaba, (uwanyu a pahakiyedi hëlekana-ko; oningë a pangë inyëni o jadi,
11 vëhëlkidi mâni); na Jisu, a tubakwë na Justu; ba jadi b' ihëbwë. Ekaba dipâ ndi bahayi n' umba o egândâ ya Anyambë, ba diyedi iyädiyë umba mbi jadi.
- 12 Epafra, a jadi uwanyu 'mbâkâ, uhayi mwa Kraist, a ma homat' inyëni, a janjakë egombe yëhëpi na jayi itë opël' anyu, na makaliya, na ovanë nd' inyëni o ka tëmëni hânjâbiyëngo na londango ti o upango mwa Anyambë mwë-
13 hëpi. Ikabajana mbi ndi tal' abu, na a n' inyëni na jayi itë, na ba didi o Laodisiya, na ba Hira-
14 poli. Luki, uganga u tândâkwë, na Dima, ba ma homat' inyëni.
- 15 Homaki bana b' ina ba didi o Laodisiya, na Nimfa, na ikando i jadi o ndahoaju.
- 16 O lëta tëkanë e ka langwë inyëni o jadi, pangaka tepi na e langakwë o ikando ja ba Laodisiya, na ovanë nd' inyëni o ka langë tepëni lëta ya ba Laodisiya. O ka vâki na Akipu na, Bandamakidë ehavu ya minisë eyävë e di pahiyango n' Upangiyi, na navë o ka
18 timakë yâ. Mbolo ya enâ amë ya Pâlu. Yongakidi mekato myamë. Ehëkwë n' inyëni. Amëni.

EJANGANANGOBO

YA BOHO-BOHO YA

UTODU PÂLU O BA TËSILONAIKA BA JADI.

- 1 PÂLU, na Silasi, na Timote, o ikando ja ba Tësilonaika ba jadi, i jadi o Anyambë ya Hangwë, na Upangiyi Jisu Kraist; Ehekwë n' inyëni, na jonga oviya Anyambë Hangw' ahu, na Upangiyi Jisu Kraist.
- 2 Ho langakand' Anyambë opël' anyu ya bëhëpi, egombe yëhëpi, ho tubaki inyëni o makaliya ma-
- 3 hu; ho dâye iyongidë ja ehavu anyu y' ikamidë, n' ijanja j' itändë, n' iyika ja ipite o Upangiyi mwahu Jisu Kraist, o mihâ ma
- 4 Anyambë, Hangw' ahu; ho ywëngo, bana b' ina ba tândâkwë,
- 5 ipânwë janyu na Anyambë. Ikabojana sango ahu eyamu ya bo pâkâ inyëni o jadi kabo na ndaga pa, ndi tepë na ngudi, n' Ilina Iyamu, na mabeka maitë; 'kabo-
- 6 jana wa dimbakiyani jângâ ja bato ijahu i diyakidi inyëni o jadi
- 7 ibebo janyu. N' inyëni na diyaka babengani bahu, na b' Upangiyi, pahiyango ndaga na etuniya eitë, na jonga, n' Ilina Iyamu:
- 8 ovanë vâkâna, inyëni o diyakindini mbuna o ba kamakidë o Masidoniya na Akeya bëhëpi.
- 9 Ikabojana ndaga j' Upangiyi i hamanakindi oviya inyëni o jadi, hanga kabo o Masidoniya, na Akeya pa, ndi tepë ikamidë janyu na Anyambë i hamanakindi o loboko lëhëpi, ovanë nd' o hwë ho ha i bë na mala m' ikala ja
- 10 elombo ka 'lombo. Ikabojana bâ mëtë ba langwaka opël' ahu jângâ
- j' ingiya ijahu i diyanakidi o inyëni o jadi, na nyang' anyu e vongwakidi o Anyambë a jadi oviya megano, ihaiya ja Anyambë ya emëna na ya pâkwë-pâkwë; n' imbuwa ja Mwan'aju oviya hëvëni, uwaju a pumbwakidë oviya iwedo, Jisu mëtë, a vëngëkidë hwë oviya ngambi e vakë.
- 2 Ikabojana bana b' ina, inyi mëtë wa dimbakiyani ingiya jahu o inyëni o didi, na ju diyaka o
- 2 nanë: ndi tepë o hwë ho bëki yënuwëngo etuniya, na hwë ho hambwakudwë, o Filipai, pani k' inyëni o ha dimbakiya, ho diyaki na bâde na Anyambë ahu ipakuwa janyu sango eyamu ya Anyambë n' ihungana itë. Ikabojana ipakwaniya jahu ju diyaka ja bo yabakwë, tombe ja sëkë, tombe
- 3 ja bo kândâkâ. Ndi pani ka Anyambë a yënëki hwë lukango n' ibweyudë ja sango eyamu, nonanë nd' o ka hwë ho kalakë; hanga itândidë ja bato, ndi Anyambë, a yëjëkiyë bebumulema byahu.
- 5 Ikabojana ho i bë kalango ndago j' undëmbâ, a egombe ka 'gombe, pani ka inyëni o ha dimbakiya, tombe idibidë j' itângina; Anyambë ndi tali, na hwë hwa bo vahaka ibendwë na bato, tombe n' inyëni o jadi, tombe o bapâkwë ba jadi: o hwë ho diyakite ho yâlâkë o diya bokolo pani ka meto-
- 7 du mya Kraist. Ndi ho diyaki

- hwě inyeni o jadi, bwěsě te ka eyokwedi a bombakě bana baju:
- 8 Nyanga tě te eyahu o hwě ho diyaki n' inyěni n' itāndě itě, ho bābākindi o kabīya inyěni, hanga kabo sango eyamu ya Anyambě pa, ndi tepě beměná byahu, 'kabojana o diyakindi jambo ině-
- 9 ně o hwě ho jadi. Ikabojana, bana b' ina, o ti yongiděngo ehavu ahu na myadi myahu; 'kabojana n' ijanja bulu na mwehe, ovaně nd' o hwě ho ka měndě ho diye jumba inyěni o jadi, ho pakwakiyendi inyěni sango eyamu
- 10 ya Anyambě. O ndini tali, na Anyambě tepě, nyang' ahu e bandamakidě nyolo jahu kěngěngě, hohonganěngo, ebuke e diye o inyěni ba kamakidě ba jadi:
- 11 pani ka inyěni o ha dimbakiya nyang' ahu, moto moto, pani ka hangwě na bana baju, e ma hāhālākidě, na e ma yādākidě, pani
- 12 ka hangwě a hakě bana baju; na ho hāhālākidě inyěni na o ka tamwakani na Anyambě lukango, a didi inyěni ndiyango o egāndā aju mětě na ivenda jaju.
- 13 Tina tēkaně nd' eyahu e ha dākā ilanga ja Anyambě, 'kabojana, inyěni o pahakiyedini ndaga ja Anyambě, ijanyu i yokaki na hwě, wa bo pahakiyi jāni pani ka ndaga ja bato, ndi, pani ka jā i jadi o pākwe-pākwe, ndaga ja Anyambě, i haka bo haka inyěni
- 14 ba kamakidě tepě o jadi. Ikabojana bana b' ina, o 'lwakindini bavilingani ba makando ma Anyambě ma di na Kraist Jisu, o Judiya: 'kabojana inyěni tepě o yěnitěni etuniya ya belombo tě bya byākā oviya bato banyu mětě, pani te ka bā ba yěněki na Jiu;
- 15 ba weyakite n' Upangiysi Jisu, na basākī babu mětě ta, na bā hwě vitěngo evita; ba tāndidě Anya-
- mbě, ndi ba didi baloni ba bato
- 16 bēhēpi: ba kandakidě hwě na ho kalake na Betomba, na ovaně nd' o bā ba ka yongě, ilondě ja bobē bwabu egombe yěhēpi: ndi ngambi e pāndi o bā ba jadi kwanga na l' ihuku.
- 17 Ndi hwě, bana b' ina, o hwě ho kandaki n' inyěni te o 'gombe evuve o pwanja, hanga o 'bumulema, ho vahakindi na ngudi eitě wa, iyěně ja boho bwanyu.
- 18 Ovaně nd' o hwě ho mbakite o viya inyěni o jadi, umba Palu mětě, njo pākā na epākwe njo tepě, ndi ukuk' ube nd' a himba-
- 19 kidě mba. Ikabojana ipite jahu i lě nde, tombe mbya, tombe korowa y' upeyo? Ba bē kabo inyěni pwanja y' Upangiysi mwahu
- 20 Jisu Kraist o iviya jaju? Ikabojana o ndiui ivenda na mbya ahu.
- 3 Ndi o hwě ho ha yālākiděpě o luka, ho yěněki na e bwamu na o
- 2 dikana dipā o Atěni; na lomaka Timote, mwau' ina, na minisě mya Anyambě, na ujanji na hwě o sango 'yamu ya Kraist, iyādidě janyu, na o levaka inyěni o nya-
- 3 nga y' ikamidě janyu: ovaně nd' o moto ka moto a ka měndě a hoke na betuniya tēkabe: 'kabojana inyěni mětě wa dimbakiyani
- 4 na ho bakudwěngo omě. Ikabojana mbambayě, o hwě ho diyaki n' inyěni, ho langwakiyete inyěni n' ivākwe na ho ka yěněudi etuniya; pani te ka yā e hamakidi mětě, n' inyěni o youdětěni.
- 5 Tina tēkaně, ndi eyamě e lomakidě, iyowě j' ikamidě janyu, umba mbi ha yālākiděpě o luka, banga uyějiyi mwa yějiyě inyěni, na pělě ka pělě ehavu ahu ya wa
- 6 nyawě. Ndi kya tēkaně o Timote a viyedi inyěni o jadi, na pā o hwě ho jadi, na vanaka hwě sa-

- ngo eyamu j' ikamidě n' itândě janyu, nana o yongakiděti hwěni bwam egombe yěhěpi, o vahakani na ugud' etě iyěně jahu, pani te ka hwě ho vahakě o yěně inyěni; 7 yâ nd' eyahu, bana b' ina, e yâdânakiyedi n' inyěni o betuniya na njuke' ahu yěhěpi na tina ya 8 ikamidě janyu: ikabojana kya tēkaně ho mihâ, ovingě o tēmینگěni de n' Upangiyi. Ikabojana ilě nja ilangě ijahu i ka langaně Anyambě opěl' anyu o pělě ya upeyo mwěhěpi umwahu u peyanakě, tina inyěni o boho bwa 10 Anyambě ahu; bulu na mwehe ho kalakiya na ngudi etě mětě na ovaně nd' o hwě ho ka yěně boho bwanyu, na hwě hwa hânjabiděe ka puhwě ya ikamidě janyu? 11 Nandi Anyambě mâ mětě Hangw' ahu, n' Upangiyi mwahu Jisu Kraist, a keujakě njeya ahu o 12 inyěni o jadi: na Upangiyi a pangake inyěni o kenakani na o tumbakani n' itândě inyi mětě n' inyi mětě, tepě na bato bēhěpi, 13 ni te ka hwě ho di n' inyěni: na ovaně nd' o mwa ka yâdidě melema myanyu, ebuke e diye, o hole, o boho bwa Anyambě ahu a jadi Hangw' ahu, o iviya ja Upangiyi mwahu Jisu Kraist na bayam baju bēhěpi.
- 4 Bana b' ina, ya dikana nd' ekaye; ho hâhâlakiděndi inyěni, na hwě ho levaki inyěni n' Upangiyi Jisu, na pani ka inyěni o didini pahiyango na hwě nyang' anyu e lukakě o tumuwa, na o tândidě Anyambě, tumbakani bo tumba- 2 ka. Ikabojana wa dimbakiyani belekanako byahu be vėkidi inyěni n' Upangiyi Jisu. Ikabojana upango mwa Anyambě nd' ekamu, inyěvě janyu mětě, na kiya- 4 kani inanganiya; na moto moto a yowakě o huka eva 'ju n' inyě-
- 5 vě, n' idilě; hanga na edoko ya ehove ebe, pani ka Betomba be 6 ha wě Anyambě: na moto a pulakě n' ijeya ja mwana nyangwě na elombo ka 'lombo, 'kabojana Upangiyi nd' ukundi mwa jângâ ka dině jěhěpi, te pani ka hwě ho langwakiyet' inyěni n' ivăkwě, 7 pakuwango tepě. Ikabojana Anyambě a i bē hwě ndiyango o 8 sěkě, ndi o hole. Ovaně vākâna a pějėkě, a pějėkě moto, ndi Anyambě, a di hwě vėngo tepě Ilina jaju Iyamu.
- 9 Nandi wa tândepi mavaha, na mbi lënděkiyi inyěni opěla itândě ja bana b' ina: 'kabojana inyěni mětě o yokudwėngo na Anyambě, na tândânakâni. N' ikabojana o hakandi yâni na bana b' ina bēhěpi ba didi o Masidoniya mēhěpi: ndi mbi hâhâlakiděnd' inyěni, bana b' ina, na vuhakani 11 wa na wa pě. Tepě na yějėki na ngudi idiya ja hwě, n' iha j' ugonno mwanyu mětě, o janjakani na benâ byanyu mětě, pani ka hwě 12 ho sombiyakidi inyěni; ovaně nd' inyěni o ka tamuwěni batango na bâ ba didi o bwe bwe, na na ovaně nd' inyěni o ka mēndě o puhweni elombo.
- 13 Ndi bana b' ina, mba vahaka o dimbakiyani, opělě ya ba yakě, na o yěněki ngěbě, pani ka bapâ- 14 kwě, ba ha i bē n' ipite. Ikabojana ovingě ho kamiděngě na Jisu a wakindi, na mâ na pumbwakapě, nonaně tepě Anyambě a ka vaně na ju ba yakě iwedo opělě ya 15 Jisu. Ikabojana ekaye nd' eyahu e vākě n' inyěni, na ndaga j' Upangiyi, na hwě ba di mihâ, na ba di dikanango o iviya j' Upangiyi, hwa to pâ na bâ ba yakě.
- 16 Ikabojana Anyambě mâ mětě a ka hubandi oviya hěvěni, n' ukenyo, na joyi ja enjěli eněně, na

- heba ya Anyambě, na bawewe ba di na Kraist ndi ba ka tĕ o pu-
 17 mbuwa na boho. Vákána hwe ba di mihá, na ba di dikanango ho ka bapwi na bá ta o bevindi, ka lata n' Upangi yi oba; vákána ho ka diyí n' Upangi yi egombě
 18 yĕhĕpi. Ovaně vákána, yádaúá-kidĕni na ndaga tĕkadi.
- 5 Ndi bana b' ina, wa tándepi mavaha na mbi lĕndĕkiyepĕ inyĕni, opĕlĕ ya begombe na hongodi.
 2 Ikabojana inyí mĕtĕ o te yowĕngo bwamu, na buhwa bwa Upangi yi bo ka pándi o má na mwibi na
 3 bulu. Ikabojana o bá ba ka váyĕ na, Jonga na mbwĕnjĕ, vákána ujilo mwa matota u pándi o bá ba jadi, pani ka myadi o mwajo na mwana a jadi, na bá ba yálĕ o kweya.
- 4 Ndi bana b' ina, inyĕni o bě ni o ivititi, ya na buhwa tĕbonĕ bo ka kábídĕnd' inyĕni ka mwibi.
 5 Inyĕni běhĕpi o ndini bana ba bwe, na bana ba mwehe; ho i bě
 6 ba bulu, tombe ba ivititi. Ovaně vákána, ho yake pani ka bapá-kwĕ ba yakĕ; udi ho pepwakani, na hwĕ ho ka diyakani lumbamango.
 7 Ikabojana ba yakĕ ba yaki na bulu; tepĕ ba peyakĕ ba peyakĕ na bulu. Ndi hwĕ ba di ba mwehe, ho diyake lumbamango, bátango nguba ya ngonga y' ikamidĕ, n' itándĕ, o evunga ipite j'
 9 iyonga. Ikabojana Anyambĕ a i bě hwĕ bakidĕngo o ngambi, ndi o ipahiya ja iyonga n' Upangi yi
 10 mwahu Jisu Kraist, a wakidi o mahana mahu, na tombe ho pepwaka, tombe ho yaka viyá, ho
 11 ka diyí mihá na ju ta. Ovane vákána, yádákidĕni inyí mĕtĕ ta, o yádákidĕni pani te k' inyĕni o hakĕ tepĕ.
- 12 Na hwĕ ho háhálakidĕnd' inyĕni, bana b' ina, na yowakĕni ba janjakĕ inyĕni o jadi, na bá ba jadi o molo mwanyu n' Upangi yi,
 13 na bá ba levakĕ inyĕni. N' inyĕni o ka yĕnĕkĕni báni jambo inĕnĕ mĕtĕ, n' itándĕ, ibebo ja ehavu abu. O ka diyaki na jonga inyĕni
 14 mĕtĕ o jadi. Naudi, bana b' ina, ho háhálakidĕnd' inyĕni na, kelevakidi báni ba ha panganakiya, yádákidĕni ba bebumulema váhá, hanakani ba di váhá, yikaki bato
 15 běhĕpi. Yĕnĕkĕni na o timbaki moto ka moto bobo e nyanga ya bobo, ndi vitakĕni e di bwamu egombe yĕhĕpi inyĕni mĕtĕ o ja-
 16 di, na bato běhĕpi ta. Peyakani
 17 egombe yĕhĕpi. O dákeni ikali-
 18 ya. Vĕkĕni akeva o elombo yĕhĕpi; 'kabojana ekamu nd' upango mwa Anyambĕ o Jisu Kraist
 19 opĕl' anyu. Ka váteni Ilina. Ka
 20 pĕjeni masaká. Sulaki belombo byĕhĕpi; bweyakidĕni e di bwamu vyĕ. Bambwakani jángá ja bobo jĕhĕpi.
- 23 Nandi, Anyambĕ ya jonga, má mĕtĕ a nyĕvékidĕ inyĕni leniyango; n' umba mbi kalakiyandi Anyambĕ, na ilina janyu jĕhĕpi, n' ulema, na nyolo, be tatakwĕ, be diye n' ebuke, o ipá ja Upangi-
 24 yi mwahu Jisu Kraist. A ndakiyĕ inyĕni a moto-motwĕ, a ka ha-yĕ yá tepĕ.
- 25 Bana b' ina, kalakiyani opĕl' ahu.
 26 Homaki bana b' ina běhĕpi n'
 27 ipyápyá ja hole. Mbi sombiyakĕndi inyĕni o Upangi yi, na lĕta tĕkanĕ e langakwĕ o bana b' ina ba di savinwĕngo běhĕpi ba jadi.
 28 Ehekwĕ y' Upangi yi mwahu Jisu Kraist e diyake n' inyĕni. Amĕni.

EJANGANANGOBO

YA BEBALE YA

UTODU PĀLU O BA TĚSILONAIKA BA JADI.

- 1 PĀLU, na Sila, na Timote o ikando ja ba TĚsilonaika o AnyambĚ Hangw' ahu, n' Upangiyi Jisu
- 2 Kraist: ehekwĚ n' inyĚni, na jonga oviya AnyambĚ, Hangw' ahu, n' Upangiyi Jisu Kraist.
- 3 Ho lukakand' o langa AnyambĚ opĚl' anyu, bana b' ina, pani ka yā e di lukango, 'kabojana ikamidĚ janyu i tombwaki na ngudi eitĚ, n' itandĚ janyu ja bĚhĚpi i di upākwĚ n' upākwĚ i tumbakandi.
- 4 OvanĚ nd' o hwĚ mĚtĚ ho kĚtĚkĚ n' inyĚni o makando ma AnyambĚ, o nyanga y' iyika, n' ikamidĚ janyu o bevita byanyu byĚhĚpi, na betuniya byanyu be hindinakĚ: e jadi evenda ya yĚkĚ y' AnyambĚ ya hohonganĚngo, na ovanĚ nd' inyĚni o ka langwĚni lukango na egāndā y' AnyambĚ, eyanyu e yĚnĚnĚkĚ etuniya
- 6 tepĚ: ikabojana e ndi elombo ya hohonganĚngo na AnyambĚ a homanaka etuniya o ba hakĚ inyĚni njuke; nd' inyĚni ba hākwĚ njuke, iyājā na hwĚ, o Upangiyi Jisu a ka levudwĚ oviya hĚvĚni na enjĚli jaju ja ngudi, o veyavya ungonyi a kundaka ngundako o ba ha wĚ AnyambĚ, na ba ha yokakiya sango eyamu y' Upangiyi mwahu Jisu Kraist:
- 9 ba ka vomudwĚ n' ujilo mwa egombe yĚhĚpi, yavanidĚngo na pwanja y' Upangiyi, na yavidĚngo na
- 10 ivenda ja ngud' aju; o mā a ka pāyĚ ka hekudwĚ na bayamu baju, na o mamanwĚ na bakamākidĚ bĚhĚpi o buhwa tĚbonĚ, (ikabojana upako mwahu inyĚni o jadi u kamakudwĚndi). Ndi ovanĚ nd' o hwĚ ho kalakiyĚ opĚl' anyu egombe yĚhĚpi, na AnyambĚ ahu a langake inyĚni lukango o monda tĚkamu, n' itimĚ, na ngud' aju, iyanidi iyamu jĚhĚpi, na ehavu y' ikamidĚ.
- 12 OvanĚ nd' o dina j' Upangiyi mwahu Jisu Kraist i ka hekudwĚ n' inyĚni, n' inyĚni na ju, hohonganĚngo na ehekwĚ ya AnyambĚ ahu, n' Upangiyi Jisu Kraist.
- 2 Nandi bana b' ina, opĚla iviya j' Upangiyi mwahu Jisu Kraist, n' iyolanĚ jahu o mā a jadi ta, ho hāhālakidĚnd' inyĚni, na o hunganake o ningauĚni ulema, tombe o juka, tombe n' ilina, tombe na ndaga, tombe na ejanganango-bo, pani ka na ya viya oviya hwĚ ho didi, ya na buhwa bwa Kraist
- 3 bwa bĚ ndi pāngo. Moto a yabake inyĚni o pĚlĚ ka pĚlĚ, 'kabojana buhwa tĚbonĚ bwa to pā, kabo ikwa ja ta pā na boho, na momo mwa bobē mwa salwĚ,
- 4 mwana mw' inyanga; a pembauakĚ na mā a betakidĚ nyol' aju na a di wa na bĚhĚpi a tubakwĚ na AnyambĚ, tombe a kalakudwĚ; ovanĚ vākāna mā, pau ka AnyambĚ, a diyakandi o tĚmpili y' AnyambĚ, a pakwanakiyandī mā mĚtĚ na a

5 ndi Anyambě. O běni yongidě-
ngo, n' umba mbi diyaki mbi
ngite n' inyěni, mbi langwakiyet'
6 inyěni belombo tĕkabe? Na o
yowuděndini e himbakidě kya
tĕkaně na ovaně nd' o mâ a ka
7 salwě kabo egombe aju pa. Ika-
bojana ihâwě j' iloguwa i haki
pâni; nd' a himbakidě, a ka hi-
mbiděte na la o mâ a ka vĕngĕmĕ
8 o njeja. Nandi bĕngĕ, wa logu-
wango mâně a salakwě, wa Upa-
ngiyi a ka jilidě n' iveguma j'
udumbu mwaju, na mâ a jilidě
9 n' ipanya j' iviya jaju: a ka viyi
hohonganĕngo n' ihadě ja Setan
na ngudi yĕhĕpi, na ndembo, na
10 memamo mya bojowa, n' iyabana
ja bobě jĕhĕpi opĕlĕ ya ba nya-
ngakĕ; 'kabojana ba vĕhĕlĕkidě
itândĕ ja pâkwĕ-pâkwĕ, na bâ ba
11 yonga. Na yâ tina tĕkaně ndi ya
Anyambě e ka lomĕ bâ ngudi ya
mayabana makolo, na bâ ba ka
12 kamidi bojowa: na ovaně nd' o
bâ bĕhĕpi ba ka kwehwĕ ba ha ka-
makidě pâkwĕ-pâkwĕ, ndi ba se-
vaka na bobě.

13 Ndi ho lukakand' o langa Anya-
mbĕ opĕl' anyu bana b' ina, matâ-
ndĕ m' Upangiyi, 'kabojana
Anyambĕ a pânâkitĕ inyěni ovi-
ya jali o iyonga, tina inyĕvidĕ j'
ilina, n' ikamidĕ ja pâkwĕ-pâk-
14 wĕ; eyaju e ndanakiyed' inyěni
na sango ahu eyamu, o ipahiya j'
ivenda j' Upangiyi mwahu Jisu
15 Kraist. Ovanĕ vâkâna, bana b'
ina, tĕmĕki de, o ka hukaki bepe-
pa byanyu be di yokudwĕngo,
tombe na ndaga jahu, tombe na
ejanganangobo ahu.

16 Nandi Upangiyi mwahu Jisu
Kraist mâ mĕtĕ, n' Anyambĕ,
Hangw' ahu mĕtĕ, a tândâki
hwĕ, na mâ hwĕ vĕngo iyâdiyĕ ja
egombe yĕhĕpi n' ipite iyamu, na
17 ehewĕ, a yâdâkidĕ bebumulema

byanyu, na mâ a yâdâkidĕ inyĕni
o ndaga na ehavu eyamu yĕhĕpi.

3 Madikanido bana b' ina, kalaki-
yani opĕl' ahu, na ndaga j' Upa-
ngiyi i hamanudwĕ wala-wala,
na jâ i ka hekakudwĕ, pani ka jâ
2 i didi n' inyĕni; na na o vĕngĕ-
kudwĕni oviya bato babe, na ba
belenganango, 'kabojana bato bĕ-
3 hĕpi ba bĕ n' ikamidĕ. Nd'
Upangiyi a moto-motwĕ, a ka
yâdidĕ inyĕni na o tata inyĕni ovi-
4 ya bobě. Na hwĕ ho na mabeka
n' Upangiyi o nyang' anyu, na o
hakateni n' inyĕni o ka ha tepĕni
belombo byahu be sombiyakĕ
5 inyĕni. Nandi Upangiyi a tu-
mbwanake bebumulema byanyu
o itândĕ ja Anyambĕ, na o iyika
ja Kraist.

6 Nandi ho sombiyakĕnd' inyĕni,
bana b' ina, na dina j' Upangiyi
mwahu Jisu Kraist, na himba-
kidi nyolo jauyu oviya mwân'
ina wĕhĕpi a ha tamwaka hoho-
nganĕngo, na mâ a benge epepa
7 aju e di pahiyango na hwĕ. Ika-
bojana inyĕni mĕtĕ wa dimbaki-
yani nyang' anyu e lukakĕ o be-
nga hwĕ; 'kabojana hwa bo haka
hwĕ mĕtĕ n' isapila inyĕni o jadi;
8 tombe na eja ya moto hwa bo
jaka yâ o nanĕ, ndi n' ujanjo na
myadi ho ma janjaki bulu na
mwehe, na ho diyake jumba o
9 inyĕni o jadi. Hanga opĕlĕ ya na
ho i bĕ na inyanga, ndi ipanga ja
hwĕ mĕtĕ mbuna o inyĕni o jadi,
10 ibenganĕ jahu. Ikabojana tombe
na hwĕ ho diyaki n' inyĕni, ekaye
nd' eyahu e ma sombiyakĕ inyĕni,
na oningĕ moto a ka mĕndĕ a haye
11 ehavu, a jake tepĕ. Ikabojana ho
yokaki na o na bâkâ ba tamwakĕ
lĕngĕmĕngo inyĕni o jadi, ba ha-
ye ehavu na vilolombo, ndi ba
didi sâduve na mepako mya ba-
12 pâkwĕ. Nandi ho sombiyakĕndi,

- na hwě ho levaka ba di janga ka
 dině n' Upangiyi mwahu Jisu
 Kraist, na ba hake ehavu hwě, na
 13 bá ba jaka beja byabu mětě. Nd'
 inyěni bana b' ina, o vâhamâkeni
 14 n' ila ja bwamu. Nd' oningě mo-
 to ka moto a yokiye ndaga ahu na
 ejanganangobo tĕkaye, yembaki-
 di moto tĕnĕ, o jukaki na ju, ova-
 15 nĕ nd' o mâ a ka yĕnĕ ihâni. Nd'
 o yĕnĕki mâni ka ndoba, ndi leva-
 ki mâni pani ka mwau' ina.
- 16 Nandi Upangiyi mwa jonga mâ
 mětĕ, a vĕkĕ inyěni jonga ego-
 mbe yĕhĕpi, na pĕlĕ yĕhĕpi.
 Upangiyi a diyake n' inyěni bĕ-
 hĕpi.
- 17 Mbolo ya Palu na enâ amĕ mětĕ,
 e jadi ndembo o ejanganangobo
 yĕhĕpi. Kakana ndi k' umba
 mbi lĕndĕkĕ.
- 18 Ehekwĕ y' Upangiyi mwahu
 Jisu Kraist e diyake n' inyěni bĕ-
 hĕpi. Amĕni.

EJANGANANGOBO

YA BOHO-BOHO YA

UTODU PĀLU: O TIMOTE BA JADI.

- 1 PĀLU, utodu mwa Jisu Kraist hohonganĕngo n' isombiyĕ ja Anyambĕ, Uhungini mwahu, n' Upangiyi Jisu Kraist, a jadi ipite
- 2 jahu; o Timote, a didi mwan' amĕ mĕtĕ o ikamidĕ; Ehekwĕ, ngĕbĕ, na jonga oviya Anyambĕ Hangw' ahu na Jisu Kraist Upangiyi mwahu.
- 3 Te k' umba mbi hāhālākid' avĕ na diyakate o Efsu, umba mbi valakidi o Masidoniya, na ovanĕ nd' avĕ o ka sombiyĕ bākā na ba yokwanakidĕ iyokwanidi ipakwĕ,
- 4 na nāvĕ o yokolakidĕ bekano na mandando ma ha hukakiya, be kovakĕ penda, wa n' ilongidĕ n' ikamidĕ ja ehavu y' Anyambĕ;
- 5 haka nonanĕ kya tĕkanĕ. Nandi ihuku ja elekanako nd' itāndĕ oviya ebumulema ya kĕngĕngĕ, na o ulema uyamu, n ikamidĕ i
- 6 ha bĕ ja bo henjaka. Bya bākā be punyakidĕ, na bā na lĕnjwĕkĕ
- 7 o pĕpĕkĕ o evāvālā ya nanĕ; ba vahaka o diya bayokwidi ba elekanako; ba bweyidĕ na nyang' ahu e vākĕ, tombe eyabu e kama-
- 8 kidĕ. Yowĕngo ekaye, na elekanako yu hakudwĕ opĕla moto uyamu, ndi e hakudwi opĕlĕ ya bapuli ba belekanako, na ba ha panganakiya, opĕlĕ ya ba ha bĕ n' ihekidĕ ja Anyambĕ, na bato babe, opĕlĕ ya ba ha bĕ kĕngĕngĕ, na ba vĕhĕni, opĕlĕ ya baweyi ba bahangwĕ, na baweyi ba banyangwĕ,
- 9 opĕlĕ ya ba weyakĕ bato, yowĕ-
- ngo ekaye, na elekanako yu hakudwĕ opĕla moto uyamu, ndi e hakudwi opĕlĕ ya bapuli ba belekanako, na ba ha panganakiya, opĕlĕ ya ba ha bĕ n' ihekidĕ ja Anyambĕ, na bato babe, opĕlĕ ya ba ha bĕ hole na ba vĕhĕni, opĕlĕ ya baweyi ba bahangwĕ na baweyi ba banyangwĕ, opĕlĕ ya ba weyakĕ bato, opĕlĕ bananganiyi, opĕlĕ ya ba bevakĕ nyolo jabu na bamo na bā, opĕlĕ ya ba bweyi ba bato, opĕlĕ ya mejojowa, opĕlĕ ya bato ba kanakĕ melango, na oningĕ na o na 'lombo epākĕwĕ e tĕnĕkidĕ n' iyokwanidi viyamu;
- 10 Hohonganĕngo o sango eyamu y' ivenda j' Anyambĕ a di vambwĕngo ibātā, e bweyakudwĕ o sāmi amĕ.
- 11 N' umba mbi langakandi Kraist Jisu Upangiyi mwahu, a di mba vĕngo ngudi, 'kabojana a langanaki mba motwĕmotwĕ, vamĕngo
- 12 mba o ehavu ya minisĕ; a diyakidi o vyo ukili, n' uvitani mwa evita, n' ugongolanidi; ndi mbi pahakiyendi ngĕbĕ, 'kabojana mbi haki yā na bohuma, n' ipu-
- 13 hwa j' ikamidĕ. Na ehewĕ y' Upangiyi mwahu e tumbakidĕndi na ngudi eitĕ ikamidĕ n' itāndĕ i di na Kraist Jisu. Ekadi ndi ilango ja pakwĕ-pākĕwĕ, na i di lukango mĕtĕ na i vĕhĕlĕkudwĕ, na Kraist Jisu a vakind' o he ka hungina bato babe, o bā
- 14 umbi ngumu. Ndi tina eyamĕ e

- pahanakiyedi ngěbě nd' ekaně, na Jisu Kraist, tombete k' umba mbi didi ngumu o bobe, a levidě iyikana jěhěpi n' umba, o mbuna ya ba ka kamidě má o eměná ya egombe yěhěpi. Nandi o upolo mwa egombe yěhěpi, u be na ngudi e wakě, u ha yěněučkě, Anyambě dipá, o diyake iheku-dwě n' ivenda egombe yěhěpi na egombe yěhěpi. Aměni.
- 17 Mwana Timote, mbi bweyiděnd' ávė elekanačo těkaye, hohonganěngo na masáká ma boho ma sákakudwě ávė, ná ovaně nd' ávė o ka yaně na má eduka eyamu.
- 18 Bweyiděngo ikamidě na ebumulema eyamu; mwa báká u věngěkidě o nyanga y' ikamidě na hıkakě njigi-njigi: ba jadi Haiminá na Alesanda, ibamě ba bweyidě ukuk' ube, ovaně nd' o bá ba ka yokuwě na ba kilake.
- 2 Ovaně nd' umba mbi levakě, na ubota mwa byěhěpi, idakiya, ikaliya, iháhálidě, n' ivě ja akeva be
- 2 hakwě opělě ya běhěpi; opělě ya mepolo, na ba di n' ipangiya běhěpi; ovaně nd' o hwě ho ka tombě eměná ya hwě, na jonga o bodiya bwa Kilisáni na bwěhěpi.
- 3 Jambojana ekaye e bwamu, na e věhlěkudwěndi o mihá ma Uhungini mwahu Anyambě; a vahakě na bato běhěpi ba yongake, na bá ba pá o iyowě ja pákwě-pákwě.
- 5 Ikabojana e te Anyambě yáká, na ngámbi páká o hanganě ya Anyambě na bato, moto Kraist
- 6 Jisu; a věki nyolo aju ivango ja běhěpi, i ka pakudwě o egombě
- 7 ya hohonganěngo. O upako tčkamu nd' umwámě u di bakanudwěngo upakuwi na utodu, (mbi kalakandi pákwě-pákwě o Kraist, mba jowaka), uyokwidi mwa Betomba o ikamidě na pákwě-pákwě.
- 8 Ovaně nd' umbi pangakě na bamobakalakiya oiboko vyěhěpi, ba betakě bená bya savinwěngo,
- 9 ngambi na penda be diye. Onyanga te ya páká tepě, na bajo ba lukakě bá mětě n' ibátá ja twětwě, na boho bw' iháni, na lumbamango, hanga na masala ma kombandándá, tombe hika eveyu, tombe malale ma tá, tombe ibátá
- 10 i weyakě sasě; ndi pani ka e di lukango na bajo ba mēměkě bodiya bwa Anyambě, na behavu be
- 11 yamu. Mwajo a yokwakě idiya ja válámiyěngo, n' iyokiya jěhěpi.
- 12 Ndi mba bábáká na mwajo ayokwakidě, tombe o patuwa ipangiya ja momo, kabo o diya válámii
- 13 yěngo. Ikabojana Adamu nd' a
- 14 taki na velwě, běngě Ivi. Tepě a ibě Adamu a yabakudwě, ndi mwajo nd' a yabakudwě, na diyaki o ipulě. Ndi tombete a ka hunginwěte o ijadi, oningě ba lilimiděngě n' ikamidě, n' itándě, na kěngěngě, na lumbamango.
- 3 Ekadi nd' ilango ja pákwě-pákwě, oningě moto a yombwaka ebano y' utati, a yombwakandi
- 2 ebano eyamu. Nandi utati a diyake a diye na 'buke, momo mwa mwajo 'mbáká, u' ipepuwa, na bwamu bwa mambo, u' ibiya, na
- 3 bohadi n' iyokwanidě. Hanga o nyangi ivě, hanga na 'ná ehadi, hanga o majake ma nyenyo y' iháni; ndi n' iyika, hanga na evávála, hanga ukasani, hanga
- 4 utándi mwa hika. Moto a pangakiyě ndabo aju mětě bwamu, a jadi bana baju n' iyokiya, na kende-kende yěhěpi. Ikabojana oningě moto a yowě o pangiya ndabo aju mětě, a ka yálě lě o bandamidě ndabo y' Anyambě na?
- 6 Hanga moto a 'lwakidě kya, banga o má a ka betiyě na maměmě, na má a mánгалána o makwa ma

- 7 ukuk' ube. Tepě na a diyake na kuma eyamu o ba didi o bwe-bwe ba jadi; banga a kwa o ikili na evema y' ukuk' ubě.
- 8 Nyanga tě tepě ya bahani b' ikando ba diyake siminango, hanga bemi bebale, hanga o nyāngi y' ivě, hanga namajake ma nyeno y' ihāni. Bweyiděngo ihāwě j' ikamidě na ebumulema ya kěngěngě.
- 10 Ekaba ba taka o sulwě o boho, nandi běngě ba hake ebano ya bahani, ba duwaniye na ebuke.
- 11 Bajo babu ba diyaki tepě siminango, hanga tali ja behāhākā, lumbamango, batwě-batwě o belombo byěhěpi. Bahani b' ikando ba diyake bamo ba mwajo 'mbākā 'mbākā, ba pangakiya bana babu na mandabo mabu mětě
- 13 bwamu. Ikabojana ba di hanango ebano ya bahani b' ikando bwamu, ba pahakiya bā mětě inyanga iyamu, na bāde bouñě o ikamidě i di na Kraist Jisu.
- 14 Mbi lěuděkiyěnd' āvē belombo tēkabe, n' ipite j' iviya āvē o jadi
- 15 piyělě. Nd' oningě mba ha yěngě-yěngě, na ovaně nd' āvē o ka yowě nyanga ya bato e lukakě o bandamidě ndabo y' Anyambě, i jadi ikando j' Anyambě e di mihā, ikondi n' ijanga ja pākwě-pākwě.
- 16 Na mbělěkě e diye, ihāwě ja hole i nd' o kena; Anyambě a levakudwěndi o mehoni, yěñěngě na benjěli, huwudwěngo n' Iliina, pakudwěngo o Betomba be didi, kāmudwěngo o he, nāngwěngo o ivenda.
- 4 Nandi Iliina i kalakandi bwe-bwe, na bākā ba ka vėngěměndi oviya ikamidě, o bepedi bya madi-kanido, ba yokolakidě malina ma yabanakě, na mayokwanidě ma
- 2 ukuk' ube. Ba kalaka n' inoka ja mejojowa; ba jadi bebumulema kangěngo o na ekěyi ya veyā;
- 3 ba kandakidě ibana, ba sombiyakě ikiya ja beja, bya Anyambě be velakidi na be nāngākudwě n' ivě ja akeva na ba kamakidě, na ba di yowěngo pākwě-pākwě.
- 4 Ikabojana ekeha y' Anyambě yěhěpi e bwamu, o bě na elombo e ka kiywě, pagate e nāngākudwě
- 5 n' ivě ja akeva. Ikabojana e nye-vudwěngo na ndaga j' Anyambě, n' ikaliya.
- 6 Pagate o levakidě bana b' ina belombo tēkabe, o ka diyi minisě ma Jisu Kraist meyamu, bombwěngo na ndaga j' ikamidě, na j' iyokwanidě iyamu, ijāvě i di be-
- 7 ngango baka. Ndi binaka bepepa be ha bě n' itinga, na melango mya bajo ba ha bě n' iyowě, ndi hanakangě āvē mětě ougono mwa
- 8 Anyambě. Ikabojana ihana ja nyolo i kovakate bohālě, nd' ihaiya j' Anyambě i kovakandi o belombo byěhěpi, i didi na mohano ma eměnā tě e jadi ekeye, na
- 9 mwa e vakě. Ekadi nd' ilango ja pākwě-pākwě, na i di weyango
- 10 na wěhěpi a věhělěkidě ja. Ikabojana na tina tēkaně nd' eyahu e janjakě, na hwě hunganaka, 'kabojana ho pitakiděndi Anyambě e di mihā, a jadi Uhungini mwa bato běhěpi, wa wa mwa ba
- 11 kamakidě. Yokwakidě na nāvē o ka sombiyakě belombo tēkabe.
- 12 Moto a pějěkě nděmbě āvē, ndi diyaka āvē mbuna ya bakamidi, o ndaga, o behadi, o itānde, o ikamidě, o kěngěngě.
- 13 Bandamakidě ilanga, ihāhalidě, iyokwanidě na la umbi ka pāyě.
- 14 O pojakě bova ho di na nāvē, bo vėkudwě āvē n' isākā, n' ikahidě ja běna bya metodu mya ebumu
- 15 y' ikando. Pikilakiya belombo tēkabe, vėkě āvē mětě paniyango o byā vi, ovaně nd' o ikena jāvě n' iyowě jāvě i ka pumiye o běhěpi

16 ba jadi. Bandamakidě ávě mětě n' iyokwanidě jávě; lilimakidě na byá; 'kabajana n' iha ja ekaye o ka yongěndi ávě mětě na ba yokakě ávě ta.

5 O hěnjěkě utodu, ndi háhaláki-di má pani ka hangwě; mawan-2 ja ka bana b' ina; bajo batodu ka ba nyangwě; lotángá ka maluku, 3 na kěngěngě yěhěpi. Hekakidě myalika me jadi myalika mětě. 4 Nd' oningě mwalika ka mwalika u di na bana, tombe mbamba, ba yokwakě o bohoboho ilevidě j' ihekidě o wabu, n' itimbě ja mahomano ma menyangadi myabu; 'kabajana ekaye e bwamu, na yá e věhělě- 5 kudwě o Anyambě. Ndi a jadi mwalika mětě, na dipá, a pitakiděndi Anyambě, na mwa lilimakidě n' iháhalidě, na makaliya 6 bulu na mwehe. Nd' a diyakě o 'sevo, a wango o má a di mihá. 7 Sombiyakě belombo těkabe, ovaně nd' o bá ba ka měndě ba diye 8 na ebuke. Nd' oningě moto ka moto a kuhwiye ibaju mětě, wa wa ndi ba ndabo aju mětě, a ndi háhiyěngo ikamidě, na má a bobe wa n' upuhwi mw' ikamidě. 9 Mwalika a to pádě mabo ma mepuma utoba u vamakwě, u diyakite mwajo mwamomo 'mbáká. Wa kuma eyamu ya behavu beyamu; oningě na a tombuděngo bana, oningě na a ngiděngo bangi, oningě na a tukango matambi ma bayamu, oningě na a hanango uyěni mwa etuniya, oningě na a bengango na ngwanja-ngwanja 11 ehavu eyamu yěhěpi. Ndi kiya-ka myalika mya lotángá; 'kabajana o bá ba ka yalě itěmbělěně opělě ya Kraist, vákána ba bandi; 12 na bá pahiyango makwa, 'kabajana ba věngiděngo ikamidě jabu 13 ja boho-boho. Tepě na běhěpi ba

yokwaki bokěhě, ba viya yáně ndabo, ba timbě yáně ndabo; ndi hanga kabo bokěhě pa, ndi besělěngila, na sáduve na mepako mya bapákwě, ba kalaka belombo 14 byabu be ha lukaka. Ovaně nd' umba mbi vahakě na bajo ba di lukango ba baka, ba jaka bana, ba tumbwanaka ndabo, ba věye uloni egombe na ya yáká e kila- 15 kwě. Ikabajana báká ba lěnju-wendi páni o pěpěkě, ivitě ja 16 ukuk' ube. Oningě momo tombe mwajo a kamakidě, a di na myalika, a hanakě myá, n' ikando i diyě na jumba; ovaně nd' o yá e ka hauě ba di myalika mětě.

17 Batodu ba pangakiya bwamu ba langakwě weyango na madilwě mabale, wa wa ba janjakě o nda- 18 ga n' iyokwanidě. Ikabajana ilěndwě i vaki na, O dibake udu- mbu mwa nyati e nyápálákě poti. Tepě, ujanji a weyango mahoma- 19 no maju. O yokolakidě ibakudwě i bakakudwě metodu, kabo o 20 boho bwa tali ibale n' ilalo. Hěnjěkě ba hakě bobe o boho bwa běhěpi; ovaně nd' o bapákwě ba 21 ka bangě tepě. Mbi kelevakidě- nd' ávě o boho bwa Anyambě, n' Upangiyi Jisu Kraist, na beunjěli be di pánwěngo, na tataka belom- 22 bo těkabe, o tědě umbáká o boho bwa upákwě, o haye elombo na jángá ja mihá. O hunganake o kahidě moto ená, na ba o diya ukabaniyi mwa bobe bwa bato bapákwě; tataka ávě mětě kěngě- 23 ngě. O lalaka o máta kabo miba, ndi mátaká ivě ihálě opělě ya ulema mwávě n' ikáhá jávě i ha 24 kandaka. Mabe ma bato báká ma te páni bwe, ma to yěkudwě, na ma bato báká ma duwanakiya 25 o mbuhwě-mbuhwě. Yá nyango tě tepě ya behavu beyamu bya

- báká e di levudwéngo páni, na ba didi o mwidi upákwé ba kutame.
- 6 Tango ya bahayi ba jadi o univi ba langake ba hangwé babu mēté weyango n' idilwé jéhépi, ované nd' o dina ja Anyambé n' iyo-kwanidi vyaju be ka mēndé be kilwé. Tepé ba didi na bapangi-yi ba kamakidé, ba péjéke ba 'kabo-jana ba nyangwé páká ; ndi ba hakiyēngé bá ugono, 'kabojana ba kabaka ihaiya ba batwé-batwé, na matāndé. Yokwakidé, na návé o ka levaké belombo tékabe.
- 3 Oningé na moto ka moto a yokudēngé pélē epákwé na má a bābe ndaga j' upeha, ndaga j' Upangi-yi mwahu Jisu Kraist mēté, na, o iyokwanidi i jadi hohonganēngo n' itingidi vya Anyambé. A na mamēmé, a wé elombo, kabo londiango na ebédi ya penda, na momano ma ndaga be pákid' ivina, isáju, makili, iyebiyedi vibe,
- 5 penda ja belenganango, ja bato ba melema mya jongoliyango, na bopuhwa bw' ikamidé, ba piviyaka n' ipé nyeno ndi kéngéngé ; himbakidé ávé mēté o jangá ka
- 6 diné. Nd' itingidi ja Anyambé na
- 7 ihwemiya e nyeno inēné. Ikabojana wa bo vanaka elombo o he tékané, e tepé mbambayé na hwa
- 8 valane elombo. O hwého di na beja na belombo be bátaké, ho di-
- 9 yake hwémiyēngo na byá. Ndi ba dokwaké ikena ba ka kwandi o iyéjudwé n' evema, na o bedoko beité bya behayé-hayé be kakanakidé, be nyángaké bato o
- 10 ujilo n' inyanga. Ikabojana itāndé ja hika nd' utamba mwa bo-be bwéhépi ; ya baité e béki tánginango, ba hēlékēndi oviya ikamidé, na sokaka bá mēté na ngé-bé ité na ngudi.
- 11 Nd' ávé momo mwa Anyambé,
- [Benga.]
- 6
- kweyakiya belombo tékabe, o ka bengaka hohonganēngo, itingidi vya Anyambé, ikamidé, itāndé, iyika, hwé. Hingaka ihungana iyamu y' ikamidé, bweyakidé emēná e ha lenaka vyé, eyávé e di ndanudwéngo tepé, na návé mēmēngo imēmé iyamu o boho
- 12 bwa tali ité. Mbi sombiyakēnd' ávé o boho bwa Anyambé a diyakidé belombo byéhépi mihá, na o boho bwa Jisu Kraist, a pakwakiyedi imēmé iyamu o boho bwa
- 14 Pantu Pilatu ; na tataka elekana-ko tékaye, itábé i diye, ebuke e diye, kwanga na la ipumiya j' Upangi-yi mwahu Jisu Kraist :
- 15 ijaju i ka levidé o hongodi a jadi, makaga dipá ma di vambwéngo ibáta, Upolo mwa bolo mepolo, n' Upangi-yi mwa bolo mepangi-yi ;
- 16 má dipá nd' a di na egombe yéhépi, a longaké o bwe ya moto e ka mēndé a bakame ; wa moto ka moto a ha yēnéte, na má a yálé o yēné tepé ; idilwé, na ngudi ya egombe yéhépi be diyaki na ju. Amēni.
- 17 Langwakiya bá ba di kenango o he tékané, na ba betakidé melema na bá ba pitakidé jumba ja bo butaka, ndi kabo Anyambé, a véké hwé belombo be peyanaké
- 18 byéhépi, kenēngo ; na ba haki bwamu, na ba kenake o behavu beyamu, kokēngo n' ipapangané,
- 19 bábāngo n' ikaba ; ba kumakidé opél' abu mēté ijanga iyamu o kundu o egombe e vaké, ované nd' o bá ba ka bweyidé emēná e ha lenaka, vyé.
- 20 O Timote, tataka e di bweyudwéngo o sámi ávé, o bambwaka bekalé-kalé bya nané, be ha bé n' itinga, na penda i tubakwé na iyo-
- 21 wé. Bya báká be di mēmēngo na yélwéké oviya ikamidé. Ehekwé e diya ke na návé. Amēni.

EJANGANANGOBO

YA BEBALE YA

UTODU PĀLU O TIMOTE A DIDI.

- 1 PĀLU, utodu mwa Jisu Kraist, n' upango mwa Anyambě, hohonganěngo o mohano ma eměná u
2 di na Kraist Jisu, o Timote a didi, mwan' amě a táudákě mětě: ehewkwě, ngěbě, na jonga oviya
3 Mbi langakand' Anyambě, eyamě e dilakě oviya ba paiya n' ulema mwa kěngěngě, na mba dáka ávě iyongidě o makaliya
4 mamě bulu na mwehe; o mbi yongakidě manyāngádiba mávě, mbi n' ivaha iněně i yěněkě ávě, na ovaně nd' umbi ka londě na
5 mbya ti; o iyongidě j' ikamidě i di na návě i ha bě ja bo henjaka, i bo takidi o diya na mbamba ávě Loisi, na nyangwě Yunisi; n' umba mbi tundwakudwě tepě i
6 na návě tepě. Ovaně nd' umbi yongakid' ávě, na bundaka bova bw' Anyambě bo di na návě, n'
7 ivamě ja bená byamě. Ikabojana Anyambě a i bě hwě věngo ilina ja jángá; ndi ja ngudi, na j' itándě, na j' ulema lumbamango.
8 Nandi o yěněke upako mwa Upangiyyi mwahu iháni, tombe umba mbwed'aju: ndi diyaka ukabaniyyi mwa betuniya bya sango eyamu, hohonganěngo na ngudi y'
9 Anyambě; a ndi hwě hunginango, na má hwě ndiyango na monda mwa kěngěngě, nyanga y' ilenidě jaju ja boho, na hohonganěngo na ehewkwě e vėkudwě hwě o Kraist, oviya vyo vyo na vyo
10 vyo; ndi e levudwěndi kya tēkaně n' ipumiya j' Uhungini mwanhu Jisu Kraist, a di weyango iwedo, na má bumuděngo eměná, n' idiya ja egombe yěhěpi o bwe,
11 na sango eyamu; yá nd' eyamě e di lenanudwěngo upakuwi, na utodu, na uyokwidí mwa Betomba. Yá tina tēkaně nd' eyamě e yěněkě etuniya o sango tē eyamu ekaně; ndi mba yěněkě iháni; 'kabojana mbi yowěngo uwanmě a di kamiděngo, n' umba mbi tundwakudwěndi na a ka yálěte o tata eyamě e di má bweyiděngo
12 na la o buhwa tēboně. Bweyakidě mbago ya ndaga iyamu vyě, ijávě i di yokango n' umba, n' ikamidě n' itándě be di na
13 Kraist Jisu. Elombo tē eyamu e bweyakudwě ávě, tataka yá n' Ilina Iyamu i longakě na hwě.
14 Wa dimbakiya ekaye, na ba didi o Esiya bēhěpi ba vonguwendi oviya umba mbi jadi; ba njamba
15 tē ndi Figelu na Hámojěni. Upangiyyi a vėke ba ndabo ya Oněsifaru ngěbě; 'kabojana a yádákidi mba pyo, na má a yěněkě uhinganakano mwamě iháni. Ndi, o má a diyakidi o Roma a vahaki mba na ngwanja-ngwanja eité
16 mětě, na duwaka mba. Upangiyyi a vėkě má iduwa ja ngěbě y' Upangiyyi o buhwa tēboně: na návě o yowěngo bwamu wa, belombo byaju be ma hakiya mba beité na ngudi o Efisu.

2 Nandi ávë, mwan' amë, yádá-
ká na ehëkwë e di na Kraist Jisu.
2 Na belombo byávë be di yokango
n' umba o tali itë, bweyakidë
tepë byá bato ba di batwë-batwë,
3 tepë. Nandi ávë yikaka bokolo
pani ka sájë eyamu ya Jisu Kraist.
4 O bë na moto a békë a bë sájë na
má a yakaka pë má mëtë na me-
pako mya emëná tékaye, ovanë
nd' o má a ka tándidë a pánáki
5 má idiya ja sájë. Tepë oningë na
moto a hingaka opëlë y' ibalana,
nd' a ha bátudwëte korowa, kabo
a hingaka hohonganëngo na ele-
6 kanako. Uliyi a janjakë, na má
na taka o diya unángi mwa be-
7 buma. Pikilakiya eyamë evákë;
'kabajana Anyambë a ka vënd'
ávë ibweyidë o belombo byëhë-
pi.
8 Yongakidë na Jisu Kraist w'
ibàngá ja Devidi, a pumbwaki-
ndi oviya iwedo, hohonganëngo
9 na sango eyamë eyamu: eyamë e
yënénekë etuniya, pani ka uhayi
mwa bobë, na la o mekato mëtë:
10 ndi ndaga ja Anyambë i bë ka-
twëngo. N' umba mbi hindina-
kandi belombo byëhëpi opëlë ya
ba di tãmbwëngo, na ovanë tepë o
bá ba ka pahiyë iyonga i di na
Kraist Jisu, n' ivenda i ha lenaka.
11 I nd' ilango ja pákwë-pákwë:
'kabajana oningë ho wingë na ju,
12 ho ka diya tepë mihá na ju. Oni-
ngë hwa lilimidë, ho ka pangiya
tepë na ju: oningë hwa háhiyë
13 má, a ka háhiyë tepë hwë. Oni-
ngë ho kamidë má, nd' a te ego-
mbe yëhëpi pákwë-pákwë, a há-
hiye nyol' aju.
14 Yongakidë ba belombo tékabe, o
sombiyakë bá o boho b' Upangiyi
na ba yanake opëla ndaga i ha
kovaka, kabo itálànganë ja bayo-
15 ki. Haka na jayi jávë mëtë, ta-

nginwëngo na Anyambë, uwaju
a ha yënekë iháni, hanaka ipa-
kwaniya ja ndaga ja pákwë-pá-
16 kwë hohonganëngo. Ndi ba-
mbwaka bedomë-domë bwa nanë,
be ha bë n' itinga: 'kabajana ba
benganakë byá ba ka vuhandi o
17 bobë: na ndaga jabu i ka diyandi
pani te ka undángá: ba njambu
18 të ndi Hâminiyu na Falitu; ba
di lënjuwëngo oviya pákwë-pá-
kwë, ba vákë na, ipumbuwa i ku-
maniyi ja tomba, na idakë ika-
19 midë ja báká. Ndi tombete, ija-
nga ja Anyambë i tëmëngo mba-
mbayë, i di yembudwëngo na
ndaga tékadi, na, Upangiyi a di-
mbakiya ba jadi ibaju, na wëhëpi
a tubaka dina j' Upangiyi, a vé-
20 ngëmëkë oviya bobë. Nd' o nda-
bo enënë wa diyaka kabo beva
bya hika eveyu, n' itano, ndi tepë
na bya bele na bya jëka, byáká
bedima, byáká be diye bedima.
21 Oningë moto a tanidëngë má mëtë
te oviya ekabe, a ka diyandi eva
ya 'dima, nyëvudwëngo, lukango
na mala m' Upangiyi, keujwëngo
o ehavu eyamu yëhëpi.
22 Kweyakiya tepë bedoko bya
ndëmbë; ndi bengaka hohonga-
nëngo, ikamidë, itandë, na jonga,
na bá ba dakiyë Upangiyi oviya
23 ebumulema ya këngëngë. Ndi
bambwaka penda ja betike-tike, i
ha bë n' itinga, yowëngo na i ja-
24 kandi momano. Ndi uhayi mwa
Upangiyi a lukaka o yomano;
ndi kabo hwë na bato bëhëpi, bo-
25 hadi n' iyokudë, iyika, a yokwa-
kidë na hwë ba logwaka, ipë
Anyambë a ka vë bá iluwa j' ule-
ma o ihilinganë ja pákwë-pákwë.
26 Na na ovanë nd' o bá ba ka patu-
wë bá mëtë oviya evema ya ukuk'
ube, eyabu e bweyanakudwë
mbwedi ya Anyambë iha j' upa-
ngo mwaju.

3 Yowaké tepé ekaye, na begombe bekolo be ka pándi o hwi ja madi-
 2 kanido. Ikabojana bato ba ka diyi batándidi babu mětě, batándi ba ungumba, ba kěti, maměmi, bakili ba Anyambě, ba yokiya menyangadi myabu, ba langani, ba diye n' itingidi vya Anyambě,
 3 ba diye n' itándě ja majawě, bapuli ba panga, tali ja evela, ba huke nyolo jabu, bwayi, baloni
 4 ba tango e di bwamu, bakándáni, bepamaleva, ba melema mya betiyango, batándi ba usevo wa na
 5 batándi ba Anyambě; ba jadi na ehini ya itingidi vya Anyambě, ndi ba háhákiiyě ngudi ya omě; vongwaka oviya jángá ka dině.
 6 Ikabojana ba jángá těkadi ndi bá ba kulakě o maudabo, na bá ba valanakě bajo ba di betike-tike mbwedi yángudwěngo na bobé, valanwěngo na njángá ya bedoko
 7 eité na ngudi, bá te ngě iyokuwa, ndi ba yálě o pá o iyowě ja pákwě-pakwě. Nandi pano ka Jana na Jambri ba těněkidě na Mosěsi, nonaně tepě ka ekaba ba těněkidě na pákwě-pákwě, bato ba bebumulema bya bevango, ba bě bendwěngo opělě y' ikamidě. Ndi ba vale hwě-hwě; 'kabojana behayě-hayě byabu be ka levudwi na bato bēhěpi, pani te ka behayě-hayě bya bamo tē babale baně,
 10 tepě be levakudwěndi. Nandi ávě o benganakiděndi iyokwanidi vyamě pani ya 'mēnā, upango, ikamidě, iyika, itándě, ihindina,
 11 bevita, betuniya, be pákidi umba mbi didi o Antáki, o Ikoniyu, o Listra, nyanga ya bevita byamě be hindinakidi, ndi Upangiya a vėngėkiděte mba oviya byá byě-
 12 hěpi. Na tepě bēhěpi ba vahakě o diya itingidi vya Anyambě o Kraist Jisu, ba ka yěni bevita.
 13 Ndi bato babe, na ba lěnjwě-

nidi ba ka loluwi na bobé bo lolwaka, ba yabanaka, na bá ba yabakwě.
 14 Ndi ávě lilimakidě na belombo byávě be di yokuwango, n' ibyávě be di sulěngo, yowěngo uwávě a
 15 yokwanaki byá, na na o yowěngo malěndwě ma hole oviya etumbe, ma ka yálě o panga ávě iyowě na la iyonga, tina ikamidě
 16 i di na Kraist Jisu. Ilěndwě jěhěpi i vėwěngo n' itumbwana ja Anyambě, na já i na mala m' iyokwanidi, j' isulaně, m' ibonguwa, m' ivomwanidě, opělě y' iyokwanidě i jadi o hohonganěngo; ovaně nd' o momo mwa Anyambě a ka diyě hánjabiyěngo, kenjwěngo o ehavu eyamu yěhěpi.
4 Mbi sombiyakěnd' ávě nandi, o boho bwa Anyambě na Upangi-
 yi Jisu Kraist, a ka yėkidě ba di mihá, na ba wewe, na tina ya
 2 ipumiya jaju, na egánd' aju; pakwanakiya ndaga, oningě o jadi na egombe 'yamu, tombe o diye na egombe 'yamu, hěnjěke, pupaka, háhálákidě n' iyikana, n'
 3 iyokwanidě jěhěpi. Ikabojana egombe e vakandi o bá ba ka měndě ba bábe iyokwanidi iyamu, ndi ba ka bėkidi bá mětě ba yokwanidi hohonganěngo na bedoko byabu mětě, ba jadi na matá
 4 ma enyányangi. Na bá ba ka vongudi matá mabu oviya pákwě-pákwě, na bá ba ka vonguwandi
 5 o bekano. Nd' ávě diyaka lumbamango o belombo byěhěpi, hindinaka betuniya, haka ehavu y' upakwanidi mwa sango eyamu, timakě ebano ávě ya minisě.
 6 Ikabojana mba mbi kokěngo n' ihovudwě ka mwambo, hongodi
 7 y' ivala jamě ja bi piyělě. Mbi yanango eduka eyamu, mbi hánjabiděndi inyikuwa jamě, mbi
 8 tatango ikamidě: oviya egombe

- tékaye ya dikana ndi korowa e di mba bakudwéngo ya hohonganéngo, ya Upangiyi, uyékidi mwa holomiyango e ka véyě mba o buhwa tēboně: ndi hanga kabo umba pa, ndi na bēhēpi tepě ba tândákě ipumiya jaju.
- 9 Hadivakidě iviya umba mbi
10 jadi ngwambě. Ikabojana Dima a senji mba, a tândindi he tē ya egombe ekaně, na mâ a valindi o Tēsilonaika, Krisa o Geletiya,
11 Titu o Dalmatiya. Kabo Luki te a di n' umba. Nāngákā Maki, inyi na ju o ka vakani, 'kabojana a n' umba na mala maitě ma
12 'havu ya minisě. Tikiku nd'
13 uwamě a lomidi o Efisu. Ulogosamba mwamě u dikakidi o Trowa na Kapa, ávě o o ka viyě vanaka yā, na bejanganangobo, wa wa ndi bejanganangobo bya beko-
14 to. Alēsanda, y' upi mwa konga, a haki mba bobě boitě: Upangiyi a homanaki mâ hohonganéngo
15 na behavu byaju. Tandaka na mâ tepě; 'kabojana a tēniděngo
16 ndaga jahu na ngudi eitě. Iyavwana jamě ja boho-boho wa bo
- diyaka na moto a tēměki n' umba, ndi bato bēhēpi ba senjaki mba; mbi kalakiyandi Anyambě
17 na e langakwě bā. Ndi tombe-kete, Upangiyi a tēměkite n' umba, na yádakidě mba; na ovaně nd' o ipakuwa ja sango eyamu i ka hamanudwě n' umba, na na ovaně ovaně nd' o Betomba be ka yokě; n' umba na vėngudwě oviya udumbu mwa njā.
18 N' Upangiyi a ka vėngidi mba oviya ehavu ebe yēhēpi, na mâ a ka yongakě mba o egāndā aju ya hěvěni: ivenda i diyaki na ju egombe yēhēpi na egombe yēhēpi. Aměni.
- 19 Homaka Priska na Akwila, n'
20 utákā mwa Onēsifora. Erastu a dikanindi o Kārint: ndi Trofima nd' uwamě a dikakidi o Malitu, a
21 běkě. Hadivakidě iviya umba mbi jadi vyonda vi to pá. Yubulu a ma homat' ávě, na Puda, na Lina, na Klādiya na bana b' ina bēhēpi.
- 22 Upangiyi Jisu Kraist a diyake n' ilina jávě. Ehekwě e diyake n' inyěni. Aměni.

EJANGANANGOBO

YA

UTODU PÂLU O TITU A JADI.

- 1 PÂLU, uhayi mwa Anyambë, n' utodu mwa Jisu Kraist, hohonganëngo o ikamidë ja ba Anyambë ba di panango, n' ihilinganë ja pàkwë-pàkwe e jadi hohonganëngo na itingidi vya Anyambë.
- 2 N' ipite ja emëna e ha lenaka, ya Anyambë e ha jowaka, e yohana-
- 3 kidë o vyo vyo, na vyo vyo: ndi a levakidëndi o bepedi byaju më-të, bya hohonganëngo, ndaga jaju n' ipakwaniya, i di mba bweyudwëngo hohonganëngo n' ivanga j' Anyambë Uhungini mwahu.
- 4 O Titu, mwan' amë mëtë o ikamidë ja hwë bëhëpi: Ehekwë, ngëbë, na jonga oviya Anyambë ya Hangwë n' Upangiyi Jisu Kraist, Uhungiyi mwahu.
- 5 Tiu' amë e dikanakid' ävë o Kreta nd' ekanë, na ovanë nd' ävë o ka hohonganë belombo be di dikanango be hawë, o ka kabakidë batodu o mboka yëhëpi, te k' umba mbi sombiyakid' ävë.
- 6 Pagate moto ka moto a ka duwaniyë a diyë n' ebuke, momo mwa mwajo 'mbáká, a di na bana ba kamakidë, ba tubwë n' ujolongo,
- 7 na bá ba panganiye. Minisé a lukakand' o diya a diye na ebuke, pani ka ukabi mwa belombo bya Anyambë; hanga ipangidi vyaju mëtë, hanga na bohadi na malingwa, hanga o nyángi ya maku, hauga na ená ehadi, hanga majake ma nyeno y' iháni. Nd' utándi mw' ibiya, utándi mwa bato baiyamu, lumbamango, holomi-
- 9 yango, hole, nditi; bweyidëngo ndaga ja pàkwë-pàkwë vyë, pani ka má a yokwakudwë, na ovanë nd' o má a ka yälë n' iháhalidë, n' iyokwanidi viyamu, n' isuliyë ja ba ténidi.
- 10 Ikabojána o na baitë ba pangana-kiya, bakaliyi ba bekalë-kalë, na bayabani, wa wa ndi bá b' ihë-
- 11 bwë: medumbu myabu me lukakand' o pandwë; ba talanganákë ndabo ihuhu, ba yokwakidë belombo byabu be ha lukaka, o nyanga ya nyeno y' iháni. Uwabu mëtë 'mbáká, usáki mwabu mëtë, a vâki na, Ba Kriti ba mëjojowa egombe yëhëpi, tito ibe, savulaka
- 13 ya bokëhë. Upako tëkam u pàkwë-pàkwë. Ovanë vákana, be-maka bá bokolo, ovanë nd' o bá
- 14 ba ka diyë upeha n' ikamidë; hanga iyokolidë ja bekana bya Jiu, na belekanako bya bato be vo-
- 15 ngwakë oviya pàkwë-pàkwë. Belombo byëhëpi be këngëngë o ba di këngëngë ba jadi, nd' o i bë na elombo ya këngëngë o ba di bevan-go, na ba ha kamakidë, ndi na mapikiliya na bebumulema bya-
- 16 bu be bevango mëtë. Be mëmëki na ba yowudëte Anyambë, ndi ba háhakiyë má o behavu, ba jadi manya, ba diye n' iyokiya, ba diye n' n' ibendwë o ehavu eyamu yëhëpi.
- 2 Ndi kalaka ävë belombo be jadi 2 iyokwanidë ja lingango. Na bamo batodu ba diyake lumbamango, kende-kende, nditi, lingango

n'ikamidě, n' itándě, n' iyika.
 3 Bajo batodu nyangatě tepě, na bá
 ba ka diyaka o itingidi pani ka e
 lukakě bajo ba di savinwěngo,
 hanga babakanidi ba evela, han-
 ga nivwěngo o ivě itě, bayokwa-
 4 nidi ba belombo beyamu. Ovaně
 nd' o bá ba ka yokudě bajo ba
 lotángá idiya ja bokěngu, itándá
 ja bamo babu, itándá ja bana ba-
 5 bu. Ihuka ja nyolo jabu, kěn-
 gěngě, badiyi ba wabu, iyokiya
 ja bamo babu mětě, ovaně nd' o
 ndaga ja Anyambě i ka měndě i
 6 tábwě. Háhálákidě mawanja te-
 7 pě, idiya ja lumbamango. Leva-
 kidě ávě mětě o belombo byěhěpi
 mbuna ya behavu beyamu; le-
 vakidě kěngěngě, holomiyango o
 8 iyokwanidě, ukalo mwa linga-
 ngo, u ha kwehakwě, ovaně nd' o
 má a těněkidě a ka yěně iháni, a
 diye na 'lombo ebe e kalakě opěl'
 9 anyu. Háhálákidě bahayi na ba
 yokakiye bapangiyi babu mětě, na
 bá ba ka tándákidě bá bwamu o be-
 10 lombo byěhěpi, ba petuwe: ba ngá-
 pe, ndi kabo ilevidě ja na ba batwě-
 batwě; ovaně nd' o bá ba ka lukě
 iyokwanidi vya Anyambě Uhu-
 ngini mwahu o belombo byěhěpi.
 11 Ikabojana ehěkwe y' Anyambě
 e pákidě iyonga e pumiyanango o
 12 bato běhěpi ba jadi, e yokwakidě
 hwě, n' iháhiyě ja bobě, ná bedo-
 ko bya he, ho ka diyi lumba-
 mango, hohonganěngo, n' itingidi
 vya Anyambě o he tě ya egombe
 13 ekaně; imbuwa ja ipite tě j' ibá-
 tá dině, n' ipumiya j' ivenda ja
 Anyambě eněně, n' uhungini
 14 mwahu Jisu Kraist. A vėki má
 mětě opel' ahu, na ovaně nd' o má
 a ka vanguwě hwě oviya bobě
 bwhěpi, na má a savina bato ba
 tándálándá o má mětě a didi, na
 15 jayi ja behavu beyamu. Kalaka
 belombo təkabe, o ka háhálákidě,

o ka bemaka ipangiya jěhěpi.
 Moto a pějěke ávě.
 3 Yongakidě bá na ba bakámaki-
 ye mapangiya na ngudi, iyokiya
 ja ba pangakiyě bá, idiya ja kokě-
 ngo n' iha ja ehavu eyamu yěhě-
 2 pi, ba kale bobě opěla moto ka
 moto, hanga bakasani, ndi behu-
 ki, leviděngo hwě yěhěpi o bato
 3 běhěpi ba jadi. Ikabojana hwě
 mětě tepě ho diyakite betike-tike
 n' ivákwě, bebandandembo, ya-
 bwěngo, bahayi ba njángá ya be-
 lingě-lingě, na mesevo, bodiya na
 bekola, na ivina, ho hinakwě, na
 4 hwě ho binanaka. Nd' o itándě
 na kěngá ya Anyambě Uhungini
 mwahu na moto, be bėdi pumiya-
 5 ngo, hanga na tina ya behavu bya
 hohonganěngo ibyahu be di han-
 go, ndi a yongakidi hwě n ituka
 j' ijawě iyáná, hohonganěngo na
 ngěbě aju, n' ipangwě ja yakiya
 6 n' Ilina Iyamu; ijaju i hovakidě
 hwě na ngudi eitě, tina Jisu
 7 Kraist Uhungini mwahu, na o
 hwě ho ka běyě huwudwěngo na
 ehěkwe' aju, ho ka pangwi bajigi,
 hohonganěngo o ipite ja 'mėnă e
 ha lenaka.
 8 Ekadi nd' ilango ja pákwě-pák-
 wě, na belombo těbeně nd' ibya-
 mě be vahakě na ditakě já na ma-
 beka ti, ovaně nd' o ba kamakidě
 ba ka diyě n' ibandamidě ijanja
 ja megono meyamu. Belombo
 təkabe be bwamu, na byá be ko-
 9 vakandi o bato ba jadi. Ndi ba
 mbwaka penda ja behayě-hayě;
 na mandando na mesaju, na mo-
 mano opělě ya belekanako n' ipě-
 hě ja mbamba, 'kabojana bya ko-
 10 vaka, na byá be naně. Senjaka
 moto a kovakě ipěhě, o ileva ja
 11 boho-boho na ja maale; yowě-
 ngo na a di jángá ka dině, a talá-
 ngánindi, a lěnjuwendi, a kweha-
 kwěte na má mětě.

- 12 O mbi ka lomě Atima ávě o jadi, tombe Tikiku, hadivaka o viya o umba mbi jadi o Nikapoli; 'ka-bojana mbi pangindi o tombe
- 13 vyonda omě. Vanaka Zina, uyo-kwidi mwa belekanako, na Apalo o ekědw' abu na ngwanja-ngwanja, ovaně nd' o bá ba ka měndě
- 14 ba puhwane elombo. N' ibahu
- tepě ba yokwake itumba ja mego-no meyamu o malě-malě, ovaně nd' o bá ba ka měndě ba diye be-komba.
- 15 Ba di n' umba běhěpi ba ma homat' ávě. Homaka ba tándakě hwě o ikamidě. Ehe-kwě e diyake n' inyěni běhěpi. Aměni.

EJANGANANGOBO

YA UTODU PĀLU O FILIMĀNI A JADI.

- 1 PĀLU, mbwedi ya Jisu Kraist, na Timote mwan' ina, o Filimāni a didi a tândâkwě, na ujanji na
 2 hwě; na Afya iluka jahu, na Akipu sājě na hwě, na ikando i
 3 didi o ndabo ávě. Ehekwě na návě, na jonga oviya Anyambě Hangw' ahu, n' Upangiyi Jisu Kraist.
- 4 Mbi langakand' Anyambě amě egombe yěhěpi mbi tubaka ávě o
 5 makaliya mamě. O umba mbi yokakě itândě n' ikamidě jávě ijávě i janidi n' Upangiyi Jisu Kraist,
 6 na bayamu běhěpi. Na ovaně nd' o ugangano mwávě o ikamidě u ka yádiyě n' iyowě ja elombo eyamu yěhěpi e di n' inyěni na
 7 Kraist Jisu. Ikabojana ho na mbya n' iyádiyě iněně n' itândě jávě, 'kabojana bebumulema bya bayamu be yádakiyi na návě, mwan' ina.
- 8 Ndi tombekete k' umba mbi dite na ngudi o Kraist e sombiya-
 9 kě ávě, e di siminango; ndi ibebo ja itândě, mbi ka hāhāliděngě wa, tombe umba mbi jadi umbā-
 10 ká ka Pālu etodu, kya tēkaně 21 Mbi lěnděkiyěnd' ávě 'kabojana mbi na mabeka ma iyokiya jávě, yowěngo na o ka hi wa na nyang'
 22 amě e vākě tepě. Ndi kenjakě mba tepě yako: 'kabojana mbi pitakidi na mbi ka věwěndi o inyěni o jadi tina makaliya manyu.
- 23 Epafra a ma homat' ávě; mbwedi n' umba o Kraist Jisu. Maki tepě, Aristaku, Dima, Luki, banjanji n' umba.
 24 Ehekwe y' Upangiyi mwahu Jisu Kraist e diyake na malina manyu. Aměni.
- 14 kato mya sango eyamu; ndi mba haye elombo ulema mwávě e bābe; ovaně nd' o bwamu bwávě bo ka měndě bo diye pan' o mā na bo pinyilakudwě, ndi bābāngo.
 15 Ikabojana ipě yā tina tēkaně te eyaju e dikanakid' ávě o egombe, na ovaně nd' ávě o ka pahiyě mā
 16 egombe yěhěpi; hanga pě k' uhayi, o kya tēkaně, ndi wa pě n' uhayi, mwan' ina a tândâkwě, tube tube umba mbi jadi, ndi hanga wa wa mětě nd' ávě o jadi, na o mehoni na o Upangiyi ta.
 17 Oningě na o langaki mba k' ugangano vėhėlėkidė mą k' umba
 18 metě. Oningě na a nd' ávě beviyango, tombe ba o nwan' ávě elombo mbya, vamakě yā o tangw'
 19 amě; umba Pālu mba lěndiyi yā na enā amě mětě, mbi ka timbēte yā: ndi tombete mba tubakiya nyang' ávě e di mba nwanango
 20 ávě mětě tepě. Mwan' ina, mbi duwak' upeyo tēkamū na návě o Upangiyi; vātākě ebumulema amě o Upangiyi.

EJANGANANGOBO

O BA HIBRU BA JADI.

- 1 ANYAMBĚ, a kalakidi na ba pa-
ya njo itĕ na lotingidi la mangâ
2 mangâ na basâki, a kali na hwĕ o
hwi tĕ ja madikanido ekadi na
Mwan'aju, uwaju a di lenidĕngo
ujigi mwa belombo byĕhĕpi, uwa-
3 ju a velanaki tepĕ he; a jadi ipa-
nya j' ivenda jaju, na egâlani
mĕtĕ ya ukuku mwaju, na mâ a
hukaka belombo byĕhĕpi na nda-
ga ja ngud'aju, o mâ a bĕki tanĕ-
ngo bobe bwahu, na mâ mĕtĕ na
diyaka o enâ eyomi na bonĕnĕ
4 oba; pangwĕngo bonĕnĕ boitĕ wa
na benjĕli, pani ka mâ a di jiga-
ngo dina i di vyagano wa na bâ.
5 Ikabojana o benjĕli, e ve lĕ eya-
ju e di vângo o egombe te 'gombe
na, O mwan' amĕ, o buhwa tĕka-
bo nd' ibwamĕ bo jad' âvĕ?
Epâkwĕnjo, Mbi ka diyi Hangwĕ
o mâ a jadi, na mâ a ka diyi mwa-
6 na umbi jadi. Epâkwĕ njo, o mâ
a pâkidĕ njadi o he, a vâki na,
Benjĕli bya Anyambĕ byĕhĕpi be
7 ka balamandi o mâ a jadi. Tepĕ
a vâkândi opela benjĕli na, A pa-
ngakĕ benjĕli byaju upupĕ, na
minisĕ myaju ungonyi mwa veyâ.
8 Ndi a vâkândi o Mwana na, Eka
âvĕ, o Anyambĕ, e nd' egombe
yĕhĕpi na egombe yĕhĕpi, ikâgu
j' ipangiya jâvĕ i nd' ikâgu ja
9 bwamu. O tândângo hohonganĕ-
ngo, na lonakĕ bobe; ovanĕ nd' o
Anyambĕ âvĕ a didi âvĕ hovidĕ-
ngo mavulĕ m' upeyo kebĕngo
10 megangano myâvĕ. Tepĕ na,
- Âvĕ, Upangiyyi o takidĕndi ijanga
ja he o jali; na oba e behavu bya
11 benâ byâvĕ: be ka nyangandi,
nd' âvĕ o ka dikana, na byâ byĕ-
hĕpi be ka duuandi pani ka ibâ-
12 tâ; na nâvĕ o ka vuti byâ ka
kapa, na byâ be ka luwandi: nd'
âvĕ o te nyanga tĕya pâkâ, na
13 mepuma myâvĕ mya lene. Nd'
o benjĕli e vĕ lĕ eyaju e vâkidi o
egombe te 'gombe, Diyaka o enâ
amĕ eyomi kwanga na umbi ka
pangĕ ndoba jâvĕ mbata âvĕ e
14 pitakiyĕ. Byâ byĕhĕpi be i bĕ
malina ma hakiyĕ, ma lomakwĕ
ka haiya ba ka diyĕ bajigi ba iyo-
nga?
- 2 Ovanĕ nd' o hwĕ ho lukakĕ o
bandamidĕ belombo byahu be yo-
kakĕ pĕ n' inĕnĕ wa, banga hwa
vombuwa oviya byâ egombe te
2 'gombe. Ikabojana oningĕ ndaga
i kalakudwĕ na benjĕli, i jadi yĕ-
miyĕngo, n' ipulĕ jĕhĕpi n' ipu-
hwa j' iyokiya, na byâ bya homa-
nwĕ mahomano ma hohonganĕ-
3 ngo, ho lĕ ho kweyaka na, oningĕ
hwa pojĕ iyonga inĕnĕ ka ekadi,
i takidi o kalwĕ o boho boho n'
Upangiyyi, na yĕmĕkudwĕ o hwĕ
4 ho jadi na ba yokaki mâ: Anya-
mbĕ tepĕ a pakwakĕ upako tĕ na
ndembo, na memamo, na mego-
ma mya ngudi, mya mangâ-ma-
ngâ, na bova bwa Ilina Iyamu,
kabwĕngo hohonganĕngo n' upa-
ngo mwaju mĕtĕ?
- 5 Ikabojana a i bĕ vamĕngo he e

- vakě eyahu e kalakě o ipangliya
 6 ja benjěli. Nď' umbáká a pakwa-
 kindi o iboko n' ihuhu na, Moto
 a lě nja uwávě wa yongakidě?
 7 tombe Mwana moto wa na o ta-
 mwakiyi má? o pangakiyi má
 hubiyango kwě na benjěli, o uli-
 ngo uhálě; o lukaki má n' ivenda,
 n' idilwě, na návě na tēkidě má o
 molo mwa behavu bya bená byá-
 8 vě: o hubiděngo belombo byěhěpi
 ibomako ja matambi maju. Ika-
 bojana o má a hubakidi byěhěpi
 ibomako jaju, a bo dikaka elombo
 e ha hubakudwě ibomako jaju.
 Ndi kya tēkaně, ho ha yěňte be-
 lombo byěhěpi be hubakudwě
 9 ibomako jaju. Ndi ho yěněki
 Jisu, a hubakudwě ulingo uhálě
 kwě na benjěli iyěně ja betuniya
 y' iwedo, lukwěngo n' ivenda n'
 idilwě; na ovaně nd' o má a ka
 vekě iwedo na ehewě ya Anya-
 mbě o mahana ma moto wěhěpi.
 10 Ikabojana e lukaki má a duwě
 belombo byěhěpi, wa byěhěpi be
 diyanakě, o ivana ja bana baitě o
 ivenda, ipanga ja a diyakě molo
 mw' iyonga jabu hānjābiyěngo
 11 na betuniya. Ikabojana na a
 nyěvėkidě na ba nyěvėkudwě ba
 te bā bēhěpi ba b' umbáká, yā
 tina tē ndi eyaju e ha yěněkě
 ihāni n' ituba ja bā na bana b' ina,
 12 na, Mbi ka pakuwi dina jāvē o
 bana b' ina ba didi; mbi ka tu-
 mbuděndi ibendě ávē o jadi o ibe-
 13 mba j' ikando. Tepě na, Mbi ka
 pitldi má. Epākwnějo na, Hila-
 kě mba, na bana bamě ba Anya-
 mbě ba di mba věngo.
 14 Nandi, 'kabojana ka bana ba didi
 banāngi ba mehoni na makiya,
 yā nyanga tē tepě eyaju má mětě
 e nāngākidi mbeyi ya jāngā tē;
 na ovaně nd' o má a ka jilidě n'
 iwedo má a diyaki na ngudi j'
 iwedo, má ně ndi ukuk' ube;
- 15 na má a vėngidi bá, ba diyakidi o
 egombe ya 'mėnā abu yěhěpi o
 univi 'kabojana jāngā j' iwedo.
 16 Ikabojana, mbambayě, na bo nā-
 ngáká benjěli, ihana jabu, ndi a
 nāngākidi ibāngā ja Ebrehamu
 17 ihanu jabu. Ovaně nd' o má a
 yěněki yā lukango na má a pa-
 ngakwě ka bana b' ina, o belombo
 byěhěpi, ovaně nd' o má a ka
 diyě prist ya molo mw' ikěngě o
 mwala mwa Anyambě ivanguwa
 18 opělě ya bobē bwa bato. Ika-
 bojana o yā yěně nd' eyaju e yěně-
 nēkidi etuniya, a yějėkudwě-
 ndi, a ka yālěte o hana ba yějėku-
 dwě.
- 3 Ovaně vākāna, bana b' ina ba
 savinwěngo, ba kabaniyi ba mo-
 nda mwa oba, pikilakiyateni Uto-
 du na prist ya molo y' iměmě ja-
 2 hu, Kraist Jisu; a diyaki n' ikě-
 ngě o a lenakidě má a didi, pani
 tepě ka Mosěsi a diyaki n' ikěngě
 3 na ndaboaju yěhěpi. Ika-
 bojana ekāně a langakudwěndi we-
 yango n' ivenda wa na Mosěsi,
 bwěsě te ka a longakě ndabo, a
 4 didi bodilo wa na ndabo. Ika-
 bojana ndabo yěhěpi e longakudwě-
 ndi na moto n' uhuhu; ndi a lon-
 gakě belombo byěhěpi nd' An-
 5 yambě. Na Mosěsi mbambayě,
 a diyakindi n' ikěngě na ndabo
 aju yěhěpi pani k' uhayi, ipaku-
 wa ja belombo tē be ka kalwě o
 6 mbuhwě mbuhwě: ndi Kraist, a
 tēkudwě ka Mwana o ndaboaju
 mětě mbambayě; hwě ndi ndabo
 aju, pagate ho bweyiděngě vyě
 mabeka n' upeyo mw' ipite yěmi-
 7 yěngo na l' ihuku. Ovaně vākā-
 na k' Ilina Iyamu i vāki na, Oni-
 ngě wa yokani joyi jamě o bu-
 8 hwa, o delakiděni bebumulema
 byanyu, pani ka o buhwa bw' ilo-
 guwa, o buhwa bw' iyějjudwě o
 9 nginga: o ba hangwě banyu ba

- yějekiyi mba, sulěngo mba, na yěuěngo behavu byamě mabo ma mepuma manayi. Ovaně nd' umbi numbakidi n' igona tědině, na váká na, Ba humamakandi egombe yěhěpi na bebumulema, na bá bu yowakě njeya jamě; k' umba mba kana na ngambi amě, na, Ba ngiye iyájá jamě.
- 12 Bandamakiděni, bana b' ina, banga wa diya inyěni o jadi ebumulema ebe, y' ipuhwa j' ikamidě, ivěngěmě oviya Anyambě e di mihá na jadi; ndi levanakani buhwa ka buhwa, ulingo mwaju u tubakwě na, O buhwa; banga moto inyěni o jadi deludwě n' iyabana ja bobě.
- 14 Ikabojana ho pangwěngo bakabaniyi ba Kraist, pagate ho hukingě jali ja mabeka mahu yěmiyěngo na l' ihuku; o yá e vánákwě na, o buhwa, oningě wa yoki joi jaju, o delakiděni bebumulema byanyu, pani ka o buhwa bw' ulogo. Ikabojana ba nja lě o bá ba yokakidi, ba logwakindi; hanga na bapumakidi n' itumbwana
- 17 ja Mosěsi oviya Ijpt běhěpi. Ndi ba lě ba nja ibaju ba numbakidi mabo ma mepuma manayi? hanga na ba haki bobě, ba mebibba me kwakidi o nginga? Na ba lě ba nja ba kanakudwě na ba ngiye o iyájá jaju, kabo te ba ha kamakidě? Ho yěnindi na bu yalákě o ngiya 'kabojana ipuhwa j' ikamidě.
- 4 Ho bangakeni nandi, o banga mohano u di dikudwěngo mw' ingiya j' iyájá jaju, na moto inyěni o jadi a yěněně na a vuvanidě na 2 já, bo vuvanakidě. Ikabojana sango eyamu e pakwakudwěndi o hwě ho jadi, pani te ka o bá ba jadi; ndi ndaga i kalakudwě o bá ba jadi ja bo kovaka bá, j' u hábáká n' ikamidě o ba yokaki já ba 3 jadi. Ikabojana hwě ba di kamiděngo, ho ngakiyandi o iyájá, pani ka má a vákí na, K' umba mbi di kanango na ngambi amě, na ba ngiye iyájá jamě: tombete ka behavu be hánjábákiyedi oviya jali 4 ja he. Ikabojana a kalakindi o iboko n' ihuhu opěla buhwa bwa hěmbwědi, kakana, Ka Anyambě a yájá o buhwa bwa hěmbwědi 5 oviya behavu byaju byěhěpi. Timbiyango pě iboko těkavi, Ba ngiya o iyájá jamě.
- 6 Ovaně vákána, e dikanango na báká ba ka ngiyand' omě, na bá ba takidi o pakudwě já bu ngakiya, 7 tina ipuhwa j' ikamidě; ěpakwě njo pě Anyambě a leniděngo buhwa na bo 'huhu, o buhwa, a váká o ejangangobo ya Devidi, egombe eyaba tombango, pani ka yá e ma vánwě, na, O buhwa, oningě wa yokani joi jamě, o delakiděni 8 bebumulema byanyu. Ikabojana ka na Jisu a věki bá iyájá, te a bo kalakapě o mbuhwě mbuhwě opě- 9 la buhwa bopákwě. Nandi o na Sáná y' iyájá i di kánjudwěngo 10 bato ba Anyambě. Ikabojana a ngiyedi iyájá ja Anyambě, a yáji tepě oviya behavu byaju mětě, pani ka Anyambě a yájákidi ovi- 11 ya 'byaju. Ho haka na jayi nandi, ingiya j' iyájá tědině, banga moto te moto a kwa ombuna těya 12 páká y' ipuhwa j' ikamidě. Ikabojana ndaga ja Anyambě i na eměná, na ngudi, bovolu wa n' ukwala mw' ibátá mwa mběbá ibale, i sokaka tombe n' ipaludě ja ebumulema n' ilina twa, na malato n' ulángi, na já i nd' uhákáli mwa mapikiliya na mepango mya 13 bebumulema. O i bě na ekeha e ha ibě saliyango o mihá maju: ndi belombo byěhěpi be nd' uhamba, na bwe, o mihá ma uwahu a tatwanakě.
- 14 Ikabojana ho na prist ya molo

- eněně, e ngiyendi o hěvěni, Jisu, Mwana wa Anyambě, ho hukakeni iměmě jahu hukango. Ika-
 15 bojana ho i bě na prist ya molo e ha yálakě o diya na hwě na ndě-
 kěbědi n' ikáhá jahu; nd' a yějě-
 kudwěndi pělě jěhěpi pani ka
 16 hwě, ndi a bo diyaka na bobe. Ho
 vakeni nandi, kehango o eka ya
 ehewě, ovaně nd' o hwě ho ka
 pahiyě ngěbě, na o duwa ehewě
 e hanakě o 'gombe ya mala.
- 5 Ika bojana prist ya molo yěhěpi
 e nāngákwe o bato ba jadi, a
 bakakudwěndi o 'pělě ya bato o
 belombo bya mwala mwa Anya-
 mbě, ha ovaně nd' o má a ka ya-
 mbiyě bova na myambo ta opělě
 2 ya bobe: a ka yálě o diya na kě-
 ngá o ba dimbakiyě, na ba di yě-
 luwěngo o njeja; 'kabo jana má
 mětě tepě a petwěngo n iká-
 3 há. Na tina y' ikáhá tě a luka-
 kandi o vana mwambo opělě ya
 bobe, ibwaju mětě, bwěšě te ka
 4 opělě ya bwa bapákwe. O i bě
 na moto a nāngakě inyanga tě ja
 prist ekadi, kabo má a ndakudwě
 na Anyambě, pani ka Erān a di-
 5 yakidi. Nonaně tepě ka Kraist a
 ha hekakidě má mětě ipangwě ja
 prist ya molo, kabo te a vāki na
 má na, O Mwan' amě, o buhwa
 6 nd' umba mbi jad' ávě. Pani ka
 má a vāki tepě o iboko ipákwe na,
 O prist egombe yěhěpi, nyanga
 ya Mělkisiděki a hakudwě prist.
 7 A běkidi, o hwi jaju ja mehoni, o
 má a bėki věngo makaloni na
 maháhálidě n' udaki uněně o a
 yálakidě o hungina má oviya iwe-
 do, na má a yokakudwě, 'kabo ja-
 8 na a bangakindi Anyambě; to-
 mbe ka má a diyakidi Mwana,
 nd' a yokwakite iyokiya na belo-
 mbo byaju be yěněkidi etuniya;
 9 o mwa bėdi hānjábudwěngo, na
 má a diyaki uvěyi mw' iyonga i
 ha lenaka o běhěpi ba yokakiyě
 10 má; pānwěngo na Anyambě prist
 ya molo nyanga ya Mělkisiděki e
 pānākudwě.
- 11 Ho na belombo beite be vākě
 opěl'aju, na byá be ndi bokolo n'
 ipakuwa, 'kabo jana o tunindi n'
 12 iyoka. Ika bojana te o egombe
 těkaye, eanyu e lukakě o diya ba
 yokwanidi, o ndini na mala ma
 na upákwe a yokwakidě inyěni
 epákwe njo e jadi ubota mwa
 boho boho mwa ndaga ja Anya-
 mbě, n' inyi wa běni ka jāngá i
 vahakě manyāngá, hanga beja
 13 bekolo. Ika bojana wěhěpi wa
 beja byaju be di manyāngá, a i bě
 na ngudi e bweyakidě ndaga ya
 hohonganěngo; jambojana a nd'
 14 ukěkě. Ndi beja bekolo be bya
 ba didi igona itodu, ba di yādídě-
 ngo ngudi jabu na tina y' ihana,
 ihákálá ja bwamu na bobe ta.
- 6 Nandi dikango ubota mwa nda-
 ga ja Kraist, ho valakeni o ihā-
 njābiyě; ho taděpě ijanga j' iluwa
 j' ulema oviya behavu be di wa-
 ngo, n' ikamidě j' Anyambě,
 2 iyokwanidi ja baptism, n' ikahi-
 dě ja bená, n' ipumbuwa oviya
 3 iwedo, na yěkě e ha lenaka. Ye-
 ně nd' eyahu e ka hayě, oningě
 4 Anyambě a baginingě. Ika boja-
 na ya yālāniye na ba běkě n' ivá-
 kwě, bumudwěngo, na bá veka-
 ngo bova bwa hěvěni, na bá pa-
 ngwěngo ba pahiyi b' Ilina Iya-
 5 mu, na bá vekango ndaga j'
 Anyambě, na ngudi ja ehe e vakě,
 6 oningě ba kwa, o timběpě bá epá-
 kwě njo o iluwa ja ebumulema,
 ikabo jana ba kāmidi Mwana wa
 Anyambě o krāsī epákwe njo bá
 mětě, na bá má ihāni ja bwe bwe
 7 mbwe. Ika bojana he e mātákě
 mbwiya e nākě omě, e jadi na
 mala ma na e pākě njo itě, na yá
 e yěkěměkě maliya lukango na

- bá eyaju e liyana kwě, e pahakiyandi ibatá oviya Anyambě a 8 didi: oningě na eyěkěměkě mbángě na mabo e hěnjěkwěndi, na yá ya bě pyělě n' ihákwe; madi-kanido ma yá ndi bo tumba-
kwě.
- 9 Ndi ba tándákwě, ho kamakidě belombo beyamu wa opél' anyu, na belombo be latakě n' iyonga, tombete hwě kalakate kakana; 10 ikabojana Anyambě a i bě bobe ibehalidě ja ehavu anyu, n' ujanjo mw' itándě, eyanyu e di leviděngo o dina jaju, eyanyu e di hanango bayamu, n' inyěni o hanaka tepěni. Na hwě ho vahaka tepě na wěhěpi inyěni o jadi a levakidě ngwanja-ngwanja tě ya páká, o ipahiya j' itimě j' ipite na 12 l' ihuku: o diyeni na bokěhě, ndi bavilingani ba ba jigakě mohano, tina ikamidě, n' iyika.
- 13 Ikabojana o Anyambě a yohankidě Ebrehamu mohano, a kanakiyi na má mětě, 'kabojana uněně pě wa uwaju wa kaniya a diye, 14 na, Mbambayě, mbi ka vambiyand' ávě ibatá, n' umba mbi ka 15 vuhěnd' ávě. Ndi, o má a běki hindinango n' iyika, a pahakiyendi mohano. Ikabojana pákwepákwe, bato ba kanakiyandi n' uněně wa: n' ikaua j' iyěmidě nd' ihuku ja jomano jěhěpi, o bá 17 ba jadi. Ovaně nd' o Anyambě, a vahakě nyanga ya ngudi eitě ilevidě ja bajigi ba mohano ehoka aju, e ha 'lwaka, a vamakiděnd' 18 ikana omě; na ovaně na belombo tě be bale, be ha 'lwaka ekabe, ho ka diya n' iyádiyě ikolo, ba di kweiyango o makutama, ibweyidě j' ipite i di tědwěngo o boho 19 bwahu; ipite tě ijahu i janidi ka nyilo y' ilina, e ha ndebakě, na e di njimbili, o utema mwa unamba mwa 'paga; omě nd' o utodo Jisu, 20
- a di ngiyango opél' ahu, pangwěngo prist ya molo egombe yěhěpi, nyanga ya Mělkisiděki e pangakudwě.
- 7 Ikabojana Mělkisiděki těkame, upolo mwa Selěmi, prist ya Anyambě ya oba mětě, a bonganakiyedi Ebrehamu, o má a diyakidi a timbaka oviya iweya ja mepolo, na vambakiya má ibatá; 2 wa Ebrehamu tepě a vėkidi mběyi ya jomu ja byěhěpi, a jadi o boho-boho, oningě dina jaju ja ludwě, na, Upolo mwa hohonganěngo, nandi běngě tepě na, Upolo mwa Selěmi, u weyaki na Upolo 3 mwa jonga: a diye na hangwě a diye na nyangwě, a diye na mba-mba, a diye na jali ja hwi, tombe ihuku ja eměná i didi lěndwěngo; ndi pangwěngo pani ka Anyambě, a diyaki prist egombe yěhěpi.
- 4 Nandi pikilakiyateni boněně bwa momo těně bo diyanakidi, wa ujámbi Ebrehamu mětě, a vėkidi mběyi ya jomu y' imano.
- 5 Tepě, pákwě-pákwě, ba jadi ba bana ba Livai, ba hakě ebano ya prist, ba na elekanako e nāngakě mběyi ya jomu ya bato, hohonganěngo na elekanako, yeně ndi na, na bana ba nyangwě, tombe ka bá ba vakiyete o ehena ya Ebrehamu. Nandi má a ha pumakiyedi oviya yá mbanda tě, a pahakiyi mběyi ya jomu na Ebrehamu, na vambakiya má a diyaki na mohano, ibatá. E bě na penda na wa yěviyěngo wa a vambakudwěndi ibatá na wa inyanga iněũb' wa.
- 8 Nd' okava bato ba wakandi ba pahakiyě mběyi ya jomu; nd' okavaně, a pahakiyi yá, a pakwakudwě upako mwa na a te mihá.
- 9 Ndi tombe na wa Livayi a pahakiya mběyi ya jomu, a vėki mběyi ya jomu, (ka moto a vákě), na 10 Ebrehamu; ikabojana a diyakite

- a ngite o ehena ya Ebrehamu hangwě, o Mělkisiděki a bonganakiyi mā.
- 11 Nandi oningě na ihānjābiyě i diyakindi na ebano ya prist ya mbanda ya Livayi, ('kabajana omě nd' o bato ba pahakiyedi belekanako) ma lě nja malě ma na prist epākwě e ka muwandi hohonganěngo na nyanga ya Mělkisiděki, ndi e tubwě na hohonganěngo na inyanga ja Erāni? Ika-bojana o ebano ya prist e luwedi, o tepě na mala m' iludě ja elekana-ko. Ika-bojana Jisu, wa belombo tēbeně be kalakudwě, a ndi wa diyā ipākwě, wa moto ka moto a vengakiyedi o ālta. Ika-bojana e di yowaněngo bwe-bwe na Upangiyi mwahu a pumakiyendi oviya Juda; diyā tēdině Mosěsi a bo kalaka ja elombo opěla ebano ya pristi. Na ekaye e pě bwe-bwe pě wa; na 'kabajana prist epākwě e ka 'mwakandi e kwana- kě Mělkisiděki, e di pangwěngo, hanga hohonganěngo na elekana-ko y' ivanga ja mehoni, ndi hohonganěngo na ngudi ya emě- nā e ha lenaka. Ika-bojana a pakwakandi na, O ndi prist egombe yěhěpi, hohonganěngo na inyanga ja Mělkisiděki. Ovaně vākāna, o na ibuludě j' ivanga i diyakidi o boho, tina ivāhāmā jaju n' ipuhwana ja mala, (ika-bojana elekana-ko yu hānjābākidě elombo) n' ivana j' ipite iyamu wa, ja nd' ijahu i bakamanakě o Anyambě a didi. Na o nyanga ya elombo tēkaye e hakudwě e diye n' ikana; (ika-bojana o ba Livayi ba pangakudwě prist, ikana i diye, ndi Jisu a pangakudwě prist n' ikana, na a vāki na mā na, Upangiyi a kanindi, a timbě ulema, O prist egombe yěhěpi, hohonganěngo n' inyanga ja Mělkisiděki:)
- 22 na tina tēkaně Jisu a pangaka-
23 ndi panga eyamu wa. Tepě na
- bā ba diyaki prist itě, 'kabajana
bu bābākwě na ba lilimakidě na
24 tina y' iwedo; ndi jambojana
moto tě a lilimakiděte egombe
yěhěpi, a na ebano ya prist e ha
25 pendaka pě. Ovaně nd' o mā a
di na ngudi tepě e yongakě ba hā-
kā ya do, ba vakě o Anyambě a
jadi na mā, 'kabajana a diyakandi
egombe yěhěpi ihāhālidě opě'
abu.
- 26 Ika-bojana jāngā ja prist ya molo
ka dině i lukaki na hwě, a di kē-
ngěngě, a diye na njēnji, a diye
n' ibeva, paluwango oviya bato
babe, na mā betudwěngo oba wa
27 na hěvėni; a ha bě na mala ma
na a yambakiye mwambo buhwa
ka buhwa, pani ka prist tě ja
molo dině, o boho-boho opěla
mabe maju mětě, nandi bēngě
opěla ma bato; ekaye nd' eyaju e
hakě njo pākā pa, o mā a yamba-
ki nyoloaju mětě. Ika-bojana
elekanako e pangakě bato prist ya
molo ba di n' ikāhā; ndi ndaga
y' ikana e diyakidi, ovaně elekana-
ko ya tomba, e tēkiděndi Mwana,
a di hānjābiyěngo egombe yě-
hěpi.
- 8 Nandi o nyanga ya belombo
byahu bya viya ka kala, elombo
eněně wa nd' ekaye, na, Ho na
prist ya molo ka yāně, e di diyango
o enā eyomi ya Boněně o hě-
2 vėni; uhayi mwa belombo bya
Anyambě, na mwa mākā mwa
pākwě-pākwě, mwa Upangiyi u
humakidi, hanga bato.
- 3 Ika-bojana prist ya molo yěhěpi
e bakakudwendi ivanga ja bova
na myambo: ovaně vākāna, e na
mala ma na momo tēkaně tepě a
4 na elombo e yambakiyě. Ika-bo-
jana ka a didi o he, te a diye prist,
'kabajana o na prist a vanakě ma-

vě, hohonganěgo na elekanako ;
 5 ba haki yá ehavu e jadi egálani
 na edingihě ya belombo bya hě-
 včeni, pani ka Mosěsi a kelevaku-
 dwě na Anyambě o má a diyaki-
 di a bě na a li ka ha máká ; 'kabo-
 jana, a váci na Yěněkě na o ka ha-
 ka belombo byěhěpi hohonganě-
 ngo na mbago e levakudwě ávě o
 6 ukodi. Ndi kya tēkaně, Jisu pa-
 hiyango ugonu uyamu wa viya-
 gano na nyang' aju tepě e di ngá-
 mbi ya panga eyamu wa, a tēku-
 dwě na myohano meyamu wa.
 7 Ikabojana ka na panga tē ya
 boho-boho e jakate e diye na njě-
 nji ; te iboko vyu vahwě vya y'
 8 ibale. Ikabojana o má a hěnji
 má, a váci na, Upangiyi má na,
 Umbwakiyateni, hwi i vakandi,
 umba mbi ka panganě ndabo ya
 Isreěli, na ndabo ya Juda panga
 9 ya kya ; hanga hohonganěgo na pang'
 amě e panganakidě ba han-
 gwě babu, o umbi bweyaki bá o
 ená, itumbwana jabu oviya ehiki
 ya Ijipt, jambojana ba bo lilima-
 kidě na panga amě, Upangiyi má
 na, mbu yěněkě tepě bá pivi.
 10 Upangiyi má na, 'kabojana pang'
 amě e ka panganě ndabo ya Isre-
 ěli, o hwi tēdině tombango nd'
 ekaně, mbi ka vaměndi belekaua-
 ko byamě o mapikiliya mabu, n'
 umba mba lěndě byá o bebumule-
 ma byabu, n' umba mbi ka diya-
 yandi Anyambě abu, na bá ba ka
 11 diyi bato bamě. Na moto wěhěpi
 a yokuděpě uganganu mwaju, na
 moto wěhěpi mwana nyangwě,
 na, Yowakě Upangiyi ; 'kabojana
 bá běhěpi te ba ka yowě mba,
 oviya uhálě na la ka bweya baně-
 ně. Ikabojana mbi ka yokiyi bo-
 be bwabu ngěbě, n' umba mba
 yongidě pě mabe mabu, n' ibeva
 13 jabu epákwě njo. O má a váci
 na, Panga ya kya, a pangí ya bo-

ho-boho ya vyo. Nandi e puka-
 kě, na yá e dunakě, e piyělě n'
 inyanga.

9 Vákana pákwě-pákwě, panga
 ya boho e diyaki tepě na sale y'
 ugonu mwa Anyambě, na máká
 2 ya he tēkaně. Ikabojana máká u
 hakudwěndi, na ilika vya bohoboho
 vi diyaki n' uhángá mwa
 litwa, lo ma tēměkiyě, na tagulu,
 na pěmbě e ma tēkudwě, e tuba-
 3 kwě na iboko vya hole, na kundu-
 wango unamba mwa epaga mwa
 mebale, máká u tubakwě na vya
 4 hole ya hole. Vi diyaki na sěngě
 ya kápi ya hika eveyu, na egala
 ya panga bakwěngo na hika eveyu,
 ulwaniděngo sáta, na eva ya
 hika eveyu, e ma diyaka na mana,
 na ngwahi ya Eráni e kěkěkidi,
 5 na bepwanjalaba bya panga ; na
 oba ya yá Sěrubim y' ivenda e di-
 bakě ediya ya ngěbě ; hwa yálěpě
 o kala opěla byá beně yáká yáká,
 6 kya tēkaně. Nandi o belombo tē-
 beně be běki bonguwěngo, prist
 ba kěkěndi egombe yěhěpi o má-
 ká mwa boho, iha ja ugonu mwa
 7 Anyambě ; ndi o ilika ja mabale
 i ma valakwěte kabo na prist ya
 molo dipá njo páká o upuma
 mwěhěpi, hanga na makiya ma
 diye, imaju ma yambakiyě opěl'
 aju mětě, na opěla bohuma bwa
 8 bato : ilina Iyamu nd' i levakidě
 ekaye, na njeya e valakě o vike-
 banido hole e ha dubudwěte, uki-
 li mwa máká mwa boho u ngite
 9 de : u diyakidi egálani ya yá o
 egombe tēyeně, e ma yambaku-
 dwě na myambo na bova, bo ha
 yálěte o hánjábídě a ma haka
 ugonu, ebumulema, na ekabe byě-
 10 hěpi : u diyakidi beja, n' imátá,
 na metuka meitě, byá be ndi sale
 bya mehoni, me sombiyakudwě
 bá kabo o egombe ya hohonga-
 ně.

- 11 Ndi o Kraist a padí prist ya molo, ya belombo beyamu be vakě, a ndi pudunganango mákâ u di uyamu, hânjâbiyěngo wa, na u ha hakudwě na benâ, yeně ndi na
- 12 hanga mw' ivela těkadi; na má a ngiyendi njo pákâ pa o iboko vya hole ya hole, hanga na makiya ma mbodi, tombe na ma bana ba nyati, ndi na makiya maju mětě.
- 13 Ikabojana oningě na makiya ma nyati, na ma mbodi, na jabu ja mwadi mwa nyati i ma mwanjakwě na ba nyolo dilâ, i nyěvėki-děndi o itauě ja nyolo; hanga na makiya ma Kraist, a yambakiyi nyolo aju n' Ilina ja egombe yěhěpi, a diye n' itábě o Anyambě a jadi, ma tanakě bebumulema byanyu wa oviya behavu bya wango, ihaiya ja Anyambě e di mihâ?
- 15 Ovaně nd' iwedo i hamakidi opělě y' ivanguwa ja mapulě ma hakudwě o egombe ya panga ya boho, ovaně nd' o ba ndakudwě, ba ka pahiyě mohana mwa ijiga ja egombe yěhěpi. Ikabojana ikenjidi ja moto opělě ya iwedo jaju, i te na mala kabo oningě má
- 17 mětě to. Ikabojana ikenjidi těkadi i yěmėkiyěndi o moto tě a běkě to; ndi i bě na ngudi na vilolombo, ulingo mwaju u di mihâ.
- 18 Ovaně vákâna, ikenjidi ja vyo ju
- 19 hakwě makiya ma diye. Ikabojana o Mosěsia bėki kalango ndaga jěhěpi o bato běhěpi ba didi, hohonganěngo na belekanako, a nāngáki makiya ma bana ba nyati, na ma mbodi, na miba, na mevátâ myâ udāmbě m' ingála, na hisáp na mwaujaka ejanganango bo na bato běhěpi, na ekama ndi makiya ma panga ya Anyambě e
- 21 sombiyakidě inyěni. Tepě a papaki na mákâ, na beva byěhěpi, be ma hanakwě o mákâ, na maki-
- 22 ya, nyangatě te. Na manini ma

- na belombo byěhěpi te be ma tanakwě na makiya hohonganěngo na elekanako; tepě itádě ja makiya i diye, iyidwě ja bobe i bě.
- 23 Nd' o yâ e diyakidi na mala ma na mbago ya belombo bya hěvěni e ka tanwě na belombo těkabe, e diyakindi mala na belombo bya hěvěni byâ mětě be ka tanwě na myambo meyamu wa na ekabe.
- 24 Ikabojana Kraist a i bě ngiyango o iboko vya hole vi hakwě na benâ, vi di mbago ya vya pákwě-pákwě; ndi o hěyěni yâ mětě, ka pumiya kya těkaně a pwanja ya
- 25 Anyambě opěl' ahu: hanga pě na ovaně nd' o má a ka yambiyě nyolo aju njo itě, pani ka prist ya molo a ngakiyě o iboko vya hole upuma mwěhěpi njo pákâ na makiya ma pákwě, hanga imaju
- 26 mětě; te a wakate bo waka na bo waka na he na tadwě ijanga, ndi a pumiyaango njo pákâ pa ihuku ja egombe ka vėngidě bobe na mwambo mwa nyolo aju mětě.
- 27 Tepě pani ka yâ e di lenudwěngo bato na ba wake njo pákâ, ndi ekaye kělěbě, yěkě; nonaně tepě ka Kraist a yambakudwě njo pákâ ibapě ja mabe na baitě, na má a ka pumiyaandi o iyonga, o ba 'mbwakiyě má, a diye na utunda mwa bobe, njo y' ibale.
- 10 Ikabojana belekanako, be di na edingihě ya belombo beyamu be vakě, ndi hanga egálani mětě ya belombo, bya yálě o hānjábakidě ba viyi ba omě na myambo tě; imyabu me ma yambakiya upuma k' upuma, egombe
- 2 yěhěpi. Oningě nonaně te me bě te me dákidi iyambiya, 'kabojana te ba kaliyi ba ma tanakwě njo pákâ, bu diyakapě n' ipikiliya ja
- 3 bobe. Nd' o myambo těmeně o n' iyongidě te ja bobe upuma
- 4 mwěhěpi. Ikabojana ya yálāni-

- ye na makiya ma nyati na ma
 5 mbodi ma ka vëngidi bobé. Ova-
 ně nd' o Kraist a vákidi, o má a
 vakidi o he na, Wa vahaka pë
 mwambo na bova, ndi nyolo nd'
 6 eávë e di mba kenjëngo: wa bo
 salaka na myambo mya bo tomba-
 7 ka na myambo opëla bobé. K'
 umba mba vá na, Umbwakiyate
 mbi viyendi, (o ubámbá mwa eja-
 nganangobo e lëndudwëngo opël'
 amë) o Anyambë, iha j' upango
 8 mwávë. O boho o má a vákí na,
 wa vahaka myambo na myova,
 na myambo me tumbakwë o nya-
 nga ya bobé, tombe o sala na myá ;
 (me vanakudwë hohonganëngo
 9 na belekanako), já ndi jaju i vákí
 na, Umbwakiyate, mbi viyendi
 iha j' upango mwávë, O Anya-
 mbë. A vëngëkidëndi ya boho
 na ovanë nd' o má a ka yádidë ya
 10 bebale. Upango të nd' umwahu
 u nyëvënëkudwë n' iyambudwë
 na nyolo ya Jisu njo páká pa.
 11 Na prist yëhépi e tëmëkëndi bu-
 hwa ka buhwa ihaya n' iyambiya
 ja myambo të mya myáká njo itë,
 me ha yálákë o vëngidë bobé
 12 egombe te 'gombe; ndi Kraist, o
 má a di yambiyango mwambo
 'mbáká itato ja bobé, a diyango
 egombe yëhépi o ená eyomi y'
 13 Anyambë; oviya ovanë a te ive-
 nga na la o ndoba jaju i ka pa-
 14 ngwë mbat'aju e pitakiyë. Ika-
 bojana a hánjábídëngo bá ba nyë-
 vëkudwë, egombe yëhépi, na
 15 mwambo 'mbáká. Yá ndi ya
 Ilina Iyamu e janidi tepë tal'ahu:
 'kabojana o má a bëki vángo na,
 16 Upangiyl má na, pang' amë e ka
 panganë bá o hwi tëdinë nd' eka-
 ně, mbi ka vami belekanako bya-
 më o bebumulema byabu, n' umba
 mbi ka lëndi byá o mapikiliya
 17 mabu: a vákí na, mabe mabu n'
 ibeva jabu mba yongidëpë byá na
- 18 vilolombo. Nandi o iyidë ja benë
 i didi, o bë pë na mwambo mw'
 itato ja bobé.
 19 Nandi, bana b' ina, 'kabojana
 hwë ho na báde bo nganakiyë o
 vikebanidë hole na makiya ma
 20 Jisu, na njeja ya kya na ya 'më-
 ná, eyaju e di bumudëngo opël'
 ahu, na unamba mw' epaga, yenë
 21 ndi na mehoni myaju; na o hwë
 ho didi na prist enënë o molo
 22 mwa ndabo ya Anyambë; ho ba-
 kamakeni n' ulema mwa pakwë-
 pákwë, ti na mabeka m' ikamidë,
 ho didi melema papwëngo oviya
 ebumulema ebe, na nyolo jahu tu-
 kwëngo na miba ma këngëngë;
 23 ho hukakeni imëmë j' ipite jahu
 hukango, ho vongole, (jambojana
 a di yohanëngo a motwë-motwë;)
 24 na hwë ho pikilakieni ho tund-
 wandanakidëndi o itandë na o be-
 25 havu beyamu; ho senjeni ikinda-
 ně ja hwë mëtë ta, pani te ka
 pani ya báká e jadi; ndi ho leva-
 nakani wa wa te k' inyëni o yënë-
 këni buhwa të bo bengakiya.
 26 Ikabojana oningë hwa ha bobé
 na vyálá o hwë hwa bë pahiya-
 ngo iyowë ja pákwë-pákwë, mwa-
 mbo mwa itato ja bobé u bë pë,
 27 ndi kabo imbuwa ja mahihi ja
 yëké, na malingwa ma yodakë ma
 28 ka hinidë baloni. A pëjékidi ele-
 kanako ya Mosësi a wakindi a
 yënudwë ngëbé, o tali ibale n' ila-
 29 lo, wa piviyakani na, ivomudwë
 ikolo wa, i lukango na má, a pita-
 ké Mwana wa Anyambë n' ita-
 mbi, na má langango makiya ma
 panga imaju ma nyëvënëkudwë,
 ka 'lombo e ha bë n' itinga, na
 má tábango Ilina ja 'hekwë?
 30 Ikabojana ho yowëngo a di vángo
 na, Ngundako e ndi eyamë, na
 mbi ka timbë. Tepë na, Upangi-
 31 yi a yëkidi bato baju. E ndi elo-
 mbo ya mahihi na o mánгалána

- o bená bya Anyambě ya emě-
nā.
- 32 Ndi yongakiděni hwi ja vyo, o
inyěni o běki bumudwěngo, o hi-
ndinakindini ihinga iněuě ja be-
tuniya; pělě páká, inyěni o yěně-
kudwěni nyanga tě na metábu na
betuniya ta, pělě páká tepě, o
inyěni o diyakidini wa běni me-
gangano mya ba hakwě nonaně.
- 34 Ikabojana o yěněkindi bāni ba
diyakidi o mekato, ngěbě, na ná-
ngáká imano ja jumba janyu na
mbya, yowěngo inyi mětě na o
ndini na hika eyamu wa na e ha
makiya o hěvěni. O věngěkidě-
ni nandi mabeka manyu, ma di
n' ihomanwě iněně ja mahoma-
no. Ikabojana o ndini na mala
m' iyika, na o inyěni o ka bě yěni
hango upango mwa Anyambě, o
ka pahiyandini mohauo. Ika-
bajana ukili uhálě mětě, vákána a
ka páyě a pándi, a vengidě.
- 38 Nandi uwamě wa' mahuwa a ka
diyi n' ikamidě, nd' oningě moto
ka moto a timbiya na mbuhwa;
39 ilina jamě ja sale na ju. Ndi ho
bě ba tango tě e timbakiyě na
mbuhwa o inyanga, ndi ba tango
tě e kamakidě o iyonga j' ilina.
- 11 Nandi ikamidě ndi mabeka
ma banda-banda bya belombo
be yombwakwě, isulě ja belombo
2 be ha yěněněkě. Ikabojana na
ja ndi ja batodu i pahanakiyedi
3 kuma iyamu. Ikamidě nd' ijahu
bweyanakidě na he e velaku-
dwěndi na ndaga ja Anyambě,
ovaně vákána belombo be yěně-
někě byu hakwě na belombo be
4 yěněněkě. Ikamidě ndi ja Eběli
i yambanakiyedi Anyambě mwa-
mbo uyamu wa na Keni, umwa-
ju u pahankiyedi upako na a ho-
honganěngo, Anyambě a pakwa-
ka o nyanga ya bova bwaju; to-
mbe ka má a wedi a ngite a kala-
- 5 ka na ikamidě tě. Ikamidě ndi
ja Inaki i nāngānakudwě oba,
ndi a yěne iwedo, na má a bo du-
wanakiya, 'kabojana Anyambě a
nāngāki má, 'kabojana ovaně a to
nāngwě a diyaki n' upako na a
6 tándakiděndi Anyambě; ndi ika-
midě i diye ya yálāniye o tándidě
má, 'kabojana a vakě Anyambě
a didi a kamakidi na a i wě, na
na má ndi uhomani mwa ba vá-
7 hákě má. Ikamidě ndi ja Nowa,
o má a beki kelevudwěngo na
Anyambě o belombo be ha yěně-
někětě kya, a bangakindi, na ke-
njakě bwalo b' utangani iyongě
ja ba ndaboaju; eyaju e kwehana-
kidě he, na diyaka a bě ujigi mwa
hohonganěngo e di n' ikamidě.
- 8 Ikamidě ndi ja Ebrehamu i yoka-
didi o má ndakudwě na a valake
o iboko vyaju vi ka pahiyě o
mbuhwěmbuhwě ijiga; ka má a
vala, a yowě pěl'aju e valakě.
- 9 Ikamidě nd' ijaju i yěngěněkidě o
ehiki ya mohano, pani ka o ehiki
ya ngani, o máká na Aisak na Je-
káb, bajigi na ju ba mohano tě m'
10 umbáká; ikabojana a diyakindi
imbuwa ja mboka e di na maja-
nga e jadi ulongi na uveli te Anya-
11 mbě. N' ikamidě tepě ndi ja
Sera má mětě i pahanakiyedi
ngudi e kahanakě jemi, na jaka
mwana o má a diyakidi a tomba
igona, 'kabojana a kamakidi má a
yohanakidě na a pákwě-pákwě;
12 nandi na njāngá eité na ugudi na
kěkěkě oviya 'mbáká a diyakite
bwěšě ka a didi wango, o má na
nyětěti ja oba o ebumbu, na o má
na mahě ma didi uhěkě mwa ma-
ngá bwinge na mwana.
- 13 Ekaba běhěpi ba waki n' ikami-
dě, ba pahiyě myohano, ndi ba
yěněkite myá bo, na kehanakě
myá oviya bo, na mēměkě na ba
14 bangi na batumuwi o he. Ika-

- jana ba vákě belombo ka beně, ba pakwaki bwe-bwe na ba vahakandi ehiki abu mětě. Tepě pákwě-
 15 pákwě, ka na ba diyaka n' ipikiliya ja ehiki abu e vakiyedi yěně te ba diyakite na egombe e timba-
 16 kě. Ndi ba vahakandi ehiki eyamu wa, yá ndi ya hěvěni ; ovaně nd' o Anyambě a ha yěněki ihá-
 ni ja itubwě na Anyambě abu; 'kabojana a kenjiyango bá mbo-
 ka.
 17 Ikamidě ndi ja Ebrehamu, o má a yějěkudwě, i yambanakidi Aisak mwambo, na a pahakiyi myohauo, na yambakiya mwan' aju a jakidi mbáká n' umbáká,
 18 e vánakudwě opěl' aju na, Ibánga jávě i ka tubwě na Aisak :
 19 langango na Anyambě a diyakite a yálákě o pumbudě má tombe oviya iwedo, ijaju i pahanakiyi
 20 má na jánga j' ipumbuwa. Ikamidě ndi ja Aisak i vambanakiyedi Jekáb na Isá ibátá opělě ya
 21 belombo be vakě. Ikamidě ndi ja Jekáb, o má a diyakidi a bě o bo waka, na vambakiya bana ba Josěfu běhěpi ibátá ; na kalakiya, hikamiyango oba ya ikágu jaju.
 22 Ikamidě ndi ja Josěfu o má a diyakidi piyělě n' ihukidě, na tubaka ivala ja bana ba Isreěl, na sombiyakě o nyanga ya bevehe byaju.
 23 Ikamidě ndi ja Mosěsi o má a jakudwě, na kutakwě ngándě ilalo na hangwě na nyangwě, 'kabojana ba yěněki na a ndi elanga ya mwana, na bá bu bangaka
 24 elekankako ya upolo. Ikamidě ndi ja Mosěsi o má a diyakidi a kwa moto a lěvėkindi o tubwě na mwana wa mwana Fero wa mwajo ; na pánákangě iyěně ja iděngělíyě na bato ba Anyambě, wa na o seva n' usevo utáu bobo o
 26 egombě ; na yěněké utábu opělě ya Kraist jambo iněně wa kebě-
 ngo hika ya Ijipt ; 'kabojana a tanguinakindi ihomanwě ja mahomanano. Ikamidě nd' ijaju i senjanakidi Ijipt, a bange ngambi y' upolo ; 'kabojana a hindinakindi o má na a yěněki má a ha yěněněkě. Ikamidě ndi jaju i tataunakidi ikunduwa, n' itadě ja makiya banga a ka jilidě a kupaně bá.
 29 Ikamidě nd' ijabu i tobanakidi manga ma veyi-veyi o má na he ya yahe-yahe, ya ba Ijipte yějěkidi o ha na hingaka. Ikamidě ndi ja megomba mya Jěriko me kwanakidi, o myá me bėki petwěngo
 31 hwi hěmbwědi. Ikamidě ndi ja evove Rehabu i ha nyangakidi na ba ha yokakiyedi, o má a věhělėkidě ndádu na jonga.
 32 N' umba mbi ka vá lě pě wa na ? 'kabojana egombe e ka tombi mba ilanguwa ja opělě ya Gidiáni, na Baraki, na Samsáni, na Jěfta ; na Devidi tepě, na Samuel, na basáki ; ikamidě nd' ijabu i balanaki mapangiya, i timakidě hohonganěngo, i pahanakiyi myohano, i
 34 dibanaki medumbu mya njá, i vátánakidě bwayě bwa veyi, i kweyanakiyedi mběbá ja ukwala mw' ibátá, iváhámá i 'Iwakidi ja bě ngudi, i lolwanaki na evimba o eduka, i kweyanakidi ndumba ja Betomba bepákwě. Bajo ba pahakiya bekengo byabu n' ipumbuwa oviya iwedo, na bapákwě ba yěněkudwě myadi, ba bá-be ivango ; na ovaně nd' o bá ba ka pahiyě ipumbuwa iyamu wa ;
 36 na bapákwě ba pangakudwě na ba yěněke myadi, na ja mbomako, e, tepě ja mekato na ivamakwě ja ndabo ya ivititi : ba bweyakwě malale, ba lenakwě na bewaha kya, ba yějěkudwěndi, ba weyakudwi n' ukwala mw' ibátá ; ba ma lengaki na bekoto bya medámbě na bya mbodi ; nyamango,

ba yēnēki bonyamu, etuniya, idē-
 38 ngēliyyē; he yu diyaka weyango
 na bā; ba ma lengakandi o ngi-
 nga, na o mekodi, na o mebwala-
 39 nge, na mepulungu mya he. Nd'
 ekaba bēhēpi ba pahakiyi kuma
 eyamu opēlē y' ikamidē, bu paha-
 40 kiya mohano; Anyambē a kenja-
 kidi hwē elombo eyamu wa, na
 ovanē nd' o bā ba ka mēndē ba
 hānjābudwē ho diye.

12 Nandi o hwē ho di tepē sā-
 twēngo n' evindi enēnē ya tali,
 ho ngombwakidē jumba jēhēpi,
 na bobē bo di bobābu n' ikata ja-
 hu, na hwē ho hingakeni melo-
 mbiyani me di tēdwēngo o boho
 2 bwahu n' iyika, ho 'mbwakiyani
 Jisu, Uyalidi na Uhānjābidi mwa
 ikamidē jahu; a hindinakidi krā-
 si, pējēngo ihāni, opēlē ya mbya
 e tēkudwē o boho bwaju, na mā
 diyango o enā eyomi ya eka ya
 Anyambē.

3 Ikabojana pikilakiyatēni a hi-
 ndinakidi jāngā j' itēnidē ja bato
 babe i ma tēnēkidē na mā mētē,
 banga wa vāhāmāui n' iuyi wa
 4 kāmbāni o melema myanyu. O
 ha tēnidi na makiya, o iyana ja-
 5 nyu na bobē; n' inyēni o behali-
 dēndini ileva i kalakē n' inyēni o
 mā na bana, na, Mwan' amē o pē-
 jēke mbomako ja Upangiyyi, to-
 mbe ba o kāmbā oningē a bemi-
 6 ngē āvē; ikabojana wa Upangiyyi
 a tādākē mā nd' uwaju a boma-
 kē, na mā a bomaka mwana wē-
 7 hēpi uwaju a vēhēlēkidē. Oningē
 na o hindinakani mbomako ya
 Anyambē, a jukaki n' inyēni ka
 bana; 'kabojana a lē nja mwanē
 8 wahangwē a ha vomwakidē. Ndi
 oningē o diyeni n' ivomudwē ja
 bēhēpi i dite i pahaka, vākāna o
 ndini bewela, ndi hanga bana.
 9 Oningē na ho viyi ka diya na ba
 hangwē ba mehoni myahu ba ma

tēkidē hwē, na hwē ho ma kalamā-
 kiyi bā; hwakālāmiyengēhangwē
 ya malina, na hwē hwa pahiya
 10 emēna? Ikabojana bā ba vomwa-
 kidē hwē o hwi 'hālē pākūwē-pā-
 kwē, hohonganēngo n' upango
 mwabu mētē; ndi mā o bwamu
 bwahu, na ovanē nd' o hwē ho ka
 diyē ba pahiyi ba kēngēngē aju.
 11 Nandi o i bē n' iboma i yēnēkē
 kya tēkanē na i mbya, ndi kabo
 mehiyo, ndi tombete, i yēkēmē-
 kēndi o mbuhwē-mbuhwē ebuma
 ya jonga ya hohonganēngo o ba
 12 yēnēkē jā ba didi. Ovanē vākā-
 na, betakēni benā be di vāhā, na
 mabāngā ma di bukiye-bukiye.
 13 O ka tēkidi matambi manyu
 o njeja, banga a dēhimakē ya
 vonguwa oviya njeja, ndi e yo-
 ngakwēngē.

14 Bengaki jonga na bato bēhēpi,
 na kēngēngē, e jadi e diye o bē na
 moto ka moto a ka yēnē Upangi-
 15 yi; o 'mbwakiyani n' ibandamidē
 banga moto te moto a pēnē ehe-
 kwē ya Anyambē, banga utamba
 tē mwa jodi mwa kēkē inyēni o
 jadi ijuka janyu, na baitē ba beva
 16 na mā; banga wa diya n' unanga-
 niyi, tombe usaganī pani ka Isā,
 a hambakidi inyanga ja njadi 'ja-
 17 ju na ngabo ya eja pākā. Ikabo-
 jana o yowudēteni o mā a vaha-
 kidi o jiga ibātā o mbuhwē mbu-
 hwē, a pējēkudwēndi, tombe ka
 mā a vahaki bo vahaka na ma-
 nyāngādiba, 'kabojana iluwa jaju
 ju hanaka mā elombo.

18 Ikabojana o bēni pāngo o 'kodi
 u ka kupanakwē, tombe o bovi-
 19 ndo, n' ivititi, na nkudi, tombe
 joyi ja heba, na joyi ja ndaga, ja
 ba yokaki jā joyi tē i hāhālakidē
 na ndaga e kalauākwē pē bā:
 20 ikabojana bu yālākē o hindina
 ekaye e sombiyakudwē, na tombe
 na tito ya kupanē ukodi e ka we-

21 wi na malale, ndi o embëmbwë
 e tagidë mahihi, Mosësi a vâki na,
 22 Mbi baŋgi jângâ itë, n' ilikima:
 ndi inyëni o pândini o ukodi
 Saiân, na o mboka ya Anyambë
 ya emëná, Jëruselem ja hëvëni,
 na o njamba ya bwinge na mwana
 23 ya benjëli, o ikando ja wëhëpi na
 tyátyi ya njadi, e di lëndwëngo o
 hëvëni, na o Anyambë Uyëkidi
 mwa bëhëpi a jadi, na o malina
 ma bato baiyamu ba hânjábaku-
 24 dwë, na o Jisu, ngámbi ya panga
 ya kya a jadi, na o makiya ma
 ipapwë, ma kalakë belombo beya-
 25 mu wa na ma Ebëli. Yënëkëni
 na o kiyakeni mâni a kalakë:
 'kabajana oningë na ba kiyaki má
 a kalakidi o he, bu kweyaka, na
 kumbanakidë hwë hwa kweyi
 oningë hwa vonguwa oviya má a
 26 kalakë oviya hëvëni a jadi; wa
 joyi jaju i ninganakidë he o yá
 egombe të; ndi kya tëkanë e yo-
 hanëngo na mba ninganë kabo
 he epákwë-njo pa, ndi hëvëni
 27 tepë. Na yá ndaga të epákwë-njo
 ekanë, e levakidëndi ivëngidë ja
 belombo të be ninganakwë, pani
 te ka belombo be velakudwë o
 egombe, na ovanë nd' o belombo
 të be ka mëndë be ninganë, be ka
 28 diyë egombe yëhëpi. Nandi hwë
 ho pahakiyë ipangiyi i ka mëndë
 i vëngëme, ho diyakeni na ehe-
 wë, na hwë ho dilanakë Anyambë
 n' itándidë n' ikálámiyë n' iheki-
 29 dë, n' ivë jahu ja akeva; ikabo-
 jana Anyambë ahu a veyá vi di-
 kanakidë.

13 Itándë ja bana b' ina i lilima-
 2 kiye. O behalakidëni iha ja
 baŋgi ibiya; 'kabajana bákâ ba
 hango benjëli ibiya na yenë ba
 3 diyë bá yowëngo. Yongakidi ba
 didi o mekato, pani o má na o
 ndi katwëngo na bâ, na ba jongo-
 lakudwë, pani o má na inyi mëtë

4 o tepëni o iboko vyabu. Diba e ndi
 elombo 'lombwë o bëhëpi na iko-
 ndo ja bevaka; ndi Anyambë a
 ka yëkidëni bananganiyi, na ba-
 5 hayi ihonde. Itingidi vyanyu vi
 diyake vi diyë n' itàngina; o ka
 diyaki hwëmiyëngo na jângâ ja
 belombo byanyu be janidi; 'kabo-
 jana Anyambë má mëtë a vângo
 na, Mba dike ävë, tombe o senja
 6 ävë. Ovanë nd' o hwë ho ka
 váyë kehango na, Upangiyi a nd'
 Uhani mwamë, moto a ka ha lë
 7 mba nde? Yongakidëni ba didi
 o molo mwanyu, ba di kalango n'
 inyëni ndaga ja Anyambë: be-
 ngakani ikamidë jabu, o pikilaki-
 yani emëná abu, na la ihuku
 8 jabu; Jisu Kraist a te nyangatë
 ya páká, na páká, vaiko, o
 9 buhwa, na egombe yëhëpi. O
 bapakwëni na mayokwanidi ma
 mangâ mangâ, na ma bo twa-
 kë; 'kabajana e ndi elombo
 eyamu na ulema u diyakë nji-
 mbili na ehekwe; hanga na
 beja, be ha kovaki ba hanaki byá.
 10 Ho na álta, ya ba hakiyë o máká
 11 e ha lukaka o jana. Tepë nyolo
 a tito tëdinë ja makiya mabu ma
 ma vanakwë o iboko vya hole, na
 prist ya molo o itato ja bobë, i ma
 tumbakwëndi o bwë-bwe ya mbo-
 12 ka. Nonanë tepë ka Jisu, a yë-
 nëkidi etuniya o bádu bwa jámbë
 j' ugomba, na ovanë nd' o má a
 ka nyëvidë bato na makiya maju
 13 mëtë. O valakeni nandi o má a
 jadi o bádu bwa mboka, na o bapë
 14 utábu mwaju u tábakudwë. Ika-
 bojana ho i bë okava na mboka e
 lilimakidë, ndi ho vahaki páká e
 15 vakë. Ho yambakiya na ju na-
 ndi mwambo mwa ibendë o
 Anyambë a jadi egombe yëhëpi,
 yenë ndi na ebuma ya belëbu bya-
 16 hu be mëmëkë dina jaju. Ndi o
 behalakidëni iha ja bwamu na

- ipapanganč; 'kabošana Anyambě a dáka o tánda na myambo mya jángá tědině.
- 17 Yokakiyi ba tumbwanak' inyěni, o ka bábakiyi báni, 'kabošana ba pepwaki malina manyu, pani ka ba ka tatuwě itato, na ovaně nd' o bá ba ka tatuwě já na mbya, ndi hanga n' injima; 'kabošana yeně ya kove inyěni.
- 18 Kalakiyani opěl' ahu, 'kabošana ho pitakidi na ho na ebumulema eyamu, ho pangaka o diya batango o belombo byěhěpi. Ndi mbi háhálakiděndi inyěni na hakaněni ekaye, na ovaně nd' umbi ka hunganwě o timbwě inyěni o jadi.
- 20 Nandi Anyambě ya jonga e pumbwakidě Upangiyi mwahu Jisu oviya iwedo, ujedi tě mwa medá-
- mbě uněně muně, na makiya ma 21 panga ya egombe yěhěpi, a hanjá-bákidě inyěni o ehavu eyamu yěhěpi iha j' upango mwaju a haki-dě inyěni e tándákidě bwamu o mihá maju, na Jisu Kraist, Ive-nda i diyake na ju egombe yěhěpi na egombe yěhěpi. Aměni.
- 22 N' umba mbi háhálakiděnd' inyěni, bana b' ina, bábákáni ndaga j' ileva; jambošana mba lě-
- 23 ndiyěte inyěni lěta bovuve. Yowakěni na mwan' ina Timote, a hulamango; oningě a hunganingě o pá, mbi ka yěn' inyěni na ju.
- 24 Homakani ba pangakiyi inyěni běhěpi, na baiyamu běhěpi. Ba Itali ba ma homat' inyěni.
- 25 Ehekwě e diyake n' inyěni běhěpi. Aměni.

EJANGANANGOBO

YA WĚHĚPI

YA JEMISI E LĚNDĚKIDI.

- 1 JEMISI, uhayi mwa Anyambĕ, na mwa Upangiyi Jisu Kraist, o jomu ja makaka na mabale, ba di vanjanganango; Mbolani.
- 2 Bana b'ina, langakati yāni kabo mbya pa o inyĕni o kwakĕni o mayĕjudwĕ ma mangā-mangā;
- 3 ikabojana o yowudĕteni, n' iyĕjudwĕ j' ikamidĕ janyu i hakidĕndi
- 4 iyika. Ndi iyika i diyaki na ehavu aju ya hānjābiyĕngo, ovanĕ nd' inyĕni o ka diyĕni hānjābiyĕngo, na leniyango, pĕnĕpĕni elombo.
- 5 Oningĕ moto inyĕni o jadi a pĕnĕkĕ iyowĕ, a uwake Anyambĕ, a vĕkĕ moto wĕhĕpi n' ulema bwe, a tābe; na jā i ka vĕwi mā. Nd' a uwake n' ikamidĕ, a vongole; 'kabojana a vongolakĕ a te pani ka ebuluwa ya manga, a hĕhĕkiyĕ n' upupĕ, na yā e bolongana-
- 6 ka. Ikabojana moto tĕnĕ a pikilakiya na a ka pahiyandi elombo
- 8 o Upangiyi a jadi. Moto wa melema mebale a mbwenga-mbwengana na njeya jaju jĕhĕpi.
- 9 Mwan' ina w' inyanga ihālĕ, a
- 10 payake nana a betudwĕngo; ndi enami, na na a yĕvudwĕndi; jambojana a ka tombandi o mā na
- 11 malāngā ma mbusanga. Jambojana joba i bĕkĕ pumĕngo, na yomu e dikanakidĕ, i vivilakidi mbusanga, na malāngā maju ma pukwaka, na bwamu bwa ehini aju bo nyangaka; nonanĕ tepĕ o enami a ka segĕ o itamuwedi jaju.
- 12 Ibātā na moto a hindinakĕ iyĕjudwĕ; 'kabojana o mā a bĕki bendwĕngo, a ka pahiyandi korowa ya emĕnā, ya Upangiyi e di yohanĕngo ba tāndākĕ mā. O moto a bĕkĕ yĕjudwĕngo, a vāke na, Mba yĕjudwi na Anyambĕ, jambojana Anyambĕ a yālĕ o yĕjudwĕ na bobe, na mā mĕtĕ a yĕjĕkiyĕ moto
- 13 ka moto; ndi moto wĕhĕpi a yĕjĕkudwĕndi o mā a dulakwĕ n' edoko aju mĕtĕ, na mā a kápā-
- 15 kwĕ. Nandi o edoko e bĕkĕ kahango, e jaki bobe; na bobe o bā bo bĕkĕ hānjābiyĕngo, bo jakandi
- 16 iwedo. Bana b'ina ba tāndākwĕ,
- 17 o humamakeni. Bova boyamu bwĕhĕpi, na bova bwa hānjābiyĕngo bwĕhĕpi, bo ndi oviya oba, bo hubakandi oviya Hangwĕ a bwe a jadi, a ha bĕ n' iluwa, tombe
- 18 edingihĕ y' iluwa. A jaki hwĕ n' upango mwaju mĕtĕ, na ndaga ja pākĕwĕ-pākĕwĕ, na ho diyake jāngā ja bebuma bya boho-boho bya bekeha byaju.
- 19 Bana b'ina ba tāndākwĕ, o yowudĕteni ekaye, na moto wĕhĕpi a diyake bokĕngu n' iyowĕ, bodilo n' ikala, bodilo na malingwa;
- 20 jambojana malingwa ma moto ma hakidĕ pangaka hohonganĕngo
- 21 ya Anyambĕ. Nandi vĕngĕkidĕni sĕkĕ yĕhĕpi, na bobe bo tombakĕ njĕlĕ, o ka pahakiyani ndaga i liyakwĕ, i ka yālĕ o yongĕ malina manyu.
- 22 Ndi diyakani bahayi ba ndaga, hanga kabo bayoki pa, iyaba ja-

- 23 nyu mětě. Ndi 'kabojana moto a dite kabo uyoki mwa ndaga, nd' a diye uhayi a pani ka moto a 'mbwakiyě boho bwaju bo jana-
- 24 kudwě o egeno: ikabojana a 'mbwakiyi má mětě, na mwa vala pělě na 'yaju elěngiyaha na má behaliděngo jángá ja moto ijaju i di-
- 25 yakě. Ndi moto wěhěpi a 'mbwakiyě o elekanako e di hánjabiyěngo y' ihulama, na má lilimiděngo omě, a bě uyoki u behalacidě, ndi uhayi mwa ehavu, moto těně a ka vambwěndi ibátá na 'had'
- 26 aju. Oningě moto ka moto inyěni o jadi a yěněněkě na a nd' ukaliyi, na má a pangiyě emi aju, nd' a haka yabaka ulema mwa ju mětě, ikaliyedi ja moto těně i te
- 27 naně. Ikaliyedi i kěngěngě, na já i diye n' ibeva o boho bwa Anyambě nd' ekadi; ipepuwa ja nyuwe na myalika o etuniya abu, na o tata nyola aju mětě ebalo ya he e diye.
- 2 Bana b' ina, ikamidě janyu i há-2 báke n' itangina ja bato. Ikabojana oningě wa pá o ikando janyu moto wa mbonga ya hika eveyu, na kěmbá e tubanakě mihá, na omě wa pá tepě ugělě mwa
- 3 moto, n' ibátá ja bepukě; n' inyěni wa hekiděni a di bātángo ibátá iyamu wa, n' inyi na ju na, Diyak' ávě okava, o iboko viyamu; na w' ugělě na, Těmékě ávě ovoně, tombe na diyaka okava o
- 4 mbat' amě e pitakiyě, o bě ni kabanango o inyi mětě, n' inyi wa běni bayěkidi ba yěkěkidě mapi-
- 5 kiliya na lěngěměngo? Bana b' ina ba tándákwě, yokolakiděni; Anyambě a bě pánángo megělě mya he tēkaně na ovaně nd' o bá ba ka keně n' ikamidě, na ba diya bajigi b' ipangiya ijaju i di yo-
- 6 haněngo ba tándákě má? Nd' o hadivakiděni megělě. Ba bě be-
- nami ba komak' inyěni, na bá ba dulaka inyěni o bediya bya
- 7 yěkě? Ba bě bá ba tábakě dina tě j' ibělě ijanyu i di ndanudwěngo?
- 8 Oningě o timiděngěni elekanako e kebanakě hohonganěngo n' Ilěndwě, na, Tándáká a bakakě na návě ka nyolo ávě mětě, o haka-
- 9 ndi bwamu; nd' oningě o didini n' itangina ja bato, o hakandini bobě, n' inyěni o didini kobwěngo na elekanako na o ndini ba-
- 10 puli. Ikabojana wěhěpi a ka tatě belekanako byěhěpi, na má a kábá na yáká, a kobango na byě-
- 11 hěpi. Ikabojana má a vákě na, O hake ihonde, má mětě tepě a vákě na, O weyake moto. Nandi oningě o haye ihonde, nd' o wey-
- 12 ingě moto, wa běndi upuli mwa elekanako. Kalaki kakana, haki kakana, pani ka ba ka yěkudwě
- 13 na elekanako y' ihulama. Ikabojana yěkě ya moto a ha yokankiyedi ngěbě, ya diye na ngěbě, na ngěbě e balakandi yěkě.
- 14 E kovaka lě nde, bana b' ina, tombe moto a vákáte na, mbi n' ikamidě, nd' a diye na behavu,
- 15 ikamidě i ka yongěte má? Oningě mwan' ina a didi n' ivěna, na bonyamo bwa beja bya buhwa
- 16 bwěhěpi, na wa njamb' anyu 'mbáká a vá na má na, Valaka na jonga, yěněkě ujujukú, o ka vulaka; ndi wa bo vi máni belombo tě bya nyolo be di na mala, e
- 17 kovaka lě nde? Nonaně te k' ikamidě i didi, oningě i diye na behavu, i wango, i te dipá jaju
- 18 mětě, na wango. Ndi moto a ka vwi na, Ávě o n' ikamidě, nd' umba mbi na behavu; levakidě mba ikamidě jávě behavu be di-
- 19 ye, vákána mbi ka leviděnd' ávě ikamidě jamě na behavu byamě.
- 19 O kamakidi na Anyambě e te yá-

- ká ; o haki bwamu : mekuku me-
be me kamakidě. tepě, na myá me
ka njanjalanaka.
- 20 O moto a di naně, wa vahaka o
yowě na ikamidě, i diye na beha-
21 vu i wango? Hangw' ahu Ebre-
hamu a bohuwakudwě na beha-
22 aju Aisak o álta? O yěnnindi
nyanga y' ikamidě e haki o nja-
mba na behavu byaju, na nyanga
y' ikamidě i hánjábakiyedi na be-
23 havu? Na Iléndwě na hohong-
nganakě i váki na, Ebrehamu
a kamakiděndi Anyambě, ka yá
ya langwě má o hohonganěngo:
na má na tubakwě na, mboyi y'
24 Anyambě. O yěnnindi nyanga ya
moto a huwakudwě na behavu,
ndi hanga kabo n' ikamidě pa.
25 Yá nyanga tě tepě ya evove Re-
habi a bo huwakudwě na behavu,
o má a věhělikidě metodu, na va-
26 lakidě bá o njeja epákwě? Ika-
bojana pani te ka nyolo e diye n'
ilina e di wango, nonaně te k'
ikamidě i di wango, oningě i diye
na behavu.
- 3 Bana b' ina, o diyakeni na baitě
ba vahakě ehavu y' iyokwanidě
'kabojana o yowuděteni na ho ka
pahiyandi makwa maněně wa.
- 2 Ikabojana hwě běhěpi ho haka
bobe na belombo beité. Oningě
moto a haka bobe na ndaga, má
ndi moto wa hánjábiiyěngo, na má
tepě na ngudi e pangakiyě nyolo
3 yěhěpi. Umbwakiyateni, ho va-
maki bekěyi o medumbu mya ka-
bala, na ovaně ndo já i ka yokiyě
hwě, na hwě ho 'lwakidě nyolo
4 abu yěhěpi ilwo. Umbwakiyate-
ni myalo mya metangani tepě, me
jadi, tombe myá kenakate nona-
ně, na myá me hunjakwě na me-
pupě mekolo, ndi me 'lwakudwě
na epepa ehálě mětě iboko vya
5 ngáwě vi pangakě vyěhěpi. Yá
- nyangatě te ya emi, má evandě
ehálě nd' a kětěkě belombo beně-
ně. Umbwakiyateni ekekeke
eněně ya veyá viháľě vi ka dik-
6 dě! Na emi a veyá, he ya bobe ;
nonaně ndi ka emi e těkudwě o
bevandě byahu, na yá ndi e beva-
kě nyolo yěhěpi, na yá tumbaka
ikángá ja e di velwěngo yěhěpi,
na yá e yodakwě na veyá vya hě-
7 li. Ikabojanajángá ja tito jěhěpi,
na ja lonáni, na ja belombo be
kulakě, na ja belombo be didi o
8 manga, be vátákwěte, na byá be
8 vátwěngo na bomwa moto; ndi o
bě na moto ka moto a ka vátě
emi, bobe bo ha panganakiya, ti
9 na malě ma weyanakě. Yáte
eyahu e vambanakiyě Anyambě
ibátá, ya Hangw' ahu mětě; na
yá te eyahu e hákánakě bato, ba
velakudwě na 'gálani ya Anya-
10 mbě; o udumbu tě m' umbáká te
u pumakě ibátá na jáki. Bana b'
ina, belombo těkabe bya lukaka o
11 diya nonaně. O nyanga ya na
tongo a pumakěndi o iboko te vya
vyáká miba ma vádu na ma nya-
12 nga? O nyanga ya na ele ya fig,
bana b' ina, e te na ngudi e yěkě-
měkě bebuma bya áľivi, tombe
ukádi mwa ivě fig? Nonaně tepě
o bě na tongo e kapumě miba ma-
vádu na ma nyanga.
- 13 A lě nja motwě w' iyowě na má
londango n' ibweyidě inyěni o
jadi? a levikidě o bodiya bwaju
behavu byaju na hwě n' iyowě.
- 14 Nd' oningě o jadini o bebumule-
ma byanyu ivinaniya ja jodi, na
momano, o kětěkeni; o jowepěni
15 pákwě-pákwě. Iyowě těkadi ja
hubaka oviya oba, ndi i ja he, ja
16 nyolo, ja ukuk' ube. Ikabojana
o ivinaniya na momano be jadi,
ngwangwalani na ehadi ebe yěhě-
17 pi e nd' omě. Ndi iyowě ja oba i
bo takaudi na kěngěngě, běngě

- jonga, hwě, bobábu n' íbábíyě, i na ngěbě na bebuma beyamu, iyabana i diye, inoka i díye.
- 18 Na ebuma ya lohonganěngo e liyakwě na jonga na bá ba hakě jonga.
- 4 Beduka na beváválá be jadi o inyěni o jadi be vakiya lě ove? hanga omě okava, o bedokuwě-dokuwě be yanakě na bevande byanyu? O dokwakandini, ndi o běni na; o weyanakandini, n' inyěni o vahakani na jayi, nd' o yálě o pahiyani, o váválánákiyě-ndini, o yanakani, ndi o bi pahiyango, 'kabajana wa uwakani.
- 3 O uwakandini, ndi wa pahakiyani, 'kabajana o uwakandini, ndi na njeja ya lěngěměngo, na ovaně nd' inyěni o ka mbanidi yāni o bedoko byanyu. Inyi ba ihonde, wa wěni na uganganano mwa he u na Anyambě bweka? Wěhěpi a di mboyi ya he a pangaki má mětě ndoba ya Anyambě.
- 5 O ndini n' ipiviya ja na Ilěndwě i vākāndi o naně na, Ilina i longakě na hwě i n' ivaha i tumbwanakě o ivina? Nd' a vėkěnd' ehėkwě wa: ovaně nd' o má a vākā na, Anyambě a hēměněkiyěndi ba bweyakě maměmě, nd' a vėkě ba di hubiyango ehėkwě.
- 7 Hubakidi nyolo janyu o Anyambě a jadi. Hēměněkiyě ukuk' ube, vākāna a kweyiend' ávě.
- 8 Bakamakani o Anyambě a jadi baka, vākāna a bakamindi o hwě ho jadi baka. Tanakěni bená byanyu inyi bato babe: wa nyěvidi bebumulema byanyu inyi ba melema mebale. Yěněkěni majili, o ka hilwakani, o ka yakani mbembe; beyá byanyu e 'lwakě o mbembe, na mbya anyu o ngěbě. Yėkėkidě nyolo janyu o mihá m' Upangiyi, vākāna a betidě-nd' inyěni.
- 11 Bana b' ina, o kalanakiyeni bobē. A kalakiyě mwana nyan-gwě bobē, na má a yėkėkidě mwana nyan-gwě, a kalakiyandi elekanako bobē, na má a yėkėkidě elekanako; nd' oningě hwa yėkidě elekanako, o bě uhayi mwa elekanako, ndi uyėkidi.
- 12 Uvěyi mwa belekanako u 'umbáká a ka yálě o yongě na o weya; ávě le nja a yėkidě upá-kwě.
- 13 Na we, inyi ba vākě na, O bu-hwa tombe vakě mbya, ho ka valandi o mboka tėkaně, na hwě hwa diya ovoně upuma, ho janja-ka ukita, ho jakiya nyeno; o inyěni o ha wěni e ka hamě vakě. Ikabajana eměná anyu e lě ndě? E nd' engumbe mětě e pumakiyate egombe ehálě, kwě na yá ya hambuwa. Ndi opělě 'pákwě o lukakandi o vá na, Oningě Upangiyi a bagina ho ka diyate mihá na hwě hwa ha ekaye, tombe eka-yeně. Nd' o haka kětėkě na ma-duba manyu; ikětě ka vině vyě-17 hěpi vi bobē. Nandi a di yowěngo iha ja bwamu, na má a haye bwá, bo bobē o má a jadi.
- 5 Na we, inyi ba kenango, yakani mbembe, u' inyěni o ka hilwakani, o nyanga ya maguga ma ka 2 páyě inyěni o jadi. Ungumba mwanyu u bāndi, na kěmbá ja-3 nyu i jewudwi na nyělělě. Hika anyu eveyu na etano i hiniyendi na nyanga, na nyanga abu nd' e ka diyě tali anyu, na yá e ka ji mehoni myanyu o má na veyá. O ndini kumiděngo hika ta o hwi 4 ja madikanido! Umbwakiyateni, ivě ja bajanji ba janjakidi mya-nga myanyu, ijanyu i tatidi na bo jakiya, ka já i dakakiyě, na medaki mya ba benjakě me ngi-yendi o matá ma Upangiyi mwa 5 ndumba. O diyendini n' usevo o

- he, o didini n' igeva, o bombindi-
ni melema myanyu o buhwa bwa
6 iweywe. O kwehidëndini n'inyë-
ni weyango wa hohonganëngo
na mwa hëmnëkiyë inyëni.
- 7 Diyaki nandi n' iyika, bana b'
ina, o iviya j' Upangiyi. Umbwa-
kiyateni, Uliyi u vengakandi ebu-
ma ya tâ ya he, na mâ a i yâ n'
iyika itë, na la mâ a ka pahiyë
mbwiya ja boho, na ja mbuhwa.
- 8 Yikaka tepë inyëni, yadâkidi
bebumulema byanyu; 'kabojana
iviya j' Upangiyi i bakamakandi
9 piyelë. O tatanakeni bana b' ina,
banga wa kwehwëni; umbwaki-
yateni uyëkidi u temëngo o jâ-
10 mbë. Bana b' ina, nangakâni
basâki ba di kalango na dina j'
Upangiyi, ka mbuna y' iyënë ja
11 etuniya n' iyika. Umbwakiya-
teni, ho langaki bâ ba hindinakë
na ba n' ibâtâ. O teni yokango
iyika ja Jobu, n' inyëni yënëngo
ihuku j' Upangiyi i hukakidë, na
Upangiyi a na ndëkëbëdi ite më-
të, na ngëbë ebaru.
- 12 Ndi, bana b' ina, wa na byëhëpi,
o kanakeni, tombë na hëvëni,
tombe na he, tombe n' ikana t'
ikana, ndi e eyanyu e diyake e,
na nyawë anyu e diyake nyawë,
banga wa kwani o makwa.
- 13 O na moto a yënëkë etuniya
inyëni o jadi? a kalakiya. O
na moto a n' ulema mbya, a
14 tumbwakidë lembo. O na moto
a bëkë inyëni o jadi? a ndaki-
dë batodu ba ikando,, na bâ ba ka
kalakiya opël' aju, ba hakiya mâ
15 mavulë na dina j' Upangiyi; n'
ikalija j' ikamidë i ka yongëndi
ubëdi, na Upangiyi a ka mudi
mâ; na oningë na a hango bobë,
16 bo ka yidwi mâ. Mëmnëkiyëni
ipulë, o ka kalanakiyani, ovanë
nd' inyëni o ka yongwëni. Ika-
liya ja moto wa hohonganëngo i
na ngudi etë mëtë o iha jaju.
- 17 Ilaiasi a diyakite moto w' itingidi
pani ka hwë, nd' o mâ a kalaki-
yedi na jayi na mbwiya e nâke;
na yâ ya bo nâkâ o he ulingo
mwa mepuma melalo, na ngândë
18 utoba. Ka mâ a kaliyapë epâ-
kwë njo, ka hëvëni ya nâdë
mbwiya, na he na yëkëmëkë be-
buma byaju.
- 19 Bana b' ina, oningë moto o inyë-
ni a jadi a humama oviya pâkwë-
pâkwë, n' umbâkâ a 'ludë mâ,
20 a yowakë na a 'lwakidë mot' ube
oviya ihuma ja njeja aju, a ka
hunginandi ilina oviya iwedo, na
mâ a ka dibandi ebumbu ya bo-
be.

EJANGANANGOBO

YA BOHO-BOHO YA

WĒHĒPI, YA PITĚ E LĚNDĚKIDI.

- 1 PITĚ, utodu mwa Jisu Kraist, o bayĕngidi ba di vanjanganango o Pântu, o Geletiya, a Kapadosiya, 2 o Esiya, na o Bitiniya, ba di tâmbwĕngo hohonganĕngo n' iyo-wĕ ja Anyambĕ ya Hangwĕ, ja tamba na ngâmâ, n' inyĕvidĕ j' Ilina; o iyokiya n' ipapwĕ ja ma-kiya ma Kraist; Ehekwĕ n' inyĕ-ni, na jonga, be vuhake.
- 3 Ibâtâ ja Anyambĕ ya Hangwĕ y' Upangiyl mwahu Jisu Kraist, a di hwĕ jango epâkwĕ njo hohonganĕngo na ngĕbĕ aju eitĕ na ngudi o ipite ja emĕnâ, n' ipumbuwa ja Jisu Kraist oviya iwĕ-do, o ijiga i ha bâkâ, i ha bevaka, na ja i sege, kenjwĕngo o hĕvĕni 5 opĕl' anyu, ya ba di tatwĕngo na ngudi ya Anyambĕ n' ikamidĕ o iyonga i di kokwĕngo n' ilevudwĕ o egombe ya madikanido.
- 6 Ijanyu i peyanakĕ na ngudi eitĕ, ndi to egombe ehâlĕ kya tĕkanĕ, oningĕ ya diya na o ndini na ngĕbĕ na mayĕjudwĕ ma mângâ 7 mângâ; na ovanĕ nd' iyĕjudwĕ j' ikamidĕ janyu, i jadi tâ na ngudi wa na hika eveyu e nyanagakĕ, tombete yâ yĕjĕkudwĕte na veyâ, i ka duwaniyĕ o ibendĕ na idilĕ na ivenda o ipumiya ja 8 Jisu Kraist; uwanyu a tândâkĕ tombe k' inyĕni o ha bi mâni yĕ-nĕngo; uwanyu a kamakidĕ tombe k' inyĕni o ha yĕneti mâni, o peyakandini n' upeyo u ha pakwanakiya u di ti n' ivenda: 9 ikabojana o ka pahiyandini iyo-
- 10 nga ja malina manyu ka ihuku j' ikamidĕ janyu. Iyonga tĕ ja basâki i nyipiyakidĕ na bâ ba butaka na ngwanja-ngwanja, ba sâkâ-kidi opĕlĕ ya ehekwĕ e ka pâyĕ 11 inyĕni o jadi; ibuta ja egombe na ba mepako mya Ilina ja Kraist i diyaki na bâ, i levakidĕ, o ja i pakwakiyedi o mâsu, betuniya bya Kraist, na ivenda i ka vitĕ.
- 12 E salakudwĕ bâ na bu bweyakudwĕ belombo tĕkabe opĕl' abu mĕtĕ, ndi kabo opĕl' ahu, be didi inyĕni pakudwĕngo kya tĕkanĕ na bâ ba pakwakiyedi sango eyamu, o Ilina Iyamu i lomakwĕ oviya hĕvĕni; byâ belombo tĕ ndi bya benjĕli be vaha-kĕ o tamuwa.
- 13 Ovanĕ vakâna dingaki behena bya bebumulema byanyu, diyaki lumbamango, o ka pitidĕndini n' ipite iyamu opĕla ehekwĕ e ka vanwĕ inyĕni o jadi, o ilevudwĕ 14 ja Jisu Kraist; pani ka b' iyokiya, o yĕmidĕpĕni inyi mĕtĕ hohonganĕngo na bedoko bya vyo, o 15 egombe y' idimbiya janyu: ndi pani ka mâ a didi inyĕni ndiyango a di hole, diyaka tepĕni hole 16 na bodiya bwanyu bwĕhĕpi; ikabojana e lĕndwĕngo na, Diyaki kĕngĕngĕ; jambojana mbi ndi 17 kĕngĕngĕ. Nandi, oningĕ na o dakakiyandi Hangwĕ, a ha tanginaka bato, a yĕkĕkidĕte hohonganĕngo na ehavu ya moto wĕhĕpi, tombakĕni egombe y' iyĕngidĕ 18 janyu okava na jângâ: ikabojana

- o teni yowéngo na wa bo vangwa-
kwěni na belombo bya bebádu,
pani ka hika etano na hika
eveyu, oviya bodiya bwanyu
bwa naně bo pahakudwě na
bepepa bya ba hangwě banyu;
19 ndi kabo na makiya ma Kraist
ma di tá, pani ka ma mwan'
udámbě a diye na yěmě, a diye
na ebalo: makiya mětě ma Kraist;
20 a bakakudwě mbambayě, o vyo,
ovaně he e to tadwě ijanga, ndi a
levakudwěndi o begombe tě bya
madikanido ekabe opčl' anyu;
21 uwanyu a kamanakidě Anya-
mbě, a pumbwakidě má oviya
iwedo, ka má a vě má ivenda; na
ovaně nd' ikamidě janyu n' ipite
i ka diyě na Anyambě.
- 22 Ovaně vákána, o nyěviděndini
malina manyu n' iyokiya ja pá-
kwě-pákwe, o itándě i ha bě ja bo
henjaka, ja bana b' ina' tándána-
káni n' ulema mwa kěngěngě na
23 ngudi eitě; o didini jawéngo epá-
kwě njo, hanga b' ibàngá ja ebá-
du, ndi ja i ha bě ebádu, na ndaga
ja Anyambě, i jadi na eměná, na
já i lilimakidě egombe yěhěpi.
- 24 Ikabojana mehoni myěhěpi me ka
mbusanga, n' ivenda ja omě jěhě-
pi ka malàngá ma mbusanga.
Mbusanga i vivilanakiyandi, na
malàngá ma omě ma pukwaka:
25 ndi ndaga j' Upangiyi i ka lilimi-
děte egombe yěhěpi. Na já nda-
ga tě nd' i pakwakudwě inyěni
na sango eyamu.
- 2 Ovaně vákána, ngombwakiděni
ekola yěhěpi, n' ukándá mwěhě-
pi, n' inoka, n' ivina, n' ikalana-
kiya ja bobě, pani ka mekěkě me-
bábu vahakani manyángá ma ho-
lomiýango, ma jadi m' Ilina,
ovaně nd' inyěni o ka tombuwě-
3 ni na ná, oningě na ndini veka-
ngo na Upangiyi a ti na ehekwe;
4 bakamakani o má a jadi, a didi
- ilale ja 'měná, i kiyakudwě na
bato mbambayě, ndi pánwěngo
na Anyambě, na tá o má a jadi,
5 inyěni tepě ka malale ma eměná,
longakani inyěni mětě ndabo y'
Ilina, njamba ya prist ja kěngě-
ngě, iyambiya ja myambo mya
Ilina, me tándakidě Anyambě na
6 Jisu Kraist. Ovaně tepě o yá e
jadi o Ilěndwě na, Umbwakiya-
teni mbi nangiděngo o Saiáni
ilale ja ngumu j' itududu, i di tá-
mbwěngo, ja tá, a kamakidě má
7 a yěne iháni. Ovaně vákána, tá
tě e ndi eanyu ba kamakidě, nd'
o bá ba ha bě n' ikamidě, ilale ja
balongi i kiyakidi, já ndi ja bě
8 ilale iněně j' itududu, n' ilale i
kábánákě, n' ilale j' ibaku, 'kabo-
jana ba kábákě o ndaga, ba diye
n' ikamidě; eyabu tepě e lena-
9 kudwě. Ndi o ndini igona i di
pánwěngo, njamba ya prist e ke-
banakě, etomba ya nyěvudwěngo,
bato ba Anyambě ba tándalándá,
na ovaně nd' inyěni o ka leviděni
bwamu bwa a didi inyěni ndiya-
ngo oviya ivititi na la o bwe aju e
10 mamanakwě: o ka diyakidini
bato o vyo, ndi kya těkaně bato
ba Anyambě; o ha pahakiyedini
ngěbě, ndi kya těkaně o pahiyē-
ndini ngěbě.
- 11 Matándě ma tándákwe, mbi há-
hálakiděnd' inyěni ka bayěngidi
na batamuwi, bambwakani bedo-
ko bya mehoni, be yanakě n'
12 ilina; bodiya bwanyu bo diyaki
batango o Betomba; na o bá ba
ka běyě inyěni kaliýango bobě,
pani o na bahayi ba bobě, na bá
ba ka bendakě Anyambě o buhwa
bwa inyiþiya, na behavu beyamu
ibýabu be ka hilě.
- 13 Hubakidi nyolo janyu o běhěpi
ba těkudwě na bato, ibebo j' Upa-
ngiyi, tombe i jadi j' upolo, pani
14 ka molo mwa běhěpi; tombe k'

- upangiye, pani ka ibaju ba loma-kě ivomudwě ja bahayi ba bobe, n' ibendě ja ba hakě bwamu.
- 15 Ikabojana upango mwa Anyambě u nonaně, na ovaně nd' inyěni o ka kuběni idimbiya ja bato ba betike-tike, n' iha ja bwamu: pani ka humu, o haneni ihulama janyu pani ka idibidě ja bobe, ndi pani ka bahayi ba
- 16 Anyambě. Hekadidi bato bēhēpi. Tāndākāni njamba ya bana b' ina. Bangakani Anyambě. Hekakiděni upolo.
- 18 Bahayi kālāmākīyěni ba didi o molo na jāngā jēhēpi; hanga kabo baiyamu na bakuki pa, ndi
- 19 tepě na bebevi. Ikabojana ekaye e weyango n' ibendě, oningě moto a hindinaka betuniya na tina ya itāndě jaju o Anyambě a didi.
- 20 Ikabojana i lě nj' ibendwě oningě wa bweywěni begaba opēla iha ja bobe, n' inyi wa yiki yāni nd' oningě o haki bwamu, n' inyěni wa yěněni etuniya opēlē tēně, n' inyi wa yiki yāni, ekaye e tāndā-
- 21 kiděndi Anyambě bwamu. Ikabojana omě okava nd' inyěni o ndanakudwě, 'kabojana Kraist tepě a yěněkindi etuniya opēl' anyu, dikiyango inyěni mbuna, na ovaně nd' inyěni o ka vilinga-
- 22 něni matambi maju; a ha haki bobe, tombe ukāndā mu duwana-
- 23 kiya udumbu mwaju; mā, a ma bēkě kilwěngo, na mā a timbē ikili; o mā a yěněkindi etuniya, a bo hihaka, nd' a bweyakidi mā mētě
- 24 o a yēkēkidě hohonganěngo: a bapakidě bobe bwahu mētě o nyol'aju mētě o ele, na ovaně nd' o hwě, ho bēki wango o bobe, ho ka diyi mihā o bwamu: metilako myaju nd' imyanyu me yongana-
- 25 kě. Ikabojana o diyakindini pani ka medāmbě me lengakě; ndi kya tēkaně o timbaniděndini o
- Utati n' Upepuwi mwa malina manyu.
- 3 Yā nyanga tē, ya inyi bajo, kālāmākīyi bamo banyu, na ovaně nd' o, oningě bākā ba yokiya ndaga, ba ka kápākudwě na bodiya
- 2 bwa bajo, ndaga i diye; ukili mwabu u hilakě bodiya bwanyu bwa kēngēngě, hābāngo na jāngā.
- 3 Iluka jabu i diyake ja bwe-bwe, j' ipenda ja howe, na ja ibātā ja hika eveyu, tombe n' ibātā ja kē-
- 4 mbā; nd' i diyake ja moto a di kutwěngo w' ulema, a ha bākā, j' ilina ja hwě, na hwěmiyěngo, i jadi omihā ma Anyambě ihambe
- 5 iněně. Ikabojana nonaně nd' o bajo ba hole tepě o egombe ya vyo, ba pitakidě Anyambě ba ma lukaki bā mētě, ba di n' iyokiya
- 6 ja bamo babu: pani ka Sera a yokakiyedi Ebrehamu, a tubaki mā na, upangiye; inyi ndi bana baju ba bajo, ulingo mwanyu u hakě bwamu, n' inyěni o bābākeni na o bangakudwě na mahihi ka mahihi.
- 7 Nyanga tē te ya inyi bamo, longaki na bā hohonganěngo n' iyowě, o vēki mwajo idilě pani ka eva ya vāhāmāngo wa, na pani ka bajigi ta ba ehekwe ya emēnā; na ovaně nd' o makaliya manyu ma himbudwě.
- 8 Madikanido, diyakani inyi bēhēpi ulema 'mbākā, o lēkēbēnēkiyěni o tāndānāki ka nyangwě pākā; o diyakani na ngēbē ti, n'
- 9 ulema hubiyango; o timbaněni bobe o mahana ma bobe, tombe ikili o mahana m' ikili; ndi opēlē tē epākwe ekaně, ibātā; yowěngo na o ndini ndanudwěngo omě, ovaně nd' inyěni o ka pahiyěni ibātā. Ikabojana a ka tāndě emēnā, na mā a yěně hwi iyamu, a hukaki emiaju oviya bobe, na belēbu byaju na be kala-

- 11 ke ukândá: a bambwaki bobe, a ka hakabwamu; a vahaka jonga,
- 12 a ka bengaka já. Ikabojana mihá m' Upangiyi ma nd' o baiyamu ba jadi, na matá maju ma bwe o makaliya mabu; ndi boho bw' Upangiyi bo banjanakidě bá ba hakě bobe.
- 13 A lě nja a ka kokidě inyěni oningě o dyakani na jayi ja bwamu?
- 14 Nd' oningě o yěnkěni etuniya o nyanga ya hohonganěngo, mbya n' inyěni, o bangaki báni o yěnkě
- 15 ke tepěni ulěma njuke; ndi nyěvėkiděni Upangiyi Kraist o melema myanyu; na o ka diyaki kokěngo egombe yěhěpi, iyavwana ja moto wěhěpi a uwakě inyěni tina y' ipite i di n' inyěni, nahwě
- 16 na jāngá: diyakani na bebumu- lema beyamu, na o bá ba ka kaliyě inyěni bobe pani ka bahayi ba bobe, ba ka yěnkě iháni ba velakiya bodiya bwanyu boyamu na Kraist. Jambojana e bwamu wa oningě Anyambě a bagina na o yěnkěndini ya iha ja bwamu wa n' iha ja bobe.
- 18 Ikabojana Kraist a yěnkěi tepě etuniya o itato ja bobe njo pāká, uyamu o mahana ma bato babe, na ovaně nd' o má a ka pādě hwě o Anyambě a jadi, weywěngo o mehoni, ndi pangakudwě
- 19 mihá n' Ilina; ijaju i valanakidi tepě na pakwakiya malina o nda-
- 20 bo y' ivititi; ba ha yokakiya o vyo, o iyika j' Anyambě i vengaki bá njo pāká, o bwalo b' utangani bo kenjakwě; ya nyěvá, yene ndi na malina logwambi, e
- 21 yonganakidi o miba. Miba tēkama ma kwanudwě ibatudwě ma yongakě tedě hwě kya tēkaně n' ipumbuwa ja Kraist, (hanga ivěngidě ja sěkě ya mehoni, ndi iyo-
- haně j' ulema uyamu o Anyambě).
- Kraist a valindi o hěvėni, na má o ená ya Anyambě eyomi; benjěli na mapangiya, na ngudi pangwěngo iyokiya jaju.
- 4 Nandi, 'kabojana Kraist a yěnkěni etuniya o mahana mahu o mehoni, bātáká tepěni inyi mětě n' ulema tě m' umbáká; na na a di yěněngo etuniya o mēhoni a
- 2 dāngo na bobe, na a diyakepě o egombe aju e dikanidi o mehoni o bedoko bya bato ndi kabo o upa-
- 3 ngo mwa Anyambě. Ikabojana egombe e tombidi ya eměná ahu e te e diyakě twě-twě na hwě o iha ja upango mwa Betomba, o hwě ho ma tamwaka n' ihonde, bedokuwě-dokuwě, nyāngi ya maku, mekebo, bebanga bya maku, n' ikaliyedi vya megano vya ma-
- 4 nya; eyabu e ka twakě na hwa valakapi na bá na njělě y' ukebo,
- 5 ikaliya janyu bobe: ba ka tatuwi itato o má a di kokěngo n' iyěkidě ja ba di mihá, na ba wewe ba jadi.
- 6 Ikabojana, tina ya sango eyamu e pakwakudwě tepě bá ba di wani- děngo nd' ekaně na ovaně nd' o bá ba ka diyě ba yěkudwi hohonganěngo o bato ba jadi o mehoni, ndi ba diyakě hohonganěngo na Anyambě o Ilina.
- 7 -Nd' ihuku ja belombo byěhěpi i piyělě; ovaně vākána diyaki lumbamango, o ka pepwakani o
- 8 ikaliya. Ndi wa na belombo byěhěpi, diyaki n' itāndě ja pyě inyěni mětě o jadi; 'kabojana itāndě i pugakandi ebumbu ya bobe.
- 9 Hanakiyani ibiya, o tákálaniyeni. Pani ka moto wěhěpi a di pahiyango bova, hanakiyani bwá, pani ka bakabaniyi bayamu ba ehėkwě ya Anyambě ya mangá-
- 10 mangá. Oningě moto ka moto a kalakě a kalaka hohonganěngo na ilevudwě ja Anyambě; oningě moto ka moto a hakiyě, a

- hake yâ hohonganĕngo na ngudi y' Anyambĕ e di vĕngo; na ovanĕ nd' o Anyambĕ a ka hekudwĕ na belombo byĕhĕpi na Jisu Kraist: ibendĕ na ngudi be diyake na ju egombe yĕhĕpi na egombe yĕhĕpi. Amĕni.
- 12 Ba tândâkwĕ, o pikilakiyi ka bo twaka opĕlĕ ya iyĕjudwĕ ja veyâ, i ka pâyĕ ka yĕjudwi inyĕni, pani o mâ na elombo ya bo twaka e
- 13 hamindi inyĕni o jadi: ndi bwĕsĕ pani ka inyĕni, o didini bakabaniyi ba betuniya bya Kraist, peyakani, na ovanĕ nd' o ivenda jaju i ka levudwĕ, o ka peya tepĕni n'
- 14 upeyo unĕnĕ. Oningĕ wa kilwĕni o nyanga ya dina ja Kraist, mbya n' inyĕni; jambojana ilina ja ivenda, na ja Anyambĕ i diya-
- 15 kandi o inyĕni o jadi. Ndi o diyake na moto ka moto inyĕni o jadi a ka yĕnĕ etuniya ka uweyani, tombe ka mwibi, tombe k' uhayi mwa bobĕ, tombe ka moto a di sâduve na mepako mya bato
- 16 bapâkwĕ. Nd' oningĕ moto ka moto a yĕnĕkĕ etuniya ka Kli-sâni, a yĕnĕke ihâni; nd' a bendakĕ Anyambĕ opĕlĕ ya dina
- 17 tĕkadi. Ikabojana egombe e pândi ya yĕkĕ e ka botĕ na ndabo ya Anyambĕ; nd' oningĕ na e ka botĕ na hwĕ, ihuku ja ba ha yokakiya sango eyamu e ka diya lĕ
- 18 na? Na oningĕ baiyamu ba ka yongi ka bohimo, ba ha bĕ hole na babe ba ka pumiya lĕ ove?
- 19 Ovanĕ vâkânâ, ba yĕnĕkĕ etuniya hohonganĕngo n' upango mwa Anyambĕ, ba bweyakidĕ itata ja malina mabu o mâ a jadi, n' iha ja bwamu, o Uvĕli u di pakwĕ-pâkwĕ.
- 5 Mbi hâhâlâkidi batodu ba didi o inyĕni o jadi, umbâ mbi jadi utodu tepĕ, na tali ya betuniya bya Kraist, na tepĕ na ukabaniyi mwa
- 2 ivenda i ka levudwĕ: bombaki janga ja Anyambĕ, i jadi inyĕni o jadi, o pepwaki jâni, hanga ka bo pambalakudwĕ, ndi n' ulema bwe, hanga nyeno y' ihâni, ndi
- 3 n' ulema mwa kokĕngo; hanga pani ka mepangiyyi mya ijiga ja Anyambĕ, ndi kabô idiya ja mbu-
- 4 na ja janga i jadi. O Utati u di ngumu u ka pumiyyĕ, o ka pahiyandini korowa y' ivenda e ha segaka.
- 5 Yâ nyanga tĕ te eyanyu ya mwanja, hubakidi nyolo janyu o batodu ba didi; e, inyi bĕhĕpi yokanakiyani o ka batakâni n' ihubiya: jambojana Anyambĕ a hĕmĕnĕkiyĕndi moto wa mamĕmĕ, na mâ a vĕkĕ a di hubiyango,
- 6 ehĕkwĕ. Hubakidi nyolo janyu nandi o ipangiya ja enâ ya Anyambĕ ya ngudi, ovanĕ nd' o mâ a
- 7 ka betidĕ inyĕni o hongodi: o ngombwakidĕni unako mwanju mwĕhĕpi o mâ a jadi: 'kabojana
- 8 a lĕkĕbĕkiyyĕte inyĕni. Diyaki lumbamango, pepwakani; jambojana uloni mwanju, ukuk' ube, a kâgakandi pani ka njâ e kângâlâkidĕ a vahaka uwaju a ka pu-
- 9 kulĕ: hĕmĕnĕkiyi mâni, yâdângo n' ikamidĕ, yowĕngo na betuniya tĕ bya byâkâ be hamakite
- 10 na bana b' ina ba didi o he. Ndi Anyambĕ ya ehĕkwĕ yĕhĕpi, a di hwĕ ndiyango ivenda jaju i ha lenaka na Jisu Kraist, inyĕni o ka bĕyĕni yĕnĕngo etuniya o egombe a ka hânjâbidĕ inyĕni, kâmidĕngo, yâdidĕngo, na mâ humango inyĕni sii. Ivenda n' ipangi-
- 11 ya be diyake na ju egombe yĕhĕpi. Amĕni.
- 12 Mba lĕndĕte bovve na Silasi, mwana nyangw' anyu, w' ikĕngĕ opĕl' anyu, nyâng' amĕ e piviyakĕ, mbi hâhâlâkidĕ, n' umbâ nibi pakwaka na ekaye ndi ehe-

13 kwě ya pákwě-pákwě ya Anya-
mbě eyanyu e tēmēnkě. Ikando
i jadi o Babilani i tāmباكdwě n'
inyěni ta, i ma homat' inyěni, te-
pě na mwan' amě Maki.

14 Homanakani n' ipyápyáná ja
itándě.

Jonga i diyake n' inyěni bē-
hěpi ba di na Kraist Jisu. Amě-
ni.

EJANGANANGOBO

YA BEBALE, YA

WĚHĚPI, YA PITĚ E LĚNDĚKIDI.

- 1 SIMĀNI PITĚ, uhayi n' utodu mwa Jisu Kraist, o ba di pahiyango ikamidě i di tĀ, ja nyanga pĀkĀ na hohonganěngo ya Anyambě na ya Uhungini mwahu Jisu
- 2 Kraist: ehewě na jonga be vuhake inyěni o jadi na iyowě ja Anyambě na ja Jisu Kraist Upangi
- 3 ngiyi mwahu. Pani ka ngud'aju ya Anyambě e di hwě wěwěngo belombo byěhěpi bya eměná n' itingidi vya Anyambě, na iyowě ja má a di hwě ndiyango o ivenda
- 4 na bwamu: ibyahu be di wěwěngo myohano meněně mětě mya tĀ; na owaně nd' inyěni o ka diyěni ba kabaniyi ba itingidi vya Anyambě, kweyiangó ibeva i jadi
- 5 o he na bedokuwě-dokuwě. Na tina těkaně n' idiya ja ngwanjangwanja yěhěpi, badakani o ikamidě janyu bwamu, na o bwamu
- 6 iyowě; na o iyowě nditi; na o nditi, iyika; na o iyika,
- 7 itingidi vya Anyambě; na o itongidi vya Anyambě, kěngā ya nyangwě pĀkĀ; na o kěngā
- 8 ya nyangwě pĀkĀ, itāndě. Jambojana pagate belombo těkabe be diyengě n' inyěni, na byā be didi be ka pangand' inyěni o diyeni kele, na ekomba opěla iyowě
- 9 j' Upangi yi mwahu Jisu Kraist. Ndi a pěněkě belombo těkabe a pĀgu, na má a yālě o yěně bo, na má behaliděngo ua a tanakudwěndi oviya mabe maju ma vyo.
- 10 Owaně wākāna, bana b' ina, hakaněni ngwanja-ngwanja o panga
- monda mwanyu na itāmbwě janyu i yādakā wa kweni o hangěni belombo těkabe; ikabojana nonaně o ka wěwěndini ngudi etě e nganakiyě o egāndā ya egombe yěhěpi ya Upangi yi mwahu na Uhungini Jisu Kraist.
- 12 Owaně nd' umbi ka měndě mbi pojě ipanga janyu iyongidě ja belombo těkabe egombe yěhěpi, tombe inyěni o ha dimbakiyi byāni, o ka yādakāni na pĀkwě-pĀkwě e di n' inyěni. E, mbi yěněki yā lukango ulingo mwamě u jadi o mĀkĀ těkamú mwa mehoni myaměimudě janyu, ipangajanyu
- 14 na o yongakiděni; ikabojana mbi yowuděte ekulu na 'kulu, wākāna mbi duwi mĀkĀ tě umwamě ekamu piyělě, pani te ka Upangi yi Jisu Kraist a levakidě mba.
- 15 Tepě mbi ka hate ngwanjangwanja na owaně nd' inyěni o ka yālěni, o mbi ka běyě to, iyongidě ja belombo těkabe egombe yěhěpi.
- 16 Ikabojana ho i bě bengongo bekano be bondakwě na bo měkwě, o hwě ho yowakidě inyěni ngudi n' iviya j' Upangi yi mwahu Jisu Kraist, ndi ho diyaki tali ja mihā ja boněně bwaju. Ikabojana a pahakiyendi oviya Anyambě ya Hangwě a jadi, idilwě n' ivenda, o jāngā ja joyi ka ekadi i vakidi o má a jadi oviya ivenda i jadi vyangano, na; Ekaně a Mwan' amě a tāndākě, a tāndākidě mba bwamu; na hwě ho yokaki joyi tě i

vakiyed' oviya hěvĕni, ekadi, o hwě ho diyaki na ju o ukodi mwa hole. Ho tepě na ndaga y' isáká, pangwěngo mbambayě wa; evayu e di bwamu na o bandamakidě, pani ka bwě e panyakě o iboko y' ivititi, na la majěnjina ma buhwa na nyalangwa ya pumiya o bebumulema byayu; o yowakěni ekaye na boho, na o bě n' isáká j' Ilěndwě i sákakudwě na moto wa sisi. Jambojana isáká ja bo vaka o egombe ya vyo n' upango mwa moto; ndi bato ba Anyambě ba nyěvudwěngo ba kalakindi o bá ba tumbwanakwě n' Ilina Iyamu.

2 Nd' o diyaki tepě na basáki b' ivela o bato ba jadi, pani te ka bayokwanidi ba evela ba ka diyě inyěni o jadi, ba ka pádě ipěhě i nyannganakě o ilimbo, n' iháhiyě j' Upangiyi a hambaki bá, na bá páděngo o bá mětě ba jadi ujilo mwa matota. Na baitě ba ka vilingani njeya jabu j' ikokiya; na tina abu ndi ya njeya ya pákwě-pákwě e ka kaludwě bobě. N' itángina nd' ijabu i ka hambaně inyěni na ndaga ja bo henjaka; yěké abu ya ulingo uyaba e ha vengakapě, n' inyanga jabu ja tikaka.

4 Nd' oningě na a bo kobaka benjěli be haki bobě, nd' a valakidi bá o hěli, na bá katwěngo o mehinganakano mya ivititi ka tatwě na la yěké; na oningě a kobe ha ya vyo, ndi a ma yongakě Nowa, moto wa logwambi, upakwaniyi mwa hohonganěngo, na má na pákidě tonda o he ya babe; na oningě má a 'lwakidě mamboka ma Sádami na Gomora o jubu, kwehěngo já n' itálánganě, pangango já mbuna, o babe běhěpi ba ka viyě, na hodwaka Láti ya hohonganěngo, a yěněki majili

maité na sěké ya bodiya bwabu 8 bwa babe, jambojana moto tě wa hohonganěngo, a ma longaki na bá, n' iyoka n' iyěně ja behadi byabu bebe a yěněkindi ilina jaju 9 majili buhwa ka buhwa; Upangiyi a dimbakiya o yongě baiyamu oviya mayějudwě, na o tata babe na la buhwa bwa yěké, ka vomudwě; wawa ndi bá ba tamwakě hohonganěngo na mehoni, o edoko ya sěké, ba pějěké ipangiyi; ba na bojija, bahayi b' upango mwabu mětě, ba bangaka 11 o kaliya manyanga bobě. Ndi tombekete benjěli, be di boněně wa o ngudi na ukilikili, ba pákidě yěké y' utábu o bá ba jadi o boho 12 b' Upangiyi. Nd' ekaba ja emuku muku, n' ipuhwa j' ipikiliya, i velakudwě o bo nāngakwě, na bo weyakwě, ba kalikiyi belombo byabu be ha bweyakidě bobě; ndi bá ba ka nyangi bo nyangaka n' 13 ibeva jabu mětě; kakana nd' o bá ba ka pahiyě mahomano ma bobě, ba langakě ukebo na mwehe na u nd' usevo. Ba bevito na byěmě, ba jokakidě bá mětě na mayabana mabu mětě, o bá ba 14 jakě n' inyěni masango; ba janidi mihá ti na ihondě, na ma ka měndě ma dāye iha ja bobě, ba kápáká malina ma mbwengambwenga, ba jadi bebumulema hilinganěngo na megono mya itāngina, bana ba di hákwěngo; ba 15 di senjango njeya ya de, na bá yěluwěngo ivitě ja njeya ya Belami, mwana wa Bisá, a tándaki ivě ja 16 bobě; nd' a bemakudwěndi o nyanga ya bobě bwaju, tito ya emuku-muku e kalaki na joyi ja moto, na kandakidě ipotuwa j' usáki.

17 Ekaba ndi madango ma diye na miba, bevindi be bapakwě na upupě, ba di tatudwěngo o engu-

- mbe y' ivititi egombe yěhěpi.
- 18 Jambojana na ndaga jahu iněně ja bodube ja naně i ndi ja tango e diyaki kweyiango to 'gombe ehālě ba diyakě o ihumama, nd' eyabu e kápákidě na bedoko bya
- 19 mehoni, n' ilělěkě j' ihonde; o bá ba běkě ba yohanakě ihulama, bá mětě ba bahayi ba ebádu, 'kabojana moto wěhěpi a nivakwě na
- 20 elombo tě e balakě má. Ikabojana o bá ba běki kweyiango sěkě ya he, n' ihana j' iyowě j' Upangi yi n' Uhungini Jisu Kraist, oningě na ba yakudwipě omě na bá ba baludwěndi, ihuku ja madikanido i nd' ibeva wa na jali jahu.
- 21 Ikabojana e diyakingě bwamu wa na bá na ba yowě njeya ya hohonganěngo, wa na o bá ba běki yá yowěngo, na bá ba la ka vonguwa oviya elekanako ya kěngěngě e
- 22 vėkudwě bá. Nd' e hami na bá hohonganěngo na ukanakádi mwa pákwě-pákwě na, Mbwa e timbipě o nduwakě ajú mětě, na mwadi mwa ngweya u tukakudwě, ka yángalá o mabádá maju.
- 3 Ejangangobo tě ya bebale ekayě, ba tándákwě, mbi lěnděkiyě ndi inyi yá kya těkaně; eyamě e bundanakě bebumulema byanyu bya kěngěngě, na pělě y' iyongidě; ovaně nd' inyěni o ka diyěni n' ibakě ja ndaga i kalakudwě o vyo, na basáki ba hole, na ja ivanga ijahu ja metodu mya Upangi yi n' Uhungini; yowakěni ekaye na boho, na ba kyebaní ba ka páudi o hwi ja madikanido, na makili mabu, ba tamwaka hohonganěngo na bedoko byabu mětě,
- 4 ivá ja na, Mohano mw' iviya jaju u lě ove? jambojana na ba paiya ba yanidě, belombo byěhěpi be te lilimiděngo ka byá be diyakidi
- 5 oviya jali ja he. Ikabojana ekaye
- nd' eyabu e dimbakiyěte, na hěvěni i ja vyo, na ndaga y' Anyambě na he e vėkudwi ehini, na
- 6 těměngo o miba; ma he, ma egombe tě, e diyakidi e hingaka na
- 7 miba, na yá na nyangaka; ndi hěvěni na he, be jadi kya těkaně, na ndaga tě ya páká, be tatwěngo o kundu, be tatwěngo o veyá o pělě ya buhwa bwa yěkě, n' inyanga ja bato babe.
- 8 Ndi, ba tándákwě, o dimbakiyeni elombo tě ya yáká ekaye, na buhwa báká bo te n' Upangi yi pani ka tájeni ya mepuma, na tájeni ya mepuma pani ka buhwa
- 9 báká. Upangi yi a bě bodilo o nyanga ya myohano myaju, pani ka bato ba langakě má ua a ndi bodilo; nd' a yikaki na hwě, a vahaka na moto te moto a nyangake, ndi na běhěpi ba vake
- 10 iluwa j' ulema. Ndi buhwa bw' Upangi yi bo ka pándi o na mwibi na bulu, bwa hěvěni bo ka tombě n' ipako iněně, na malale ma ka nuwi na yomu etě, he na behavu be did' omě be ka dikiyandi.
- 11 Ikabojana belombo těkabe byěhěpi be ka janginandi, hanga na o lukakand' o diyani na bodiya bwanyu bwa kěngěngě, na bwamu bwěhěpi, o tamwakiyani n' iyombuwa iviya ja buhwa bwa Anyambě, bwa hěvěni bo ka diyě itumba, e ka jangině, na malale
- 13 ma ka 'nwakě na yomu etě. Ndi hwě, hohonganěngo na mohano mwaju, ho 'mbwakiyandi hěvěni na he ya kya ya hohonganěngo, e longakiyě.
- 14 Ovaně vákána, ba tándákwě, 'kabojana o 'mbwakiyandini belombo těkabe, diyaki na ngwanja-ngwanja, ovaně nd' inyěni o ka duwaniyěni na ju na jonga, o diyeni na evito, na ebuke e diyě.
- 15 Na o ka langakani n' iyika ja

Upangiyi mwahu iyonga, pani ka Mwan' ina Pálu tepě uwahu a tándákě, a a lënděkiyed' inyěni hohonganěngo n' iyowě i vekud-
 16 dwě má; pani ka tepě o bejanganangobo byaju byěhěpi, a kalakandi omě opělě ya belombo těkabe; be di na belombo byáká be di bokolo n' ibweyidě, bya ba ha bě n' iyowě, na ba di mbwenga-mbwenga be 'lwakidě, pani ka bá ba hakě tepě Malěndwě mapákwě, o
 17 inyanga jabu mětě. Inyěni nandi, ba tándákwě, 'kabošana wa dimbakiyani belombo těkabě, kelevakani tepě, banga o inyěni o ka běyěni tumbwanwěngo n' ihumama ja bobě, wa kwani
 18 oviya njimbili anyu. Ndi tombwaki na ehekwě, n' iyowě j' Upangiyi mwahu, n' Uhungiyi Jisu Kraist.

Ivenda i diyake na ju kya těkane na egombe yěhěpi. Aměni.

EJANGANANGOBO

YA BOHO-BOHO, YA

WĚHĚPI, YA JĀNI E LĚNDĚKIDI.

- 1 YĀ e diyakidi oviya jali, eyahu e yokakidi, eyahu e yĕnĕkidi na mihā mahu, eyahu e tamwakiyedi, na benā byahu be bweyango
- 2 yā, ya ndaga ya emĕnā; jambojana emĕnā e levakudwĕndi, na hwĕ ho i yā yĕnĕngo, na hwĕ na pakwaka upako, na levakidĕ inyĕni emĕnā tĕ e ha lenaka, e diyaki na Hangwĕ, na levakudwĕ
- 3 hwĕ; eyahu e yĕnĕkidi, na yokakidi, yā nd' eyahu e pakwakĕ inyĕni, ovanĕ nd' inyĕni o ka diyĕni tepĕ ugangano na hwĕ; tepĕ, mbambayĕ, uganganano mwahu u na Hangwĕ na Mwan' aju Jisu
- 4 Kraist: na belombo tĕkabe nd' ibyahu be lĕndĕkiyĕ inyĕni, na ovanĕ nd' o mbya anyu e ka londĕ.
- 5 Ekanĕ ndi mbando ahu e di yokango na ju, na hwĕ ho pakwakiya inyĕni, na Anyambĕ a bwe, n' ivititi i bĕ o mā a jadi, na vilolombo. Oningĕ ho vākā na ho n' uganganano naju, na hwĕ ho tamwaka n' ivititi, ho jowakandi, na hwĕ hwa haka pāk-wĕ-pāk-wĕ:
- 7 ndi oningĕ ho tamwaka na bwe, pani ka mā a di bwe, hwĕ mĕtĕ na hwĕ mĕtĕ, ho n' uganganano, na makiya ma Kraist Mwan' aju ma tanakĕ hwĕ oviya bobe bwĕhĕpi.
- 8 Oningĕ ho vākā na ho bĕ na bobe, ho yabaki hwĕ mĕtĕ, na pāk-wĕ-pāk-wĕ e bĕ na hwĕ. Oningĕ hwa mĕmĕ bobe bwahu, a pāk-wĕ-pāk-wĕ na hohonganĕngo iyidĕ ja bobe bwahu, na o tanĕ hwĕ oviya
- 10 bobe bwĕhĕpi. Oningĕ ho vākā na ho i bĕ hango bobe, ho pangakidi mā ujojowa, na ndaga jaju i bĕ na hwĕ.
- 2 Lobabana lamĕ, mbi lĕndĕkiyĕnd' inyĕni belombo tĕkabe na, o haki bobe. Nd' oningĕ moto ka moto a ha bobe, ho na ngama na Hangwĕ, Jisu Kraist, wa hohonganĕngo; na mā nd' utunda mwa bobe bwahu, ndi hanga kabo ibwahu pa, ndi tepĕ opĕlĕ ya
- 2 mwa he yĕhĕpi. Na omĕ okava, nd' o hwĕ ho di yowĕngo na ho te mā yowĕngo, pagate ho
- 4 tataka belekanako byaju. A vākĕ na, Mbi te mā yowĕngo, na mā a tate belakanako byaju, a nd' ujojowa, na pāk-wĕ-pāk-wĕ e bĕ na ju; ndi wĕhĕpi a tatakĕ ndaga jaju, pāk-wĕ-pāk-wĕ itāndĕ ja Anyambĕ i hānjābiyĕngo o mā a jadi; ovanĕ nd' o hwĕ ho
- 6 di yowĕngo na ho na ju. A vākĕ na a lilimakidi naju, mā nd' a lukakĕ tepĕ o tamuwa pani te ka mā a tamwakidi mĕtĕ.
- 7 Bana b' ina, mbu lĕndĕkĕ elakanako ya kya inyĕni o jadi, ndi elekanako ya vyo, eyanyu e diyana-kidi oviya jali. Elekanako ya vyo ndi ndaga janyu i yokakidi
- 8 oviya jali. Epāk-wĕ njo na mbi lĕndĕkiyĕnd' inyĕni elekanako ya kya, e di pāk-wĕ-pāk-wĕ na ju n' inyĕni; jambojana ivititi i tombi-ndi, na bwe ya pāk-wĕ-pāk-wĕ e
- 9 ka panyaki kya tĕkanĕ. A vākĕ na a nd' o bwe, na mā a lonaka

- mwana nyangwê, a nd' ivititi na
 10 la kya tēkanē. A tândakē mwa-
 na nyangwê a diyakand' o bwe,
 11 na o bē n' ibaku na ju. Nd' a
 lonakē mwana nyangwê a nd' o
 ivititi, na mā a tamwaka n' iviti-
 ti, na mā a wē pēl' aju e kēkē,
 jambojana ivititi vi dibango mihá
 maju págu.
- 12 Ba ndēmbē, mbi lēndēkiyēnd'
 inyēni, jambojana bobe bwanyu
 bo yidwēndi inyēni ibebo ja dina
 13 jaju. Ba paiya, mbi lēndēkiyē-
 nd' inyēni, jambojana o yo-
 wudēndi māni a jadi oviya
 jali. Mawanja, mbi lēndēkiyē-
 nd' inyēni, jambojana o balindini
 ube. Ba ndēmbē, mbi lēndēkiyē-
 nd' inyēni, jambojana o yowudē-
 14 ndini Hangwē. Ba paiya, mbi
 lēndiyēnd' inyēni, jambojana o
 yowudēndi māni a jadi oviya jali.
 Mba lēndiyēnd' inyēni, mawanja,
 jambojana o nd' o yādāni, na
 ndaga ja Anyambē i diyaki n'
 inyēni, n' inyēni o balindini
 ube.
- 15 O tândāki he, tombe belombo be
 jad' o he. Oningē moto te moto
 a tândākā he, itāndē ja Hangwē i
 16 bē na mā. Jambojana be didi o
 he byēhēpi, edoko ya mehoni, na
 edoko ya mihá, na mamēmē na
 emēnā, be bē bya Hangwē, ndi be
 17 bya he. Na he e tombaki, bo
 tombaka, nd' a hakē upango mwa
 Anyambē a lilimakidēndi egombe
 yēhēpi.
- 18 Lobabana, e ndi egombe ya
 madikanido; ndi pani ka inyēni
 o didini yokango na bapembani
 ba Kraist ba vakandi, tombe na
 kya tēkanē bapembani ba Kraist
 ba baitē; eyahu e di yowanēngo
 na e ndi egombe ya madikanido.
- 19 Ba valakindi oviya hwē ho jadi,
 ndi bu diyaka ibahu, jambojana
 ba jakate n' ibahu, pákwē-pákwē
- te ba lilimakidēte na hwē; ndi ba
 valakindi, na ovanē nd' o bā ba
 ka levudwē na bā bēhēpi bu diya-
 20 ka ibahu. Nd' o ndini hiyudwē-
 ngo mavulē n' Umbākā a di Hole,
 n' inyēni wa dimbakiyi belombo
 21 byēhēpi. Mbi bē inyēni lēndi-
 yēngo na na o dimbakiyandini
 pákwē-pákwē, ndi jambojana wa
 dimbakiyi yāni, na na o bē na bo-
 22 jowa o pákwē-pákwē. Ujojowa lē
 nja? Ndi kabo mā a hāhākiyē na
 Jisu a bē Kraist? A nd' upembani
 mwa Kraist, a hāhākiyē Hangwē
 23 na Mwana. Wēhēpi a hāhākiyē
 Mwana, mā a bē tepē na Hangwē,
 nd' a mēmēkē Mwana a na Ha-
 ngwē tepē.
- 24 Eyanyu e di yokango oviya jali
 e lilimakidē n' inyēni. Oningē
 eyanyu e yokakidi oviya jali ye-
 nē, ya diya n' inyēni, o ka lilimi-
 dēndini o Mwana na o Hangwē a
 25 jadi. Na mohano mwaju u di
 hwē yohanēngo nd' ekamu, emē-
 nā e ha lenaka mētē. Mba lēndi-
 26 yēndi inyēni belombo tēkabe o
 nyanga ya ba lēnjuwēkidē inyēni.
- 27 Nd' ihidwē ja mavulē, ijanyu i di
 pahiyango na ju, i lilimakidē n'
 inyēni; n' inyēni o bi na mala
 ma na moto ka moto a yokwakidē
 inyēni; ndi pani ka ihidwē tē ja
 jákā ja mavulē i yokwakidē inyē-
 ni belombo byēhēpi, na já i jadi
 pákwē-pákwē, na já i diye bojo-
 wa, lilimakidi na mā, pani ka já i
 28 jadi inyēni yokudēngo. Nandi,
 lobabana, lilimakidi na ju, na o
 mā a ka pumiye, ho ka diyi na
 mabeka, na hwē ho yēne ihāni o
 29 bohobwaju o iviya jaju. Pagate
 ho yowudēngē na a hohonganē-
 ngo, wa dimbakiyani na wēhēpi
 a hakē hohonganēngo, a jakwi na
 ju.
- 3** Umbwakiyateni, jānga tē j' itā-
 ndē ja Hangwē i di hwē vēwē-

- ngo, na ho tubakwě ma bana ba Anyambě, na ovaně nd' o he e ha bě hwě yowěngo, jambojana ya
- 2 bo yowakě má. Ba tándákwe, nandi ho bana ba Anyambě, ndi e ha pumiyete jángà jahu i ka diyě; ndi ho yowěngo, na o má a ka pumiyě ho ka diyi ka má; 'kabojana ho ka yěni má ka má a
- 3 jadi. Na moto wěhěpi a di n' ipite těkadi na má, a tanakě nyolo aju, pani te ka má mětě a
- 4 di kěngěngě. Wěhěpi a hakě bobē a pulakě tepě elekanako; jambojana bobē nd' ipulě ja ele-
- 5 kanako. N' inyěni wa dimbakiyani na a levakudwěndi ivěngidě ja bobē bwahu; na bobē bo i bē o
- 6 má a jadi. A lilimakidě na ju wěhěpi, a haka bobē; a hakě bobē wěhěpi a bē má yěněngo,
- 7 tombe na o yowě má. Lobabana, moto te moto a yabake inyěni; a hakě hohonganěngo, a hohonganěngo, pani te ka Jisu a di
- 8 hohonganěngo. A hakě bobē a wa ukuk' ube jambojana ukuk' ube a hakite bobē oviya jali; yá tina těkaně ndi ya Mwana wa Anyambě e levanakudwě,
- 9 na ovaně nd' o má a ka jilidě behavu bya ukuk' ube. A jakwě na Anyambě wěhěpi a haka bobē; jambojana ebum' aju e lilimakidi na ju, na má a yálě o ha bobē jambojana a jakudwi na Anyambě. Bana ba Anyambě ba yowaněngo na ekaye, na bana ba ukuk' ube; a ha haka hohonganěngo wěhěpi, a bē wa Anyambě, tombe na má a ha tándáká mwana nyangwě.
- 11 Jambojana mbando těkaně nd' eanyu e di yokango oviya jali, na
- 12 ho tándánáke. Hanga pani ka Keni, a diyakidi wa ube ně, na weyaka mwana nyangwě. Nd' e lě nde eyaju e weyanaki má?
- Jambojana behadi byaju mětě be diyaki bobē, na bya mwana nyangwě hohonganěngo.
- 13 Bana b' ina, o mamakeni, oni-
- 14 ngě he ya lona inyěni. Ho yowěngo na ho tombango oviya iwedo na la eměná, jambojana ho tándáki bana b' ina. A ha tándáká mwana nyangwě a lilimakidi
- 15 n' iwedo. A lonakě mwana nyangwě wěhěpi a nd' uweyani; n' inyěni wa dimbakiyani na o bē n' uweyani u di na eměná e ha
- 16 'lwaka lilimiděngo na má. Omě okava nd' o hwě ho di yowěngo itándě, jambojana a věkindi eměná aju opěl' ahu; hwě tepě ho lukakandi o vě beměná byahu
- 17 opělě ya bana b' ina. Ndi wěhěpi a di na jumba ja he těkaně, na má a yěněké mwana nyangwě na bonyamo, na má má dibidengo kaká ya nděkěbědi, itándě ja Anyambě i longaki na ju na sisi?
- 18 Lobabana lamě, ho tándánákeni na ndaga, tombe na ba emi, ndi kabo na ehadi na pákwě-pákwě.
- 19 Na omě okava nd' o hwě ho di yowěngo na ho ba pákwě-pákwě, na hwě ho ka yádákidě melema
- 20 myahu o má a jadi. Jambojana oningě bebumulema byahu be kwehakě hwě, Anyambě a wa na ebum' ahu y' ulema, na má a
- 21 dimbakiya elombo yěhěpi. Ba tándákwe, oningě ebum' ahu y' ulema e kwehě hwě, vákana nandi ho na mabeka n' Anyambě.
- 22 Na eyabu e uwakě yěhěpi, ho pahakiyi yá o má a jadi, jambojana ho tataki belekanako byaju, na hwě ho haka belombo tē be tándákidě má. Na elekanako aju nd' ekaye; na ho kamakidě dina ja Mwan' aju Jisu Kraist, na hwě ho ka tándánáká, paui ka má a
- 24 věki hwě elekanako. Na a tata-

- kě belekabako byaju a longaki na má na má na ju. Na omě okava nd' o hwě ho di yowěngo na a lili-makidi na hwě, n' Ilina jaju i-di hwě věngo.
- 4 Ba tándákwě, o kamakiděni ilina jěhěpi, ndi yějěkiyěni malina, ipě ma te m' Anyambě; jambojana basáki ba evela baitě ba 2 valango o he. Yá ekaye nd' eyahu e di yowaněngo Ilina ja Anyambě; ilina jěhěpi i mēměkě na Jisu Kraist a pāngo o mehoni, a 3 wa Anyambě: na ilina jěhěpi i ha mēměkě na Jisu Kraist a pāngo o mehoni, i bě ja Anyambě: na já ilina tédině nd' i pembanakě Kraist, ijanyu i di yokango na i ka pāndi, na já ja bi pāni o 4 he. Lobabana, o ndini ba Anyambě, n' inyěni o balindi bāni; jambojana a di n' inyěni, a boněně wa keběngo má a didi o he. 5 Ba ba he; ovaně nd' o bá ba kalakě bya he, na he e yokaki bá. 6 Ho ba Anyambě; a di yowěngo Anyambě a yókaki hwě; a ha bě wa Anyambě a yokaka hwě. Yá ekaye nd' eyahu e di yowaněngo ilina ja pákwě-pákwě, n' ilina ja ihumama.
- 7 Batándákwě, ho tándánákeni: jambojana itándě a wa Anyambě, na a tándákě wěhěpi a jawěngo na Anyambě, na mwa dimbakiya 8 Anyambě. A ha tandánáká a wě Anyambě; jambojana Anyambě a nd' itándě. Na ekaye ndi y' itándě j' Anyambě i yowanakidě na hwě, jambojana Anyambě a lomaki Mwan'aju umbáká o he, na ovaně ndo hwě ho ka 10 diyě na má. Itándě a nd' omě okava, hanga na hwě ndi ho tándákidi Anyambě, ndi má nd' a tándáki hwě, na lomaka Mwan'aju ka diya utunda mwa bobe 11 bwahu. Batándákwě, oningě
- Anyambě a tándá hwě nonaně, 12 ho lukaka tepě o tándáná. O bě na moto ka moto a di yěněngo Anyambě o egombe te egombe. Oningě ho tándánáká, Anyambě a longaki na hwě, n' itándě jaju i 13 hānjābiyěngo na hwě. Yá ekaye nd' eyahu e di yowaněngo na ho longaki na ju, na má na hwě, jambojana a i hwě věngo Ilina 14 jaju Iyamu. Na hwě ho yěněngo, na hwě ho pakwaka na Hangwě a lomaki Mwan'aju ka 15 diya Uhungini mwa he. Wěhěpi a ka mēmě na Jisu a Mwana wa Anyambě, Anyambě a longaki na 16 ju, na má na Anyambě. Na hwě ho yowěngo, na kamiděngo, itándě ja Anyambě i di na hwě. Anyambě a nd' itándě; na a longakě n' itándě a longaki na Anyambě, na Anyambě na ju. 17 Itándě jahu i hānjābakudwěndi omě okava, na ovaně nd' o hwě ho ka diyě na bāde o buhwa bwa yěkě; jambojana ka má a jadi, nonaně tepě ka hwě ho jadi o he. 18 Itándě i bě na jāngá, nd' itándě ja hānjābiyěngo i věngěkidi jāngá, jambojana jāngá i bangakandi ivomudwě. A bangakě a bě 19 hānjābudwěngo n' itándě. Ho tándáki má, jambojana má a bo 20 taki hwě n' itándě. Oningě moto a vāká na, mbi tándákand' Anyambě, na má a louaka mwana nyangwě, a ndi ujojowa; jambojana a ha tándáká mwana nyangwě uwaju a yěněkě, a ka tándá 21 lě Anyambě, uwaju a ha yěněkě na? Na elekanako tēkaye nd' eyahu e janidi oviya má a jadi, na má a tándákě Anyambě, a tándáki mwana nyangwě tepě.
- 5 Wěhěpi a kamakidě na Jisu a ndi Kraist, jawěngo na Anyambě; na moto wěhěpi a tándákě má a jakidi, tándáká tepě má uwaju a

- 2 jakidi. Ya ekaye nd' eyahu e di yowéngo na ho tándáki bana ba Anyambě, o hwě ho tándákě Anyambě, na hwě ho tataka belekanako byaju. Jambojana itá-ndě ja Anyambě nd' ekadi, na ho tatake belekanako byaju, na bele-
- 3 kanako byaju be bě bodilo. Jambojana a jakwě na Anyambě, a balaki he, n' ibala i balakě he nd'
- 4 ekadi na, ikamidě jahu mětě. Má lě nja a balakě he, ndi kabo má a kamakidě na Kraist a Mwana wa Anyambě.
- 5 Ekaně ndi má a vaki na miba na makiya, Jisu Kraist mětě, hanga kabo na miba pa, ndi na miba na
- 6 makiya. Na i nd' Ilina i pakwakě upako, jambojana Ilina i pá-
- 7 kwě-pákwě. Jambojana bá balalo ba pakwakě upako, Hangwě, Ndaga, n' Ilina Iyamu; na bá
- 8 balalo ekaba ba t' umbáká. Oningě hwa pahiya upako mwa bato, upako mwa Anyambě u boněně
- 9 wa; jambojana upako mwa Anyambě nd' ekamu, umwaju u di pakuwango opělě ya Mwan'
- 10aju. A kamakidě Mwana w' Anyambě a na upako na má mětě, a ha kamakidě Anyambě a pangango má ujojowa, jambojana a kamidě upako mwa Anyambě u
- 11'vekidi o pělě ya Mwan'aju. N' upako nd' ekamu, na Anyambě a i hwě vengo eměná e ha lenaka, na eměná tēkaye e na Mwan'aju.
- 12 A di na Mwana, a na eměná; ndi a ha bě na Mwana w' Anyambě, a i bě na eměná.
- 13 Mbi lënděkiyěndi inyěni ba kamakidě dina ja Mwana w' Anyambě belombo tēkabe, na ovaně nd' inyěni o ka yowěni na o ndini na eměná e ha lenaka; nana ovaně nd' inyěni o ka kamiděni dina ja Mwana w' Anyambě.
- 14 Na mabeka nd' ekama, imahu ma di na ju, na oningě ho uwingě elombo ka elombo hohonganěngo n' upango mwaju, a yokaki hwě:
- 15 na oningě ho didi yowéngo na a ka yoki hwě eyahu e ka uwě, ho yowéngo na ho ka pahiyandi
- 16 ivahajahu i vahakě na ju. Oningě moto ka moto a yěningě mwana nyangwě a haka bobě bo ha bě bw' iwedo, a ka uwandi vákana a ka vi má eměná o pělě ya ba haki bobě bo ha bě bwa iwedo. O na bobě bw' iwedo: mba váká na a ka kaliandi o pělě ya bwá.
- 17 E ha bě hohonganěngo yěhěpi, e ndi bobě: ndi o na bobě bo ha bě bw' iwedo.
- 18 Ho yowéngo na wěhěpi a di jawéngo n' Anyambě, a haka bobě: ndi a jakwě na Anyambě a tataki ma mětě, na ube něa kupaně má.
- 19 Na hwě ho yowéngo na ho b' Anyambě, na he yěhěpi e nangiyango na bobě. Na hwě ho yowéngo na Mwana w' Anyambě a pándi, na má a vi hwě ibweyidě, na ovaně nd' o hwě ho ka yowě má a di pákwě-pákwě; na hwě ho ndi wa pákwě-pákwě, na Mwan'aju Jisu Kraist mětě. Má nd' a di Anyambě ya pákwě-pákwě, na eměná e ha lenaka.
- 21 Lobabana, tatakani inyěni mětě oviya megano. Aměni.

EJANGANANGOBO

YA JÂNI YA BEBALE.

- 1 UTODU o Kiriya, iluku i di támbwéngo, na bana baju ba didi, ibamé ba tándáké o pákwé-pákwé; (ndi hanga umba dipá, ndi tepé na ba di yowéngo pákwé-pákwé, bēhēpi; o nyanga ya pákwé-pákwé e longaké na hwé, na e ka diyi na hwé egombe yēhēpi.
- 2 Ehekwe e diyake n' inyēni, ngēbē, na jonga oviya Anyambē ya Hangwé, na oviya Upangiyi Jisu Kraist, Mwana wa Hangwé na pákwé-pákwé, n' itāndē.
- 3 Mbi peyakindi na ngudi etē na mbi duwaki bana bāvē bāká ba tamwaka na pákwé-pákwé, pani ka hwé ho di pahiyango elekanako oviya Hangwé. Nandi, Kiriya, mbi uwakand' ávē, hanga pani ka na mbi lēndēkiyēnd' ávē elekanako ya kya, ndi kabo eyahu e diyanakidi oviya jali, na ho tándānākeni. N' itāndē nd' ekadi, na ho tamwake hohonganēngo na belekanako byaju. Elekanako nd' ekaye, na nyang' anyu e di yokango oviya jali, na ovanē nd' inyēni o ka tamwaki
- 7 na yá. Jambojana bayabani baitē ba pāndi o he, ba ha mēmēké na Jisu Kraist a pāndi o mehoni. Uyabani n upembani mwa Kraist
- 8 nd' ekamu. Tamwakiyani inyēni mētē, banga wa nyangi belombo tē ibyanyu be di hango, ndi na ho pahakiyi mahomano manē-
- 9 nē. Wēhēpi a pulakē, na mā a lilimidē n' iyokwanidi vya Kraist, a i bē n' Anyambē. A lilimakidē n' iyokwanidi ja Kraist a na
- 10 Hangwé na Mwana bēhēpi. Oningē moto a pāngē inyēni o jadi, na mā a vane iyokwanidi tēkavi, o ngakidē mā o ndabo ávē, tombe o
- 11 vā na, ju na, Iyē. Jambojana a vākē na ju na, Iyē, a nd' ukabaniyi mwa behadi byaju bebe.
- 12 Mbi na belombo beité be lēndēkiyi ávē, ndi mba lēnde na ejangangobo na pita, ndi mbi na mabeka ma vakē ávē o jadi, na hwé ho ka kalaka pwanja, na pwanja na ovanē nd' o mbya ahu e ka londē.
- 13 Bana b' iluku jávē i di támbwéngo, ba ma homat' ávē. Amēni.

EJANGANANGOBO

YA JÂNI YA BELALO.

- 1 UTOBU o Geia a tândákwě a jadi, uwamě a tândákě o pákwě-pákwě.
- 2 Itândě, mbi kalakiyandi belombo byěhěpi, na ovaně nd' ávě o ka pahě, na o diya upeha, paní te
- 3 k' ilina jávě i pahakě. Jambojana mbi peyakandi na ngudi eité, o bana b' ina ba vakidi na pakwaka opělě ya pákwě-pákwě e di na návě, nyang' ávě e tamwaki
- 4 kě na pákwě-pákwě mětě. Mbi bě na mbya epákwě eněně wa, na o yoka na bana bamě ba tamwaki na pákwě-pákwě.
- 5 Itândě-o, o haki ka motwě-motwě eyávě e hakiyě bana b' ina, tepě na bana b' ina ba didi bangi:
- 6 ba pakwakidi upako mw' itândě jávě o boho bw' ikando, oningě o dikiděngě bá o ekěndá abu, hohonganěngo n' itingidi vya Anyambě, o ka hi bwamu: jambojana
- 7 ibebo ja dina jaju nd' ijabu i valanakidi, ba nánge elombo na Betomba. Ho lukakandi nandi, o vėhělídě jángá ka dině, na ovaně nd' o hwě ho ka diyě bahayi ta opělě ya pákwě-pákwě.
- 9 Mbi lěnděkiyi ikando, ndi Diotrefu a tândákě o diya molo mwabu, a bo vėhělěkidě hwě. Ovaně vákána, oningě mbi páyete, mbi ka kali pě behadi byaju, ibyaju be hakě, a váválnákě na hwě na ndaga ja bobě; na má a diyě hwemiyěngo na já, na má mětě a vėhělěkidě bana b' ina, ndi a ma kandakidě ba mbakě o vėhělěkidě ba, na má a pumakě ba o ikando.
- 11 Utândi o vilinganakě e di bobě, ndi e jadi bwamu. A hakě bwamu a w' Anyambě, nd' a hakě bobě, a bě yěněngo Anyambě. Dimitru a na kuma eyamu na bato běhěpi na ya pákwě-pákwě yá mětě; e, na hwě ho pakwakandi upako n' inyěni wa dimbakiyani n' upako mwahu u pákwě-pákwě.
- 13 Mbi diyaki na belombo beité be lěnděké, ndi mba vahaka o lěndiyi ávě na pita n' ukátá. Ndi mbi na mabeka ma na mbi ka yěněnd' ávě piyělě mětě, vákána ho kalindi udumbu n' udumbu. Jonga na návě. Mbweyi jahu i ma homat' ávě. Homaka mbweyi na mina.

EJANGANANGOBO

YA JUDI YA BĚHĚPI.

- 1 JUDI, uhayi mwa Jisu Kraist, mwana nyangwě na Jemisi, o ba di nyěvudwěngo na Anyambě ya Hangwě, na tatwěngo na' Jisu
- 2 Kraist, ndudwěngo: ngěbě n' inyěni, na jonga n' itandě, be vuhake.
- 3 Ba tándákwe, umba mbi věkě ngwanja-ngwanja yěhěpi ilěndiyě janyu opěla iyonga ja malata, ma e diyaki n' umba na mala, m' ilěndiyě janyu, na o háhálidě inyěni na yanaki na ngudi opěla ikamidě i věkudwě bato baiyamu
- 4 njo páká pa. Ikabojana o na bato báká ba ngakiyedi na bo bėmbėkě, ba diyakidi o vyo lendiděngo o makwa tėkama, bato ba ha bė n' Anyambě, ba 'lwakidě ehekwě y' Anyambě ahu o bedokuwě-dokuwě, n' iháhıyě ja Hangw' ahu dipá na Anyambě, n' Upangiyi mwahu Jisu Kraist.
- 5 Mbi ka pangandi nandi o yongakiděni, tombete k' inyěni o yongakiděni ekaye n' ivákwě, na Upangiyi, a bėki hunginango bato oviya ehiki ya Ijıpt, o mbuhěmbuhě na jilakidě ba ha kamakidě.
- 6 Na benjěli be ha tatakidi inyanga jabu, na idiyedi vyabu mětě, mbwe, a i bá tatango na mehinganakano mya egombe yěhěpi, ipangiya j' ivititi na la yěkě
- 7 ya buhwa boněně. Na Sádami na Gomora na mamboka ma diyaki má ulwaniděngo, ba te n' itingidi tě vya vyáká, věngo nyolo jabu o inanganıya, n' ivitě ja
- mehoni mepákwě, tědwěngo na mbuna, n' iyěně ja mehiyo mya
- 8 veyá vya egombe yěhěpi. Ndi tombekete ya bayáti ndátá tėkaba e bevakě mehoni, ba pějėkě mapangiya, ba kalaka bobě opělě ya manyanga. Ndi Maikěli enjěli ya ngumu, o má a diyakidi a yomanaka na ukuk' ube o má a bomaki penda opělě ya nyolo ya Mosěsi, a bo jijakiya o tába má bo tábaka, ndi a vákı na, Upangiyi
- 10 a kandakiděnd' avě. Nd' ekaba ba kalaki bobě opěla belombo byabu be ha wě; nd' ibyabu be di yowěngo bá mětě bwěsě o má a tito i ha pikilakiya, byá ndi bya-
- 11 bu be bevanakě bá mětě. Maguga na bá! jambojana ba kėkindi o njeya ya Keni, na bá ba vala umbila n' imbunga j' usevo mwa idimbiya ja Belami, ipahiya ja ivě, na bá na nyangaka o itěnidě
- 12 ja Kora. Ekaba ndi myodo mya kutamiyango o masango m' itándě, o bá ba jakě n' inyěni masango, ba jakidě bá mětě ba diye na jángá: ba ndi bevindi be ha bė na miba, be bapákwě na mēpupě; bebuma bya ndonda be dite kabo bo vivilakiya, be diye na bebuma, wango njo ibale, kuwěngo na me-
- 13 tamba; bebuluwa bya manga be lingwakě, ba vudakě iháni jabu; nyětěti i hangakě, ba di tatudwěngo o bovindo bwa ivititi vya
- 14 egombe yěhěpi. Na Ináki tepě, wa hěmbwědi oviya Adamu, a sákákite opěl' abu, na Umbwa-

- kiyateni, Upangiyi a vakandi ŋa jomu ja tājeni ja baiyamu baju, 15 ipādě ja yěkě o bēhēpi ba jadi, na o sulě bā bēhēpi ba jadi bobe opēla behadi byabu bebe byēhēpi ibyabu be di hango na bobe, na opēla bekalidi byabu bekolo byēhēpi bya bato babe ba hakě bobe, be di mā 16 kaliyango. Ekaba ndi batākālāniyi, na basāji, ba tamwaka hohonganěngo na bedoko byabu mětě; na medumbu myabu me kalakě ndaga ja bodube iněně, n' ilevidě ja bato na bahuu idilě jambojana ikova.
- 17 Ndi, matāndě, o yongakiděni ndaga i kalakudwě o vyo na metodu mya Upangiyi mwahu Jisu 18 Kraist; nyang' abu e langwakiyed' inyěni na, o ka diyi na bahuwani o egombe ya madikanido, ba ka tamuwi hohonganěngo na 19 bedoko byabu mětě bebe. Ekaba ndi ba kovaki ipěhě, ba didi o 20 mehoni, ba diye n' Ilina. Nd' inyěni, matāndě, longakani inyěni mětě o ikamidě janyu ja kěngěngě, o kalakiyani n' Ilina Iyamu, 21 tatakani inyěni mětě n' itāndě ja Anyambě, o tamwakiyani o ngěbě y' Upangiyi mwahu Jisu 22 Kraist o 'mēnā e ha lenaka. O yěněki bā ba didi vāhā ngěbě, o haki bāni nyanga ibale na bapā- 23 kwě. O yongaki bapākwě n' ibangidě, o hodwaki bāni oviya veyā, o lonakani tombe ibātā i di tābudwěngo na mehoni.
- 24 Nandi o mā a jadi, a didi a yālākě o tata inyěni oviya ikwa, na o pādě inyěni o diyeni na ebuke o boho bwa ya ivenda jaju na 25 mbya eněně. O Anyambě dipā, Uhungini mwahu o diyake n' ivenda, na ngudi' n' ipangiya, na boněně, o egombe e to diya, na kya tēkaně na egombe yēhēpi. Aměni.

ILEVUDWĚ JA JĀNI.

- 1 ILEVUDWĚ ja Jisu Kraist, ja Anyambě i věki má, na a levakidě bahayi baju, belombo be ka hamě piyělě; ka má a lomidě ibyaju be levakidě na enjěli aju o
- 2 uhayi mwaju Jāni a jadi: a bapakidě upako mwa ndaga ja Anyambě, n' upako mwa Jisu Kraist, na mwa belombo byaju be yěně-
- 3 kidi byěhěpi. Ibátā na a langakě, na tango tě e yokakě ndaga j' isakā těkadi, na bā ba tatakě belombo be didi omě lěndwěngo; jambojana egombe yā bě ndi piyělě.
- 4 Jāni o tyátyi hěmbwědi i jadi o Esiya: Ehekwě n' inyěni, na jonga, oviya má a didi, a jadi, na a diyakidi, na a vakě: na oviya malina hěmbwedi ma didi o boho
- 5 bwa ek' aju; na oviya Jisu Kraist, a di tali ya pákwě-pákwě mětě, na njadi ya ba-wewe, n' Upangiyi mwa mepolo mya he. O má a tándaki hwě a jadi, na mwa tuka hwě oviya bobe bwahu
- 6 na makiya maju mětě, na má a panga hwě mepolo na prist o Anyambě a jadi na Hangw' aju; ivenda n' ipangiya be diyake na ju egombe yěhěpi na egombe yěhěpi.
- 7 Aměni. Umbwakiyate a vakandi na bevindi; na dihá jěhěpi i ka yěni má, na ba sokaki má makāngā; na miyā ma he měhěpi ma ka yandi na tin' aju. Aměni.
- 8 Umba ndi Alfa na Omiga, jali na madikanido, o vāki Jěhova, a jadi, na a diyakidi, na a vakě, Wa ngudi yěhěpi.
- 9 Umba Jāni, mwana nyangw' anyu tepě n' ugangano o betuniya o ipangiya, n' iyika ja Jisu, mbi diyakindi o nenge e tubakwě na Patmā, opělě ya ndaga ja Anyambě, na opěla upako mwa Jisu.
- 10 O buhwa bw' Upangiyi mbi kwakindi uge, na Ilini, n' umba mba yoka ombuhwa amě, joyi iněně
- 11 pani o na ja heba, na Umba ndi Alfa na Omiga, jali na madikanido, na, Nyang' avě e yěněkě lěnděkě o ejangangobo, o ka lomakidě yā o tyátyi hěmbwědi i jadi o Esiya; o Efsu, na o Simina, na Pěgamo, na o Tiyatira, na o Sadi, na o Filěděl'fyā na o Lao-
- 12 disiya. K' umba mba luwa, iyěně ja joyi tě i kalakě n' umba. N' umba mbi luwedi, n' umba mba yěně mehāngā mya litwa
- 13 dobilo hěmbwědi; o hanganě ya mehāngā hěmbwědi umbākā o na Mwana moto, bātāngo ibátā kwanga na la beko, na tingango o mabě utumba mwa hika.
- 14 Howe jaju na molo mwaju botano o na mavudi, botano mětě; mihá maju o na ungonyi mwa veyā;
- 15 na beko byaju o na nyěnyě eyamu, o na be dikakiyandi o 'beke; na joyi jaju o na etāki ya miba
- 16 maitě. A didi o enā aju eyomi nyětěti hěmbwědi: na o udumbu mwaju mwa puma ukwala mw' ibátā mwa mběmbā ibale, ivolu: na boho bwaju o na joba i panyaka o ngud' aju.
- 17 Umba mbi yěněki má mbi kwakindi o beko byaju o na ekengo. Ka má a nangidě enā aju eyomi umba mbi jadi, ka má a vā n' umba na, O bangake, umbi boho-

- 18 boho na mbuhwě-mbuhwě: umbi i má a di mihá, na mbi diyaki wango, na hilakěte mbi mihá ego-mbe yěhěpi. Aměni. Mbi na benunguna bya malonga na bya
- 19 iwedo. Lěnděké belombo byávě be di yěněngo, na belombo be jadi, na belombo be ka diyě okava to-
- 20 mbango, ihawě ja nyětěti hěmbwědi ijávě i yěněkidi o ená amě eyomi, na mehângá mya litwa mya hika hěmbwědi. Nyětěti hěmbwědi ndi benjěli bya makando hěmbwědi: mehângá hěmbwědi imyávě me yěněkidi ndi makando hěmbwědi.
- 2 O ka lěnděkiyě enjěli ya tyátyi ya Efsu, na, Kakana ndi ka a hukakě nyětěti hěmbwědi o ená aju eyomi, a tamwakě o hanganě ya mehângá mya hika hěmbwědi: mbi yowěngo behavu byávě na ijanja jávě, n' iyika jávě, na nyang' ávě e ka měndě o yálě ba jadi bobe; na návě o i bá yějěngo ba váki na ba ndi metodu, hángě ba diye; na návě o duwaki bá
- 3 mejojowa: na návě o bapěngo, na návě o n' iyika hindinango opěla
- 4 dina jamě, o váhane. Ndi mbi na ekaye na návě, na na o dikindi
- 5 itándě jávě ja boho. Yongakidě nandi, oviya ávě o kwakidi na návě wa luwa, o ka haka behavu bya boho; oningě e diye nonaně, mba viya ávě o jadi, n' umba mba věngidě uhângá mwávě mwa vitwa oviya iboko vyaju, kabo wa
- 6 luwa. Nd' o ndini na ekaye, na o binakandi behadi bya bato ba Nikoli, ibyamě be binakě tepě.
- 7 A di na matá ma yokakě a yokake ndaga y' Ilina e vákě na makando. A ka balě mbi ka vi má na a jake ele ya 'měná, e jadi o hanganě o Paradais ya Anyambě.
- 8 O ka lěnděkiyě enjěli ya ikando

- ja Simina, na Ekabe bya wa boho-boho na mbuhwě-mbuhwě, a wakidi, a bě mihá, be vákě na;
- 9 Mbi yowěngo etuniya ávě, na bonyamu, tombete o ndi kenango, mbi yowěngo ikila ja ba vákě na ba ndi ba Jiu, ndi ba diye, ndi ba
- 10 didi ba ikando ja ukuk' ube. O bangake belombo byávě be ka tukaně; umbwakiyate, ukuk' ube a ka vaměndi inyěni báká o ndabo y' ivititi, na ovaně nd' inyěni o ka yějudwěni; n' inyěni o ka pahiyandini betuniya jomu ja hwi; diyaka motwě-motwě kamiděngo na l' iwedo, vákana mbi ka věud' ávě korowa ya eměná.
- 11 A di na matá ma yokakě a yokake nyanga y' Ilina e vákě n' ikando na, A ka balě a kokiye n' iwedo ja mabale.
- 12 O ka lěnděkiyě enjěli y' ikando ja Pegamo, na, Ekabe bya a jadi n' ukwala mwa mběbá ibale be
- 13 váki na; Mbi yowěngo, na ávě o diyakě o iboko tě vya eka ya ukuk' ube e jadi: na návě o hukango dina jamě, na návě o bě háhiyěngo ikamidě jamě, tombe o hwi tědině ya Antipa, tal' amě ya pákwě-pákwě, a weyakudwě inyěni o jadi, o ukuk' ube u diya-
- 14 kě. Ndi mbi na návě na mběyi ya belombo 'kabajana o nd' ovaně na ba di bweyiděngo iyokwanidi ja Belamu i yokwakidě Belaki na a nangakidě mabaku o boho bwa bana ba Isreěli, ija ja belombo be yambakudwě megano, n' iha j' ihonde. O tepě na ba di bweyiděngo iyokwanidi ja ba Nikola.
- 16 Ulwaka; banga mba pá ávě o jadi wáwá, n' umba mba yana na bá n' ukwala mw' ibatá mw' udu-
- 17 mbu mwamě. A di na matá ma yokakě, a yokake nyanga y' Ilina e vákě n' ikando. A ka balě, mbi ka vi má na a jake mana ma

- di kutwěngo, mbi ka vi má ilalě itano, na o ilale tě dina ja kya lěndwěngo ja moto te moto a wě, kabo a pahakiyě já.
- 18 O ka lěnděkiyě enjěli ya ikando ja Tiyatira, na Ekabe bya Mwana wa Anyambě a jadi mihâ maju o na ungunyi mwa veyá, na mata-mbi maju o na nyěnyě eyamu, be
- 19 vâkě na; Mbi yowěngo behavu byâvě, n' itândě, n' ihaiya, n' ikamidě, n' iyika jávě, na behavu bya mbuhwa be didi wa na bya boho.
- 20 Ndi tombete, mbi na nâvě na ekaye na o bábákândi na mwajo tě Jěsěběl a tubakě nyol'aju na usâki, a yokwakidě, na má a yabaka bahayi bamě iha j' ihonde, n' ija ja belombo be yambakudwě
- 21 megano. K' umba mba vě má ulingo u 'lwakě oviya ihonde
- 22 jaju; nd' a 'lwaka. Hilakěte, mbi ka nangidi má o ikondo, n' umba mbi ka lomaka etuniya eněně o ba hakě ihonde na ju, kabo ba luwa oviya behadi byabu.
- 23 N' umba mbi ka weyi bana baju n' iwedo; vâkâna makando měhěpi ma yowuděndi na umbi má a butaka pika na bebumulema; n' umba mbi ka věnd' inyeni moto moto hohonganěngo na behadi
- 24 byanyu. Ndi mbi vâki n' inyěni, na bapâkwě o Tiyatira, Tango e ha bě n' iyokwanidě těkadi, na ba ha bě yowěngo ndiba ja ukuk' ube, pani ka bâ ba kalakě; ba bapiděp' inyěni jumba ipâkwě. Ndi
- 25 tombekete na bweyakiděni vyě eyanyu e janidi, kabo umbi ka
- 26 pâyě. Ndi a ka balě, na má a tata behavu byamě na l' ihuku, má nd' uwamě a ka věyě ngudi o
- 27 Betomba: na má a ka pangiyi bá na ngwahí ya ekěyi; pani ka beva bya uměyi be ka buludwěndi běhěpi behâlě: pani k' umba mbi
- 28 di pahiyango o Paiya a jadi; n' umba mbi ka vi má nyalangwa.
- 29 A di na matâ ma yokakě, a yokake nyanga y' Ilina i vâkě na ma-
kando.
- 3 O ka lěnděkiyě enjěli ya ikando o Sadi, na, Ekabe bya a di na malina na Anyambě hěmbwědi, na nyětěti hěmbwědi, a vâki na; Mbi yowěngo behavu byâvě, na o na dina na o mihâ, ndi o wango.
- 2 Pepwaka, na nâvě wa yâdidě belombo be di dikanango piyělě n' iwa; 'kabojana mbi bě duwango behavu byâvě hânjabiyěngo o bo-
- 3 ho bwa Anyambě amě. Yongakidě nyang'âvě e di pahiyango na yokango, o ka bweyakidě vyě, na nâvě wa luwa, oningě o pepuwe mbi ka pând' âvě o jadi o na mwibi, wa yowě iwěla jamě i ka
- 4 pâyě âvě o didi. Tombekete o na mina mahâlě o Sadi ba ha bě bevěngo mabâtâ mabu, ba ka tamuwi n' umba na botano: 'kabojana
- 5 ba weyango. A ka balě, má nda ka bâtudwě n' ibâtâ itano; n' umba mba buludě dina jaju o ejangangobo ya 'měná, ndi mbi ka měmiyěndi dina jaju o boho
- 6 bwa Paiya, na o boho bwa benjěli byaju. A di na matâ a yokake nyanga y' Ilina e vâkě na ikando.
- 7 O ka lěnděkiyě enjěli y' ikando o Filiděliya, na, Ekabe bya a di kěngěngě, a di pâkwě-pâkwě, a di na enunguna ya Devid, a dubwakě bwe, moto a dibepě; a dibakě pi, moto a dubuwe, be vâkě na;
- 8 Mbi yowěngo behavu byâvě; umbwakiyate, mbi těděngo o boho bwâvě jámbě ja dubuwěngo, o bě na moto a ka dibě já: 'kabojana o te na ngudi ehâlě, na nâvě o tatango ndaga jamě, na na o bě
- 9 hâhiyěngo dina jamě. Umbwakiyate, mbi ka pangi bá ba ikando ja ukuk' ube, ba vâkě na, ba ndi

ba Jiu, hángě na ba diye, ndi ba jowaka; umbwakiyate, mbi ka pangi bá ba vaka na bá ba balamaka o beko byávě, na bá ba yowakě na mbi nd' ávě táudángo.

10 Ikabojana o ndi tatango ndaga j' iyika jamě, mbi ka tata tepě ávě iwěla j' iyějudwě i ka páyě o he yěhěpi, ka yějiyě ba diyakě o he.

11 Mbi vaki wáwá; bweyakidě eyávě e janidi yeně, ovaně nd' o moto a ka diyě a nángo korowa ávě.

12 A ka balě mbi ka pangi má iko-ndi o témpili ya Anyambě amě, na má a pumepě: n' umba mbi ka lěndi má dina ja Anyambě amě, na dina ja mboka ya Anyambě amě, Jěrusalem ya kya e hubakě oviya hěvěni, oviya Anyambě amě a didi: n' umba mba

13 lěndě má dina jamě ja kya. A di na matá a yokake, nyanga y' Ilina e vákě na makando.

14 O ka lěnděkiyě enjěli ya ikando ja Laodesiya, na Ekabe bya Aměni, tali ya mbambayě, na ya pákwě-pákwě, jali ja ivela ja

15 Anyambě e vákě na; Mbi yowěngo behavu byávě, na o bě tá tombe na veyá; mbi yombwaki na o ndi tá tombe na veyá.

16 Nandi 'kabojana o ndi tebelebe, o bě tá, tombe na veyá, mbi ka uwand' ávě udumbu

17 mwamě. Ikabojana o vákě na, mbi ndi kenango, na vuhango, na ngumba, n' umba mba nyamaka elombo; wa wě na o na lonyámi, na iguga, na bonyamo, na

18 págu, n' uhamba, mbi levakand' ávě na hambaka n' umba hika yějudwěngo o veyá, ovaně nd' ávě o ka keně; na ibátá itano, ovaně nd' ávě o ka bátudwě, ovaně nd' o iháni ja uhamba mwávě i ka měndě i yěněne; na bwanga bwa mihá, ovaně nd' ávě

19 o ka yěně. Tango amě e tándakě

nd' eyamě e bomakě, n' umba mbi hěnjěké; nandi pahakiya edoko, wa 'luwa. Hilakěte, mbi tēměngo ubiyá, mbi tinakidě; oningě moto ka moto a yokingě joyi jamě, na má a dubuwa jámbě, mbi ka ngiyandi o má a jadi, n' umba mbi ka ji na ju, na má n' umba. A ka balě mbi ka vi má na a diyake o eka amě, pani k' umba mbi di tepě balango, n' umba mba diya na Paiya o ek' aju. A di na matá a yokake nyanga y' Ilina e vákě na ikando.

4 Ekaye kělěbě, k' umba mba hilě, umbwakiyate, jámbě o hěvěni bwe; na joyi ja boho-boho ijamě i diyakidi yokango o na ja heba, ijamě i yokakidi i kalaka n' umba; i váká na, Betaka ono, mbi ka leviděnd' ávě belombo be ka haměokava kělěbě. Elěngyaha tepě mba bě o Ilina, na hilakěte eka tědwěngo o hěveni, na moto

3 diyango o eka; na a diyaki diya, ehini o na ilale ja jaspí, na ilale ja sadinu; ná unyongo ulwaniděngo eka, ehini o na ilale ja sadi-

4. nu. Na o eka e jadi ulwaniděngo na mabo ma bediya mabale na benayi; mbi yěněkindi o bediya tě mabo ma batodu mabale na banayi diye diye, bátángo ibátá itano; ba jadi na korowa ja hika

5 o myolo myabu. Na bepělupělu, na ngadi, na moyi, be vakiya o eka; litwa la veyá hěmbwědi lo yodaka o boho bwa eka, lo jadi malina hěmbwědi ma

6 Anyambě; o boho bwa eka o jadi manga ma egeno o na elombo ya ngejangeja; na o hanganě ya eka na ulwaniděngo eka o jadi bekeha benayi be di yaki mihá ti,

7 o boho na o mbuhwa. Ekeha ya boho o na njá, ekeha ya bebale o na mwana nyati, ekeha ya bebalo

- e jadi na boho bwa moto, ekeha ya benayi o na mbela e věvěkě.
- 8 Na bekeha benayi be jadi mapěpu utoba utoba, be jadi ti na mihá ulwaniděngo na utema; ba yáje bulu na mwehe, ivá ja na, Hole, hole, hole, Upangiyi Anyambě ya ngudi yěhěpi, e diyakidi, na e jadi,
- 9 na e vakě. O bekeha těbeně be věkidi ibendě n' ilhekudwě, na akeva o a jadi o eka a jadi, a diyakě egombe yěhěpi, na 'gombe
- 10 yěhěpi, mabo tě ma batodu mabale na banayi ba kwakindi o boho bwa a diyakidi o eka, na kalakiya má a diyakě egombe yěhěpi, na 'gombe yěhěpi, na hwaka korowa jahu o boho bwa eka, na,
- 11 Upangiyi, o ndi weyango, n' ipahiya ja ivenda, n' ilhekudwě, na ngudi, 'kabajana o ndi velango belombo byěhěpi, be diyakindi n' upango mwávě yá nd' eyabu e velanakudwě.
- 5 K' umba mba yěně o ená eyomi ya a diyakidi o eka, ejanganangobo lěndwěngo utema na o bwe bwe, yangudwěngo na male hěmbwědi. K' umba mba yěně enjěli ya ngudi, e pakwanakiya na joyi iněně na, Nja di weyango n' ibumudě ja ejanganangobo, n'
- 3 injuwa ja male ma omě? Ndi moto au diyaka o hěvěni, tombe o he, tombe ibomako ja he, a yálákidě ibumudě ja ejanganangobo
- 4 tě, tombe o tamuwa omě. K' umba mba ya na ngudi, 'kabajana u diyaka na moto a duwanakiyedi weyango n' ibumudě ja ejanganangobo, tombe o tamuwa
- 5 omě utema. K' utodu 'mbáká mwa vá n' umba na, O yake, umbwakiyate, amalě ya mbanda ya Juda, utamba mwa Devid, a balango ibumudě ja ejanganangobo tě, n' injuwa ja malě ma omě hěmbwědi.
- 6 K' umba mba hilě, tamuwango, o hanganě ya eka na ya bekeha benayi, na o hanganě ya batodu, Mwan' udámbě de, o na u weyakudwěndi, u jadi na mabomba hěmbwědi, mihá hěmbwědi ma jadi malina ma Anyambě hěmbwědi ma lomakwě o he yěhěpi,
- 7 ka má a pá, ka má a nángá ejanganangobo tě o ená eyomi ya a
- 8 diyakidi o eka. O má a nángidi ejanganangobo tě, běkeha benayi na mabo ma batodu mabale na banayi ba kwakindi o boho bwa Mwan' udámbě, bá běhěpi ba jadi na ngámbi, na beva bya hika ti na kango, e jadi makaliya ma
- 9 baiyamu. Ka bá ba tumbudě viyembo vya kya, na, O weyango n' inángá ja ejanganangobo, na ibumudě ja male ma omě; 'kabajana o weyakudwěndi, na návě o vanguwi bato o Anyambě, na makiya návě oviya miyá měhěpi, na bemi byěhěpi, na o bato běhěpi na o betomba byěhěpi;
- 10 na návě wa panga bá o Anyambě ahu a jadi mepolo na prist; na bá ba ka pangiyandi o he.
- 11 K' umba mbi hilě, k' umba mba yoka moyi ma benjěli beitě ulwaniděngo eka, na bekeha, na batodu; na tango abu e diyakindi jomu ja tájeni, ja njo jomu ja tá-
- 12 jeni, na tájeni ja tájeni; ba váká na joyi iněně na, Mwan' udámbě a weyakudwě a weyango ipahiya ja ngudi, n' ungumba, n' iyowě, n' ukili-kili, n' ivenda, n' ibatá.
- 13 Na ekeha yěhěpi e jadi o hěvěni, na o he, na o ibomako ja he, na be jadi o manga, be jadi omě byěhěpi nd' ibyamě be yokakidi be váká na, Ibatá, n' ilhekudwě, n' ivenda, na ngudi be diyaki na a jadi o eka, na Mwan' udámbě, egombe yěhěpi, na 'gombe yěhě-

14 pi. Ka bekeha benayi bya vâ na, E diyake nonaně. Ka mabo ma batodu mabale na banayi ba kwa, na kalakiya.

6 K' umba mba tamuwa o Mwan' udâmbě a dubwaki male makâ o male tě hěmbwědi, k' umba mba yoka, o na etâki ya ngadi, ekeha tě 2 ya yâkâ, evâkâ na, vaka. K' umba mba yěně, umbwakiyandi kabala etano, na a diyakid' omě a jadi na epambo, na korowa mâ vėwěngo; a kėkě, a balanaka, na ka bala.

3 O mâ a dubuwedi male ma mabale, mbi yokakindi ekeha ya be-

4 bale e vâkâ na, Vaka; ka omě wa puma kabala epâkwě ya veyiveyi, ka ngudi ya vėwě a diyakid' omě bapamango, na a vėngěkidě jonga o he, na bato ba weyanakě bâ mětě na bâ mětě; n' ukwala mw' ibâtâ uněně na vėkwě mâ.

5 O mâ a dubuwedi male ma malalo, mbi yokakindi ekeha ya belalo e vâkâ na, Vaka; k' umba mba hilě, na yěněkě kabala evindo, a diyakid' omě a jadi n' ibâtâ

6 ja medodo o enâ aju. K' umba mba yoka joyi o hanganě ya bekeha benayi, i vâkâ na, Yějâ ya poti o fula pâkâ, na byějâ bya ulesi belalo o fula pâkâ; nd' avě o jongolakidě mavulě n' ivě.

7 O mâ a dubuwedi male ma manayi, mbi yokaki joyi ja ekeha ya

8 benayi e vâkâ na, Vaka; k' umba mba tamuwa, na yěněkě kabala ya bavo; na dina ja a diyakid' omě nd' iwedo, ka malonga ma benganě mâ. Na ngudi na vėkwě bâ e weyakě mběyi ya he inayi, n' ukwala mw' ibâtâ, na nja, n' iwedo, na tito ja he.

9 O mâ a dubuwedi male ma matano, k' umba mba yěně o ibomako ja âlta, malina ma ba weyakudwě opěla ndaga ja Anyambě, na opě-

lě ya upako mwabu u bweyakidě 10 vyě. Ka bâ ba yama na joyi iněně na, U lě nj' ulingwě Upangiya mwa hole, na pâkwě-pâkwě, umwávě u ka yěkidě, na o kunda makiya mahu o ba diyakě

11 o he bajadi. Ka bâ bėhěpi ba vėwě mabâtâ, matano; ka bâ ba vânwě na, ba to yâjâ egombe ehâlě, kabo bahayi na bâ, tepě na bana ba nyangwě, ba ka weywě ka bâ, ya hohonganě.

12 K' umba mba yěně o mâ a dubwakidi male m' utoba, umbwakiyate, he e ninganakě na ngudi; na joba na vindaka o na unamba mwa vyâ-vyâ, na ngândě ya bě o

13 na makiya; ka nyětěti ja hěvěni ja kwanidě o he, pani ka ele ya fig, e kutwakidě bembwâ-mbwâ byaju, oningě ya ninganě n' upu-

14 pě uněně. Ka oba ya vėngěmě o na ejangangobo e jadi dingwěngo ta; na mekodi myěhěpi, na nenge jěhěpi bya vėngěmě o lobo-

15 ko labu. Ka mepolo mya he, na bato baněně, na benami, na ngâwě iněně, na bamo ba ngudi, na menivi myěhěpi, na humu yěhěpi ba kutamiya o melwalange, na

16 malale, na mekodi; ka bâ ba vâ na mekodi na malale na, Kwakani o hwě ho jadi, wa kuti hwěni o boho bwa a jadi o eka, na o nga-

17 mbi ya Mwan' udâmbě; ikabojana buhwa bwa ngambi aju boněně bo pândi, nja a didi a yâlâkě o tēmě?

7 Belombo těbeně kělěbě, k' umba mba yěně benjěli benayi tēměngo o lotududu la he, hukango mepupě mya he menayi, n' upupě u vungake o he, tombe o manga,

2 tombe o ele ka ele. K' umba mba yěně čnjěli epâkwě e betaka oviya madiki, e jadi na elombo e yembakidě ya Anyambě e di miha; ka mâ a yama na joyi iněně o benjě-

- li benayi be jadi be věkudwě na
 3 be kokakidě he na manga, na O
 kokakidě he, tombe manga, to-
 mbe bele, kabo wa yembidě baha-
 yi ba Anyambě ahu o pwanja
 4 jabu ja myoho. K' umba mba
 yoka tango ya ba yembakudwě:
 ba yembakudwěndi kama ya táj-
 eni páká na mabo manayi na táj-
 eni inayi ja miyá ma bana ba Isreěli
 5 mēhěpi. Diyá ja Juda i yemba-
 kudwěndi jomu na táj-
 eni ibale. Diyá ja Ruběni i yemba-
 kudwěndi jomu na táj-
 eni ibale. Diyá ja
 Gadi i yembakudwěndi jomu na
 6 táj-
 eni ibale. Diyá ja Asěri i yem-
 bakudwěndi jomu na táj-
 eni ibale. Diyá ja Něftali i yemba-
 kudwěndi jomu na táj-
 eni ibale. Diyá ja Manase i yemba-
 kudwěndi jomu na táj-
 eni ibale. Diyá ja
 7 Simiyáni i yembakudwěndi jomu
 na táj-
 eni ibale. Diyá ja Livai i
 yembakudwěndi jomu na táj-
 eni ibale. Diyá ja Isika i yembakud-
 8 wěndi jomu na táj-
 eni ibale. Diyá
 ja Sabuloni i yembakudwěndi
 jomu na táj-
 eni ibale. Diyá ja
 Josěfu i yembakudwěndi jomu na
 táj-
 eni ibale. Diyá ja Běmjamini
 i yembakudwěndi jomu na táj-
 eni ibale.
 9 Ekaye tombango, mbi hilakidě-
 ndi, na umbwakiyate ebimba
 eněně, ya moto e ha bě na ngu-
 di e langakě, ya betomba byě-
 hěpi, na miyá mēhěpi, na bato
 běhěpi, na bemi byěhěpi, de o
 boho bwa eka, na o boho bwa
 Mwan' udambě, bátango na ma-
 bātá matano, na mabunja o beuá
 10 byabu; na yamanakidě na joyi
 iněně na, Iyonga i ndi na Anya-
 mbě ahu a jadi o eka, na Mwan'
 11 udambě. Ka benjěli byěhěpi bya
 těmě ulwaniděngo eka, na bato-
 du, na bekeha benayi; na kwana-
 kidě o boho bwa eka na myoho
 myabu, na kalakiya Anyambě.
 12 Na, E diyake nonaně; Ibatá, n'
 ivenda, n' iyowě n' ivě ja akeva,
 n' ihekidě, na ngudi, n' ukili-kili,
 be diyake na Anyambě egombe
 yěhěpi na egombe yěhěpi. Aněni.
 13 K' utodu 'mbáká mwa kala n'
 umba na, Ekaba lě ba nja ba di
 bátango mabātá matano? na bá
 14 ba viya lě ove? K' umba mba vā
 na ju na, Paiya, o te yowěngo.
 Ka mā a vā n' umba na, Ekaba
 ndi ba vakiyedi oviya etuniya
 eněně, na bá ba tuki mabātá ma-
 bu, na bá ba taně mā na makiya
 15 ma Mwan' udambě. Ovaně nd'
 o bá ba jadi o boho bwa eka ya
 Anyambě, na bá ba dilakě mā
 bulu na mwehe o těmpili aju, na
 a jadi o eka a ka tadi māká mwa-
 16 ju idiba jabu. Ba yokepě nja
 tombe evělē, joba ja panyiepě bá,
 17 tombekete yomu ka yomu; ika-
 bojana Mwan' udambě o hanganě
 ya eka a ka diyi utati mwabu, na
 mā a ka tumbwani bá o tongo ja
 miba; na Anyambě a ka tituwi
 manyángádiba mēhěpi o mihá
 mabu.
 8 O mā a dubudwedi male ma hě-
 mbwědi, iválamiyě i diyakind' o
 hěvěni ulingo mwa ekul' iwěla.
 2 K' umba mba yěně benjěli hě-
 mbwědi be těměkidi o boho bwa
 Anyambě; ka bá ba věwě heba
 hěmbwědi.
 3 Ka enjěli epákwě ya viya ka tě-
 mě o álta, e jadi na sěngě ya hika;
 a věkudwě tepě kango etě, na a
 věké yá na makaliya ma baiyamu
 běhěpi o álta ya hika e diyakidi o
 4 boho bwa eka. K' itutu vya ka-
 ngo tě, na makaliya tě ma baiya-
 mu, bya beta o boho bw' Anyambě
 5 oviya ená ya enjěli. Ka enjěli ya
 nāngá sěngě, ka mā a londě yá na
 veyá vya álta; ka mā a hwa yá o
 he; ka moyi ma ngadi, na bepě-

lu-pělu, na he e ninganakě bya diya.

6 Ka enjěli ya hěmbwědi e diyaki na heba hěmbwědi ba kenjě ilāngā ja heba.

7 Enjěli ya boho e lāngākindi, ka omě wa diya sayi ja mbwiya, na veyā hābāngo na makiya, ka byā bya uhwě o he; ka mběyi y' ilalo ya bele ya dikiya, na mbusanga i di mihā jěhčpi na dikakiya.

8 Ka enjěli ya ibale ya lāngā, o na ukodi uněně u dikakiya na veyā mwa uhwě o manga, ka mběyi y' ilalo ya manga ya luwa makiya; na mběyi ilalo ya bekeha be diyakidi o manga, bya eměná, na waka; na mběyi y' ilalo ya mialo mya metangani na jilakiya.

10 Ka enjěli y' ilalo ya lāngā, ka nyětěti eněně ya kwa oviya oba, e yodaka o na myanyo, ka yā ya kwa o mběyi y' ilalo ya liho, na

11 tongo ja miba, dina ja nyětěti tě i tubakwě na Bolape; ka mběyi y' ilalo ya miba ya diya ya bě bolape; ka bato baitě ba wa na miba, 'kabojana ma hakudwi jodi.

12 Ka enjěli y' inayi ya lāngā, ka mběyi y' ilalo ya joba, na mběyi y' ilalo ya ngāndě, na mběyi y' ilalo ya nyětěti bya bweywě; ka mběyi abu ilalo ya vindwě, na mwehe mu panyaka pě mběyi aju y' ilalo, na bulu tepě nyanga tě.

13 K' umba mba hilě, k' umba mba yoka enjěli e věvěkě o hanganě ya oba, e vākě na joyi iněně na, Maguga! maguga! maguga! o badiyi ba he ba jadi, na tina ya moyi mapākwě ma heba ma benjěli belalo be ka lāngě.

9 Ka enjěli y' itano ya lāngā, k' umba mba yěně nyětěti e kwaka o he oviya oba; na enjěli tě e ma

věkwě enunguna ya mbela e ha

2 bě n' ibongo. Ka mā a dubuwa mbela e ha bě n' ibongo; ka itutu ja beta oviya mbela, pani ka itutu ja ebeke eněně; ka joba na oba bya vinda n' itutu oviya

3 mbela. Ka lohěnjěnjě la viya oviya itutu na pā o he; ka bā ba věwě ngudi, pani ka makole ma he

4 ma di na ngudi. Ka bā ba sombudwě na ba kokakidě mbusanga ja he, tombe elombo e jadi etongo yěhčpi, tombe ele ka ele; kabo bato tě ba di na epeho ya Anyambě o pwanja jabu ja myoho.

5 Ka bā ba věwě na ba weyake bā, ndi na ba yěněkudwě mehiyo ngāndě itano; na mehiyo myabu o na mehiyo mya ikole, ja lova

6 moto. O hwi tědině bato ba ka vahand' iwedo, ndi ba duwe jā; na bā ba ka vahand' o wa, nd'

7 iwedo i ka kweyi bā. Na behini bya lohěnjěnjě tě o na kabala kenjěngo o eduka, na o myolo myabu o na korowa ja hika, myoho myabu o na myoho mya bato.

8 Ka lā lo jadi na howe o na howe ja bajo, na mahonga mabu o na mahonga ma njā. Lo jadi na nguba ja ngonga o na nguba ja bekěyi; na edungu ya mapěpu mabu e diyakindi o na edungu ya belape beněně na kabala itě i nyaka membila na la o eduka.

10 Lo jadi na mepopa o na makole, lo jadi na meheki o mepopa myabu; na ngud' abu e diyaki o mepopa myabu na ba kokakidě bato

11 ngāndě itano. Lo diyaki u' upolo mwabu, enjěli ya mbela e ha bě n' ibongo, u jadi na emi ya Hibru na, Abadāni, ndi na emi ya Giri-

ka, na, Apāliyani.

12 Iguga jākā i tombindi, hilakěte maguga mapākwě mabale ma vakandi.

13 Ka enjěli y' utoba ya lāngā, k'

- umba mba yoka joyi oviya mabo-
 mba manayi ma álta ya hika e
 14 jadi o boho bwa Anyambě, i vá-
 kě na enjěli y' utoba e diyaki na
 heba na, Unjuwaka benjěli bena-
 yi be jadi katwěngo o viho vině-
 15 ně Yufreti. Ka benjěli benayi
 bya unjuwě, be kenjakudwě iwě-
 la, na buhwa, na ngándě, n' upu-
 ma iweya ja mběyi ilalo ja bato.
 16 Tango ya ndumba ya ba bapami
 ba kabala ě diyakindi kama ja
 miliyáni ibale; k' umba mba yo-
 17 ka tangw' abu. K' umba mba
 yěně kabala o ehihila, na ba di-
 yakid' omě, ba jadi na nguba ja
 ngonga ja ehini ya veyá, na y'
 itutu, na ya sálufa; myolo mya
 kabala o na myolo mya njá; veyá
 n' itutu, na salufa, be pumakindi
 18 oviya medumbu myabu. Na be-
 lalo beně ndi bya mběyi y' ilalo
 ya bato be weyanakwě; na veyá,
 n' itutu, na sálufa, be pumakindi
 19 oviya medumbu myabu. Ikabo-
 jana ngudi ya kabala e nd' o me-
 dumbu myabu, na o mepopa mya-
 bu; 'kabajana mepopa myabu me
 diyakindi o na mbamba, me jadi
 na myolo, myá ndi myabu me
 20 ma kokanakidě. Ndi bato bapá-
 kwě ba ha weyakudwě na bevuva
 těbeně, ba ulwaka oviya behavu
 bya bená byabu, na ba kalakiye
 ukuk' ube, na megano mya hika,
 na hika itano, na nyěnyě, n' ilale,
 na ele; be ha yálakě o yěně,
 tombe o yoka, tombe o tamuwa;
 21 b' ulwaka tepě oviya maweyá-
 na mabu, tombe o bengàngá bya-
 bu, tombe ihonde jabu, tombe yi-
 ba abu.
- 10 K' umba mba yěně enjěli epá-
 kwě ya ngudi e hubaka oviya
 hěvěni, bātango na evindi; n'
 ungonyi o molo mwaju, na boho
 bwaju o na joba, na matambi ma-
 2 ju o na makondi ma veyá; a jadi
- o ená aju ejanganangobo ehálě
 bŵě, ka má a tédě itambi jaju ja
 'měngwě o he, na itambi jaju j'
 3 eyomi o manga; ka má a yama na
 joyi iněně, pani ka njá e yamakě;
 o má a yamidi ngadi hěmbwědi i
 4 kalakiděndi moyi mabu. O nga-
 di hěmbwědi i kalakidi moyi ma-
 bu, mbi diyaki mbi ka mbaka o
 lěndě; K' umba mba yoka joyi
 oviya hěvěni i váká n' umba na,
 Yangakiya belombo tě bya ngadi
 hěmbwědi be kalidi beně, o lěndě-
 5 kě byá. Ka enjěli eyamě e yěně-
 kidi e těměkě o manga na o he,
 6 ya betě ená aju o hěvěni, na ka-
 nakiya na a diyakě egombe yěhě-
 pi, a velaki hěvěni na belombo be
 did' omě, na he, na belombo be
 didi omě, na manga na belombo be
 did' omě, na ibemba i diyakepě:
 7 nd' o hwi ja joyi ja enjěli ja hě-
 mbwědi, o má a ka yalě ilangá,
 iháwě ja Anyambě i ka hánjáb-
 yendi, pani ka má a didi paku-
 8 wango o bahayi baju, basáki. Ka
 joyi jamě i yokakidi oviya hěvěni
 ja kala n' umba njo 'pákwě na,
 Kěkě, wa uāngá ejanganangobo
 tě ehálě e jadi bwe o ená ya enjěli
 9 e těměkě o manga na o he. K'
 umba mba vala o enjěli e jadi, k'
 umbu mba vá na ju na, vėkě mba
 ejanganangobo tě ehálě. Ka má
 a vá n' umba na, Nāngáká yá, wa
 ja yá, e ka pangandi ihuhu jávě
 jodi, ndi e ka diyandi o udumbu
 10 mwávě usasa o na boyi. K' umba
 mba nāngá ejanganangobo tě ehá-
 lě o ená ya enjěli, na jaka yá; e
 diyakindi o udumbu mwamě usa-
 sa o na boyi, umba mba ji yá ihu-
 11 hu jamě i diyaki na jodi. Ka má
 a vá n' umba na, O ka sáki pě
 opělě ya bato baitě, na betomba,
 na byemi, na mepolo.
- 11 K' umba mba vėwě tuka o na
 ngwahi; ka enjěli ya těmě e

- váki na, Emwaka, wa yějě těmpili y' Anyambě, na álta, na ba hakiyě omě. Ndi dikaka bádu bwa 2
 těmpili, o yějěke bwá; jambojana bo věwěngo Betomba; na bá ba ka piti mboka e jadi hole na matambi, mabo ma ngándě manayi 3
 na ngándě ibale. Mbi ka věndi tali jamě ibale ngudi na ba sákáke tájeni ya hwi páká, ná kama ibale, na mabo utoba, bátango 4
 bangisi. Ekabe ndi bele bya áliwi bebale, na mehángá mya litwa mēbale, bēdi tēmēngo o boho bwa 5
 Anyambě ya he. Nd' oningě moto ka moto a vahingě o kokidě bá, veyá vi ka pumandi o udumbu mwabu, vi weyakě ndoba jabu: 6
 nd' oningě moto ka moto a vahingě o kokidě bá, a weyakwě kakaná. Ekaba ndi ba di na ngudi e 7
 dibakě oba, na mbwiya e náke o hwi jabu j' isáká; na bá ba na ngudi o miba e 'Iwakidě má makiya, n' ibweya ja he na jángá ja bevuvá byěhěpi, egombe abu e ka pangě yěhěpi. 8
 O bá ba ka hánjábidě upako mwabu, tito e betakě oviya mbe-la e ha bě n' ibongo e ka yani na bá, na yá e ka bali bá, ya weya bá. 9
 Na bekengo byabu be ka nangiyandi uhěngě mwa mboka euěně, e tubakwě n' Ilina na, Sádámi na Ijipt, o Upangiyi mwahu tepě a 10
 kámákudwě o krási. Na mběyi ya bato na majawě, na bemi, na betomba, e ka yěni bekengo byabu hwi 'lalo na 'kulu na yá ya bábe na bekengo byabu be vama-kwě o malonga. Ndi ba diyakě o he ba ka peyiya bá na bá ba yěněkě mbya, na bá ba věněkě belombo bya bo věněkě; 'kabajana basáki tě babale ekaba ba nyungwakidi ba ma diyaka o he. 11
 Ndi hwi 'lalo na 'kulu tombango k' Ilina ja 'mēná ja viya oviya 12
 Anyambě a didi, ja ngiya o bá ba jadi, ka bá ba tēmě na matambi mabu. Ka bá ba yoka joyi iněně oviya hěvěni, na i vaká na bá na, vakani ono. Ka bá ba beta o hěvěni o evindi, ka ndoba jabu 13
 ja hilě bá. Ka he ya ninganě na ngudi iwěla tě ja jáká, ka mběyi ya mboka ya jomu ya kwa, ka tájen' ja bato hěmbwědi ya weywě o he e ninganakidi; ka ba dikanakidi ba yěně mahihi, ka bá ba vě Anyambě ya hěvěni ibe-ndě. 14
 Iguga ja mabale i tombindi, hila-kěte iguga ja malalo i vaki wá-wá. 15
 Ka enjěli ya hěmbwědi ya lāngá, ka moyi maněně ma diya o hěvěni na vaká na, Mapangiya ma he těkaně ma bēndi mapangiya ma Upangiyi mwahu, na ma Kraist aju; na má a ka pangiyandi egombe yěhěpi na 'gombe yěhěpi. 16
 Ka mabo ma batodu mabale na banayi, ba diyakidi o boho bwa Anyambě o bediya byabu ba kwa na myoho myabu, ba ka kalakiya 17
 Anyambě, na, Ho věkěnd' ávě akeva, o Upangiyi Anyambě ya ngudi yěhěpi, a jadi, na a diyakidi, 'kabajana o nāngāngo ávě o jadi ngud' ávě euěně, na návě wa 18
 pangiya. Ka betomba bya linguwa, ka ngambi ávě ya pá, na pedi ya bawewe na ba yěkěkudwě na návě wa věwě bahayi bávě, basáki, na baiyamu mahomano, na ba bangakě dina jávě, bahálě na baněně; na egombe ávě e pāndi ka jilidě ba jilakidi he. 19
 Ka těmpili y' Anyambě ya dubuwě o hěvěn, ka o těmpili aju wa yěněně aki ya panga ju: ka bepělpělu na moyi, na ngadi, na 'he e ninganakě, na sayi ya mbwiya iněně bya diya.

- 12 Ka eměmělě eněně ya pumiya o hěvĕn; mwajo bātudwěngo na joba, na ngāndě ibomako ja matambi maju, o molo mwaju korowa ya jomu ja nyětěti na nyětěti ibale: ka mǎ a ya, mǎ na jemi, na myadi mya ijadi, na me-
3 hiyo mya ija. Ka eměmělě epǎkwě ya pumiya o hěvĕni; umbwakiyandi, mbamba eněně ya veyi veyi, e jadi na myolo hěmbwědi na jomu ja mabomba, na korowa
4 hěmbwědi o myolo myaju. Ka upopa mwaju mwa dula mběyi y' ilalo ya nyětěti ja hěvĕni, ka mǎ a hwa jǎ o he, ka mbamba ya tēmě o boho bwa mwajo a diyaki kokěngo n' ija, ipukula ja mwan'
5 aju oningě a jakwě. Ka mǎ a ja mwa momo, a ka pangiyě betomba byěhěpi na ngwahi ya 'kěyi: na mwan' aju na hweyakwě na la o Anyambě a jadi, o ek' aju.
6 Ka mwajo a kweya o nginga, o mǎ a diyaki n' iboko kenjwěngo n' Anyambě, na ba bombake mǎ omě tǎjen' ya hwi pǎkǎ, na kama ibale na mabo utoba.
7 Ka eduka ya diya o hěvĕni: Maikěli na benjěli byaju ba yana-ka na mbamba: na mbamba na
8 benjěli byaju ba yana, ndi yu balaka, n' iboko vyu duwanakiya-
9 pě o hěvĕni. Ka mbamba eněně ya věngudwě, mbamba tě ya vyo, e tubakwě na ukuk' ube, na Setani, e yabakě he yěhěpi: e hwakudwěndi o he, na benjěli byaju na uhwakwě na ju.
10 K' umba mba yoka joyi iněně o hěvĕni, na, Nandi iyonga i pǎndi, na ngudi, n' ipangiya ja Anyambě ahu, na ngudi ya Kraist aju: jambojana utubi mwa bana b' ina bahu a uhudwěndi o he, a tubaki bǎ o boho bwa Anyambě bulu na
11 mwehe. Ka bǎ ba bala mǎ na makiya ma mwan' udǎmbě, na

- ndaga y' upako mwabu, na bǎ ba tǎnde eměnǎ abu na l' iwedo.
12 Nandi peyakani, inyěni hěvĕni, n' inyěni ba diyakě omě. Maguga na badiyi ba he na ba manga! 'kabojana ukuk' ube a hubindi inyěni o jadi, a jadi na ngambi eněně, 'kabojana a na ngambi eněně, 'kabojana a yowěngo na a na egombe evuve.
13 O mbamba a yěndi na a 'kwe-ndi o he, a haki mwajo tě a jaki
14 mwa momo njuke. Ka mwajo a věwě mapěpu mabale ma mbela eněně, na ovaně nd' o mǎ a ka věwě o nginga, o iboko vyaju, o mǎ a pepenjanakwě o 'gombe, na begombe, na 'kulu ya 'gombe,
15 oviya boho bwa mbamba. Ka mbamba ya pumě o udumbu mwaju miba o na tonda na vitakě mwajo, na ovaně nd' o mǎ a ka pangě mǎ a bapakwě na tonda.
16 Ka he ya hana mwajo tě, ka he ya bumudě udumbu mwaju, na miyaka tonda ya mbamba e pumakidě o udumbu mwaju. Ka mbamba ya linguwa na mwajo, ka mǎ a vala ka yana n' ibǎngǎ jaju i dikanakidi, ba tatakě belekanako bya Anyambě, na ba di n' upako mwa Jisu. Ka mǎ a tēmě o mahě ma manga.
13 K' umba mba yěněkě tito e 'mwaka o manga, e jadi na myolo hěmbwědi, na jomu ja mabomba, o mabomba maju jomu ja korowa, na o myolo myaju dina
2 ja ikila. Titw' amě e yěněkidi e diyakindi o na njǎ, na matambi maju o na matambi ma běya, n' udumbu mwaju o na udumbu mwa amale: ka mbamba ya vě mǎ ngud' aju, na ediya aju,
3 ipangiya iněně. K' umba mba yěně molo mwaju 'mbakǎ o na u ndi lumwěngo o iwedo; k' ivenge jaju i weyanakě ja yonga; ka he

yěhěpi ya mamana ombuhwa ya
 4 tito; ka bá ba kaliya mbamba e
 věki tito ngudi; ka bá ba kaliya
 tito, na, Nja di pani ka tito? nja
 5 ka yalě o yana na ju? Ka má a
 věwě udumbu u kalakě belombo
 beněně na makili; ka má a věwě
 ngudi e hakě ulingo pani ka mabo
 6 ma ngandě manayi na ibale. Ka
 má a bumudě udumbu mwaju
 ikila ja Anyambě, ikila ja dina
 jaju, na máká mwaju, na ba diya-
 7 kě o hěvěni. Ka yá ya věwě má
 na a yanake na baiyamu, n' ibala
 jabu : ka má a věwě ngudi o miyá
 měhěpi, na bemi, na betomba.
 8 Na ba diyakě o he běhěpi ba ka
 kaliyi má, ba ha bě mina lěndwě-
 ngo o 'jaunganangobo ya 'měná ya
 Mwan' udambě a weyakudwě
 9 oviya jali ja he. Oningě moto a
 di na matá a yokake. A tumbwa-
 nakě o mbwedi, a ka landi o
 mbwedi; a weyakě n' ukwala
 mw' ibátá a ka weywě tepě n'
 ukwala mw' ibátá. Iyika nd'
 ekadi, n' ikamidě ja baiyamu.
 11 K' umba mba hilě tito epákwě e
 vaka oviya he; e jadi na mabo-
 mba mabale o na Mwan' udambě,
 12 e kalaka o na mbamba. E haka
 ngudi yěhěpi ya tito o boho bwa-
 ju, na e pangaka he na ba diyakě
 omě na ba kalakiye tito ya boho,
 ya ivenge i weyanakě i yonga-
 13 kidi. Ka má a ha beměmělě be-
 něně, ipanga ja veyá vi hubaka
 oviya hěvěni, na pá o he, o mihá
 14 ma bato, na yabaka ba diyakě o
 he na megoma myaju me diyaki
 na ngudi e hakě o boho bwa tito;
 e váká na, ba diyakě o he na ba
 hake ehini ya tito tě, e diyaki n'
 ivenge ja ukwala mw' ibátá i yo-
 15 ngakidi. E diyaki na ngudi e
 věkě eměná o 'hini ya tito, na
 ehini ya tito e kalake, na ehini ya
 tito e pangakě tango e ka měndě

e kaliye ehini ya tito e weyakwě.
 16 Ka má a panga běhěpi, bahalě na
 baněně, enami n' ukuge, humu n'
 uhaka, ba pahakiya epeho o bená
 byabu beyomi, tombe o pwanja
 17 jabu ja myoho; na moto a hamba-
 ke, tombe o hambidě, kabo a di
 na epeho, tombe dina ja tito,
 18 tombe tango ya dina jaju. Iywě
 nd' ekadi. A di n' ibandamidě a
 langake tango ya tito; 'kabajana
 e tango ya moto; na tangoaju, e
 ndi kama utoba, mabo utoba n'
 utoba.

14 K' umba mba tamuwa na yě-
 někě, Mwan' udambě těměngo
 o ukodi Saiáni, a jadi na kama ya
 tájen' páká, na mabo manayi na
 inayi, ba didi lěndwěngo dina ja
 Hangwě o pwanja jabu ja myoho.

2 K' umba mba yoka joyi oviya hě-
 věni pani ka joyi ja miba maitě,
 na pani ka joyi ja ngadi eněně:
 na joyi tě ijamě i yokakidi i diya-
 kindi ka joyi ja babomi ba
 ngámbi ba bomaka ngámbi ja-

3 bu : ka bá ba tumbudě o na vi-
 yembo vya kya o boho bwa eka,
 na o boho bwa bekeha benayi na
 batodu; o bě na moto a jadi a yo-
 kwaka viyembo těvině kabo ka-
 ma tě ya tájen' páká, na mabo
 manayi na inayi ba vangwaku-

4 dwě o he. Ekaba ndi ba ha be-
 vakidi na bajo; 'kabajana ba ndi
 behila. Ekaba ndi ba vitakě
 Mwan' udambě iboko vyaju vi
 kěkě vyěhěpi. Ekaba ndi ba va-
 ngwakudwě o bato ba jadi, beb-
 ma bya boho o Anyambě na

5 Mwan' udambě ba jadi. Me-
 dumbu myabu myu duwanaki-
 ya n' ukándá, 'kabajana ba bě na
 njěnji.
 6 K' umba mba yěně enjěli epá-
 kwě e věvěkě o hanganě ya oba, e
 jadi na sango eyamu ya 'gombě
 yěhěpi, e pakwakiyi ba jadi o he,

- na etomba yěhěpi na diyá, na emi,
 7 na bato, e váká na joyi iněně na, Bangakani Anyambě, o ka věki máni 'venda 'kabojana iwěla ja yěkě aju i pándi: kalakiyani a
 8 na tongo ja miba. Ka epákwě ya vitě na, vá na, Babiláni a kwendi, a kwendi, mboka tě eněně, n' ikabojana a pangakindi betomba byěhěpi be mátaká ivě ja ngambi ya ihonde jaju.
- 9 Ka epákwě y' ilalo ya vitě bá na joyi iněně na, Oningě moto ka moto a ka kaliyě tito, na ehini aju na má a pahiya epeho o pwanj' aju ya boho, tombe o ená aju,
 10 má tepě a ka máťě ivě ja ngambi ya Anyambě, i di hovudwěngo o imági i diye kinwěngo ja ngambi aju; na má a ka yěnudwi mehio, na veyá na sálufa o pwanja ya enjěli e jadi hole, na o pwanja ya
 11 Mwan' udámbě: na itutu ja mehio myabu i ka betandi egombe yěhěpi na 'gombe yěhěpi: ba diye n' iyájá bulu na mwehe, ba kalakiya tito, na ehini aju, na wěhěpi a pahakiyě epeho ya dina
 12 jaju. Iyika ja baiyamu nd' eka-di; bá nd' ekaba ba tatakě belekanako bya Anyambě, na ikamidě ja Jisu.
- 13 K' umba mba yoka joyi oviya hěvěni i vaki n' umba na, Lěndě-kě na, ibátá na bawewe ba wakě o Upangiyi, oviya egombe těkaye: E, Ilina ndi vákě nonaně; na ba ka yáji oviya behavu byabu; na behavu byabu be ka viti bá.
- 14 K' umba mba tamuwa, umbwakiyandi evindi etauo, na o evindi moto diyango o na Mwana moto, a jadi na korowa ya hika o molo mwaju, na kájě evolu o ená aju.
- 15 Ka enjěli epákwě ya viya oviya těmpěli, e yamaka na joyi iněně o a diyakidi o evindi a jadi na, vamakě kájě ávě, wa benja; 'kabojana egombe ávě y' ibenja e pándi; 'kabojana ndonda ya he e
 16 veyindi. Ka a diyakidi o 'vindi a vamě kájě aju o he, ka he ya benjwě.
- 17 Ka enjěli epákwě ya viya oviya těmpěli e jadi o hěvěni, e jadi
 18 tepě na kájě evolu. Ka enjěli epákwě ya viya oviya álta e pangakiya veyá; ka yá ya kenya ukenyo uněně o a diyakidi na kájě evolu, na, Vamakě kájě ávě, 'kabojana bebuma tě be veyindi.
- 19 Ka enjěli tě ya uhwa kájě aju o he, na yolakě bebuma bya ukádi mwa ivě mwa he, na uhwaka o mbela ya ivě iněně ja ngambi ya
 20 Anyambě. Ka mbela ya ivě ya pitwě ihuku ja boduma ja mboka, ka makiya ma puma o mbela ya ivě na la ka pá o medumbu mya kabala, masěyi ma nanda kama páká n' utoba.
- 15 K' umba mba yěně ndembo epákwě o hěvěni, eněně na emamanakwě, benjěli hěmbwědi be jadi na bevuya bya madikani-do hěmbwědi; 'kabojana byá ndi be londakidi ngambi ya Anya-
 2 mbě. K' umba mba yěně o na manga ma egeno hábángo na veyá; na ba kalakiyedi tito, na epehw' aju, na tango ya dina jaju, těme těme o manga ma egeno, ba
 3 jadi na ngambi y' Anyambě. Ka bá ba tumbudě vijembo vya Mo-sěsi, uhayi mwa Anyambě, na vijembo vya Mwan' udámbě, na, Behavu byávě be ndi mamana-kwě, na boněně, Upangiyi Anyambě ya ngudi yěhěpi; njeja jávě hohonganěngo, na pákwě-pákwě,
 4 ávě upolo mwa betomba. Nja ka měndě a bange ávě, Upangiyi, na bendě dina jávě? 'kabojana ávě dipá nd' o di hole, 'kabojana be-

- tomba byěhěpi be ka pândi ka kaliya o boho bwávě; 'kabojana byěkě byávě be ndi levudwěngo.
- 5 Ekaye kělěbě, k' umba mba tamuwa, umbwakiyandi, těmpili ya māká mw' upako, o hěvěni
- 6 bwe: ka benjěli hěmbwědi bya viya oviya těmpili, be jadi na bevuvu hěmbwědi, bātango na ivěla iyamu itano, ba jadi ngonga jabu dingwěngo na metumba mya
- 7 hika. Ka ekeha ya benayi yāká ya vě enjěli hěmbwědi makwele ma hika hěmbwědi ti na ngambi ya Anyambě, e diyakě egombe
- 8 yěhěpi na 'gombe yěhěpi. Ka těmpili ya londa ti n' itutu na tina ya ivenda ja Anyambě, na tina ya ngud'aju; na moto au yálakěpě o ngiya o těmpili, kabo bevuvu hěmbwědi bya benjěli hěmbwědi bya tima.
- 16 K' umba mba yoka joyi iněně oviya těmpili, i vāká nā benjěli na, Kěkěni o njeja janyu, wa hovani o he makwele ma ngambi
- 2 ya Anyambě. Ka wa boho a vala, na hovaka ikwele jaju o he, ka omě wa kwa penge ya mehiyo, na mahihi o bato ba diyaki na epeho ya tito na ba kalakiyedi ehin'aju, ba jadi.
- 3 Ka enjěli y' ibale ya hova ikwele jaju o manga; ka má ma luwa o na makiya ma ekengo; na elombo e di mihá yěhěpi na waka o manga.
- 4 Ka enjěli y' ilalo ya hova ikwele jaju o liho na tongo ja miba, ka
- 5 má ma luwa makiya. K' umba mba yoka enjěli ya miba e vāká na, Upangiyi, u di bwamu, a jadi, na a diyakidi, 'kabojana o ndi
- 6 yěkiděngo nonaně. Ikabojana ba hovindi makiya ma baiyamu na basáki, na návě o věngo bá makiya ma mátákě; 'kabojana ba we-
- 7 yango na yá. K' umba mba yoka álta e váki na, Nonaně mětě Upangiyi Anyambě ya ngudi yěhěpi, byěkě byávě be ndi pákwěpákwě na bwamu.
- 8 Ka enjěli y' inayi ya hova ikwele jaju o joba; ka ngudi ya věwě má
- 9 e dikakidě bato na veyá. Ka bato ba dikudwě na yomu eněně, na kilaka dina ja Anyambě, a di na ngudi ya bevuvu těkabe; na bá bu 'luwe, ivě jaju ive-
- 10 nda.
- 10 Ka enjěli y' itano ya hova ikwele jaju o ediya ya tito; ka egándw'aju ya londa n' ivititi, na bá na nyakumaka bemi byabu na me-
- 11 hiyo; ka bato baju ba kila Anyambě ya hěvěni opěla meliyo myabu, na penge jabu, ba 'luwe oviya behadi byabu.
- 12 Ka enjěli y' utoba ya hova ikwele jaju o viho viněně Yufretisi; ka miba ma omě ma yaha, na ovaně nd' o njeja ya mepolo mevakiyě oviya madiki e ka kenjwě.
- 13 K' umba mba yěně malina mabe malalo o má na mayonda ma vakiya oviya udumbu mwa mba-
- 14 mba, na oviya udumbu mwa tito, na oviya udumbu mwa usáki mw' ivela; ikabojana ba ndi malina ma ukuk' ube, ba hakě ndembo; ma kěkě o mepolo mya he yěhěpi me jadi, iyolě jabu o 'duka ya bulhwa tě boněně bwa Anyambě ya
- 15 ngudi yěhěpi. (Hilakěte, mbi ka pândi o na mwibi, ibátá na a pepwakě, na a tatakě ibátá jaju, o banga a tamuwa uhamba, n' iháni jaju ja yěněně!) Ka má a yolě bá ta iboko vi tubakwě na emi ya Hibru, na Amagědani.
- 17 Ka enjěli ya hěmbwědi ya hova ikwele jaju o njanjo; ka joyi iněně ja viya oviya těmpili ya hěvěni, oviya eka, na, E mayendi;
- 18 ka moyi, na ngadi, na bepělupělu

bya pá; ka he ya ninganě na ngudi, jángá ka dině i ha diye na bato na diya o he, he e ninganakě

19 na ngudi, wa boněně. Ka mboka eněně, ya pěhwě pělě ilalo, ka mamboka ma betomba ma kwa; ka Babiláni eněně a pá iyongudwě o Anyambě a jadi, ivě jaju kápi ya ivě ya bwayě ya ngambi

20 aju. Ka nenge jěhěpi ja kweya; 21 mekodi me duwaniyepě. Ka sayi ja mbwiya iněně ja nyěmbělěně o bato oviya hěvěni, bodilo ka ba ihani ja uduma; ka bato ba kila Anyambě opěla evuva ya sayi; 'kabojana evuva e diyakindi eněně.

17 Ka enjěli yáká ya hěmbwědi e diyakidi na makwele hěmbwědi, ya viya, ka má a kala n' umba, ka má a vá n' umba na, Vaka okava; mbi ka leviděnd' ávě yěké ya evove eněně e di diyango o miba maitě; wa mepolo mya he a di hanango ihonde, na wa badiyi ba he a di peyanango n' ivě ja ihonde jaju.

3 Ka mwa bapě mba o ilina o nginga; k' umba mba yěně mwajo diyango o titu ya mangála, tito i diyakindi ti na mina ma ikila, e jadi myolo hěmbwědi, na jomu ja

4 mabomba. Mwajo tě a jadi bátángo pume na mangála, na bátángo hika, na malale ma tá, na hěnjě ja matandi, a jadi n' imági ja hika o ená aju, ti na manya na

5 sěké y' ihonde jaju; o pwanj' aju ya boho e jadi dina j' iháwě lěndwěngo, Babiláni eněně, nyanngwě ya bevove na manya ma he.

6 K' umba mba yěně mwajo peyanngo na makiya ma bato baiyamu, na makiya ma ba weyakudwě opělě ya Jisu; umba mbi yěněki má mbi mamakindi imama iněně.

7 Ka enjěli ya vá n' umba na, O

mamaka .lě nde? Mbi ka languwat' ávě iháwě ja mwajo, na ja tito e bapakidě má e diyakidi na myolo hěmbwědi, na jomu ja mabomba.

8 Tito eávě e yěněkidi na e diyakidi, na e ha i bě; na ya e betakě oviya mbela e ha i bě n' ibongo, na yá ya vala inyanga; na ba diyakě o he ba ha bě na mina lěndwěngo o 'janganangobo ya 'měná oviya jali ja he ba ka mamandi o bá ba ka hilě tito tě e diyakidi, na e ha i bě, na yá e ka

9 diyandi. (Nd' ulema u di n' iyowě nd' ekamu,) myolo hěmbwědi ndi mekodi hěmbwědi mya mwajo me diyakě; mepolo hěmbwědi nd' ekame, metano me kwendi, nd' umbáká nd' u jadi, upákwě u ha páyete, o má a ka páyě a ka

11 lilimiděte ulingo uhalě. Ndi tito e diyakidi, na yá e diye, má nd' upolo mwa logwambi; na má te oviya hěmbwědi, na má a kěké

12 inyanga. Na jomu ja mabomba imávě ma yěněkidi ndi jomu ja mepolo, me ha bě pahiyango megándá, ndi me pahiyi ngudi o na

13 mepolo, iwěla jáká, na tito. Ekaba ndi ba jadi ulema 'mbáká, na bá ba ka věndi ipangiya, na

14 ngud' abu o tito. Ekaba ndi ba ka yaně na Mwan' udámbě, na Mwan' udámbě nd' a ka balě bá; 'kabojana má nd' Upangiyl mwa bolo mepangiyl, na upolo mwa bolo mepolo; na ba di na ju, ba ndudwěngo, pánwěngo, na mba-

15 mbayě. Kamá a vá n' umba na, Miba mávě ma yěněkidi, o evove e di diya, ma ndi bato, na bebi-

16 mba, na betomba, na bemi. Na jomu ja mabomba imávě ma yěněkidi o tito; ekaba ba ka loni evove, na bá ba ka kini má, n' uhamba, na bá ba ka ji mehoni myaju, na bá ba tumba má o

17 veyá. Ikabojana Anyambě a va-

- měngo o bebumulema byabu itimě j' upango mwaju, n' iha j' upango 'mbáká, n' ivě ja tito ipangiya jabu, kabo ndaga ja
- 18 Anyambě ja tima. Ka mwajo tē uwāvě a yěněkidi, ndi mboka tē eněně, e pangakiyě mepolo mya he.
- 18 Belombo tēkabe kělěbě, k' umba mba yěně enjěli epákwe e hubaka oviya hěvěni, e jadi na ngudi eněně; ka yā ya bumuwa
- 2 ipanya jaju. Ka mā a yama na ngudi, na joyi iněně na, Babilāni eněně e kwendi, na yā ya bēndi iboko vya ukuk' ube vī diyakě, n' ubwalange mw' ilina ja bohupu,
- 3 na i binakwě jěhěpi. Ikabojana betomba byěhěpi be mātango ivě ja ngambi y' ihonde jaju, na mepolo mwa he me hango ihonde na ju, na maseni ma he ma keni-ndi na bwinge bwa utambo mwaju.
- 4 K' umba mba yoka joyi oviya hěvěni na, Bato bamě vėngēměkěni oviya mā a jadi, n' inyěni o diyakeni banāngi ba mabe maju, n' inyěni o pahakiyeni bevua
- 5 byaju; ikabojana mabe maju ma kábiděndi o hěvěni, na Anyambě
- 6 a yongiděndi mabe maju. Timbaki māni pani ka mā a di hango, njo ibale o mā a jadi, hohonganěngo na behadi byaju; o imāgi jaju i di hoviděngo ti, hovakidě
- 7 mā njo ibale. Nyang'aju e di benděngo mā mětě na ngudi, na mā a diyaka n' utambo, vėki māni mehiyo na ngěbě nonaně; 'kabojana a vāki n' ulema mwaju na, Mbi konde, mbi bē mwalika, mba
- 8 yěne ngěbě. Ovaně nd' o bevua byaju be ka pāyě na buhwa bākā, iwedo na mbembe, na nja, na mā a ka dikudwě na veyā, 'kabojana Upangiya Anyambě a yěkěkidě
- 9 mā, a na ngudi. Na mepolo mya
- he me di hango ihonde, na myā me diyaki na ju n' utambo, me ka yi mā, na myā mya ha mā malela, o bā ba ka yěně itutu vya idi-
- 10 kiya jaju, ba di tēměngo yaviděngo na jāngū ja majili maju, na, Bamāni! bamāni! mboka tē eněně na ngudi! Babilāni, mboka tē ya ngudi! yěkě āvē e pāndi n'
- 11 iwěla jākā. Na maseni ma he ma ka yandi, na bā ba ka li mā kwedi; 'kabojana o bē na moto a hambakěpě mahambe mabu; mahambe ma hika, na hika etauo, na malale ma tā, na hěnjě ja matandi, n' ivěla iyamu, na pume, na sěliki, na menamba mya mangāla, na ele ya kango yěhěpi, na mangā ma beva bya njāku mčhěpi, na mangā ma beva bya bele bya tā mčhěpi, na bya nyěnyě, na bya bekěyi, na bya malale mayamu,
- 13 na sinemāni, na kango, na meyāmbā, na maka ma kango, n' ivě, na mavulě, na pěmbě eyamu, na poti, na medāmbě, na kabala, na řdabo ja belape, na bahayi, na
- 14 nyolo na malina ma bato. Na bebuma bya ilina jāvē be dokwakidi be vėngěmindi āvē o jadi na belombo bya utambo, na bya nyěve-nyěve byěhěpi be vėngěmindi āvē o jadi, na nāvě wa du-
- 15 wepě byā na vilolombo. Maseni ma belombo tēkabe ma kenaki na ju, ma ka tēmě yaviděngo na jāngū ja majili maju, ba yaka, na
- 16 bā ba haka malela; ba vākā na, Bamāni! bamāni! mboka tē eněně, e bātāki na mavěla mayamu, na menamba mya pume, na yā vangwěngo na hika, na malale
- 17 ma tā, na hěnjě ja matandi: ikabojana jumba tē iněně dině i jiliyendi n' iwěla jākā, ka ngāwě ja myalo myčhěpi, na ba diyakid' o myalo mya metangani bčhěpi, na ba mahā, na ba janjakě o manga,

18 ba těmě yaviděngo. Ka bá ba yama o bá ba yěněkidi itutu vya idikiya jaju, na, E lě nja mbokě e kwanakidi mboka tě eněně eka-
 19 ně!! Ka bá ba kopa ubulubulu o myolo myabu, ba ka yamaka, ba ka yaka, na ba haka malela na, Bamáni! bamáni! mboka tě eněně, ya ba diyakě o myalo mya metangani o manga bēhēpi e kenakidi na mahambe maju makolo! 'kabajana e jiliyete o
 20 iwěla jáka. Peyaki máni ávě hěvěni, n' inyěni batodu, na basáki ba hole; 'kabajana Anyambě a timbiděndi yěké anyu na ju.
 21 Ka enjěli ya ngudi ya nángá ilale, o na ilale i kákánákwě iněně, ka yá ya uhwa já o manga, na, Nonaně nd' o mboka tě Babiláni e ka uhvě na ngudi, na yá ya duwaniyepě, na vilolombo.
 22 Na moyi ma babomi ba ngámbi, na baláangi ba heba, na baláangi ba lolámbá, na babomi ba mabeka, ma yokanepě ávě o jadi, na joyi j' ilale i kákánákwě ja yokanepě
 23 ávě o jadi, na vilolombo: na bwe ya lambi ya panyepě ávě o jadi, na vilolombo; na joyi j' ubayi, na joyi j' ubámbi ja yokanepě ávě o jadi, na vilolombo: 'kabajana maseni mávě ma diyaki bato baněně o he; 'kabajana betomba byěhěpi be yabakudwěndi na
 24 benjánjá byávé. Ka yá ya duwanija na makiya ma basáki, na ma baiyamu, na ba weyakudwě o he, bēhēpi.
 19 O belombo tēkabe be bēki tombango, mbi yokaki joyi iněně ja bato baitě o hěvěni, na, Aleluya: iyonga, ivenda, n' idilwě, na ngudi be diyake n' Upangiyi,
 2 Anyambě ahu; ikabajana byěké byaju be ndi pákwě-pákwě, na hohonganěngo; 'kabajana a yěkiděndi evove tě eněně, e bevaki-

dě he n' ihonde jaju, na má a kunda makiya ma bahayi baju o
 3 ená aju. Ka bá ba vá pě na Aleluya. K' itutu vyaju vya beta oba egombe yěhěpi. Ka mabo ma batodu ma-
 4 yěhěpi. Ka mabo ma batodu mabale na banayi, na bekeha benayi ba kwa, na kalakiya Anyambě a diyakid' o eka, na, Ediyake nonaně; Aleluya. Ka joyi ja pumiya o eka na, Bendakěni Anyambě ahu, inyěni bahayi baju bēhěpi, n' inyěni ba bangakě má,
 6 bahálě na baněně bēhěpi. K' umba mba yoka o na joyi ja ebimba eněně, na o na joyi ja miba maitě, na o na joyi ja ngadi iněně na, Aleluya; 'kabajana Anyambě ya ngudi yěhěpi e pangakiyandi.
 7 Ho yěněki mbya, ho ka peyakani, na hwě ho ka vi má ihekudwě; 'kabajana diba ja Mwan' udámbě i pándi, na mwad' aju e kenjidi
 8 má mětě. Ka má a věwě a bátáka ivěla iyamu, ja kěngěngě na botano; 'kabajana ivěla iyamu i
 9 ndi bwamu bwa baiyamu. Ka má a vá n' umba na, Lěnděké na Ibátá na ba di ndudwěngo o beja bya kolo bya diba ja Mwan' udámbě. Ka má a vá n' umba na, Ekadi ndi ndaga ja Anyambě ja
 10 pákwě-pákwě. K' umba mba kwa o beko byaju, ikaliya jaju. Ka má a vá n' umba na, Banda-
 makidě, o hake yá; mbi nd' uha-
 yi na návě, na wa bana ba nyan-
 gwě ba di n' upako mwa Jisu; kalakiya Anyambě; ikabajana upako mwa Jisu nd' ilina j' isáka.
 11 K' umba mba yěně hěvěni bwe, umbwakiyate kabala etano; na a diyakid' omě a tubakwě na pákwě-pákwě na mbambayě, na má a yěkékiděndi, na má a haka edu-
 12 ka na hohonganěngo. Mihá maju o na ungonyi mwa veyá, molo

- mwaju u jadi na korowa itě; a jadi na dina lëndwěngo, ja moto i
- 13 ha wě kabo má mětě. Ka má a bātá ibātá dubwěngo o makiya; na dina jaju i tubakwě na, Ndaga
- 14 y' Anyambě. Ka ndumba i diyakid' o hěwěni ja vitaně má na kabala itano, diye-diye, bātángo n' ivěla iyamu, itano na kěngěngě. Udumbu mwaju u pumakě
- 15 ukwala mw' ibātá uvolu, umwaju u ka bweyaně betomba; na má a ka pangiyi bá na ngwahí ya ekěyi; na má a pitaka ibabo ja ivě ja malingwa na ngambi ya Anyambě ya ngudi yěhěpi.
- 16 Na má a diyaki n' ibātá jaju na o ebyábyá aju dina lëndwěngo n' Upolo mwa bolo mepangiyi.
- 17 K' umba mba yěně enjěli pāká tēměngo o joba; na má a yama na joyi iněně, i vāká na, lonáni lo věwěkě lěhěpi o hanganě ya oba na, Vakani, wa yolaněni o huma ya kolo eněně ya Anyambě:
- 18 ovaně nd' inyěni o ka jěni mehoni mya mepolo, na mehoni mya ngāwě, na mehoni mya bato ba ngudi, na mehoni mya kabala, na mya ba diyakě omě, na mehoni mya bato běhěpi, na humu, n' uhaka, na bahālě na baněně.
- 19 K' umba mba yěně tito, na mepolo mya he, na ndumba jabu, yolaněngo ta ka yana na a jadi o kabala, na ndumb' aju. Ka tito ya bweywě, n' usáki tě mwa ewela u hadi megoma o boho bwaju, imyaju me yabanakidi, ba pahakiyedi bepeho bya tito, na ba kalakiyedi ehini aju. Ekaba ndi ba uhwakudwě bá te o mihá o etima ya veyá e dikakiya na sálufa.
- 21 Ka ba dikanakidi ba weywě n' ukwala mw' ibātá mwa a diyakidi o kabala, u pumakidi udumbu

- mwaju; ka lonáni lěhěpi la vula mehoni myabu.
- 20 K' umba mba yěně enjěli hubaka oviya hěwěni, n' enunguna ya mbela e ha bě n' ibongo n' uHINGANAKANO o ená aju. Ka má a bweya mbamba, pe tě ya vyo, e jadi ukuk' ube na Setani, ka má a kata yá tájeni ya mepuma pāká,
- 2 ka má a uhwa yá mbela e ha bě n' ibongo, ka má a diba yá, ka má a yangiya yá male, na a yabakepě betomba, kabo tájeni ya mepuma ya tima; vākána a unjuwendi ulingo 'hālě.
- 4 K' umba mba yěně beka, na ba diyakid' omě, ka yěkě ya wěwě bá; na malina ma ba lenakudwě myolo opěla upako mwa Jisu, na opěla ndaga ja Anyambě, na ba ha kalakiyi tito, na bá ba pahiyeepeho aju o pwanja jabu ja myoho, tombe o bená byabu; ka bá ba diya na o pangiya na Kraist tájeni ya mepuma. Ndi ba-wewe bapákwě bu diyakapě kabo tájeni ya mepuma ya hánjábíyě. Ekadi nd' ipumbuwa ja boho.
- 6 Ibātá na hole a di na mběyi n' ipumbuwa ja boho; iwedo ja mabale i bě na ngudi o baně ba jadi, ndi ba ka diyi prist ja Anyambě na ja Kraist, na bá ba ka pangiyi na ju tájeni ya mepuma.
- 7 O tájeni ya mepuma e ka mayě, ukuk' ube u ka 'njuwěndi o nda-
- 8 bo aju y' ivititi, na má ka li ka yaba betomba be jadi o mahuku ma he manayi, Gági na Megági, iyolě jabu o 'duka; tango abu o
- 9 na mahě ma manga. Ka bá ba vala o njanjo ya he, ka bá ba peta māká mwa baiyamu, na mboka tě e tándákwě; ka veyá vya viya Anyambě a jadi oviya hěwěni, na
- 10 weyaka bá. Ka ukuk' ube e kándáki bá ya uhwě o 'tima ya veyá na sálufa, o tito n' usáki mwa bo-

- jowa ba jadi, na bá ba ka yěnu-dwi majili mwehe na bulu ego-mbe yěhěpi na 'gombe yěhěpi.
- 11 K' umba mba yěně eka eněně etano, na a diyakid' omě, boho bwaju ndi bwa he na oba bo kwe-yakiyedi; iboko vyu duwanaki-yapě opěl' abu. K' umba mba yěně ba-wewe bahále na baněně, těme-těme o boho bwa Anyambě; ka bejanganangobo bya dubuwě, na ejanganangobo epákwě ya dubuwě, e jadi ejanganangobo ya eměná; ka ba-wewe ba yěkudwě o belombo tě be di lěndwěngo o bejanganangobo tě, hohonganěngo na behadi byabu. Ka manga ma pumě ba-wewe ba diyakid' omě; k' iwedo na malonga ba pumě ba-wewe ba diyakid' omě; ka bá ba yěkudwě moto moto hohonganěngo na behadi
- 14 byabu. K' iwedo na malonga bya uhwě o etima ya veyá, ekadi
- 15 nd' iwedo ja mabale. Na wěhěpi a ha duwanakiyedi lěndwěngo o 'janganangobo ya 'měná, a hwakudwěndi o 'tima ya veyá.
- 21 K' umba mba yěně hěvěni ya kya, na he ya kya; 'kabojana hěvěni ya vyo na he ya vyo be diyaki bya tomba; manga mu
- 2 diyaka pě. K' umba Jáni, mba yěně mboka tě ya hole, Jěruselěmi ya kya, e vakiya Anyambě a jadi oviya hěvěni, kenjěngo o na ubámbi lukango opělě ya momi
- 3 aju. K' umba mba yoka joyi iněně oviya hěvěni, na, Hilakěte máká mwa Anyambě mwa bě ndi o bato ba jadi, na má a ka diyi na bá, na bá ha ka diyi bato baju, na Anyambě má mětě a ka diyi na bá, na má a diya Anyambě
- 4 abu; na Anyambě a ka tituwí manyángádiba měhěpi o mihá mabu; na iwedo ja diyepě; to-
- mbe ngěbě, tombe mbembe, na mehiyo mya diyepě; 'kabojana belombo bya vyo be tombindi.
- 5 Ka a diyakid' o eka a vá na, Hilakěte, mbi hango belombo byěhěpi beyána. Ka má a vá n' umba na, Lěnděkě; 'kabojana ndaga těkadi i pákwě-pákwě, na
- 6 mbambayě. Ka má a vá n' umba na, E mayendi. Umba ndi Alfa na Omiga, jali n' ihuku. Mbi ka věndi a yokakě evělě na a mátáke miba ma tongo ya 'měná
- 7 bo věkě. A ka balě a ka jigi belombo byěhěpi; n' umba mbi ka diyi Anyambě aju; na má a ka
- 8 diyi mwan' amě. Ndi ba jángá, na ba ha kamakidě, na ba manya, na ba weyani, na bevove, na ba benjánjá, na bakaliyi ba megano, na mejojowa myěhěpi, ba ka pahiyi ngabo abu o etima a yodakě na veyá na sálufa, i jadi iwedo ja mabale.
- 9 Ka enjěli yáká ya hěmbwědi e diyaki na makwele hěmbwědi ti na bevuva bya madikanido hěmbwědi, ya viya umba mbi jadi, ka má a kala n' umba na, Vaka ono, nibi ka leviděnd' ávě ubám-bi, mwada Mwan' udám-bě.
- 10 Ka má a bapě mba o Ilina o ukodi m' udomba, uněně, ka levakidě mboka tě eněně, Jěruselěmi ya hole, e hubaka oviya hěvěni,
- 11 oviya Anyambě a jadi, e jadi n' ivenda j' Anyambě: n' ipanya jaju o na ilale ja tá mětě, o na ilale ja jaspi, e panyakě o na elombo
- 12 ya ngeja-ngeja; e jadi n' ugomba uněně n' udomba, u jadi jomu ja mambě na mambě mabale, o mambě tě jomu ja benjěli na benjěli bebale, na mina lěndwěngo omě, ma jadi mina ma jomu ja miyá na miyá mabale ma bana ba Isreěli:
- 13 o madiki mambě malalo: o ngánga mambě malalo: o diko ma-

mbě malalo: o ulānga mambě
 14 malalo. O ugomba mwa mboka
 u jadi jomu ja megāndā na megā-
 ndā mebale mya jali, na omě
 mina ma jomu ja metodu na
 metodu mebale mya Mwan' udā-
 mbě.
 15 A kalaki n' umba, a diyaki na
 tuka ya hika e yějēnkě mboka,
 na mambě ma omě, n' ugomba
 16 mwa omě. Na mboka tě e diya-
 ki yěhěpi de, bwaba te boněně,
 pani ka njanjo: ka mā a yějě na
 tuka jomu ja kama na kama ibale
 ja nanda. Bwaba na njanjo n'
 17 udomba' te nyanga pākā. Ka mā
 a yějě ugomba tepě, kama na ma-
 bo manayi na hamba 'nā inayi,
 hohonganěngo na yějā ya moto,
 yeně ndi na ya enjěli.
 18 Ugomba mwa omě u longaku-
 dwěndi ilale ja jaspe: na mboka
 e diyakindi hika ya kěngěngě, o
 na egeno ya ngěni-ngěni. Ka
 19 jali j' ugomba mwa mboka ja di-
 ya kembwěngo na jāngā ja mala-
 le ma tā jěhěpi; jali ja boho i
 diyaki jaspe; ja mabale, safiru, ja
 malalo, kalkedoni, ja manayi,
 20 smiradi, ja matauo, sadāniki; j'
 utoba, sadiyu; ja hěmbwědi, kri-
 silito; ja logwambi, bėrili; j' ibu-
 wa, topasi; ja jomu, krisoprasi;
 ja jomu na jākā, jasintu; ja jomu
 21 na mabale, amitisitu. Na jomu
 ja mambě na mabale ma diyaki
 jomu ja hěnjě j' utande na hěnjě
 ibale; jāmbě jěhěpi hěnjě j' uta-
 nde pākā, na mehěngě mya mbo-
 ka me jadi hika mětě, o na egeno
 22 ya kěngěngě. Mbu yěnkě tē-
 mpili omě; 'kabajana Upaugiyi
 Anyambě ya ngudi yěhěpi na
 Mwan' udāmbě ndi tēmpili ya
 23 omě. Na mboka tě yu vahaka
 joba, tombe ngāndě e panyakě
 omě; 'kabajana ivenda ja Anya-
 mbě i panyakidi yā, na Mwan'

24 udāmbě ndi bwe ya omě. Na be-
 tomba bya ba di yongango be ka
 tamuwi na bwe ya omě; na me-
 polo mya he ba vanaka idilwě n'
 25 ivenda jabu omě. Na mambě ma
 omě ma dibame na mwehe; na
 vilolombo, 'kabajana bulu bwa
 26 diye omě. Ba ka vanandi ivenda
 27 n' idilwě ja betomba omě. Na
 elombo e bevakě na e haka ma-
 nya, na e haki bojowa, bya ngiye
 omě, na vilolombo: ndi kabo bā
 ba di lěndwěngo o 'janganangobo
 ya Mwan' udāmbě.

22 Ka mā a lěvidě mba viho vya
 kěngěngě vya miba ma eměnā,
 kěngěngě o na elombo ya ngeja-
 ngeja, vi vakiya o eka ya Anya-
 2 mbě na ya Mwan' udāmbě. Na
 ele ya 'měnā o hanganě ya uhě-
 ngě mwa omě, na o myidi mya
 viho tě myěhěpi, e lāngākā jomu
 ja bebuma na bebale, e yěkěměkě
 bebuma byaju ngāndě yěhěpi: na
 bekayi bya ele tě be jadi bya iyo-
 3 na ja betomba. Na omě wa di-
 yepě na jākī: kabo eka ya Anya-
 mbě na ya Mwan' udāmbě e ka
 diyandi omě; na bahayi baju ba
 4 ka dili mā: na bā ba ka yěni bo-
 ho bwaju; na dina jaju i ka diya-
 5 ndi o pwanja jabu ja myoho. Na
 bulu bwa diyepě omě; na bā ba
 vahaka lambi, tombe bwe ya jo-
 ba; 'kabajana Upangiyi Anya-
 mbě a vėki bā bwe, na bā ba ka
 pangiyandi egombe yěhěpi, na
 egombě yěhěpi.
 6 Ka mā a vā n' umba na, Ndaga
 těkadi i ndi mbambayě na pāk-
 wě; na Upangiyi Anyambě
 ya basākī ba hole, na lomaka
 enjěli aju ka levidě bahayi baju
 7 belombo be ka hamě piyělě. Hi-
 lakěte, mbi vakandi piyělě, ibātā
 na a tatakě ndaga ja ejaugana-
 ngobo těkaye.
 8 K' umba, Jāni, mba yěně belo-

- mbo tĕkabe, na yokaka byá. O umbi yokidi na yĕnĕkĕ, mbi kwa-kindi ikaliya o boho bwa beko bya enjĕli tĕ e levakidĕ mba be-
- 9 lombo tĕkabe. Ka mâ a vâ n' umba na, Bandamakidĕ, o hake yâ; 'kabojana mbi te uhayi na nâvĕ, na mwa bana ba nyângwĕ basâki, na ba tatakĕ ndaga ja ejanganangobo tĕkaye; kalakiya Anyambĕ.
- 10 Ka mâ a vâ n' umba na, O yangakiye ndaga ja isâkâ ja ejanganangobo tĕkaye male; 'kabojana
- 11 egombe ya bĕ ndi piyĕlĕ. A di bobe, a diyakate bobe, a di na sĕkĕ, a diyakate na sĕkĕ; na a di bwamu, hohonganĕngo, a diyakate hohonganĕngo, na a di hole, a diyakate holĕ. Ndi hilakĕte, mbi vaki wâwâ; na mahomano mamĕ ma n' umba, ivĕ ja moto moto hohonganĕngo na nyanga ya ehavu
- 13 aju e ka diyĕ. Umba ndi Alfa na Omiga, jali n' ihuku, boho-boho
- 14 na madikanido. Ibâtâ na ba tukake ibâtâ jabu, ovanĕ nd' o bâ ba ka pahiyĕ iluka na ele ya 'mĕnâ, na ngiya o mambĕ na la mbo-
- 15 ka tĕ. N' ikabojana o bwe bwe ndi mbwa, na ba benjânja, na ba nauganiyi, na ba weyani, na ba
- kaliyi ba megaño, na wĕhĕpi a tândâkĕ na a hakĕ bojowa.
- 16 Umba Jisu mbi lomindi enjĕli amĕ ka pakuwa âvĕ belombo tĕkabĕ o makando. Umba nd' Utamba na Elowani ya Devidi, na nyalangwa y' ipanya.
- 17 Ka Ilina n' ubâmbi ba vâ na, Vaka. Na a yokakĕ a vâki na, Vaka. Na a yokakĕ evĕlĕ a vake. Na wĕhĕpi a ka tândĕ, a nângâke miba ma emĕuâ o bo vĕkĕ.
- 18 Ikabojana mbi pakwakiyi moto wĕhĕpi a yokakĕ ndaga ja isâkâ ja ejanganangobo tĕkaye, Oningĕ moto ka moto a bada o belombo tĕkabe, Anyambĕ a ka badiyi mâ bevuva be di lĕndwĕngo o 'janganangobo tĕkaye; na oningĕ moto ka moto a vengidĕ oviya ndaga ja ejanganangobo ya isâkâ tĕkadi, Anyambĕ a ka vĕngidĕndi mbeyi aju o ejanganangobo ya 'mĕnâ, na o mboka ya hole, na o belombo be di lĕndwĕngo o 'janganangobo tĕkaye.
- 20 A pakwakĕ belombo tĕkabe a vâki na, E, mbi vaki wâwâ; Ediya-ke nonanĕ, Upangiyi Jisu, vaka.
- 21 Ehekwĕ y' Upangiyi mwahu Jisu Kraist e diyake n' inyĕni bĕhĕpi. Ediyake nonanĕ.

